Oct-1950

ଜୟ୍‌ତୁ ବାପୁଜୀ

ଆବିର୍ଭାବ
୨ ଅକ୍ଟୋବର ୧୮୬୯

ତିରୋଭାବ
୩୦ ଜାନୁୟାରୀ ୧୯୪୮

[ବାପୁଜୀଙ୍କ ପ୍ରିୟ ଭଜନ]

ରଘୁପତି ରାଘବ ରାଜାରାମ
ପତିତପାବନ ସୀତାରାମ
ଈଶ୍ୱର ଅଲ୍ଲା ତେରେ ନାମ
ସବକୋ ସନ୍ମତି ଦେ ଭଗବାନ ।

ଉତ୍କଳ ପ୍ରସଙ୍ଗ

ଗାନ୍ଧୀ ଜୟନ୍ତୀ ସଂଖ୍ୟା

୨ ଅକ୍ଟୋବର—୧୯୫୦

ବାପୁଜୀଙ୍କ ପ୍ରିୟତମ ଭଜନ

ଆଶ୍ରମ ପ୍ରାର୍ଥନା ସଙ୍ଗୀତ

[ଏକ]

ଜନ ତୋ ତେନେ କହିଏ ଯେ
ପୀଡ଼ ପରାଇ ଜାଣେ ରେ
ଖ ଉପକାର କରେ ତୋ ଯେ
ମନ ଅଭିମାନ ନ ଆଣେ ରେ ।
ଲକ ମାଂ ସହୁନେ ବନ୍ଦେ
ନିନ୍ଦା ନ କରେ କେନୀ ରେ
ଛ ମନ ନିଶ୍ଚଳ ରାଖେ
ଧନ ଧନ ଜନନୀ ତେନୀ ରେ ।
ନେ ତୃଷ୍ଣାତ୍ୟାଗୀ
ପର ସ୍ତ୍ରୀ ଜେନେ ମାତ ରେ ।

ଜିହ୍ୱାଥକୀ ଅସତ୍ୟ ନ ବୋଲେ
ପରଧନ ନବ ଝାଲେ ହାଥରେ ।
ମୋହମାୟା ବ୍ୟାପେ ନହି ଜେନେ
ଦୃଢ଼ ବୈରାଗ୍ୟ ଜେନା ମନମାଂ ରେ ।
ରାମ ନାମଶୁଂ ତାଲୀ ଲଗୀ,
ସକଲ ତୀରଥ ତେନା ତନମାଂରେ ।
ବଣଲୋଭୀ ନେ କପଟ ରହିତ ଛେ,
କାମ କ୍ରୋଧ ନିବାର୍ୟା ରେ ।
ଭଣେ ନରସୈୟା ତେନୁଂ ଦରସନ କରତାଂ
କୁଲ ଏ କୋତେର ତାର୍ୟା ରେ ।

ଜରାଟର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସନ୍ଥକବି ଶ୍ରୀ ନରସୈୟାଙ୍କ ରଚିତ ଉକ୍ତ "ବୈଷ୍ଣବ ଜନତୋ ତେନ କହିଏ" ଭଜନର ହେଉଛି—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ପରଦୁଃଖ ଜାଣେ, ପରୋପକାର କରି ମଧ୍ୟ ଅଭିମାନ କରେ ନାହିଁ, ପ୍ରଶଂସା କରେ ଓ କାହାରି ନିନ୍ଦା କରେ ନାହିଁ, ଯାହାର ମନ ବାକ୍ୟ ନିଶ୍ଚଳ ରହେ ତାକୁ ବୈଷ୍ଣବ ଯାଏ । ତାର ମାତା ଧନ୍ୟ । ସେ ସମଦର୍ଶୀ ଓ ତୃଷ୍ଣାତ୍ୟାଗୀ ପୁରୁଷ । ପରସ୍ତ୍ରୀକୁ ମାତୃବତ୍ ଜ୍ଞାନ କଦାପି ମିଥ୍ୟା କହେ ନାହିଁ କି ପରଧନ ସ୍ପର୍ଶ କରେ ନାହିଁ । ତାକୁ ମାୟାମୋହ ବଶ କରି ନ ଙ୍କ ତାର ମନରେ ଦୃଢ଼ ବୈରାଗ୍ୟ ଥାଏ । ତାର ଶରୀରରେ ସକଳ ତୀର୍ଥ ଅଛି ଓ ଦେହରେ ରୂପକ ସୂତ୍ର ଲାଗିଛି । ସେ ନିର୍ଲୋଭ ନିଷ୍କପଟ ଓ କାମକ୍ରୋଧ ନିବାରକ ଅଟେ ଏବଂ ତାର ଲେ ଏକୋତ୍ତରୀ ପୁରୁଷ ତରିଯାନ୍ତି । ଏହା କବି ନରସୈୟା ଭଣିଲେ ।

"ପ୍ରେମଦ୍ୱାରା ମନୁଷ୍ୟ କଅଣ କରି ନ ପାରେ ? ସବୁ କଥା କରିପାରିବ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

[ମୂଳ]

ଇସ ତନ ଧନ କୀ କୌନ ବଡ଼ାଈ
ଦେଖତ ନୈନୋଁ ମେଁ ମାଟୀ ମିଲାଈ ।
ଅପନେ ଖାତିର ମହଲ ବନାୟା
ଆପହିଁ ଜାକର ଜଂଗଲ ସୋୟା ।
ହାଡ଼ ଜଲେ ଜୈସେ ଲକଡ଼ୀ କୀ ମୋଳୀ
ବାଲ ଜଲେ ଜୈସେ ଘାସ କୀ ତୋଲୀ ।
କହତ କବୀରା ଶୁନ ମେରେ ଗୁନିୟାଁ
ଆପ ମୁଏ ପୀଛେ ଡୁବ ଗଈ ଦୁନିୟାଁ

ପରମଭକ୍ତ କବି କବୀରଙ୍କ ରଚିତ ଉକ୍ତ ଦୋହା କବିତାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି—

ଏ ଶରୀର ଓ ଧନର ବଡ଼ାଇ କରି କିଛି ଲାଭ ନାହିଁ । ଦେଖ, ଏହା କପର ମାଟିରେ ମିଶିଯାଏ । ସେ ନିଜ ରହିବା ପାଇଁ ପ୍ରାସାଦ ନିର୍ମାଣ କରେ, ସେ ଶେଷରେ ଯାଇ ଜଙ୍ଗଲରେ ଶୁଏ । ତାର ହାଡ଼ କାଠପରି ଓ ବାଳ ଘାସଗଦା ପରି ଜଳିଯାଏ । ତେଣୁ କବୀର ଦାସ କହୁଛନ୍ତି, "ହେ ଗୁଣୀଜନମାନେ ! ମନୁଷ୍ୟର ମୃତ୍ୟୁପରେ ତାର ସଂସାର ବୁଡ଼ିଯାଏ ।"

„ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ବନ୍ଧନ ଅଥବା [illegible] ; [illegible], ମାତୃଭୋଳି ଭୟ, [illegible] ଅପମାନ-ଭୟ, ଲୋକାପବାଦ ଭୟ, ଭୂତ-ପ୍ରେତ ଭୟ, କ୍ରୋଧଭୟ, ଏହି ସମସ୍ତ ଏବଂ ଏହି ପ୍ରକାର ସମସ୍ତ ଭୟରୁ ମୁକ୍ତି ହେଉଛି ଅଭୟ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଗାନ୍ଧୀଜୟନ୍ତୀ ଉତ୍ସବ ଉପଲକ୍ଷେ

ଓଡ଼ିଶାର ମହାମାନ୍ୟ ଲାଟ୍

ଜନାବ୍ ଏମ୍ ଆସଫ୍ ଆଲଙ୍କ

ସନ୍ଦେଶ

ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପ୍ରାମାଣିକ ବକ୍ତୃତା ଓ ଲେଖାର କେଉଁ ଅଭାବ ଅଛି ଯେ ଗାନ୍ଧୀ ଜୟନ୍ତୀ ଉତ୍ସବ ଉପଲକ୍ଷରେ କିଏ ସନ୍ଦେଶ ଦେବାକୁ ସାହସ କରିବ ? ତାଙ୍କ ଜୀବନ ଓ ତାଙ୍କ ପ୍ରଦତ୍ତ ଶିକ୍ଷାହିଁ ସମୁଦ୍ର ସ୍ୱରୂପରେ ଜଗତ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ସନ୍ଦେଶ । ଯଦି ଲୋକେ ତାଙ୍କ ସତ୍ୟ, ପ୍ରେମ ଓ ଅହିଂସାର ବାଣୀକୁ ବୁଦ୍ଧିମତ୍ତା ସହକାରେ ବୁଝି ତଦନୁଯାୟୀ କାୟମନୋବାକ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି ତାହାହେଲେ ଯେଉଁସବୁ ଗୋଳମାଳ ଅକାରଣ ସଂଘର୍ଷ ସୃଷ୍ଟି କରୁଅଛି ସେ ସବୁ ସାଧାରଣ ଓ ସାମାଜିକ ଜୀବନରୁ ଅନ୍ତର୍ହିତ ହୋଇଯାନ୍ତା । କେହହେଲେ ପରର ଭଲ ମନ୍ଦ ବିଚାର ନ କରୁ, ବରଂ ସମସ୍ତେ ସେବା ଓ ପ୍ରେମର ଜୀବନ ଯାପନ କରନ୍ତୁ । ଆମ୍ଭେମାନେ ଯଦି ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଶାନ୍ତି ବିରାଜମାନ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଁ ତାହାହେଲେ ଆମ୍ଭେମାନେ ନିଜେ ଶାନ୍ତିରେ ଜୀବନ ଯାପନ କରିବା ଉଚିତ ଏବଂ ଚିନ୍ତା, ବାକ୍ୟ ଓ କର୍ମରେ ଶାନ୍ତି ଓ ଶୃଙ୍ଖଳା ପାଇଁ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଅଭିଳାଷର ପ୍ରମାଣ ଦେବା ଉଚିତ । ଆମ୍ଭେମାନେ ଯେବେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟଙ୍କ ପ୍ରେମ ପାଇଁ ଇଚ୍ଛୁକ ତାହାହେଲେ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ବା ଅପ୍ରକାଶ୍ୟ ଘୃଣା ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଆଚରଣକୁ କଳୁଷିତ ନ କରୁ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟଙ୍କ ସହଯୋଗ ଲାଭ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛାଥିଲେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଅନ୍ୟାନ୍ୟଙ୍କ ସେବାରେ ନିଜର ସର୍ବୋତ୍ତମ ଶକ୍ତି ନିୟୋଗ କରିବା ସମୁଚିତ । ଯେଉଁମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ସ୍ନେହ ଅଛି ସେମାନଙ୍କ ସେବାକଲେ କେଉଁ ଗୌରବ ଅଛି ? ଆମ୍ଭେମାନେ ଯଦି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପ୍ରବଣତାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରୁଁ ଏବଂ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ସହିତ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ମତଭେଦ ସେମାନଙ୍କ ସେବାକରି ଆମ୍ଭେମାନେ ଯେବେ ନିଜର ଆନ୍ତରିକତାର ପ୍ରମାଣ ଦେଉଁ ତାହାହେଲେ ଦୁର୍ଭେଦ୍ୟ କୁଜ୍ଝଟିକା ପରି ଶତ୍ରୁତା ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ହିତ ହେବ । ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ବାଣୀ ସବୁ ବୁଦ୍ଧିମତ୍ତା ସହକାରେ ପାଠ କରନ୍ତୁ ଏବଂ ଆପଣମାନଙ୍କ ଚିନ୍ତା ଓ କର୍ମ ଏକ ଓ ଅଭିନ୍ନ ହେଉ ।

"ସ୍ୱଧର୍ମ ପ୍ରତି ଯେପରି ଆଦର ଅନ୍ୟ ଧର୍ମ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଆଦର ରହିବା ଉଚିତ । ଏହି ସାଧାରଣତଃ ଲୋକଙ୍କର ପରଧର୍ମ ପ୍ରତି ହେଉଥିବା ସହନଶୀଳତା ନ ଥାଏ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଭାରତର

ଜାତୀୟ ପତାକା ଓ ଜାତୀୟ ସଙ୍ଗୀତ

ଜାତୀୟ ପତାକା ଜାତିର ପ୍ରତୀକ ବା ସଙ୍କେତ । ଏହାର ମର୍ଯ୍ୟାଦାକୁ ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ ରଖିବାକୁ ହେବ । ବିନା କାରଣରେ ଏହାକୁ ବ୍ୟବହାର କରି ଏହାର ସମ୍ମାନ ହାନି କରିବା ଅବାଞ୍ଛନୀୟ ।

ଜାତୀୟ ପତାକାକୁ କିପରି ଉପଯୁକ୍ତ ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯିବ, ସେ ବିଷୟରେ ବହୁତ ଭ୍ରାନ୍ତ ଧାରଣା ରହିଅଛି । ଫଳରେ ଏହାର ରୂପରେ ହାନି ହେଉଅଛି; ତାହାଛଡ଼ା ଏହାର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଉପରେକୁ ମଧ୍ୟ ଆଞ୍ଚ ଆସୁଅଛି । ତେଣୁ ଜନସାଧାରଣ ତାହାର ମର୍ମ ଉପଲବ୍ଧି କରିବା ଉଚିତ ଏବଂ ଏହାପ୍ରତି କିପରି ଉପଯୁକ୍ତ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇବାକୁ ହେବ ତାହା ମଧ୍ୟ ଜାଣିବା ଦରକାର ।

ସାଧାରଣତଃ କେନ୍ଦ୍ର ଏବଂ ପ୍ରଦେଶର ପ୍ରଧାନ ସରକାରୀ କୋଠା ବାଡ଼ ଯଥା ହାଇକୋର୍ଟ ସେକ୍ରେଟେରିଏଟ୍, କମିଶନର ଅଫିସ୍, କଲେକ୍ଟରିଏଟ୍, ଜେଲ ଏବଂ ଜିଲ୍ଲାବୋର୍ଡ ଓ ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି ଅଫିସ୍‌ମାନଙ୍କରେ ଜାତୀୟ ପତାକା ଉଡ଼ାଇବା ଉଚିତ ।

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରାଷ୍ଟ୍ରର ରାଷ୍ଟ୍ରାଧିନାୟକଙ୍କ ସଦୃଶ ଭାରତୀୟ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କର ଗୋଟିଏ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପତାକା ଅଛି । ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଯେଉଁଠାରେ ଥିବେ, ସେଠାରେ ଜାତୀୟ ପତାକା ସହିତ ତାଙ୍କର ପତାକା ଉଡ଼ାଯିବ ।

ଭାରତୀୟ କେନ୍ଦ୍ର ଏବଂ ପ୍ରାଦେଶିକ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ବାସଭବନ, ଭାରତର ପାର୍ଲାମେଣ୍ଟ ଏବଂ ଯେଉଁଠାରେ ଉପର ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭା ଥିବ ସେଠାରେ ସେସବୁକୁ ନେଇ ଭାରତୀୟ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ପ୍ରାଦେଶିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାର ବାଚସ୍ପତି ଓ ସଭାପତିଙ୍କ ବାସଭବନ, କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କର ଷ୍ଟେଟ୍‌ମନ୍ତ୍ରୀ, ଚିଫ୍ କମିସନର, ଡିଭିଜନାଲ କମିସନର, ଡେପୁଟି କମିସନର ଏବଂ ଜିଲ୍ଲା କଲେକ୍ଟରମାନଙ୍କର ବାସଭବନମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ପତାକା ଉଡ଼ାଯିବା ଉଚିତ । ବୈଦେଶିକ ରାଜ୍ୟ ଓ ଷ୍ଟେଟ୍‌ମାନଙ୍କରେ ଥିବା ଭାରତ ରାଷ୍ଟ୍ରର ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ବାସଭବନରେ ପତାକା ଉଡ଼ାଇ ପାରିବେ । ରାଜା ଓ ରାଜପ୍ରମୁଖମାନେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ବାସଭବନରେ ଜାତୀୟ ପତାକା ଉଡ଼ାଇ ପାରିବେ ଏବଂ ସେମାନେ ଯଦି ଇଚ୍ଛାକରିବେ, ନିଜ ନିଜ ଷ୍ଟେଟ୍ ପତାକା ମଧ୍ୟ ଜାତୀୟ ପତାକା ସଙ୍ଗରେ ଉଡ଼ାଇ ପାରିବେ ।

ସୀମାନ୍ତ ଅଞ୍ଚଳର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ଜାତୀୟ ପତାକା ଉଡ଼ା ଯାଇ ପାରିବ । ପଦାତିକ ବାହିନୀ, ନୌବାହିନୀ ଓ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ବାହିନୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଜାତୀୟ ପତାକା ବ୍ୟବହାର ହୋଇ ପାରିବ କିନ୍ତୁ ଏଥିପାଇଁ ଯେଉଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ନିୟମ କରାଯାଇଅଛି, ତାହା ଅନୁସାରେ ସେମାନେ ଏହାକୁ ବ୍ୟବହାର କରିବେ ।

"କେବଳ ଚୋରି ନ କରିବା ଅସ୍ତେୟ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ । ଯେଉଁ ପଦାର୍ଥ ଆମର ଅନାବଶ୍ୟକ ହେବ, ତାହା ନେବା ଓ ରଖିବା ମଧ୍ୟ ଚୋରି । ଚୋରିରେ ହିଂସା ପୂର୍ଣ୍ଣମାତ୍ରାରେ ରହିଛି ।"

—ଗାନ୍ଧିଜୀ

ବିଶେଷ ଦିନମାନଙ୍କରେ ଯଥା ସ୍ୱାଧୀନତା ଦିବସ ଣତନ୍ତ୍ର ସପ୍ତାହ, ଜାନୁଆରୀ ୨୬, ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ନ୍ମ ଦିବସ ଏବଂ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଜାତୀୟଉତ୍ସବ ଦିନମାନଙ୍କରେ ଜାତୀୟ ପତାକା ବ୍ୟବହାର ସକାଶେ କୌଣସି କଟକଣା ନାହିଁ ।

ଅନ୍ୟଦିନମାନଙ୍କରେ କେବଳ ନିମ୍ନଲିଖିତ ବ୍ୟକ୍ତି-ମାନେ ଜାତୀୟ ପତାକା ବ୍ୟବହାର କରି ପାରିବେ —

[କ] କେନ୍ଦ୍ର ଓ ପ୍ରାଦେଶିକ ମନ୍ତ୍ରୀ, ଡେପୁଟି ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ଓ ରାଜପ୍ରମୁଖ, କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କର ଷ୍ଟେଟ୍ ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ଓ ଯେଉଁଠି ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭା ସେଇଁଠାରେ ଅଛି ତାଙ୍କର ଗଭର୍ଣ୍ଣର, ଚିଫ୍ କମିସନର, ଆସିଷ୍ଟାଣ୍ଟ କମିସନର, ଷ୍ଟେଟ୍ ଷ୍ଟେଟ୍ ୟୁନିୟନର ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାର ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ରାଜପ୍ରମୁଖ ।

[ଖ] ବୈଦେଶିକ ରାଜ୍ୟ ଓ ଷ୍ଟେଟମାନଙ୍କରେ ରହୁଥିବା ଭାରତ ସରକାରର ପ୍ରତିନିଧି ।

[ଗ] ରାଜା ଓ ରାଜପ୍ରମୁଖ । ସେମାନେ ଇଚ୍ଛା କଲେ ନିଜ ଷ୍ଟେଟ୍ ପତାକା ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହାର କରି ପାରିବେ ।

[ଘ] ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ଗଭର୍ଣ୍ଣରମାନେ ଯେତେ-ବେଳେ ସେମାନଙ୍କ ରାଜ୍ୟ ବାହାରେ ଥିବେ ।

ସ୍ୱାଧୀନତା ଦିବସ ଏବଂ ଉପରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜାତୀୟ ଦିବସମାନଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଉପରୋକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କେହି ଜାତୀୟ ପତାକା ଉଡ଼ାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ।

କ୍ଷମତାପନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ବାସଭବନରେ ଥିଲେ କେବଳ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ପତାକା ଉଡ଼ାଇବେ । ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ହେଲାମାତ୍ରେ ପତା-କାକୁ କାଢ଼ି ଆଣିବା ସକାଶେ ବିଶେଷ ଦୃଷ୍ଟି ଦେବା ଦରକାର ।

ଜାତୀୟ ସଙ୍ଗୀତ

ଭାରତୀୟ ଶାସନ ବିଧାୟକ ସଭା ଏହାର ଶେଷ ବୈଠକରେ "ଜନଗଣମନକୁ" ଜାତୀୟ ସଙ୍ଗୀତ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ "ବନ୍ଦେ ମାତରମ୍' ସଙ୍ଗୀତକୁ ମଧ୍ୟ ସମାନ ଆସନ ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି ।

ଜନଗଣମନ

ଜନଗଣମନ ଅଧିନାୟକ ଜୟ ହେ
ଭାରତ ଭାଗ୍ୟ ବିଧାତା
ପଞ୍ଜାବ, ସିନ୍ଧୁ, ଗୁଜରାଟ, ମରାଠା
ଦ୍ରାବିଡ଼, ଉତ୍କଳ, ବଙ୍ଗ
ବିନ୍ଧ୍ୟ ହିମାଚଳ ଯମୁନା ଗଙ୍ଗା
ଉଚ୍ଛଳ ଜଳଧି ତରଙ୍ଗ
ତବ ଶୁଭ ନାମେ ଜାଗେ
ତବ ଶୁଭ ଆଶିଷ ମାଗେ
ଗାହେ ତବ ଜୟ ଗାଥା
ଜନ ଗଣ ମଙ୍ଗଳଦାୟକ ଜୟ ହେ
ଭାରତ ଭାଗ୍ୟ ବିଧାତା
ଜୟ ହେ, ଜୟ ହେ, ଜୟ ହେ,
ଜୟ, ଜୟ, ଜୟ, ଜୟ ହେ ।

ବନ୍ଦେ ମାତରମ୍

ସୁଜଳାଂ ସୁଫଳାଂ ମଳୟଜ ଶୀତଳାମ୍
ଶସ୍ୟଶ୍ୟାମଳାମ୍ ମାତରମ୍
ଶୁଭ୍ରଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା-ପୁଲକିତ ଯାମିନୀମ୍
ଫୁଲ୍ଲ କୁସୁମିତ ଦ୍ରୁମଦଳ ଶୋଭିନୀମ୍
ସୁହାସିନୀମ୍ ସୁମଧୁର ଭାଷିଣୀମ୍
ସୁଖଦାଂ ବରଦାଂ ମାତରମ୍

ଏଥିମଧ୍ୟରୁ ଯେ କୌଣସି ଜାତୀୟ ସଙ୍ଗୀତଟି ବୋଲିଯାଉ ପଛକେ ତାହା ବିଶେଷ ଦିନମାନଙ୍କରେ ବୋଲାଯିବା ଦରକାର । ଯେ କୌଣସି ସମୟରେ

"ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆପଣାର କରିପାରେ, ସେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ପାଏ ।"
— ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଜାତୀୟ ସଙ୍ଗୀତ ବୋଲାଯିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ସିନେମା ହଲ କିମ୍ବା ଥିଏଟର ମାନଙ୍କରେ ଛବି ଦେଖା ସରିବା ପରେ ଜାତୀୟ ସଙ୍ଗୀତ ବୋଲାହେବା ଆଦୌ ସ୍ପୃହଣୀୟ ନୁହେଁ । ସିନେମା ସରିବା ପରେ ପର୍ଦ୍ଦା ଉପରେ କେବଳ ଜାତୀୟ ପତାକା ଦେଖାଇବା ଦରକାର ଏବଂ ସେତିକ ହେଲେ ଯଥେଷ୍ଟ । ସେତେବେଳେ ଜାତୀୟ ସଙ୍ଗୀତ ବୋଲାଯିବ, ସେତେବେଳେ ଶ୍ରୋତୃଏ ଜାଗାରେ ଠିଆହୋଇ, ହେଲ ନ ମାରି, ଏହା ପ୍ରତି ଉପଯୁକ୍ତ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇବା ଦରକାର ।

ଆଶା କରାଯାଏ ଯେ ଜାତୀୟ ପତାକା ଉ
ଏବଂ ଜାତୀୟ ସଙ୍ଗୀତ ବୋଲାଯିବା ସମ୍ପର୍କରେ
ଯେଉଁ ସବୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଆଗଲା, ସେ ସବୁକୁ
ସାବଧାନତା ସହକାରେ ମନେ ରଖିବେ
ଗୋଟାଏ ମହାଜାତିର ପ୍ରତୀକ ବା ସନ୍ତକ
ଗୌରବ ଏବଂ ସମ୍ମାନ ପାଇବାର କଥା,
ଜାତୀୟ ପତାକା ଓ ଜାତୀୟ ସଙ୍ଗୀତକୁ
ଗୌରବ ଓ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦାନ କରିବେ ।

“ଯେପରି କୌଣସି [illegible] ସମଷ୍ଟିରେ ସମୃଦ୍ଧି [illegible] ସେହିପରି [illegible] ଜଣଙ୍କର [illegible] ସ୍ଥାପନ କରି [illegible] ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । [illegible] ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଅପର ପ୍ରତି [illegible] ପୋଷଣ କରି ଜୀବନ ଯାପନ କଲେ ଉନ୍ନତିର [illegible] ।”

—ଗାନ୍ଧୀ

ସଂପାଦକଙ୍କ ଲେଖନୀରୁ

ଗାନ୍ଧୀଜୟନ୍ତୀ ବାସରେ

ଭାରତର ରାଜନୈତିକ ଇତିହାସରେ ଆଜି ଅକ୍ଟୋବର ଦୁଇ ତାରିଖଠାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦିବସ ଆଉ ନାହିଁ । ସବୁ ଘଟଣା ଭଗବାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହୁଏ । ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଭାରତରେ ଦୃଢ଼ ହୋଇ ପ୍ରତିଷ୍ଠାପିତ ହେବା ଫଳରେ ଭାରତରେ ଜଡ଼ବାଦ ବ୍ୟାପିବାକୁ ଲାଗିଲା ଏବଂ ରାଜନୈତିକ ମୁକ୍ତି ନିମନ୍ତେ ଭାରତ ହିଂସାପଥରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହେବା ପାଇଁ ଆୟୋଜନ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲା । ଭାରତ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାର ଲୀଳାଭୂମି । ଭାରତ ଯେପରି ବିପଥଗାମୀ ନ ହୁଏ ତନ୍ନିମନ୍ତେ ବୋଧହୁଏ ୧୮୬୯ ମସିହାର ଏହି ଅକ୍ଟୋବର ଦୁଇ ତାରିଖ ଦିନ ନିଜ ଶକ୍ତି ଦେଇ ଭଗବାନ ମହାମାନବ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ଭାରତରେ ଜନ୍ମ ଦେଇଲେ । କିଏ ଜାଣିଥିଲା କାଥିଆବାଡ଼ର ଏ ଶିଶୁ ଦିନେ ଭାରତ ଭଳି ଗୋଟାଏ ଉପମହାଦେଶର ମୁକୁଟହୀନ ସମ୍ରାଟ ହୋଇ ପ୍ରବଳ ପରାକ୍ରମୀ ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀମାନଙ୍କୁ ଗାଦି ଚ୍ୟୁତ କରିବାର ଅପୂର୍ବ ଗୌରବରେ ଅଧିକାରୀ ହେବ ? କିଏ ଜାଣିଥିଲା ହିଂସାଦଗ୍ଧ ଏ ଜଗତରେ ଅହିଂସାର ବାଣୀ ପ୍ରଚାର କରି ଏ ଶିଶୁ ଦିନେ ବୁଦ୍ଧ ଓ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଙ୍କର ଅବତାର ବୋଲି ସ୍ୱୀକୃତ ହେବ ? କିଏ ଜାଣିଥିଲା ଉପହସିତ ଏ ଅର୍ଦ୍ଧନଗ୍ନ ଫକୀରର ଇଙ୍ଗିତରେ ତାସଖଡ଼ା ଅଟ୍ଟାଳିକା ପରି ଦୁଇଶହ ବର୍ଷର ସୁଦୃଢ଼ ଗଠିତ ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ନଇଁ ପଡ଼ି ଅହିଂସା ଆଗରେ ନତଜାନୁ ହେବ ? ଅଥଚ ଭଗବାନଙ୍କ ଇଚ୍ଛାରେ ଆପାତ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଯାହା ଅସମ୍ଭବ ତାହା ସମ୍ଭବ ହେଲା, ଆଜି ତାରିଖରେ ୮୯ ବର୍ଷ ତଳେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବା ଏହି ମହାମାନବଙ୍କ ଦ୍ୱାରା—ଯେ କି ତ୍ୟାଗ ଓ ଆତ୍ମ ନିର୍ଯ୍ୟାତନର ଜୀବନ୍ତ ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ଥାଇ ସାରା ଜଗତକୁ ନିଜ ସାଧନାର ଈଶ୍ୱର ଅସ୍ତ୍ରରେ ହଲେଇ ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ଯେ କି ଘାତକର ମରଣ ବରଣ କରି ଅକୃତଜ୍ଞ ମାନବର ପାତକକୁ ଜଗତର ଜାଗ୍ରତ ବିବେକ ଆଗରେ ଚିର ଘୃଣ୍ୟ କରି ଉପସ୍ଥାପିତ କରିଗଲେ ।

ଭାରତକୁ ସେ କରିଗଲେ ଗୋଟାଏ ମୁକ୍ତ ଜାତି । ସେ ଭାରତର ଜାତିପିତା । ହିଂସାଦଗ୍ଧ ବିଶ୍ୱର ସେ ଅହିଂସାଗୁରୁ । ଆଜି କୋରିଆକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଜଗତରେ ହିଂସା ତାଣ୍ଡବର ସୂତ୍ରପାତ ହେବାକୁ ଯାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଭାରତ ଅହିଂସାର ଧ୍ୱଜା ଉଡ଼ାଇ ରଖି ଜଗତକୁ ପଥ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଅଛି ଏବଂ ଜାତିସଂଘରେ ଭାରତ ଆଜି ଯେତେ ଯେତେ ଦିଶାଲାଭ କରୁଅଛି ତାର ମୂଳ ଭିତ୍ତି ହୋଇଅଛି ସେହି ଅଦ୍ୱିତୀୟ ମହାମାନବଙ୍କ ମହାଶିକ୍ଷା ଓ ପ୍ରେରଣା । ଜାତିସଂଘରେ ଭାରତକୁ ଏତେ ବ୍ୟାପକ ଭାବରେ ଇତିହାସୋକ୍ତ କୌଣସି ରାଜନୈତିକ ପୁରୁଷ କେବେ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥିବା ତାହାକୁ ଜଣାନାହିଁ । ପ୍ରକୃତରେ ୮୯ ବର୍ଷତଳେ

“ବାସ୍ତବରେ ଯେପରି ଧର୍ମ ସୃଷ୍ଟି ଆଶ୍ରୟ ଉପରେ, ସାମାନ୍ୟ ପ୍ରଥା ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ମନୁଷ୍ୟକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ନଷ୍ଟ କରେ ।”

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଆଜ ଭାରତରେ ଜନ୍ମହୋଇଥିବା ମହାମାନବଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତର ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ତୁଳନା କେବଳ ସେ ନିଜେ । ପୃଥିବୀର ଇତିହାସରେ ମଧ୍ୟ ନିଜ ସ୍ୱାଧୀନତାରେ ଏତେ ଅଗଣିତ ଜନତାର ଅନ୍ତଃହୃଦୀ ହୃଦୟେଶ୍ୱର ଆଉ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ହୋଇନାହାନ୍ତି । ରାଜନୈତିକ ପ୍ରମୁକ୍ତ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କଠୋର ସତ୍ୟବ୍ରତ ପାଳନ କରି ଅହିଂସାଆୟୁଧ ବଳରେ ଗୋଟିଏ ହିଂସାବାଦୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟକୁ ପରାଜିତ କରିଛନ୍ତି, ଏପରି ଆଉ କୌଣସି ଜଣେହେଲେ ନେତାଙ୍କ ଉଲ୍ଲେଖ ବିଶ୍ୱ-ଇତିହାସରେ ନାହିଁ । ଭାରତର ବିରାଟ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପରମ୍ପରା ଯୋଗୁଁ ଏ ମହାମାନବଙ୍କ ଆବିର୍ଭାବ ଭାରତରେ କେବଳ ସମ୍ଭବହୋଇଅଛି । ଭାରତର ମୁକ୍ତି ଦାତା ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ ଆଜ ବିଶ୍ୱପୂଜ୍ୟ ମହାମାନବ । ଅସଂଖ୍ୟ ଶତାବ୍ଦୀ ତାଙ୍କ ଜୟଗାନରେ ମୁଖରିତ ହେବ । ସ୍ୱକୀୟ ରୂପ ଅଲେ କର୍ମନାଶାର ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସାବାଦୀ ମହାତ୍ମାଙ୍କ ମତରେ ପରିଣତ ... ବାର ସଫଳ ପ୍ରୟାସ କରି ଧନ୍ୟ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ... ଯୋଗ୍ୟ ଦାୟାଦ ହେବାକୁ ଶତ ଥରେ ... ଆଜ ପୁଣ୍ୟ ଦିବସରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାରତ ସନ୍ତାନ ... ପରମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । କେବଳ ଜୟଧ୍ୱନି ଦେଇ ଜୟ ... ଉଚ୍ଚାରଣ ନ କରନ୍ତୁ । ଜୟହିନ୍ଦ କହିବାର ଅର୍ଥ ... ଓ ଅହିଂସାର ଜୟ କାମନା କରିବା । ଏ କାମନା ସାର୍ଥ କରିବାର ଦାୟିତ୍ୱ ଯେ ନିଜ ମୁଣ୍ଡ ... ଏହା କେହି ହେଲେ ଜଣେ ଭାରତୀୟ କ୍ଷଣକ ... ନ ଭୁଲୁ ।

ମୃତ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ଏକା ଭାରତ... କାହିଁକି ସମଗ୍ର ଜଗତରେ ଚିରଜୀବୀ ।

ଶ୍ରୀ ବି...

"ସେ ଲୋକ ଭଗବାନଙ୍କ 'ତୃଣ ଭକ୍ତ' ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । କାରଣ ବୁଝାଯିବ ନାହିଁ ... ନିଜର ପରିବାର ଲୋକ ଭଳି ... ଅର୍ଥାତ୍ ଆମମାନଙ୍କ ଭିତର ଲୋକଙ୍କ ସହିତ ଆମ୍ଭେମାନେ ଯେପରି ବ୍ୟବହାର କରୁଁ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ସେହିପରି ବ୍ୟବହାର କରିବା ହେଉଛି ପ୍ରକୃତ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟତା ନିବାରଣ । ଏ ସଂସାରରେ କେହି ଉଚ୍ଚ ନୁହନ୍ତି ବା କେହି ନୀଚ ନୁହନ୍ତି ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନତାର କର୍ଣ୍ଣଧାର ମହାତ୍ମାଜୀ

ଜୟ ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଶ୍ରୀ ବଞ୍ଛାନିଧି ଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ ବି. ଏ.; ବି. ଏଲ୍.

...କ୍ଟୋବର ମାସ ଦୁଇ ତାରିଖ ପୃଥିବୀର
...ପରେ କୋଟିଏ ନର ସ୍ମରଣୀୟ ଦିବସ ।
ଉକ୍ତ ଦିବସରେ ଯେଉଁ ମହାପୁରୁଷ ଜନ୍ମ-
...ଣ କରିଥିଲେ ସେ ଯେ କେବଳ ଭାରତର ମୁକ୍ତି-
...ତା ନୁହନ୍ତି, ହିଂସାଦଗ୍ଧ ପୃଥିବୀର ସେ ପଥ-
... । ବିଦେଶୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଶୋଷଣ ଓ ନିଷ୍ପେଷଣ
... ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ଭାରତ ଯେତେ-
... ମୁକ୍ତିର ପଥ ସନ୍ଧାନ କରୁଥିଲା ଏବଂ
...ବେଳେ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମୁକ୍ତିକାମୀ
...ଲି ଭାରତର ହିଂସାପଥରେ ପଥିକ ହେବାର
...ନା କମ ନ ଥିଲା, ଠିକ ସେତିକିବେଳେ ଭଗବାନ୍
... ଦେବଦୂତରୂପେ ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କର ରାଜନୀତି-
...ର ଆବିର୍ଭାବ । କଂଗ୍ରେସର ନେତୃତ୍ୱ ନେଇ
...କରି ସେ ଭାରତକୁ ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସାର
... ଦେଖାଇ ବାଟ କଢ଼ାଇ ନେଲେ ଏବଂ
...ଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ଭଙ୍ଗିମା ଯୋଗୁଁ ମୁକ୍ତିକାମୀ
...ବାଦୀମାନେ ରାଜନୀତିକ୍ଷେତ୍ରରୁ ଓହରି ଗଲେ ।
... ନେତାଜୀ ସୁଭାଷଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱ ମଧ୍ୟ
ଭାରତର ଗ୍ରାହ୍ୟ ହେଲା ନାହିଁ । ଭାରତରୁ ପଳାୟନ
କରି ହିଂସାମାର୍ଗରେ ସେ ତାଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ପ୍ରତିଷ୍ଠା
କଲେ । ଏହି ଅର୍ଦ୍ଧ ଉଲଗ୍ନ ସନ୍ଥଙ୍କ ଅହିଂସାରୂପକ
ତପଶ୍ଚରଣ ବଳରେ ଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭ କଲା ।
ହିଂସାପଥର ପଥିକ ଭ୍ରାନ୍ତ ପୃଥିବୀ ଚକ୍ଷୁରୁ ପରଳ
ଖସିପଡ଼ିଲା । ପୃଥିବୀ ଉପଲବ୍ଧି କଲା ଯେ ଅହିଂସା
ମଧ୍ୟ ମୁକ୍ତି-ସମରରେ ଅମୋଘ ଆୟୁଧରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ
ହୋଇପାରେ । ଲକ୍ଷେ ଶାସ୍ତ୍ରପାଠ ଦ୍ୱାରା ଲୋକେ
ଯେଉଁ ସତ୍ୟର ଅବଧାରଣ କରିପାରୁ ନ ଥିଲେ ପ୍ରକୃତ
ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦ୍ୱାରା ସେ ସତ୍ୟକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ
ସେମାନେ ବାଧ୍ୟହେଲେ । ଆଜି ପୃଥିବୀରୁ ହିଂସା ଦୂର
ହୋଇନାହିଁ ସତ୍ୟ; କିନ୍ତୁ ଅହିଂସାର ଉପାସକ
ଭାରତ ଆଜି ପୃଥିବୀର ଭାଗ୍ୟନିୟନ୍ତ୍ରଣକାରୀ ମିଳିତ-
ଜାତି ସଂଘ ଅନୁଷ୍ଠାନର ସଭ୍ୟ ହେବାଦ୍ୱାରା ଗାନ୍ଧୀବାଦ
ସମ୍ବଳିତ ଭାରତର ପରାମର୍ଶ ଶୁଣିବାକୁ ଜଗତ ଆଜି
ବାଧ୍ୟ ହୋଇଅଛି । ଗାନ୍ଧୀଜୀ ଆଜି ମୃତ; କିନ୍ତୁ
ଗାନ୍ଧୀବାଦ ଚିରଞ୍ଜୀବୀ । ବହୁଶତାବ୍ଦୀ କାଳ ପର-
ପଦାନତ ଭାରତ ପକ୍ଷରେ ଏହା କମ୍ ବିଜୟ ନୁହେଁ ।

"ଭାରତର ଲୌହ ନିର୍ମିତ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରର ପ୍ରୟୋଜନ ଖୁବ୍ କମ୍ । ଆତ୍ମିକ ବଳରେ ଭାରତ ସବୁ ଜୟ
କରିପାରେ । କିନ୍ତୁ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶମାନେ ପଶୁବଳର ଉପାସକ । ଆତ୍ମିକ ବଳ ନିକଟରେ ପଶୁବଳ
ଯେ କେତେ ତୁଚ୍ଛ ଭାରତ ଇତିହାସର ବହୁ ଘଟଣାରେ ଏହା ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଅଛି । ଋଷିମାନେ ଏହା
...ଭବତା କରି ଗାଇଅଛନ୍ତି । ତପସ୍ୱୀମାନେ ଏହା ନିଜର ଅନୁଭବରୂପେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଅଛନ୍ତି ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଆଜି ଭାରତର ସେହି ମହା ପୁରୁଷଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ଜୟ ଓ ଗୌରବ; ତାଙ୍କ ଜନ୍ମ ଦିବସରେ ତାଙ୍କ ଗୁଣାବଳୀର ସ୍ମରଣ ଓ କୀର୍ତ୍ତନ ଏକାନ୍ତ କାମ୍ୟ । ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କ ସମସାମୟିକ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ତୁଳନା ହୋଇ ନ ପାରେ । ପୃଥିବୀର ଇତିହାସରେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଜୀବଦଶା ମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କୁ ଏତେ ଅନୁଗାମୀ ମିଳିଥିବାର କୁଆପି ଦେଖାଯାଇନାହିଁ । ତାହାର ମୃତ୍ୟୁରେ ମଧ୍ୟ ପୃଥିବୀର ସବୁ ଦେଶର ଲୋକ କେବେହେଲେ ଏତେ ଗଭୀର ଭାବରେ ବ୍ୟଥିତ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି । ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସାର ମଶାଲ ଦ୍ୱାରା ସେ ଜଗତକୁ ଆଲୋକିତ କରିଥିଲେ । ପରମାଣୁ ବୋମାକୁ ବ୍ୟର୍ଥ କରିବାର ଉପାୟ ସେ ନିଜ ତ୍ୟାଗପୂତ ଜୀବନର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦ୍ୱାରା ସମଗ୍ର ଜଗତକୁ ଶିକ୍ଷା ଦେଇଥିଲେ । ଭୋଗବିଳାସୀ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦେଶମାନେ ତାଙ୍କ ଉପବାସମାନଙ୍କର ମର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିପାରୁ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଅଲୌକସାମାନ୍ୟ ତ୍ୟାଗ ଓ ଆତ୍ମ-ନିପୀଡ଼ନ ଦ୍ୱାରା ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ମରଣ ମଧ୍ୟ ଶହୀଦଙ୍କ କାମ୍ୟ ମରଣ ପରି ହେଲା । ପ୍ରାକୃତିକ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ସେ ଯଦି ଦେହତ୍ୟାଗ କରିଥାନ୍ତେ ତାହାହେଲେ ତାଙ୍କ ବିୟୋଗରେ ଜଗତର ମନୁଷ୍ୟ ଏତେ ଗଭୀର ଭାବରେ ମଥିତ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା । ତାଙ୍କ ଜୀବନ ଓ ମରଣ ଉଭୟ ଅତୁଳନୀୟ । ପୃଥିବୀର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଆଇନଷ୍ଟାଇନ କହିଥିଲେ, "ପୃଥିବୀରେ ଏ ଯୁଗରେ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଭଳି ମହାମାନବ ଯେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ ଭବିଷ୍ୟତ ବଂଶଧରମାନେ ଏହା ବିଶ୍ୱାସ କରିବେ କି ନାହିଁ ସନ୍ଦେହ !"

ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଦର୍ଶନ ଅତୁଳନୀୟ । ସେ ହିନ୍ଦୁ ବୋଲାଉଥିଲେହେଁ ସେହି ଧର୍ମ ହିନ୍ଦୁ, ମୁସଲମାନ ଓ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ ପ୍ରଭୃତି ସାବଶାସ୍ତ୍ର ଧର୍ମର ସାର ବା ମୂଳପିଣ୍ଡ, ତାହାହିଁ ଥିଲା ତାଙ୍କର ଉପାସ୍ୟ । ଦଳିତ ମାନବକୁ ତାହାର ପ୍ରାପ୍ୟ, ନ୍ୟାଯ୍ୟ ଓ ଅଧିକାର ଦେବା ଥିଲା ତାଙ୍କ ଜୀବନର ପରମ ବ୍ରତ । ଭାରତ ତାଙ୍କ ଜନ୍ମଭୂମି ଥିଲା ବୋଲି ସେ ଭାରତୀୟଙ୍କ ପାଇଁ ଲଢ଼ି ନ ଥିଲେ । ଭାରତର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପୃଥିବୀର ଲୋକସଂଖ୍ୟାର ଏକ ପଞ୍ଚମାଂଶ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଭାରତୀୟମାନେ ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ଦ୍ୱାରା ଦଳିତ ଓ ନିଷ୍ପେଷିତ ହେଉଥିଲେ । ଭାରତ ଦଳିତ ଓ ନିଷ୍ପେଷିତଙ୍କ ଆବାସ ଥିଲା । ସେ ଭାରତକୁ ଗୋଟାଏ ବିରାଟ କାରାଗାର ବୋଲି କହୁଥିଲେ । ତେଣୁ ସେ ହୋଇଥିଲେ ଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମର ଅଗ୍ରଣୀ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରାଣୀର ଜୀବନ ତାଙ୍କ ଚକ୍ଷୁରେ ପରମ ପବିତ୍ର ଜିନିଷ ଥିଲା । ତେଣୁ ସେ ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା-ଅପହାରକ ବ୍ରିଟିଶମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ହିଂସାଚରଣ ନ କରିବାକୁ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଉଥିଲେ । ପାକିସ୍ଥାନରେ ଘଟୁଥିବା ହିନ୍ଦୁଦଳନ ଓ ହିନ୍ଦୁନାରୀ ଧର୍ଷଣ ଯୋଗୁଁ ମୁସଲମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରତିହିଂସା-ପରାୟଣ ନ ହେବାକୁ ସେ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କୁ ଉପଦେଶ ଦେଉଥିଲେ । ଅହିଂସାର ସେ ଥିଲେ ମୂର୍ତ୍ତିମନ୍ତ ବିଗ୍ରହ । ନିର୍ଭୀକତାର ସେ ଥିଲେ ଅବତାର । ତାଙ୍କ ନୂଆଖାଲି ଯାତ୍ରାର ପ୍ରେମାର୍ଦ୍ରକାତରତା ଭୁଲିଯିବାର କଥା ନୁହେ ।

ଏତେ ବିରାଟ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ସୁଦ୍ଧା ସେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ନଗଣ୍ୟ ଲୋକଙ୍କ ତାଙ୍କ ଅପାର

"ମୁଁ ଭାରତକୁ ସ୍ୱାଧୀନ ଓ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଦେଖିବାକୁ ଚାହେଁ । ତାହାହେଲେ ପୃଥିବୀକୁ ଉନ୍ନତ ସ୍ତରକୁ ନେବା ପାଇଁ ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ ଭାରତ ଅବଦାନ ଦେଇ ପାରିବ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

କରୁଣାରେ କଙ୍କର ସଙ୍ଗୀ କରୁଥିଲେ । ଯେଉଁ କଲମରେ ଭାରତର ବଡ଼ଲାଟଙ୍କ ସହିତ ହୋଇଥିବା ସନ୍ଧିପତ୍ରରେ ସେ ସ୍ୱାକ୍ଷର କରୁଥିଲେ ସେହି କଲମରେ ଶହ ହଜାର ମାଇଲ ଦୂରରେ ଥିବା ଦଶବର୍ଷର ଗୋଟିଏ ହରିଜନ ବାଳିକା ପାଖକୁ ସେ ଚିଠି ଲେଖି ତା କଟା ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ସେ ଆଇଓଡ଼ିନ ଲଗାଉଛି କି ନାହିଁ ଏହା ମଧ୍ୟ ବୁଝିବାକୁ ଯତ୍ନ କରୁଥିଲେ । ଦିନର ଅବିଶ୍ରାନ୍ତ କର୍ମସୂଚୀ ମଧ୍ୟରେ ନିତାନ୍ତ ନଗଣ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ମଧ୍ୟ ସାକ୍ଷାତ ଦେଇ ତା ଦୁଃଖ ସୁଖ ବୁଝିବାକୁ ତାଙ୍କର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଥିଲା । କରୁଣାମୟତା ଆଉ କାହାକୁ କୁହାଯିବ ?

ସେ କେବେହେଲେ କାମରୁ ଛୁଟି ଖୋଜୁଁ ନ ଥିଲେ । ପୀଡ଼ିତ ହେଲେ ବା ଉପବାସ କରୁଣ କଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଚଗଚଗତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟସୂଚୀରେ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଦେଖାଯାଉ ନ ଥିଲା । ଅବିଶ୍ରାନ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଫଳରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କର୍ମିଷ୍ଠ ଲୋକେ ବିରକ୍ତି ପ୍ରକାଶ କରିଥାନ୍ତି; କିନ୍ତୁ କର୍ମହିଁ ଥିଲା ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କର ଆନନ୍ଦ । ତାଙ୍କ ମୁଖର ବିମଳ ହାସ୍ୟ ତରଙ୍ଗ ଅନ୍ୟାନ୍ୟଙ୍କ ମୁଖରୁ କ୍ଳାନ୍ତି ଓ ବିଷାଦର କାଳିମା ଦୂର କରି ଦେଉଥିଲା । ସଂଯମହୀନତା ବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରତି ଅବହେଳା ଦେଖିଲେ ସେ କଠୋରତା ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ । ନଚେତ୍ କଠୋରତା କେହି କେବେ ତାଙ୍କଠାରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁ ନ ଥିଲେ । ବାସ୍ତବିକ ସେ ଥିଲେ ସମୁଦ୍ର । ଭାରତୀୟମାନେ ସମନ୍ୱୟାନୁବର୍ତ୍ତୀ ନୁହନ୍ତି ବୋଲି ସେମାନଙ୍କର ଅଖ୍ୟାତି ରହିଅଛି; କିନ୍ତୁ ଗାନ୍ଧୀଜୀ ଥିଲେ ସମନ୍ୱୟାନୁବର୍ତ୍ତିତାର ମୂର୍ତ୍ତିମାନ ବିଗ୍ରହ ।

ସେବାକୁ ସେ ଜୀବନରେ ଉଚ୍ଚତମ ସ୍ଥାନ ଦେଉଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଆଶ୍ରମର ଅତିଥିମାନଙ୍କ ମଳମୂତ୍ର ସେ ନିଜେ ପରିଷ୍କାର କରି ଆଶ୍ରମବାସୀମାନଙ୍କୁ ନିଜ ଆଦର୍ଶରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ କରିଥିଲେ । ହରିଜନମାନେ ସମାଜର ଏହି ସେବା କରି ସେବାର ମୂଲ୍ୟସ୍ୱରୂପ ଘୃଣା ଓ ଅବହେଳା ପ୍ରାପ୍ତ ହେଉଥିବାରୁ ସେ ହରିଜନମାନଙ୍କ ଉଦ୍ଧାର କରିବାର ବ୍ରତ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଭାରତର ମୁକୁଟହୀନ ରାଜରାଜେଶ୍ୱର ହୋଇ ସୁଦ୍ଧା ସେ ଭାରତ ରାଜଧାନୀର ହରିଜନ ବସ୍ତିରେ ଦିନ କାଟୁଥିଲେ । କୋଟି କୋଟି ଦରିଦ୍ର ଭାରତୀୟଙ୍କ ସହିତ ନିଜକୁ ମିଶାଇ ଦେବାକୁ ସେ ଲେଙ୍ଗୁଟି ପିନ୍ଧି ଅର୍ଦ୍ଧ ଉଲଗ୍ନ ଫକୀର ଉପାଧି ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ଦରିଦ୍ରର ଖାଦ୍ୟହିଁ ତାଙ୍କର ପ୍ରିୟ ଖାଦ୍ୟ ଥିଲା । ଏହି ଦରିଦ୍ରବାତ୍ସଲ୍ୟହିଁ ତାଙ୍କୁ କୋଟି କୋଟି ଭାରତୀୟଙ୍କ ହୃଦୟେଶ୍ୱର କରିଥିଲା । ସକଳ ପ୍ରକାର ଭୋଗ ତାଙ୍କ ଚରଣତଳରେ ସୁଲଭ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେ ତ୍ୟାଗକୁହିଁ ବରଣ କରି ନେଇଥିଲେ । ରାଜନୀତି ଭୂମି ଉଷର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେ ଋଷି ଜୀବନର ଗଙ୍ଗା ବୁହାଇ ଦେଇଥିଲେ ।

ଭାରତର ରାଜନୀତିକୁ ସେ ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସା ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରି ଜଗତର ଆବିଳ ରାଜନୀତିକୁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ଦ୍ୱାରା ପରିଶୁଦ୍ଧ କରିବାର ବାଟ ଦେଖାଇ ଯାଇଅଛନ୍ତି । ଆଜି ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ଜୀବନରେ

"ମୋ ଇଚ୍ଛା, ଭାରତ ବୁଝୁ ଯେ ତାର ଅସ୍ତ୍ର ଅଛି ଏବଂ ସେ ଅସ୍ତ୍ର ଅବିନାଶୀ । ଶରୀରର ସକଳ ପ୍ରକାର ଦୁର୍ବଳତାକୁ ସେ ଅସ୍ତ୍ର ଅତିକ୍ରମ କରି ପାରିବ ଏବଂ ସମଗ୍ର ଜଗତର ଜଡ଼ଶକ୍ତି ଏକାଠି ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ତାକୁ କ୍ଷୟ କରିବ ନାହିଁ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ସମୂହଭାବରେ ତାଙ୍କ ଆଦର୍ଶ ରୂପ ଗ୍ରହଣ କଲେ ଚାଳିଶ କୋଟି ଲୋକଙ୍କ ପ୍ରଭାବକୁ ଜଗତ ଏଡ଼ାଇପାରିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହେବ ନାହିଁ । ମହାତ୍ମାଜୀଙ୍କ ତ୍ୟାଗପୂତ ଜୀବନର ପ୍ରତି ଘଟଣାକୁ ସ୍ମରଣ କରି ଭାରତୀୟମାନେ ସକଳ ପ୍ରକାର ଦୁର୍ନୀତି ଓ ଅଜ୍ଞତା ପରିହାର କରନ୍ତୁ । ଜଣ ଜଣ କରି ଜୀବନ ଶୁଦ୍ଧ କଲେ ସମୂହଭାବରେ ସମଗ୍ର ଜାତିର ଜୀବନ ଶୁଦ୍ଧ ହେବ । ସ୍ୱାଧୀ ଭାରତରେ ଗାନ୍ଧୀବାଦର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିକାଶ ହେ ଦିନେ ସର୍ବମତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜଗତ ଭାରତର ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରିବ । ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ପୁଣ୍ୟ ଜନ୍ମବାର୍ଷି ଅକ୍ଟୋବର ଦୁଇରେ ଭାରତ ଏହି ସୌଭା ଲାଭ ନିମନ୍ତେ ବ୍ରତୀ ହେବ ବୋଲି ଶପଥ ଗ୍ରହଣ କରୁ

ଜୟତୁ ବାପୁଜୀ !

"ମୁଁ ଏପରି ଗୋଟିଏ ଭାରତ ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବି ଯାହାକୁ ଗରିବରେ ସବୁଠୁଁ ଗରିବ ଲୋକଟିର କଥା ମଧ୍ୟ ଗ୍ରାହ୍ୟ ହେବ, ଯହିଁରେ ଦଳେ ଧନୀଲୋକ ଓ ଦଳେ ଗରିବ ଲୋକ ରହିବେ ନାହିଁ ଏବଂ ଯହିଁରେ ସବୁ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଲୋକେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟରେ ବାସ କରିବେ । ସେ ଭାରତରେ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟତା ରୂପ ପାପ ବା ମାଦକଦ୍ରବ୍ୟ ସେବନ ରୂପ ପାପ ରହିବ ନାହିଁ । ପୁରୁଷ ଓ ନାରୀ ସମାନ ଅଧିକାର ଉପଭୋଗ କରିବେ । ଆମ୍ଭେମାନେ କାହାକୁ ଶୋଷଣ କରିବୁ ନାହିଁ ବା କାହାଦ୍ୱାରା ଶୋଷିତ ହେବୁ ନାହିଁ । ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଂଶ ସହିତ ଶାନ୍ତିରେ ରହିବୁ । ତେଣୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଛୋଟିଆ ବାହିନୀଟିଏ ହେଲେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର କାମ ଚଳିବ । ବିଦେଶୀୟ ହେଉ ବା ସ୍ୱଦେଶୀୟ ହେଉ ଯେଉଁସବୁ ସ୍ୱାର୍ଥ କୋଟି କୋଟି ମୂକଲୋକଙ୍କ ସ୍ୱାର୍ଥର ବିରୋଧୀ ହୋଇ ନ ଥିବ ସେ ସବୁ ସେ ଭାରତରେ ଅବଶ୍ୟ ସମ୍ମାନିତ ହେବ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ମୁଁ ସ୍ୱଦେଶୀୟ ଓ ବିଦେଶୀୟ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦକୁ ଘୃଣା କରେ । ଏହା ହିଁ ହେଉଛି ମୋ ସ୍ୱପ୍ନର ଭାରତ ।"

× × × × × ×

"ମୋ ଜାତୀୟବାଦ ମୋ ଧର୍ମର ବଳ । ଶିଶୁ ଯେପରି ତା ମାଆର ସ୍ତନରେ ଲାଗି ରହେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଭାରତ ସହିତ ଜଡ଼ିତ; କାରଣ ତାଠାରୁ ମୁଁ ମୋ ଆଧ୍ୟାତ୍ମ ଜୀବନର ପୁଷ୍ଟି ପାଇଁ ଉପାଦାନ ପାଏ । ଭାରତର ପରିବେଷ୍ଟନୀ ମୋର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଉଚ୍ଚାଭିଳାଷର ପରିପୋଷକତା କରେ । ଭାରତଠାରୁ ମୋର ଯେ ବିଶ୍ୱାସ ଯଦି ତୁଟିଯାଏ, ତାହାହେଲେ ଅଭିଭାବକ ଲାଭ କରିବାକୁ ଆଶା ନ ଥିବା ପିତୃମାତୃହୀନ ଅନାଥ ପରି ମୁଁ ବୋଧକରିବି ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଯୁଗଜ୍ୟୋତି ଆବିର୍ଭାବ

(ସ୍ୱର—ଶଙ୍କରାଭରଣ)

ଶ୍ରୀ କାହ୍ଲାନଧି ଦାସ

ଯେ ଯେ ଯୁଗ ମଣେ ଯେବେ ମଦ-ମତ୍ତ ଜନ,
ଧ୍ୱଂସସମ୍ମୁଖେ ଧରଣୀର ଯେ କାଳେ ପତନ,
ଅନ୍ଧକାର ଯେବେ ଗ୍ରାସେ,
ଯୁଗଜ୍ୟୋତି ଯୁଗେ ଯୁଗେ ନରେ ଉଇଁ ଆସେ । ୧ ।
ଅସତ୍ୟ ଅଶାନ୍ତ ହିଂସା ତାଣ୍ଡବ ଦଳନେ
ନିର୍ଯ୍ୟାତିତ ଦଳିତର ବନ୍ଧନ ମୋଚନେ,
ବାଏ ଶୁଭ ପାଞ୍ଚଜନ୍ୟ,
ରଣଜୟୀ ରଣେ କରେ ପୁଣ୍ୟ ଆବାହନ । ୨ ।
ପ୍ରଳୟ ଗରଜି ତୋଳେ ନୂତନ ସୃଜନ,
କରି ସତ୍ୟ ଶାନ୍ତି ମୈତ୍ରୀ ଅମୃତ ସେଚନ,
ନିଜେ ଚଳାଏ ତରଣୀ,
ଜଗତକୁ ଦିଏ ଶିବ ସୁନ୍ଦର ସରଣୀ । ୩ ।
ଆସେ ପୁଣି ଯାଏ ସ୍ଥୂଳ ମୂର୍ତ୍ତପଥୀ ନର
କୋଟି କୋଟି ନେତ୍ରୁ ପଡ଼େ ପ୍ରେମାଞ୍ଜଳି ଝର,
ତାର ସ୍ମୃତି ଧରି ମନେ,
ସୁର ଯୁଗ ବିଶ୍ୱଜନ ଭକ୍ତିଭରେ ନମେ । ୪ ।
ଆତ୍ମାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବିକାଶ, ସେ କି ମୂର୍ତ୍ତିମାନ !
ଆସିଥିଲ, ଗଲ ସ୍ଥୂଳ ଦେହ—ଭଗବାନ,
ଧରି ନ ପାରିଲୁ ଜାଣି,
'ସମ୍ଭବାମି ଯୁଗେ ଯୁଗେ' ହେନ ମହାବାଣୀ । ୫ ।

"ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ନାମ ଅନେକ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁଏ ନାମରେ ତାଙ୍କୁ ଖୋଜିବାକୁ ହେଲେ ତାହା ହେଉଛି ସତ୍ୟ । ଅତଏବ ସତ୍ୟହିଁ ଈଶ୍ୱର ।"   ×   ×   ×   ×

"ସତ୍ୟର ଦର୍ଶନ ନ ହେଲେ ଅହିଂସା ସାଧନ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ଏଥିପାଇଁ କୁହାଯାଇଅଛି—'ଅହିଂସା ପରମୋଧର୍ମଃ ।"

—ଗାନ୍ଧିଜୀ

ବିଶ୍ୱ ନାଗରିକ ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଜେ. ବି. କୃପାଳନୀ

ଗାନ୍ଧୀଜୀ ହିନ୍ଦୁ ବୈଷ୍ଣବ ପରିବାରରେ ବଢ଼ିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଘରର ବାତାବରଣ ଓ ସେହି ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କର ଲାଳନପାଳନ ତାଙ୍କୁ ସହିଷ୍ଣୁତା ଓ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ କରିବା କଥା ଶିଖାଇ ଥିଲା । ଇଂଲଣ୍ଡରେ ସେ ନିରାମିଷାହାରୀ ହୋଇ ରହିବା ଲାଗି ବ୍ରତ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେହେତୁ ସେ ସେ ସମୟର ଆଦର୍ଶ ନିରାମିଷାହାରୀମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିଥିଲେ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ତାଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମବାସୀ, ଜାତି ଓ ବର୍ଣ୍ଣର ଲୋକମାନଙ୍କ ସହିତ କାମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଏ କଥା ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି ଯେ, ଟଲଷ୍ଟୟଙ୍କର ଜନହିତମୂଳକ ବିଚାର ଓ ତାଙ୍କ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମର ଶିକ୍ଷାଗୁଡ଼ିକର ଗଭୀର ପ୍ରଭାବ ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ଉପରେ ପଡ଼ିଥିଲା । ଏ ସବୁ ବିଷୟ ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ, ବିଶ୍ୱ-ପ୍ରେମ, ସେବାଭାବ ଓ ଅହିଂସାତ୍ମକ ମାର୍ଗ ଗ୍ରହଣ କରିବାର ପ୍ରେରଣା ଦେଇଥିଲା । ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ମତରେ କୌଣସି ବିଚାର ବା ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାର ଅର୍ଥ—କେବଳ ସେହି ବିଚାର ବା ସିଦ୍ଧାନ୍ତକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ତାହାକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିବା । ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷ ଓ ବ୍ୟକ୍ତି ସମୂହଙ୍କର ଅନ୍ତର ବ୍ୟବହାରର ପାର୍ଥକ୍ୟ ପାଇଁ ସ୍ଥାନ ନ ଥିଲା । ଉଭୟେ ନୈତିକତାର ଏକ ହିଁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦ୍ୱାରା ଶାସିତ ହେବାର କଥା । ଏହି ସବୁର ଉପରେ ସାମାଜିକ ବା ରାଜନୈତିକ କୌଣ... କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ସେ ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଉପାୟରେ ସିଦ୍ଧିଲାଭ କରିବା କଥାକୁ ସମର୍ଥନ କରୁ ନ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସିଦ୍ଧିର ଯେତିକି ମହତ୍ତ୍ୱ, ଉପାୟ... ମଧ୍ୟ ସେତିକି ମହତ୍ତ୍ୱ । ଯଦି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ମହତ୍ ହୁ... ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସିଦ୍ଧିର ଉପାୟ ମଧ୍ୟ ମହତ୍ ହେବା ଉଚିତ... ଏହି ମହତ୍ ଆଦର୍ଶମାନଙ୍କ ଉପରେ ତାଙ୍କ ସତ୍ୟାଗ୍ର... ଓ ମାନବର ସୁଖଶାନ୍ତିର ଅହିଂସାତ୍ମକ ସୂତ୍ରର ଭି... ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା ।

ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ଅହିଂସା ବିଷୟରେ ଯେତେ... ବେଳେ କିଛି କହନ୍ତି, ତାଙ୍କ କଥାର ତାତ୍ପ... କେବଳ ଯେ ଶାରୀରିକ ଅହିଂସା, ଏହା ବୁଝି... ନୁହେଁ । ଶାରୀରିକ ଅହିଂସାର ବଳରେ ଯେ ରକ୍ତପା... ବନ୍ଦ ହୋଇପାରିବ, ଏଥିରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେ... ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏପରି ହେଲେ ମଧ୍ୟ ହିଂସା ସଦୃଶ ଅହିଂସା ଦ୍ୱାରା ଦମନ ଓ ଅତ୍ୟାଚାର ହୋଇପାରେ... ସେ କାୟ, ମନ ଓ ବାକ୍ୟରେ ସର୍ବଦା ଅହିଂ... ପନ୍ଥା ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁ ଉପଦେଶ ଦେଇଥିଲେ... ବିଶ୍ୱନୈତିକତାର ମୂଳ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖି... ଏହା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ । ଏପରି ଲୋକ... ଜାତି, ଧର୍ମ, ବର୍ଣ୍ଣ ଇତ୍ୟାଦିର ଭେଦଭାବ ସ୍ୱୀକା... ସ୍ଥାନ ନାହିଁ ।

"ମୋ ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନ ହେଲେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ ତାଠାରୁ କିଛି ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରି ପାରିବେ । ମୁଁ ଏଥିପାଇଁ ମୋ ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତା ଚାହେଁ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଗାନ୍ଧୀଜୀ କୌଣସି ବେତନଭୁକ୍ତ ପ୍ରଥା ନ କରି ସମସ୍ତ ଭାରତୀୟଙ୍କୁ ସଂଗଠିତ କରିଥିଲେ ଓ ସେମାନଙ୍କ ସକାଶେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଉପରେ ଓ ତାଙ୍କ ଦେଶବାସୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ଗୋରାମାନେ ଅକଥନୀୟ ଅତ୍ୟାଚାର କଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେ ସେଥିରେ ବିଚଳିତ ନ ହୋଇ ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସାଧନ କରିଥିଲେ ଓ ନିଜର ଦେଶବାସୀମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସେହି ଉପଦେଶ ଦେଇଥିଲେ । ଗୋରାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ତାଙ୍କର ମିତ୍ର ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ସେମାନେ ଯୁଦ୍ଧରେ ତାଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ନିଜର ବିଦ୍ରୋହୀ ବା ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କୁ ସେ ସର୍ବେ ସଙ୍ଗେ କ୍ଷମା ଦେଇ ଦେଉଥିଲେ । ନିଜ ପ୍ରତି ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଉଥିବା ଅତ୍ୟାଚାରର ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାକୁ ସେ କେବେ ସୁଦ୍ଧା ଚେଷ୍ଟା କରି ନ ଥିଲେ । ସରକାର ତାଙ୍କର ପ୍ରାଣ ନେବାକୁ ଯତ୍ନ କରିଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେ ସେପରି ଇଚ୍ଛା କରି ନ ଥିଲେ ।

... ଭାରତରେ ସେ ନିଜର ଅନୁଗାମୀମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ପଦ୍ଧତି ବା ଅନୁଷ୍ଠାନ ଏବଂ ତା ଅଧୀନରେ କାମ କରୁଥିବା ଲୋକେ ଯେ ପରସ୍ପରଠାରୁ ଭିନ୍ନ ଏହା ଦର୍ଶାଇଥିଲେ । କୌଣସି ଖରାପ ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ନଷ୍ଟ କରିବା ପାଇଁ ସେ ନିଜର ଶକ୍ତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ । ତଦୁପରି ମଧ୍ୟ ସେଥିରେ କାମ କରୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କଠାରେ ... କୌଣସି ଆଘାତ ନ ପହଞ୍ଚେ, ସେଥିନିମିତ୍ତ ସେ ସର୍ବଦା ସତର୍କ ଥିଲେ । ଏହା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ପ୍ରେମ ଓ ସହନଶୀଳତାର ବଳରେ ସେମାନଙ୍କ ହୃଦୟକୁ ଜିଣିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ । ଜାଲିଆନାୱାଲା ଓ ପଞ୍ଜାବରେ ହୋଇଥିବା ଅତ୍ୟାଚାର ଲାଗି ସେ କେବଳ ଏତିକି ଚାହୁଁଥିଲେ ଯେ, ଭବିଷ୍ୟତରେ ଏପରି ବର୍ବରତାପୂର୍ଣ୍ଣ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଶାସନର ଯେଉଁ ପ୍ରଧାନ ଅଧିକାରୀମାନେ ଦାୟୀ ହେବେ, ସେମାନଙ୍କୁ ଭାରତରେ ବାସ କରିବାକୁ ଅନୁମତି ଦିଆଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ କି ଭାରତ ରାଜକୋଷରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ପେନ୍‌ସନ୍ ମିଳିପାରିବ ନାହିଁ ।

ଲଙ୍କାସାୟାରରେ ତିଆରି ହେଉଥିବା ବସ୍ତ୍ର ବହିଷ୍କରଣ ନିମିତ୍ତ ଗାନ୍ଧୀଜୀ ଯେଉଁ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚଳାଇଥିଲେ ସେଥିନିମନ୍ତେ କେତେକ ଲୋକ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଦୋଷାରୋପ କରିଥିଲେ । ସେମାନେ କହୁଥିଲେ ଯେ, ଏହାଦ୍ୱାରା ଖବରେ ସେ ସେହି ମିଲ୍‌ମାନଙ୍କରେ କାମ କରୁଥିବା ଶ୍ରମିକ ଓ ସେମାନଙ୍କ ପରିବାରମାନଙ୍କୁ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ-ପ୍ରପୀଡ଼ିତ କରାଇ ମୃତ୍ୟୁମୁଖରେ ପକାଇବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଅଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଗାନ୍ଧୀଜୀ ଏହି ଦୋଷକୁ ସାରଶୂନ୍ୟ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ କରାଇ କହୁଥିଲେ ଯେ, ନିଜ ନିଜ ସକାଶେ ବସ୍ତ୍ର ତିଆରି କରିବାକୁ ଭାରତୀୟ ଜନତାର ଅଧିକାର ଅଛି । ଭାରତୀୟ କୃଷକ ନିଜର ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରିବା ଲାଗି କୃଷି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ଏହେତୁ ତାକୁ ଓ ତାର ପରିବାରକୁ କେବେ ମଧ୍ୟ ଦିନରେ ଦୁଇବେଳା ପେଟପୂରା ଖାଇବାକୁ ମିଳେ ନାହିଁ । ଏଣୁ ଗାନ୍ଧୀଜୀ ପରାମର୍ଶ ଦେଉଥିଲେ ଯେ, ଭାରତୀୟ କୃଷକ ଲୁଗା ବୁଣି ମଧ୍ୟ ନିଜର ଆମଦାନୀ

"ଆଜି ସ୍ୱଦେଶପ୍ରୀତି ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦେଉଅଛି ଯେ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ପରିବାର ପାଇଁ, ପରିବାରକୁ ଗ୍ରାମ ପାଇଁ, ଗ୍ରାମକୁ ଜିଲ୍ଲା ପାଇଁ, ଜିଲ୍ଲାକୁ ପ୍ରଦେଶପାଇଁ ଏବଂ ପ୍ରଦେଶକୁ ଦେଶ ପାଇଁ ଜୀବନଦାନ ଦେବାକୁ ହେବ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ବଢ଼ାଇବ । ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଗୋଲ୍‌ଟେବୁଲ୍ ବୈଠକ ବସିଥିବା ସମୟରେ ଲଙ୍କାସାୟାରର ଶ୍ରମିକମାନେ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିଥିଲେ । ସେମାନେ ତାଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ବୁଝିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ । ଏ କଥାରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣ ମିଳୁଛି ଯେ, ଲଙ୍କାସାୟାରର ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ସକାଶେ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ହୃଦୟରେ କୌଣସି ଖରାପ ଭାବ ନ ଥିଲା ।

କେତେକ ଲୋକ କହୁଥିଲେ ଯେ, ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ସ୍ୱଦେଶୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ସ୍ୱାର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ଅନ୍ୟ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅହିତକର । ବାପୁଜୀ ବତାଇଲେ ଯେ, "ସ୍ୱଦେଶୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ନିଜର ପଡ଼ୋଶୀ ଅଥବା ଦେଶବାସୀମାନଙ୍କର ସେବା ଅଟେ ଏବଂ ଏଥିରେ ମାନବର ସେବା ନିହିତ । କାରଣ ନିଜର ଦେଶବାସୀମାନଙ୍କର ସେବା କରିବାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଏହା ଯେ, ଏହା ମାନବ ସେବାର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସୁବିଧା ଆଣିଦିଏ ।"

ଥରେ ଜଣେ ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ ବ୍ରିଟିଶ୍ କର୍ମଚାରୀ ବାପୁଜୀଙ୍କୁ କହିଲେ, "ଏ କଥା ସ୍ୱାଭାବିକ ଯେ, ବିଦେଶୀମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଆପଣ ସ୍ୱଦେଶୀମାନଙ୍କୁ ବେଶୀ ପ୍ରେମ କରୁଥିବେ ।" ସେ ଆଶା କରିଥିଲେ ଯେ ବାପୁଜୀ ତାଙ୍କ କଥାରେ ସମ୍ମତ ହୋଇଯିବେ । କିନ୍ତୁ ବାପୁଜୀ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, "ମୋ ଦୃଷ୍ଟିରେ ମୋ ସ୍ୱଦେଶବାସୀ ଓ ପରଦେଶବାସୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ପାର୍ଥକ୍ୟ ନାହିଁ । କୌଣସି ଭେଦଭାବ ନ ରଖି ମୁଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମାନବକୁ ପ୍ରେମ କରେ । ମୁଁ ମୋ ଦେଶର ସେବା କରୁଛି କେବଳ, କାରଣ ଏହା ମୋ ପକ୍ଷରେ ସହଜ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ସବୁବେଳେ ଚେଷ୍ଟାକରୁଥାଏ କିପରି ମୋ ଦେଶବାସୀମାନେ ନିଜ ପାଦରେ ଠିଆହୋଇ ଶିଖନ୍ତୁ, ସ୍ୱାବଲମ୍ବୀ ହୁଅନ୍ତୁ, ଯେପରି କି ମାନବର ସେବା କରିବାରେ ସେମାନେ ମୋ ସହିତ ସହଯୋଗ କରିପାରିବେ ।"

ଯଦି ଗାନ୍ଧୀଜୀ କାହାପ୍ରତି ଅଧିକ ଭେଦଭାବ ପୋଷଣ କରୁଥିଲେ ତ ତାହା କେବଳ ନିଜର ବିରୋଧୀ ଓ ସାଂପ୍ରଦାୟିକତା ମନୋଭାବ ଥିବା ଲୋକଙ୍କଠାରେ । ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ମତରେ ନୈତିକତା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ବିଷୟରେ ଟିକା-ଟିପ୍ପଣୀ କରିବାକୁ ଓ ସେମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମତ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ତାହାକୁ ଶିକ୍ଷା ଦିଏନାହିଁ । ତାହା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଆତ୍ମ-ଚିନ୍ତନ କରିବାକୁ ଶିକ୍ଷା ଦେଇଥାଏ । ନୈତିକତା ମନୁଷ୍ୟଙ୍କୁ ନିଜର ଅଭାବ ଓ ତ୍ରୁଟିମାନଙ୍କୁ ଜାଣିବା ନିମିତ୍ତ ପ୍ରେରଣା ଦେଇଥାଏ । ଏ କଥା ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଅନ୍ତିମ ଦିନମାନଙ୍କରେ ଓ ସାଂପ୍ରଦାୟିକ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ସମୟରେ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଥିଲା । ହିନ୍ଦୁମାନେ ବିହାରରେ ଯେଉଁ ସବୁ ଅତ୍ୟାଚାର କରିଥିଲେ, ସେଥିନିମନ୍ତେ ସେ ବିଶେଷ ଦୁଃଖିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ପଞ୍ଜାବରେ ମୁସଲମାନ-ମାନଙ୍କର ନୂଆଖାଲି କାଣ୍ଡ ତାଙ୍କ ହୃଦୟକୁ ବିଦୀର୍ଣ୍ଣ କରି ପକାଇଥିଲା । ସାଂପ୍ରଦାୟିକ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ଲାଗି ସେ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ହିନ୍ଦୁ ଓ ଶିଖମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ଦୋଷୀ ବୋଲି ଜ୍ଞାନ କରିଥିଲେ । ସବୁବେଳେ ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ଥିଲା ଯେ, ମୁସଲମାନମାନଙ୍କର ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ନ ଦେଇ ହିନ୍ଦୁ ଓ ଶିଖମାନେ ସତ୍‌ପଥ ଅନୁସରଣ କରନ୍ତୁ । ଏହିହେତୁ ହିନ୍ଦୁ ଓ ଶିଖମାନେ ମହାତ୍ମାଙ୍କ ପ୍ରତି ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ

"ଭାରତ ଯଦି ଶସ୍ତ୍ର ଧରି ଯୁଝିବା ଶକ୍ତିର ଉପାସକ ହୁଏ, ତେବେ ଭାରତର ଜନ୍ମ କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀ ହେବ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ପଡ଼ିଲେ । ଏହି କାରଣରୁ ସେମାନେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଶିକ୍ଷାକୁ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସାଂପ୍ରଦାୟିକ ଭାବ ଉଗ୍ରରୂପ ଧାରଣ କରୁଥାଏ । ବାପୁଜୀ ସେତେବେଳେ ସାବଧାନ କରି ଦେଉଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କୌଣସି ବିପଦର ଭୟ ତାଙ୍କୁ ସତ୍ୟପଥରୁ ବିଚଳିତ କରି ପାରି ନ ଥିଲା । ଫଳ ସ୍ୱରୂପ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ ଓ ସେମାନଙ୍କର ସୁରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ସେ ନିଜର ଜୀବନ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିଦେଲେ ।

ବାପୁ ଭାରତବର୍ଷରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଓ ସେ ଏହି ଦେଶର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନାଗରିକ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ସେ ବିଶ୍ୱର ନାଗରିକ ଥିଲେ । ରାଷ୍ଟ୍ର ସ୍ୱାଧୀନ ହୋଇ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କୁ ପରାଧୀନ କରିବାରେ ନିଜର ସ୍ୱାଧୀନତା ଓ ଶକ୍ତି ଉପଯୋଗ କରୁ—ଏହା ସେ କେବେ ଇଚ୍ଛା କରି ନ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଆନ୍ତରିକ ଇଚ୍ଛା ଥିଲା—ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତ ପରାଧୀନ ଓ ଦଳିତମାନଙ୍କର ସେବାରେ ନିଜର ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ନିୟୋଗ କରୁ । ତାଙ୍କର ଆଦର୍ଶରେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ଓ ଆର୍ଥିକ ଶୋଷଣର ସ୍ଥାନ ନ ଥିଲା । ତାଙ୍କ ସ୍ୱପ୍ନର ଭାରତବର୍ଷ ହୋଇଥାନ୍ତା ଗୋଟିଏ ଜାତି ଭେଦହୀନ, ଶ୍ରେଣୀବିହୀନ ରାଷ୍ଟ୍ର ହୁଅନ୍ତା ଓ ତହିଁରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଶୋଷଣର ପ୍ରଶ୍ନ ନ ଉଠନ୍ତା । ଏଥିପାଇଁ ସେ ଅହରହ ଭଗବାନଙ୍କଠାରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଥିଲେ । ଏହି କାରଣରୁ ଦେଶର ଦଳିତବର୍ଗ ତାଙ୍କୁ ନିଜର ସାଥୀ ଓ ରକ୍ଷକ ବୋଲି ମନେକରୁଥିଲେ । ସେମାନେ ତାଙ୍କ ଜୀବନ ଓ ଆଦର୍ଶଦ୍ୱାରା ଉତ୍ସାହିତ ହେଉଥିଲେ । ବାପୁ କେବଳ ଯେ ସବୁ ଧର୍ମପ୍ରତି ସହିଷ୍ଣୁ ଥିଲେ, ତାହା ନୁହେଁ, ସେ ଏକ ପ୍ରକାରେ ସବୁ ଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥିଲେ । ସେ ସବୁ ଧର୍ମର ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷା ଗୁଡ଼ିକୁ ଅଭ୍ୟାସ କରିବାକୁ ବାଛି ନେଇଥିଲେ । ସେ କେତେକ ରାଷ୍ଟ୍ରର ସୈନ୍ୟବଳ ଓ ଶସ୍ତ୍ରର ପ୍ରୟୋଗଦ୍ୱାରା ବିଶ୍ୱଶାନ୍ତିର କଳ୍ପନା କରୁ ନ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କରୁଥିଲେ କାହାକୁ ଧରି ? ସେହି ଚିରଶାନ୍ତି ଏହି ଭୌତିକ ପଦାର୍ଥମାନଙ୍କଠାରୁ ବଡ଼ର ଉଚ୍ଚ ବସ୍ତୁ—ଅହିଂସା, ସତ୍ୟ, ନ୍ୟାୟ ଓ ପ୍ରେମ ପ୍ରଭୃତି ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଥିଲା । ତାହା କୌଣସି ସଂସ୍ଥା ବା ଭୌତିକ ସାଧନାର ବଳରେ ହାସଲ କରାଯାଇ ନ ପାରେ । ତାହା ହାସଲ କରାଯାଇ ପାରିବ କେବଳ ଦୁଇଟି ସାଧନା—ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସା ଦ୍ୱାରା ।

ଆଜି ବିଶ୍ୱ ସମ୍ମୁଖରେ କେବଳ ଦୁଇଟି ମାର୍ଗ ଅଛି—ହିଂସା ଓ ଅହିଂସା । ଯେ କୌଣସି ମହତ୍ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ସିଦ୍ଧି ନିମିତ୍ତ ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ହିଂସା ଉପଯୋଗ କରାଗଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା ବିଶ୍ୱର ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିସ୍ଥିତିରେ ବିଶ୍ୱକୁ ପରମାଣୁ ବୋମା ଯୁଦ୍ଧ ଓ ତାହାଠାରୁ ବି ଅଧିକ ସାଂଘାତିକ ଯୁଦ୍ଧ ଆଡ଼କୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦ୍ରୁତଗତିରେ ଅଗ୍ରସର କରାଇ ନେବ । ପରିଣାମ ସ୍ୱରୂପ, ସଭ୍ୟତାର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ଲୋପ ପାଇଯିବ । ସାମ୍ୟ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର ଓ ବିଶ୍ୱଶାନ୍ତି ଧର୍ମ ହିଂସା ଓ ଘୃଣା ଉପରେ ତିଷ୍ଠି ରହି ପାରିବ ନାହିଁ ।

> "ଭାରତ ଯେତେବେଳେ ଆତ୍ମନିର୍ଭରଶୀଳ ଓ ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ-ସମ୍ପନ୍ନ ହେବ ଏବଂ ପ୍ରଲୋଭନ ଓ ଶୋଷଣର କବଳରେ ପଡ଼ିବାକୁ ତାର ଆଉ ସମ୍ଭାବନା ନ ଥିବ, ସେତେବେଳେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଓ ପ୍ରାଚ୍ୟ କୌଣସି ଶକ୍ତି ଲୋଭାସକ୍ତ ହୋଇ ତା ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହେବନାହିଁ ।"
>
> —ଗାନ୍ଧିଜୀ

ସମଗ୍ର ସଂସାର ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଘୃଣା ଓ ହିଂସାଦ୍ୱାରା ତାର ସମସ୍ୟା ଗୁଡ଼ିକର ସମାଧାନ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ଆସିଅଛି । ପରିଣାମରେ ସମସ୍ୟାମାନ ଆହୁରି ଭୟଙ୍କର ରୂପ ଧାରଣ କରିଅଛି । ଦ୍ୱିତୀୟ ମାର୍ଗ ହେଉଛି ଅହିଂସା ମାର୍ଗ । ଗାନ୍ଧୀଜୀ ଏହି ମାର୍ଗ ଅନୁସରଣ କରି ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ବାପୁ କହିଅଛନ୍ତି ଯେ, ଏହି ଅହିଂସା ମାର୍ଗ ଆତ୍ମୋତ୍ସର୍ଗ କରିବାର ମାର୍ଗ ଅଟେ । ବାପୁଜୀ ସ୍ୱୟଂ ଏହି ଆତ୍ମୋତ୍ସର୍ଗର ଉଦାହରଣ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ଦର୍ଶାଇ ଦେଇଅଛନ୍ତି । ତେବେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରଶ୍ନ ହେଉଛି—ମାନବର ନୈତିକ ସ୍ତର କ'ଣ ଏତେ ଉଚ୍ଚକୁ ଉଠାଯାଇ ପାରିବ, ଯେପରି କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ସିଦ୍ଧି ନିମନ୍ତେ ସେ ଶହୀଦ ହୋଇ ପାରିବ ? ଏହା କେବଳ ଭବିଷ୍ୟତର ଇତିହାସହିଁ କହିବ । ତଥାପି ସୁଦ୍ଧା ଏହା ଏକ ନିର୍ବିବାଦ ସତ୍ୟ ଯେ, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଧର୍ମପ୍ରବର୍ତ୍ତକମାନଙ୍କ ପରି ବାପୁ ମଧ୍ୟ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ସତ୍ ଆନ୍ଦୋଳନର ମାର୍ଗ ଦର୍ଶାଇ ପାରିଛନ୍ତି । ଏହା ହୋଇପାରେ ଯେ, ବାପୁଙ୍କର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ତଥା ଶିକ୍ଷା ସବୁକୁ ବୁଝିବାଲାଗି ମନୁଷ୍ୟକୁ ଆହୁରି କିଛି ସମୟ ଲାଗିବ । କିନ୍ତୁ ମନୁଷ୍ୟ କ'ଣ ସେତିକି ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାପୁଙ୍କର ଶିକ୍ଷାଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝିବାପାଇଁ ହାତ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ବସି ରହି ପାରିବ ? ଅସନ୍ତୋଷ ଓ ଅଶାନ୍ତିର ଶକ୍ତିସବୁ ମନୁଷ୍ୟକୁ ନିଶ୍ଚଳ ରଖି ଦେବ ବା କାହିଁକି ? ଏହା ନିଶ୍ଚିତ ଯେ ବାପୁଙ୍କ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ମାର୍ଗ ଜୀବନ ଓ ଜ୍ୟୋତିର ମାର୍ଗ ଅଟେ । ହିଂସା ମନୁଷ୍ୟକୁ କେବଳ ଅଜ୍ଞାନ, ଅନ୍ଧକାର ଓ ମୃତ୍ୟୁ ଦିଗରେ ଅଗ୍ରସର କରାଇ ନେବ ।

(ମୂଳ ଲେଖାର ମର୍ମାନୁବାଦ)

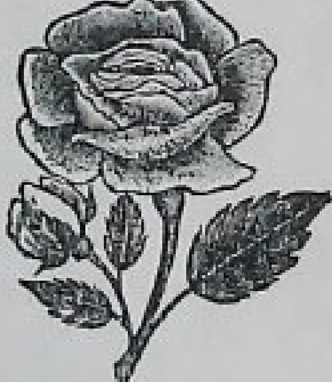

"ପ୍ରକୃତ ସ୍ୱାଧୀନତା ଅପେକ୍ଷା ମୁଁ ଅଧିକ ବଡ଼ ଆଦର୍ଶଟିର ଆକାଂକ୍ଷୀ । ଭାରତ ତା ମୁକ୍ତିଦ୍ୱାରା ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଜାତିମାନଙ୍କ ଶୋଷଣରେ ଉତ୍ପୀଡ଼ିତ ତଥାକଥିତ ଦୁର୍ବଳ ଜାତିମାନଙ୍କୁ ମୁକ୍ତ କରି ପାରିବ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ଜୀବନ ନୀତି ଓ ଉପଦେଶ

ସଂସାରର ନଶ୍ୱର ବୈଭବ ପାଇଁ ଲାଳସା ମୋର ନାହିଁ । ମୁଁ ସ୍ୱର୍ଗ-ସାମ୍ରାଜ୍ୟ, ଅର୍ଥାତ୍ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ମୁକ୍ତି ପାଇବା ପାଇଁ ସର୍ବଦା ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ । ମୋ ମତରେ ନିଜର ଦେଶ ଓ ମନୁଷ୍ୟ ମାତ୍ରର ନିରନ୍ତର ସେବା କରିବାହିଁ ମୁକ୍ତିର ମାର୍ଗ । ପ୍ରାଣୀମାତ୍ରକୁ ମୁଁ ଆତ୍ମବତ୍ ମନେ କରିବାକୁ ଚାହେଁ । ଗୀତାରେ ଅଛି, "ସମଃ ଶତ୍ରୌଚ ମିତ୍ରେ ଚ" ଅର୍ଥାତ୍ ଶତ୍ରୁ ଓ ମିତ୍ରକୁ ସମାନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିବାକୁ ମୁଁ ଚାହେଁ । ଏଣୁ ମୋର ଦେଶଭକ୍ତି ମଧ୍ୟ ଅନନ୍ତ ଶାନ୍ତି ଓ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାର ଦେଶ ଆଡ଼କୁ ମୋ ଯାତ୍ରାର ଗୋଟିଏ ଷ୍ଟେସ୍ ମାତ୍ର । ମୋ ମତରେ ଧର୍ମରହିତ ରାଜନୀତିର କୌଣସି ଯଥାର୍ଥତା ନାହିଁ । ରାଜନୀତି ଧର୍ମର ସାଧନ ମାତ୍ର ଅଟେ । ଧର୍ମରହିତ ରାଜନୀତି ମୃତ୍ୟୁର ଜାଲ । କାରଣ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଆତ୍ମାର ଛେଦନ ଘଟିଥାଏ ।

(କ) ସଂସାରରେ ବିଶ୍ୱବନ୍ଧୁତ୍ୱର ଭାବନା ଜନ୍ମାଅ । ଈର୍ଷା-ଦ୍ୱେଷ ପ୍ରବୃତ୍ତି ରଖନାହିଁ । ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ସହାନୁଭୂତି ରଖ । ଈଶ୍ୱରଙ୍କଠାରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖ । ପରମାତ୍ମାଙ୍କୁ ସର୍ବଦା ମାନ । ତେବେ ଯାଇ ସଂସାରରେ ଶାନ୍ତିର ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ପାରିବ ।

(ଖ) ମାନବର ସେବାରେହିଁ ମୁଁ ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରେଁ । କାରଣ ମୁଁ ଭଲରୂପେ ଜାଣେଁ ଯେ, ସେ ସ୍ୱର୍ଗରେ ନାହାନ୍ତି କି ପାତାଳରେ ନାହାନ୍ତି । ପରମାତ୍ମା ସମସ୍ତଙ୍କ ଆତ୍ମାରେ ଓ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରେ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ।

ଆବେଗ ଏବଂ କ୍ରୋଧକୁ ବଶୀଭୂତ କରିନେଲେ ଶକ୍ତି ବଢ଼େ ଏବଂ ଆବେଗକୁ ଆତ୍ମବଳ ରୂପରେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ କରି ଦିଆଯାଇ ପାରେ ।

(ସଂଗ୍ରହ)

"ଭାରତ ଯଦି ଅନ୍ୟ ଜାତିମାନଙ୍କ ଧନ ଶୋଷଣ କରେ— ଭାରତରେ ଯନ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପର ପ୍ରସାର ହେଲେ ଭାରତ ଶୋଷଣ ଦ୍ୱାରାହିଁ ବଢ଼ିବ—ତାହା ହେଲେ ସେ ଅନ୍ୟ ଜାତିମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅଭିଶାପ ତୁଲ୍ୟ ହେବ ଏବଂ ଜଗତ ପ୍ରତି ମୂର୍ତ୍ତିମାନ ସଙ୍କଟ ତୁଲ୍ୟ ହେବ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ବାପୁ ଚରିତ

ଶ୍ରୀ ଗୋକୁଳାନନ୍ଦ ମାହାନ୍ତି

ଜୟ ବାପୁଜୀ, ଜୟ   ଗାନ୍ଧି ହେ ଜୟ ଜୟ
ଦଳିତ ଜନ ହୃଦ ବନ୍ଧୁ ! । ଘୋଷା ।
ପୋରବନ୍ଦର-ସୁତ   ମହାଶିବ ପ୍ରସୂତ
ଭବନଗରୁ ଗଲ ବିଲାତ ଲଂଘି ସିନ୍ଧୁ ...
ଦଳିତ ଜନ ହୃଦ ବନ୍ଧୁ ! । ୧ ।
(୧୮୯୩)...ଅଠରଶ-ତେୟାନବେ   ଆଫ୍ରିକା ଦେଶେ ଯେବେ
ପ୍ରବାସୀ ଭାରତ ସୁତ ଦୁଃଖେ ହେଲ ବନ୍ଦୀ, ବନ୍ଧୁ ! । ୨ ।
ଅହିଂସା ମନ୍ତ୍ର ଧରି   ଆସିଲ ଦେଶେ ଫେରି
ବଙ୍ଗ କଂଗ୍ରେସ-ପୀଠ ମଣ୍ଡିଲ କରୁଣାସିନ୍ଧୁ !
ଦଳିତ ଜନ ହୃଦ ବନ୍ଧୁ ! । ୩ ।
ଟ୍ରାନସଭାଲେ ଭାରତ —   ବାସୀ ରକ୍ଷଣ ବ୍ରତ
କରି କଲ ବରଣ କେତେ କାଳ କାରାସିନ୍ଧୁ !
ଦଳିତ ଜନ ହୃଦ ବନ୍ଧୁ ! । ୪ ।
ଦୁଷ୍ଟ ହୃଦୟ ବ୍ୟାଧି   ଜୀବନେ ହେଲ ବାଦୀ
(୧୯୧୫)...   ଜନବଂଶ-ପଦରେ ହରିଲ ଶୋଣିତ ବିନ୍ଦୁ ! । ୫ ।
ମୁଗ୍ଧ ବିଶ୍ୱଜନର   ମହାତ୍ମା ଆଖ୍ୟା, ଧୀର !
ବହିଲ ଶିରେ ଚମ୍ପାରଣ-ସତ୍ୟାଗ୍ରହ-ଇନ୍ଦୁ !
ଦଳିତ ଜନ ହୃଦ ବନ୍ଧୁ ! । ୬ ।
(୧୯୧୮)...ଅଠରେ ଗୁଜରାଟୀ   କୃଷିର ଦୁଃଖ କାଟି
ଆଳି ସାରି ମୁକତି ଆଣିଲ କରୁଣାସିନ୍ଧୁ ! । ୭ ।
ରାଉଲଟ ଆଇନ—   ବିରୋଧୀ ଆନ୍ଦୋଳନ—
ଫଳେ ଛଅ ବରଷ କାରା ଦେଲ ବିର ବନ୍ଧୁ ! । ୮ ।

"ଭାରତ ଅନ୍ଧଭାବରେ ୟୁରୋପର ଅନୁକରଣ କରିବ ନାହିଁ । ଭାରତ ଯଦି ହିଂସା ନୀତି ଗ୍ରହଣ କରେ ତେବେ ମୋର ପରୀକ୍ଷାର ସମୟ ଆସି ପହଞ୍ଚିବ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

କାରା—ଅନ୍ଧାରେ ଯଷ୍ଟି ! ଲେଖିଲ 'ଅନ୍‌ଭୂତ'
ଯେଉଁ ଲଭି ମୁକତି ଡାକ ଦେଲ କୃପାବନ୍ଧୁ ।
ଦଳିତ ଜନ ହୃଦ ବନ୍ଧୁ ! । ୯ ।

ଜଳ ବାରଣ ଧ୍ୱଜା ଟେକି, ଅହିଂସା-ବାଜା
ବଜାଇ କଦନ୍ତୁଁ ରଖିଲ ମୁସଲମ, ହିନ୍ଦୁ !
ଦଳିତ ଜନ ହୃଦ ବନ୍ଧୁ ! । ୧୦ ।

ଲାହୋରରେ ହେଲା କଥା ଅଖଣ୍ଡ ସ୍ୱାଧୀନତା
ଲବଣ- ସତ୍ୟାଗ୍ରହେ ପ୍ରହାର ସହିଲ ବନ୍ଧୁ ! । ୧୧ ।

ଗାନ୍ଧି-ଇରୱିନ୍ ସନ୍ଧି ବନ୍ଧୁ - ମିଳନ
(୧୯୩୦)........ତିରିଶେ ଗୋଲଟେବୁଲେ ଗଲ ଡେଇଁ ସାତ ସିନ୍ଧୁ
ଦଳିତ ଜନ ହୃଦ ବନ୍ଧୁ ! । ୧୨ ।

(୧୯୩୨)...ବତିଶେ ଫେରି ଘର ବରିଲ କାରାଗାର
କରିଲ ଅନଶନ ହରିଜନ ଦୁଃଖେ ବନ୍ଧୁ ! । ୧୩ ।

ଏକଦଶ ଆଠ ସତ ଅନଶନେ ଗଲ ବ୍ରତ
ୟେରବାଡ଼ା ନିଷ୍ପତ୍ତିରେ ଭରିଲ ପ୍ରତିଜ୍ଞା-ସିନ୍ଧୁ —
ଦଳିତ ଜନ ହୃଦ ବନ୍ଧୁ । ୧୪ ।

(୧୯୩୩)...ତେତିଶେ ପୁଣି କାରା, ମୁକତି, କଷଣସାର
କେତେ ଯେ ସହିଛ ବନ୍ଧୁ ! ଶୁଖାଇ ଶୋଣି ବିନ୍ଦୁ ।
ଦଳିତ ଜନ ହୃଦ ବନ୍ଧୁ ! । ୧୫ ।

(୧୯୪୨)...ଅଗଷ୍ଟ, ବୟାଳିଶେ 'ଭାରତ ଛାଡ଼' ଏ ଘୋଷେ
ପ୍ରିୟା ସହ ହେଲ ବନ୍ଦୀ ଅଶେଷ ଗୁଣର ସିନ୍ଧୁ ! । ୧୬ ।

"ମୋ ଧର୍ମ କୌଣସି ଭୌଗୋଳିକ ସୀମା ସ୍ୱୀକାର କରେ ନାହିଁ । ମୋ ଧର୍ମରେ ମୋର ଯଦି ଜୀବନ୍ତ ବିଶ୍ୱାସ ଥାଏ, ତେବେ ଭାରତ ପ୍ରତି ମୋର ଯେଉଁ ସ୍ନେହ ରହିଅଛି ମୋ ଧର୍ମ ସେ ସ୍ନେହକୁ ମଧ୍ୟ ଦରକାର ହେଲେ ଉପେକ୍ଷା କରି ପାରିବ । ଅହିଂସା ରୂପକ ଧର୍ମପଥରେ ଭାରତର ସେବା କରିବାରୁ ମୋ ଜୀବନ ଉତ୍ସୃଷ୍ଟ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

(୧୯୪୬)···ହତ୍ୟାକାରେ ନୂଆଖାଲି— ରକତ-ସଲିଳେ ଗୁଳି
'ଈଶ୍ୱର-ଆଲ୍ଲା' ପ୍ରଭୁରେ ସେଧିଲ ଶୋଣିତ-ସିନ୍ଧୁ,
ଦଳିତ ଜନ ହୃଦ ବନ୍ଧୁ ! । ୧୭ ।

(୧୯୪୮)···ଉନବିଂଶ ଅଠଚାଳିଶେ ଜାନୁଆରୀର ତିରିଶ···
ମହାପ୍ରାଣ ଢାଳି ଦେଲ ଶେଷ ଶୋଣିତ-ବିନ୍ଦୁ । ୧୮ ।
ଉଦ୍ଭୁତ ଗୁଞ୍ଜାରିମ— ଉକତ ମୋହନ ନାମ
ଜଳିଥିବ ଯେବେ ଥିବ ପାବକ ଭାସ୍କର ଇନ୍ଦୁ !
ଦଳିତ ଜନ ହୃଦ ବନ୍ଧୁ ! । ୧୯ ।

(ଓଡ଼ିଶା ଲୋକସମ୍ପର୍କ ବିଭାଗଦ୍ୱାରା ଗ୍ରାମୋଫୋନ ରେକର୍ଡ଼ରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ)
ପରିବେଷକ—ଶ୍ରୀ ଗୋକୁଳାନନ୍ଦ ମହାନ୍ତି

"ଭାରତର ଉତ୍ଥାନ ସମସ୍ତ ଜଗତର ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ମୁଁ କାମନା କରୁଅଛି । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜାତିଙ୍କ ଧ୍ୱଂସ କରିବାର ସ୍ତୂପ ଉପରେ ଭାରତ ଠିଆହେଉ ଏହା ମୋର କାମନା ନୁହେଁ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ରକତ-ସଲିଳେ ବୁଲି
(୧୯୪୬)···ଦୁସ୍କାଳରେ ନୁଆଖାଲି—
'ଈଶ୍ୱର-ଆଲ୍ଲା' ପ୍ରସୂନେ ସେଧିଲ ଶୋଣିତ-ସିନ୍ଧୁ
ଦଳିତ ଜନ ହୃଦ ବନ୍ଧୁ! । ୧୭ ।

ଜାନୁଆରୀ ତିରିଶେ···
(୧୯୪୮)···ଉନବିଂଶ ଅପରାହ୍ଣେ
ମହାପ୍ରାଣ କଲ ଢାଳି ଶେଷ ଶୋଣିତ-ବିନ୍ଦୁ! । ୧୮ ।

ଉଚ୍ଚରି ମୋହନ ନାମ
ରଘୁପତି ରାଜାରାମ—
ଯାଇଥିବ ଭବେ ଥିବ ଯାବତ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଇନ୍ଦୁ!
ଦଳିତ ଜନ ହୃଦ ବନ୍ଧୁ! । ୧୯ ।

(ଓଡ଼ିଶା ଲୋକସମ୍ପର୍କ ବିଭାଗଦ୍ୱାରା ଗ୍ରାମୋଫୋନ ରେକର୍ଡରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ)
ପରିବେଷକ—ଶ୍ରୀ ଗୋକୁଳାନନ୍ଦ ମହାନ୍ତି

"ଭାରତର ଉନ୍ନୟନ ସମସ୍ତ ଜଗତର ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ମୁଁ କାମନା କରୁଅଛି । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜାତିଙ୍କ ଧ୍ୱଂସ କରିଦେଇ ସ୍ତୂପ ଉପରେ ଭାରତ ଠିଆହେବ ଏହା ମୋର କାମନା ନୁହେଁ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଆଦେଶ ଚଳାଇବେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଲଗି ଗ୍ରାମସଙ୍ଘମାନ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇ ଯାଉଅଛି । ସେ ସବୁ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଆଦର୍ଶରେ ଗଠିତ ହୋଇଅଛି । ଏହି ଗ୍ରାମସଙ୍ଘ-ମାନଙ୍କରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବୟସ୍କ ପୁରୁଷ ବା ସ୍ତ୍ରୀ ବସି କୌଣସି ଭେଦଭାବ ବିନା ନିଜ ନିଜ ଗ୍ରାମର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ପାରିବେ । ଜମିଦାରୀ ପ୍ରଥା ଉଠିଯିବା ପରେ ଗ୍ରାମର ସାର୍ବଜନୀନ ସବୁ ଜମିର ମାଲିକ ଗ୍ରାମର ଲୋକେହିଁ ହେବେ । ଏହି ପ୍ରକାର ପଞ୍ଚାୟତ ରାଜ କାନୁନ୍ ଓ ଜମିଦାରି ଉନ୍ମୂଳନ କାନୁନ୍ ଦ୍ୱାରା ଆମେ ପୁଣି ରାମରାଜ୍ୟର ଗଠନ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରୁଅଛୁଁ । ଆମ ଦେଶରେ ବହୁ ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ ପଞ୍ଚାୟତ ପ୍ରଥା ଚାଲିଆସିଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଲୋକ-ମାନେ ପଞ୍ଚପରମେଶ୍ୱରଙ୍କ ନାମ ନିଅନ୍ତି । ଇଂରେଜ-ମାନଙ୍କ ରାଜତ୍ୱ କାଳରେ ଏହି ପ୍ରଥା ଲୋପ ପାଇଗଲା । ଏଥିଯୋଗୁଁ ପଞ୍ଚାୟତ କାମ ଚଳାଇବା ବିଷୟରେ ଆମର ଅଭିଜ୍ଞତା ମଧ୍ୟ ଲୋପ ପାଇଗଲା । କିନ୍ତୁ ପଞ୍ଚାୟତ ରୀତି-ନୀତି ସବୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମହଜୁଦ୍ ଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ନୂଆ ଧରଣରେ ଗାଁମାନଙ୍କରେ ପଞ୍ଚାୟତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଉଅଛି । ଏଣୁ ଗ୍ରାମବାସୀମାନଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଏହା ଯେ, ଆଇନ ବଳରେ ସେମାନେ ଯେଉଁ ଅଧିକାର ସବୁ ପାଉଅଛନ୍ତି, ସେ ସବୁକୁ ସେମାନେ ଜନତାର ହିତରେ ଲଗାନ୍ତୁ । ଗାଁର ପରିଷ୍କାର-ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟିଦେବା, ଲୋକଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦେବା, ରୋଗୀମାନଙ୍କୁ ଔଷଧପତ୍ର ଯୋଗାଇବା ଏବଂ ଯେପରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ସୁସ୍ଥ ଓ ସବଳ ହୋଇ ପାରିବେ, ସେଥିପ… ବ୍ୟାୟାମଶାଳା ପ୍ରଭୃତି ତିଆରି କରିବା ପ୍ର… ସାର୍ବଜନୀନ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେ… ସେମାନଙ୍କର ଉଚିତ । ଅଦାଲତୀ ପଞ୍ଚାୟତମା… ନ୍ୟାୟର ଉଚିତ ନିରପେକ୍ଷ ବିଚାର କରିବା ଉଚି… ପଞ୍ଚାୟତ ସମ୍ମୁଖରେ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଶବ ରଖାଯି… ଉଚିତ । ତଦ୍ୱାରା ପଞ୍ଚପରମେଶ୍ୱର ଗାନ୍ଧୀ… ସତ୍ୟ ଓ ଆଦର୍ଶରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ … ବିଚାର କରିବେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରାମର ବ୍ୟବସ୍ଥା … ପଞ୍ଚାୟତମାନେ କରିବେ ଓ ସେମାନଙ୍କ … ପ୍ରକୃତ ନ୍ୟାୟ ବିଚାର କରିବେ । ନିଜକୁ … ବିଶାଳ ପରିବାରର ଲୋକ ବୋଲି ମନେ … ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଞ୍ଚ. ନିଜ ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରତି … ଦେବା ଉଚିତ । ପଞ୍ଚାୟତଙ୍କ କାମ ଯେ… ଲୋକମାନଙ୍କର ହିତସାଧନ କରେ ଓ ସେମା… ସମ୍ପନ୍ନରେ ହୁଏ, ଏଥିପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେ… ସେମାନଙ୍କର ଉଚିତ । କୌଣସି ପଞ୍ଚାୟତ … କାମ କରି ବଦନାମୀ ହୋଇଗଲେ, ସେ … ପ୍ରଦେଶର ସବୁ ପଞ୍ଚାୟତଙ୍କର ଏ… କୌ… ପଞ୍ଚାୟତ ସୁନାମ ଅର୍ଜିଲେ ତା… ସମସ୍ତଙ୍କ… ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ପରୀକ୍ଷା ସ… । ମୋର … ବିଶ୍ୱାସ ଯେ, ଯେଉଁ ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ନ୍ୟାୟ ସତ୍ୟ ପ୍ରତି ଦୃଢ଼ ଭକ୍ତି ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧା ରଖି… ସେମାନେ ଏହି ବିଶାଳ ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ସାଫଲ୍ୟମ… କରିବାରେ ଯତ୍ନବାନ ହେବେ ଓ ନିଜ … ଗ୍ରାମକୁ ସ୍ୱର୍ଗଭୂମିରେ ପରିଣତ କରିଦେବେ ।

(ହିନ୍ଦୀ ପ୍ରବନ୍ଧର ମର୍ମାନୁବାଦ)

—:*:—

"ଅନ୍ୟ ଉପରେ ବିଜୟ କରିବା ପାଇଁ ମୋ ହାତରେ ଅହିଂସା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ର ନାହିଁ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ବାପୁ ଚରଣ ତଳେ କୋଟି ଜୁହାର

(ସ୍ୱର-ଯମକେଶୀ)

ଶ୍ରୀ ସୁଚରଣ ଚନ୍ଦ୍ର ନନ୍ଦ

ମୋହନ ମନ୍ତ୍ରରେ ପତିତ କଲ ଯେଉଁ ଭାରତେ,
ମୋହ ନ ରଖି ସ୍ୱଦେଶରେ ଖଣ୍ଡିଲ ସେ ଆଗତେ ।
ହାତିଆର ଯାର ଅହିଂସା, ସତ୍ୟ, ଅନାସକ୍ତି
ହତ୍ୟାକଲ ପରାଧୀନତା ଆଣିଲ ସେ ମୁକତି ।
ନରମାଟିରେ ଯେଉଁ ଖୁଜିଲ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ତନୟ
ନରମା ହେଲ ଯା ସଦୁପଦେଶେ ଶତ୍ରୁ ହୃଦୟ ।
ଦାନକଲ ଯେଉଁ ସର୍ବସ୍ୱ ହରିଜନ ସେବାରେ
ଦାନ କଲ ଯେଉଁ ଦଳିତେ ହର୍ଷ ନିଜ ଜୀବନରେ ।
ସତ୍ୟର ଜାହ୍ନବୀ ସରି ତ ସାର ପ୍ରେମର ଧାର,
ସତ୍ୟାଗ୍ରହୁଁ ଆମ ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶ ଭାରତ ମାର ।
କର୍ମପୁଣ୍ୟ କରି ଅଶେଷ ଯେଉଁ ଉଡିଲ ନାଥ,
କହୁଥିବ ଗାନ ଭାରତ ଯାହାର ଶର ଜୟ ।
ରହି, ଆଜି ଦେଖ ଅମରଧାମେ ବସିଛ ବାପୁଜୀ,
"ରଘୁପତି ଗୀତ" ଗାଆନ୍ତୁ ତୁମ୍ଭ ଦୁଇଟି ବାହୁ ।
ମଝେ ମଝେ ଭାଷ କହନ୍ତ, "ହିନ୍ଦୁ ମୁସଲମାନ !
ମନୋମାଳିନ୍ୟକୁ ହଟାଇ ହୁଅ ହେ ଏକ ପ୍ରାଣ,
"ସ୍ୱାଧୀନ ଉଲିଅଛୁ ଦେଖ ହେ ହିମାଚଳ ଶୃଙ୍ଗରେ,
ସ୍ୱଦେଶ ଚଳାଉଛୁ ଅନାର ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଢଙ୍ଗରେ,
ଦକ୍ଷ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ରାଜେନ୍ଦ୍ର, ବନ୍ଧୁ ଜବାହରଲାଲ,
* ବଲ୍ଲଭ ଭାଇ କରିବେ ଦୃଢ ଭାରତ ଭଲ,
ଗାନ୍ଧୀ ଚାଲିଗଲେ କି ହେଲା ? ଛାତ୍ର ଯୋଗ୍ୟ ବାଳକେ
ଗାଂଭୀର୍ଯ୍ୟ, ଅହିଂସା, ସତ୍ୟକୁ ଶିଖ ଆହେ ବାଳକେ
ଧୀର ସ୍ଥିର ଏକ ଚିତ୍ତରେ କର୍ମ କର ସରବେ,
ଧୀର ହେଲେ ତବ ରହିବ ନାହିଁ ଦୁଃଖ ହେଲବେ ।"
ଅଧମ ଜନ ମୁଁ ସେ ପଦ ତଳେ କୋଟି ଜୁହାର,
କହୁଛି ଦୁରନ୍ତ ବାପୁ ହେ ! ତାହା କର ସ୍ୱୀକାର ।

—*—

* ସର୍ଦ୍ଦାର ପଟେଲ

"ବୁଦ୍ଧ ନିର୍ଭୀକଭାବରେ ତାଙ୍କ ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କ ସହିତ ଲଢ଼ିଥିଲେ ଏବଂ ଉଦ୍ଧତ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ନତ କରାଇଥିଲେ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଜେରୁଜେଲମର ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କରୁ ଅର୍ଥଲୋଭୀ ବଣିକମାନଙ୍କୁ ବହିଷ୍କାର କରିଥିଲେ ଏବଂ କପଟାଚାରୀ ଓ ଫାରିସୀମାନଙ୍କୁ ଭଗବାନଙ୍କ ଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡିତ କରିଥିଲେ । ଦୁହେଁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ପ୍ରତିରୋଧର ପକ୍ଷପାତୀ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଦଣ୍ଡ ଦେବାକୁ ପଶ୍ଚାତ୍‌ପଦ ନହୁଲେ ସୁଦ୍ଧା ଦୁହିଁଙ୍କର ପ୍ରତି କାର୍ଯ୍ୟରେ କରୁଣା ଓ ପ୍ରୀତି ଫୁଟି ଉଠୁଥିଲା । ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କ ଅଗ୍ରତେ ମାଧ୍ୟ ସେ ଦୁହେଁ ଟଳେ ହେଲେ ତତ୍ପର ନ ଥିଲେ । ଯେଉଁ ସତ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ପରମ ଆଦରଣୀୟ ଥିଲା ସେ ସତ୍ୟକୁ ତ୍ୟାଗ କରିବା ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅସମ୍ଭବ ଥିଲା । ବରଂ ନିଜ ଜୀବନ ବଳି ଦେଇ ସେ ସତ୍ୟକୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ସେମାନେ ଆଗଭର ଥିଲେ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଅହିଂସାର ରାମରାଜ୍ୟ

ଶ୍ରୀ ଗୋପୀନାଥ ଦୀକ୍ଷିତ

ଲୋକେ ପ୍ରାୟ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରନ୍ତି—ଗାନ୍ଧୀଜୀ ଅହିଂସା ସିଦ୍ଧାନ୍ତକୁ ଯେ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସ୍ଥାନ ଦେଇଥିଲେ, ତହିଁରେ ବିଶେଷତ୍ୱ କ'ଣ ? ମହାତ୍ମା ବୁଦ୍ଧ, ମହାବୀର ସ୍ୱାମୀ ଓ ଯୀଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟ ପ୍ରଭୃତି କ'ଣ ତାଙ୍କ ପୂର୍ବରୁ "ଅହିଂସା ପରମୋଧର୍ମଃ" ମନ୍ତ୍ର ସଂସାରକୁ ଶିଖାଇ ନ ଥିଲେ ?

ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ କେବେ ମୌଳିକତା ଉପରେ ଜୋର ଦେଇ ନ ଥିଲେ ଓ ସବୁବେଳେ କହୁଥିଲେ ଯେ, ସେ ନିଜ ଅନୁଭବର ଆଧାରରେ ପ୍ରାଚୀନ ଗୁରୁମାନଙ୍କର ବଚନ ସବୁ ଉପସ୍ଥାପିତ କରନ୍ତି । ତଥାପି ସୁଦ୍ଧା ଏହା ବାସ୍ତବିକ ସତ୍ୟ ଯେ ମହାତ୍ମାଜୀ ଅହିଂସା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯେଉଁ ବିଚାର ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ଏବଂ ନିଜ ଜୀବନରେହିଁ ଯାହା ପ୍ରୟୋଗ କରି ଦେଖାଇଥିଲେ, ତାହା ସଂସାରର ଇତିହାସରେ ଅତି ନୂତନ, ମୌଳିକ ଓ ବୈପ୍ଳବିକ ।

ଧାର୍ମିକ ଈଶ୍ୱର ଦୂତ ଓ ଅବତାରମାନେ କେବଳ ଧର୍ମକ୍ଷେତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଅହିଂସାର ସୀମା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରି ପାରିଥିଲେ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେତେକ ରାଜନୀତିଜ୍ଞ, ଅବତାର ଓ ମହାପୁରୁଷ ସମାଜରେ ଅହିଂସା, ସତ୍ୟ, ଶୃଙ୍ଖଳା ଓ ଧର୍ମକୁ ଦୃଢ଼ୀଭୂତ କରି ରଖିବା ନିମନ୍ତେ ହିଂସାତ୍ମକ ମାର୍ଗ ଅନୁସରଣ କରିଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଶତ୍ରୁ ଓ ହିଂସ୍ରକମାନଙ୍କୁ ଦମନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଅସ୍ତ୍ର ପ୍ରୟୋଗ କରି ଅଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଗାନ୍ଧୀଜୀ ସର୍ବପ୍ରଥମ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଟନ୍ତି, ଯେ କି ନିଜର ଅଲୌକିକ ଶକ୍ତିବଳରେ ଧର୍ମକ୍ଷେତ୍ରର ବହିର୍ଭୂତ ରାଜନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅହିଂସାକୁ କ୍ରିୟାତ୍ମକ ଓ ଜୀବନ୍ତ ରୂପ ଦେଇଥିଲେ । ସେ ସମାଜ ସମ୍ମୁଖରେ ଏହି ଦୃଢ଼ ମତ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିଥିଲେ ଯେ ହିଂସାତ୍ମକ ସାଧନମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅହିଂସା ସ୍ଥାପିତ ହେବା କଥା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅସମ୍ଭବ । ଯଦି ଆମ୍ଭେମାନେ ଅହିଂସାତ୍ମକ ଉପାୟ ସବୁ ପ୍ରୟୋଗ କରି ଆଦର୍ଶ, ଅହିଂସାତ୍ମକ ସମାଜ ଗଢ଼ି ପାରିବୁ, ତାହାହେଲେ ଦେଶରେ ଅଳ୍ପକ୍ଷଣରେ ଅହିଂସା ସ୍ଥାପିତ ହୋଇ ପାରିବ ।

ମହାତ୍ମାଜୀଙ୍କ ପୂର୍ବରୁ ବିପ୍ଳବୀମାନଙ୍କର ଧାରଣା ଥିଲା ଯେ, କୌଣସି ମହତ୍ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ସିଦ୍ଧି ନିମିତ୍ତ ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ କରିବା ଉଚିତ । ଗାନ୍ଧୀଜୀ ଏହି ଧାରଣାକୁ ସମୂଳେ ଉତ୍ପାଟନ କରି ପକାଇ କହିଲେ ଯେ, ଅନ୍ୟାୟ ଉପାୟ ବଳରେ ସ୍ୱାର୍ଥପର ମନୁଷ୍ୟ କୌଣସି ଅସତ୍ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇପାରେ; କିନ୍ତୁ ସତ୍ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସିଦ୍ଧିଲାଭ କରିବା ତା ପକ୍ଷରେ ନିତାନ୍ତ ଅସମ୍ଭବ । ସେଥିସକାଶେ ଦରକାର ଅହିଂସା ।

"ମୁଁ ମନୁଷ୍ୟ ସ୍ୱଭାବକୁ ସନ୍ଦେହ କରିବି ନାହିଁ । ଜଣକ ପ୍ରତି ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର କଲେ ଓ ବନ୍ଧୁଭାବାପନ୍ନ ହେଲେ ସେ ଅବଶ୍ୟ ତାର ପ୍ରତିଦାନ ଦେବ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ପ୍ରକୃତି ମନୁଷ୍ୟକୁ ଦୁଇଗୋଟି ପ୍ରବୃତ୍ତି ଦେଇଅଛି । ଗୋଟିଏ ହେଉଛି ଐଶ୍ୱରିକ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଓ ଅନ୍ୟଟି ପାଶବିକ ପ୍ରବୃତ୍ତି । ଏହି ଦୁଇଟି ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ଉତ୍ତେଜିତ ହେଲେ, ଅନ୍ୟଟି ଦବେ । ଯୁଦ୍ଧ ଓ ସଂଘର୍ଷ ଲାଗିଥିଲାବେଳେ ଉଭୟ ପକ୍ଷର ଲୋକଙ୍କ ମନରେ ପାଶବିକ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଜାଗ୍ରତ ହୋଇ ଉଠେ । ଥରେ ମନୁଷ୍ୟ ସମାଜକୁ ରକ୍ତପିପାସୁ କରାଇ ଦେଲେ ପର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ବନ୍ଧୁତ୍ୱ ଶକ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ କରି ତାହାକୁ ଅହିଂସାର ଅବତାର କରି ଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଶାରୀରିକ ରୋଗର ବୀଜକୁ ନଷ୍ଟ କରିବା ନିମନ୍ତେ ବିଷ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଉଥିବା କଥା ଆମ୍ଭେମାନେ ପ୍ରତିଦିନ ଦେଖୁଥାଉ । ଏହାଦ୍ୱାରା ରୋଗର ବୀଜ ତ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଔଷଧ ବିଷ ଶରୀରରେ ରହି ବହୁତ କଷ୍ଟ ଦିଏ । ହିଂସାତ୍ମକ ଉପାୟମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହି କଥା । ଅହିଂସାତ୍ମକ ଉପାୟ ଜାହ୍ନାବ ଔଷଧ ସଦୃଶ । ତାହା ଶରୀରକୁ ରୋଗମୁକ୍ତ ଓ କଷ୍ଟମୁକ୍ତ କରାଏ ।

ଯୁଗଆଡ଼େ ହିଂସାବଳର ପ୍ରୟୋଗରେ ରାଜ୍ୟସବୁ ସଂଗଠିତ ହୋଇଅଛି । ସେ ସବୁ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ କେତେ କେତେ ଯୁଦ୍ଧ ଯେ ଲାଗିଅଛି, ଇତିହାସ ସେ ସବୁର ସାକ୍ଷୀ । ଅନ୍ୟାୟକୁ ଦୂର କରି ଶାନ୍ତି ସ୍ଥାପନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ବହୁତ ମହାସମର ହୋଇଅଛି; କିନ୍ତୁ ଶତ ଶତ ବର୍ଷ ଏହି ଚେଷ୍ଟା କଦାପି ସଫଳ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଯୁଦ୍ଧ ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଯୁଦ୍ଧକୁ ଜନ୍ମ ଦେଉଛି ।

ଗାନ୍ଧୀଜୀ ଇତିହାସକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ବଦଳାଇ ଦେଲେ ଓ ହିଂସାକୁ ପରାସ୍ତ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଅହିଂସା ପ୍ରଧାନ ଉପଯୋଗୀ ଅସ୍ତ୍ର ବୋଲି ସଂସାରକୁ ଜଣାଇ ଦେଲେ । ସେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ, ଅସହଯୋଗ ଓ ଜନମତ ରୂପକ ବ୍ୟୂହ ସବୁକୁ ସତ୍ୟ, ଅହିଂସା, ତ୍ୟାଗ ଓ ବଳିଦାନ ରୂପକ ଅସ୍ତ୍ର-ଶସ୍ତ୍ର ପ୍ରଭୃତି ଦ୍ୱାରା ସଜାଇ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ପାଶବିକ ଶକ୍ତିକୁ ପରାସ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ । ଭାରତବର୍ଷରେ ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏ ସବୁ ପ୍ରୟୋଗ କରି ଗାନ୍ଧୀଜୀ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପାରିଥିବା କଥା ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି । ସମାଜକୁ ସୁଖୀ କରାଇବାକୁ ହେଲେ ହିଂସା, ଯୁଦ୍ଧ ଓ ପାଶବିକତା ପ୍ରଭୃତିକୁ ସମୂଳେ ଉତ୍ପାଟନ କରିବାକୁ ହେବ । ଯେତେବେଳେ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ସମାଜ, ସମସ୍ତଙ୍କଠାରେ ଦୈବଶକ୍ତି ବିକଶି ଉଠିବ ଏବଂ ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ପଥରେ ଅଗ୍ରସରହୋଇ ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମନୁଷ୍ୟ ଅହିଂସା ଅସ୍ତ୍ର ପ୍ରୟୋଗ କରିବ, ସେତେବେଳେ ମନୁଷ୍ୟ ସମାଜ ବାସ୍ତବରେ ସୁଖୀ ହୋଇପାରିବ ।

(ମୂଳ ଲେଖାର ମର୍ମାନୁବାଦ)

—:0:—

"ସମଗ୍ର ଦୁଃଖୀଙ୍କ ଚକ୍ଷୁର ଲୁହ ପୋଛିବା ମୋର ଲକ୍ଷ୍ୟ, କିନ୍ତୁ ମାନବପ୍ରତି ମୋ ପ୍ରେମ ଯେତିକି ପ୍ରଣୀତ ତା ଅନ୍ୟାୟର ପ୍ରତିରୋଧ କରିବାର ପ୍ରବୃତ୍ତି ମୋର ସେତିକି ଦୃଢ଼ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ବାପୁ ଜୟନ୍ତୀ

ସ୍ୱର — ଜାମୋଦ

ଶ୍ରୀ ବିଚ୍ଛନ୍ଦ ଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ ବି. ଏ. ବି. ଏଲ୍.

ଆଜ ଜନ୍ମ ଜୟନ୍ତୀ — ସ୍ୱାଗତ ସେନାନୀ ପତି !
ସ୍ୱଦେଶ୍ୟ ବନ୍ଧୁ ଅବତରି
ଘୋଷୁଛି ବେଣ୍ଟୁ ଦେଳ — ଜାଳମାର ପ୍ରତଳ
ତୃଷ୍ଣ ରଶ୍ମିକ ସଂଘକର
ହେ ଜାତିପିତା !
ଜଗତ ହିଂସାରେ ଶାସିତ,
ଭୁଜ-କରୁଣା-ପିପାସିତ,
ତାହାରେ ସୁଶ୍ୟୋଜନ — ଅଣ୍ଟକ ଅନୁକ୍ଷଣି
ଅମୂଲ୍ୟ ଭୂମି ସୁଶାଣିତ
ହେ ଜାତିପିତା ! ।୧।
ଅଧୋଗତ ଏ ଦେଶ — ତବ ପଦ ପରଶ
ଲଭି ହୋଇଲା ସଜୀବିତ
ମାନସ ପକ୍ଷାଘାତ — ହେଲେ ତା ହେଲା ହତ
ଜଗତ ପସ୍ତୁତ ଭୂନତ
ହେ ଜାତିପିତା !
ହଲ ହୋଇଲ ସାଦୁଜର,
ଭଜାର ଅହିଂସା ମନ୍ତ୍ର,
ବଣିକଲ ଦେଶଶ — ହେବାକୁ ଭୂମି ସର
ନ ବହେ ମେଦିନୀ ଅପର
ହେ ମହାତ୍ମାଗା ! ।୨।

"ଯେଉଁଠାରେ ସତ୍ୟ ଅଛି ସେଠାରେ ଅଛି ଜ୍ଞାନ, ବିଶୁଦ୍ଧ ଜ୍ଞାନ। ଯେଉଁଠାରେ ବିଶୁଦ୍ଧ ଜ୍ଞାନ ଅଛି ସେଠାରେ ଅଛି ପରମ ମଙ୍ଗଳ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

କଷଣ କଣ୍ଟକର ମୁକୁଟ ବନ୍ଧି ଶିର
ଛଡ଼ାଇ ଛନ୍ଦ ପରିଧାନ
ତ୍ରିଂଶ କୋଟି ଜନ ଅନ୍ତର ସିଂହାସନ—
ଈଶ୍ୱର ହୋଇଲ ବଞ୍ଚାଗ
ହେ ମହାତ୍ମାଜୀ !
ପ୍ରଜ୍ଞାର ଆଲୋକ ଭୂମ୍ବର,
ଧନ୍ୟ ଏ ହୋଇଲ ସଂସାର,
ଏ ଜାତି ମନୋରଥ ହେଲା ଉତ୍ସବନ୍ତ
ଆହ୍ଲାଦି ଜାଗିଲେ ଭୂମ୍ବର
ହେ ମହାତ୍ମାଜୀ ! ।୩।

ଦଳିତର ମୁକ୍ତି ବ୍ରତେ ନାହିଲ ମତ
ଉଠିଲ ମୂକମୁଖେ ଭାଷା
ଅଗଣିତ ଶତାବ୍ଦୀ ପାଉଁକି ଅଧୋ ମୁଖୀ
ଗଲ ସରକି କେତେ ଆଶା
ହେ ମହାତ୍ମାଜୀ !
ଦଳିତ ଗଞ୍ଜିତବଦାତା,
ମୁକ୍ତ-ଭାରତ-ବିଧାତା!
ଅସହାୟ ଅବଳ ଜାତି-ଆଶା-କମଳ
ପ୍ରକାଶକାରକ ସବିତା
ହେ ମହାତ୍ମାଜୀ ! ।୪।

(ଅଲ୍ ଇଣ୍ଡିଆ ରେଡ଼ିଓ କଟକ କେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସୌଜନ୍ୟରୁ ପ୍ରକାଶିତ ।)

"ମୋ ପକ୍ଷରେ ଦେଶଭକ୍ତିଟିତା ଗୌଣ, ଧର୍ମ ମୁଖ୍ୟ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ରାମରାଜ୍ୟ

ଶ୍ରୀ କିଶୋରୀଲାଲ ମଶରୁୱାଲା

ରାମରାଜ୍ୟ ସ୍ୱରାଜ୍ୟର ଆଦର୍ଶ ଅଟେ । ଏହାର ଅର୍ଥ—ନ୍ୟାୟ ଓ ପ୍ରେମର ରାଜ୍ୟ । ଅଥବା ଅହିଂସା ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ବା ଜନତାର ସ୍ୱରାଜ୍ୟ । ଜନତାର ସ୍ୱରାଜ୍ୟ କହିଲେ ବୁଝିବାକୁ ହେବ ଯେ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ୱାଧୀନତାରୁ ଜାତ ହୋଇଥିବା ଜନସମ୍ପୃକ୍ତ ରାଜ୍ୟ । ନାଗରିକ ହିସାବରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଧର୍ମ ଯାହା, ତାହା କେବଳ ପାଳନ କରିବା ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଏପରି ରାଜ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇପାରିଥାଏ ।

ଏହି ସ୍ୱରାଜ୍ୟରେ କେହି ନିଜର ଅଧିକାର ହାସଲ କରିବା କଥା ମନରେ ସୁଦ୍ଧା ଆଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ ଅଧିକାର ସ୍ୱତଃ ଦଉଡ଼ି ଚାଲି ଆସେ । ଏଥିରେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ନିଜ ନିଜର ଦାବି ସବୁ ଜାଣିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ପଡ଼େ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ନିଜର ଧର୍ମ ଜାଣିବା ଓ ପାଳନ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ପଡ଼ିଥାଏ । କାରଣ ଏପରି କୌଣସି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନାହିଁ, ଯାହାର ଶେଷରେ କୌଣସି ଦାବି ନ ଥିବ ଏବଂ ପ୍ରକୃତ ଦାବି ଓ ଅଧିକାର କେବଳ ପାଳିତ ହୋଇଥିବା ଧର୍ମରୁ ହିଁ ଉପୁଜିଥାଏ । ଯେ ସେବାଧର୍ମ ପାଳନ କରେ, ତାହାକୁ ନାଗରିକର ପ୍ରକୃତ ଅଧିକାର ମିଳିଥାଏ । ସେହିପରି ଯେ ମିଥ୍ୟା ନ କହି, ସର୍ବଦା ସତ୍ୟ କହୁଥାଏ ଓ ମାରପିଟ୍ ନ କରି ଅହିଂସା ଧର୍ମ ପାଳନ କରୁଥାଏ, ତାକୁ ମଧ ମାନ-ମର୍ଯ୍ୟାଦା ମିଳିଥାଏ ଏବଂ ଏହି ମାନ-ମର୍ଯ୍ୟାଦା ତାହାକୁ ବହୁ ଅଧିକାର ଦିଆଇଥାଏ । ଏହି ମନୁଷ୍ୟ ନିଜର ଅଧିକାର ସବୁକୁ ମଧ ପରେ ସେବାରେ ଲଗାଇ ଦିଏ । ନିଜର ଅଧିକାର ବଳରେ ସେ କଦାପି ସ୍ୱାର୍ଥସାଧନ କରେ ନାହିଁ ।

ରାମରାଜ୍ୟରେ ଏକ ଦିଗରେ ଧର୍ମରେ ଅଟାଳିକା ସମ୍ପତ୍ତିର ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ମ ମଉଜରେ ରହୁଥିବେ ଓ ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ଦରିଦ୍ର ମାନଙ୍କର ଆର୍ତ୍ତନାଦ ଶୁଭୁଥିବ—ଏହା କଦାପି ହୋଇ ପାରେ ନା । ତହିଁରେ ଏପରି ଲୋକ ରହି ନାହିଁ, ଯେ କି କ୍ଷୁଧାରେ ଅଧୀର ହୋଇ ମରିବ ସେହି ରାଜ୍ୟର ଆଧାର ପାଶବିକ ବଳ ହେବ ନାହିଁ । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ସେହି ରାଜ୍ୟ ଲୋକମାନଙ୍କର ପ୍ରେମ ନ୍ୟାୟପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟବହାର, ନିର୍ଭୀକତା ଓ ସହଯୋଗ ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ରହିବ । ତହିଁରେ ବଡ଼ ଜାତି ଛୋଟ ଜାତିକୁ ଦବାଏ ନାହିଁ । ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ସ ସଂଖ୍ୟାଗରିଷ୍ଠଙ୍କ ପରି ସ୍ୱାଧୀନତା ଭୋଗ କରିବ ବଡ଼ ଜାତିର ଲୋକମାନେ ଛୋଟ ଜାତ ଲୋକଙ୍କ ହିତରକ୍ଷା କରିବାକୁ ନିଜ ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋ ମନେ କରିବେ ।

ତାହା କୋଟି କୋଟି ଲୋକଙ୍କର ରାଜ୍ୟ । କୋ କୋଟି ଲୋକଙ୍କ ସୁଖସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟର ପଥରେ ଯେ

"ସ୍ୱରାଜର ବର୍ଣ୍ଣନ, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜନପଦ ବର୍ଣ୍ଣନ ସେ ସବୁକୁ ମୁଁ ଧର୍ମଭାବରେ ଗ୍ରଥିତ ହୋଇ ଦେଖୁଥାଏ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ସୁଯୋଗ୍ୟ ଅବସର ହୋଇଥାଏ। ତାହାର ବିଧାନରେ ଯାହାକୁ ପ୍ରଧାନ ଅଧିକାରୀ ପଦ ମିଳିଥିବ, ତାହାକୁ ରାଜା କୁହାଯାଉ, ଅଧ୍ୟକ୍ଷ କୁହାଯାଉ ବା ଅନ୍ୟ କିଛି କୁହାଯାଉ, ପ୍ରଜାମାନଙ୍କର ପ୍ରକୃତ ସେବକ ହିସାବରେ ସେ ସେହି ପଦରେ ରହିବ। ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସ୍ନେହ, ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଇ, ସେମାନଙ୍କର କଲ୍ୟାଣ ନିମନ୍ତେ ସେ ଯତ୍ନବାନ୍ ହୋଇଥିବ। ପ୍ରଜାମାନଙ୍କର ଧନ ଉଡ଼ାଇ ସେ ମଉଜ-ମଜଲିସ କରିବ ନାହିଁ। ନିଜ କ୍ଷମତାର ଅପବ୍ୟବହାର କରି ସେ ପ୍ରଜାଙ୍କୁ କଷ୍ଟ ଦେବନାହିଁ। ତାକୁ ରାଜା କୁହାଯାଉ, ଲାଟ କୁହାଯାଉ ବା ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ କୁହାଯାଉ, ସେ ଫକିର ପରି ଦିନ କାଟିବ।

ରାମରାଜ୍ୟର ଅର୍ଥ, ଅଚ୍ଛ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ୱରାଜ। ଯହିଁରେ ଲୋକମାନେ ପରସ୍ପର ମିଳାମିଶି ନିଜେ ନିଜେ ନିଜର ଉନ୍ନତିମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟସବୁ କରିବେ, ବାଦ ବିବାଦ ଆଦିର ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିବେ ଓ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟାବହାରିକ ଜିନିଷପତ୍ର ଆଦି ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ କରି ଚଳିବେ। ଦାରୁଣ ଆଇନ୍-କାନୁନ୍ ଗଢ଼ିବେ ଓ ଜବରରେ ଲୋକେ ତାହା ପାଳନ କରିବେ—ଏହା ସେହି ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ଘଟିବ ନାହିଁ। ରାଜ୍ୟର ଉନ୍ନତି କରିବାକୁ ହେଲେ, ଜନତା ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭା ବା ଅଧିକାରୀମାନଙ୍କର ମୁଖାପେକ୍ଷୀ ହୋଇ ବସି ରହିବ ନାହିଁ। ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଲୋକମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତିମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟସବୁ କରି ରାଜ୍ୟକୁ ସୁସ୍ଥିର ରୂପେ ଚଳାଇବା ଦିଗରେ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭ୍ୟମାନ ଓ ଅଧିକାରୀମାନେ ଯତ୍ନବାନ ହେବେ।

ସେହି ରାଜ୍ୟର ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ ହେବ କୃଷି ଓ ଅନ୍ୟ ସବୁ ଧନ୍ଦା ତାହାର ଅବଲମ୍ବନରେ ଚଳିବ। ଅନ୍ନବସ୍ତ୍ର ବିଷୟରେ ଲୋକେ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବେ। ଗାଈ ବଳଦମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥାକୁ ସୁଧାରିବା ସକାଶେ ଆଦର୍ଶ ଗୋପାଳନର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଇବେ। ଯହିଁରେ ସବୁ ଧର୍ମ, ସବୁ ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ସବୁ ବର୍ଗର ଲୋକେ ସମାନ ଓ ସେମାନେ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ମିଳାମିଶି ଚଳିବେ। ଧର୍ମ ନିମିତ୍ତ ସେଠାରେ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କଳହ ଉପୁଜିବ ନାହିଁ। ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଅହଂଭାବର କେହି ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହେବେ ନାହିଁ କି କେହି ନିଜର ସ୍ୱାର୍ଥସିଦ୍ଧି ଦିଗରେ ପ୍ରୟାସୀ ହେବେ ନାହିଁ।

ସେହି ରାଜ୍ୟରେ ସ୍ତ୍ରୀର ପଦ ଓ ପୁରୁଷର ପଦ ସମାନ ହେବ। କୌଣସି ଲୋକ ନିଜର ଅଚଳାଚଳ ସମ୍ପତ୍ତି ଯୋଗୁଁ ଆଳସ୍ୟରେ ଦିନ କଟାଇ ନିରୁଦ୍ୟୋଗୀ ହୋଇ ରହିବ ନାହିଁ। ସମସ୍ତେ ପରିଶ୍ରମୀ ହେବେ। ପେଟ ଜ୍ୱାଳାରେ ଛଟପଟ ହୋଇ କେହି ମରିବେ ନାହିଁ। କାମ ନ ପାଇ କେହି ନିରୁପାୟ ହୋଇ ଆଳସ୍ୟରେ ବସିବେ ନାହିଁ।

ସେହି ରାଜ୍ୟରେ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ କଳହ ଉପୁଜିବ ନାହିଁ କିମ୍ବା ବିଦେଶୀମାନଙ୍କ ସହିତ ଲଢ଼େଇ ହେବ ନାହିଁ। ଯହିଁରେ ଅନ୍ୟ ଦେଶକୁ ଲୁଟପାଟ

"ମୁଁ ଯେଉଁ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମର ଉପାସକ ତହିଁରେ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକତାର ଅବକାଶ ନାହିଁ। ମୁହମ୍ମଦ ଧର୍ମ, ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମ, ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ଓ ଯୋରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଧର୍ମମାନଙ୍କରେ ଯାହା ସାରଭୂତ ତାହାକୁ ମୋ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମରେ ମୁଁ ସେ ସବୁକୁ ସମାବେଶ କରିଅଛି।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

କରିବା, ନଷ୍ଟ କରିବା ବା ତାହାର ବ୍ୟବସାୟ-ଧନ୍ଦା ଅଥବା ମାଲକୁ ଧ୍ୱଂସ କରିବା ରାଜନୀତିର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେବ ନାହିଁ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କ ସହିତ ମିତ୍ରତା ସ୍ଥାପନ କରି ସେହି ରାଜ୍ୟ ରହିବ । ଏଣୁ ରାମରାଜ୍ୟରେ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ବାବଦରେ ଖୁବ୍ କମ୍ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେବା ଉଚିତ । କେବଳ ଲେଖାପଢ଼ା ଜାଣିଥିବା ଲୋକେ ସେଠାରେ ରହିବେ ନାହିଁ; ବରଂ ପ୍ରକୃତ ଅର୍ଥରେ ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକେ ସେଠାରେ ରହିବେ ।

ଏହା କେବଳ ଗୋଟିଏ ଦେଶ ବା ଜନତା ପକ୍ଷରେ ନୁହେଁ, ସାରା ସଂସାର ପକ୍ଷରେ ଉତ୍ତମ ରାଜ୍ୟର ଆଦର୍ଶ ଅଟେ । ଗୋଟିଏ ଦେଶ ଆଦର୍ଶ ହୋଇପାରିଲେ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସବୁ ଦେଶ ତାହାର ଆଦର୍ଶରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ ଆଦର୍ଶ ହୋଇ ପାରିବେ । ଏପରି ପରିସ୍ଥିତି ଉପୁଜିଲେ, ଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କଳହର କାରଣ ସୃଷ୍ଟି ରହିବ ନାହିଁ ଅର୍ଥାତ୍ ଯୁଦ୍ଧର ନାମ ପୃଥିବୀରୁ ଲୋପ ପାଇଯିବ । ଅହିଂସା ବଳରେ ସମସ୍ତ ମତଭେଦ, ବିରୋଧ ଓ କଳହ ଆଦିର ସମାପ୍ତି ହେବ ।

(ମୂଳ ହିନ୍ଦୀଲେଖାର ମର୍ମାନୁବାଦ)

“ଯାହା ପ୍ରେମଦ୍ୱାରା ଅର୍ଜିତ ତାହା ଚିରସ୍ଥାୟୀ । ଯାହା ଘୃଣା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାପ୍ତ ତାହା ଜୀବନ ପ୍ରତି ଭାର ସଦୃଶ; କାରଣ ତାହା ଘୃଣାକୁ ବୃଦ୍ଧି କରାଏ ।

ଘୃଣାର ହ୍ରାସ ଓ ପ୍ରେମର ବୃଦ୍ଧି ଘଟାଇବାହିଁ ମାନବର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।”

× × × × ×

‘‘ତ୍ୟାଗହିଁ ମନୁଷ୍ୟକୁ ପଶୁଠାରୁ ପୃଥକ କରେ ।’’

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ସରଗୁଁ ଲେଉଟିବ ନାହିଁ କି ?

ଶ୍ରୀ ନୀଳାମ୍ବର କର ବି. ଏ.

(ଜାନଥା ନାନ୍ଦୁ ! ଅଭ ବଲମ୍ବ କର ନାହିଁଦ—ଲୁଦରୋ)

ଶାନ୍ତି ଦେବତା ! ସରଗୁ ଲେଉଟିବ ନାହିଁ କି ?
ଭାରତ-ଜନନୀ-ଆରତ-ଆହ୍ୱାନ ଆଉ ଶୁଣୁ ନାହିଁ କାହିଁକି ? । ଘୋଷା ।
ସାଂପ୍ରଦାୟ-ଶୋକ ସର୍ପ ଫଣ ଏବେ ବାଢେ ସାରେ ଦେଶ ଦେହକୁ
ଡଂଶ ସରି ବିଷ ଦନ୍ତ ଯାଉ କରି ଉଦର ଧବଳ ମସ୍ତକ । ୧ ।
ଜନତାର ବକ୍ଷ ଫାଟି ଲକ୍ଷ ଲହୁଧାର ବହିଲା ଯା ପାଇଁକି,
ବନ୍ଦେ ମା ଗାଇବେ ଯହିଁ ଯା ଖେଳିଲ ଭୁଲିଲ ସରଗେ ପାଇଁକି । ୨ ।
ହରିଜନ ନାହିଁ ଚଣ୍ଡାଳ ପରି ବ୍ୟବହାର ପାଉ ନାହିଁ କି,
ଶତ ଆଲୁଅରେ ସତ ନ ଦେଖୁଛୁ ଅନ୍ଧ ହେବା ନିଜ ସଙ୍ଗୀ କି । ୩ ।
ଅସ୍ପୃଶ୍ୟତାର ଉତ୍ସବ ଦେଖାଇ ଅଗ୍ରତ ଲଗାନ୍ତି ଲୋକଙ୍କୁ,
ଚରକଥା ଶୁଣି ଘରଭଙ୍ଗା-ମତ ଧରି ଆଚରନ୍ତି ଜନକ । ୪ ।
କଳାବଜାରରେ କୋଟିଏ ଦ୍ରବ୍ୟ ବଳ ତ ନ ପାଏ ତହିଁକି
ସନ୍ଧିପିବ ସଙ୍ଗେ ଗଢିବ ଭାରତ ଦାନା ଜନା କଥା ଧ୍ୟାୟିକ । ୫ ।
ଭ୍ରଷ୍ଟ-ମିତ୍ର-ପ୍ରୀତି ଅନ୍ୟାୟ ଅନୀତି ମାତ୍ରଆସେ ଫେଲ ଖାଲିକ,
ଦେଶସେବା ତେଜି ବେଶ-ପେଶା ଆଜ କରନ୍ତି ଦେଖାଇ ଛଳକୁ । ୬ ।
ରାମରାଜ୍ୟ ମିଳା ନାମରେ ରହିଲା କାମଟି କରିବା ପାଇଁକି
ଭୂମଣ୍ଡଳେ ଆଜ କେହି ଜଣେ ନାହିଁ ତୁମେ କି ତା ଜାଣ ନାହିଁକି । ୭ ।
ପରାଗି ଗଗନେ ଗରଜି ସ୍ୱପନେ ରଣ-ସନ ସୁଦ୍ଧେ ଉହୁଁକି,
ବୁଡ଼ିଲେ ଭୂଲୋକ କେ ଦେବ ଆଲୋକ ତୁମେ ନ ଆସିଲେ ତହିଁକି । ୮ ।
ଆକୁଳ ନୟନେ ବ୍ୟାକୁଳ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାରତକୁ ଚାହିଁ ନାହିଁକି,
ଶିଖିବାକୁ ଶାନ୍ତି-ଅହିଂସା-ମନ୍ତ୍ରର ଅଶାନ୍ତ ଦଳନ ପାଇଁକି । ୯ ।

—:o:—

"ସ୍ତ୍ରୀ ମରଣର ପଥ—ପ୍ରେମ ଅମର ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ମହା ପୁରୁଷ

ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀ ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର, ଏମ୍. ଏ.

ଯୁଗେ ଯୁଗେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ତୁମେ ହେ ମହାପୁରୁଷ
ଲଭ କର ଜାତ ଲୋକେ ସୁଦର୍ଶ ଆସ୍ପୃଷ ।
କାଳର କପାଳେ ତୁମେ ଅଗ୍ନି ଟୀକା ସମ
ଚିରବନ୍ଦ ସ୍ମରଣୀୟ ଯୋଗୀ ମନୋରମ ।

ମାନବ ସ୍ୱରୂପେ ତୁମେ ମହା କୁଶକେତୁ
ସୃଷ୍ଟି ସଂହାରର ସ୍ଥିତି ପ୍ରଳୟର ହେତୁ ।
ତୁମେ ବୈଶ୍ୱାନର ତୁମେ ଭବ-କର୍ଣ୍ଣଧାର
ତୁମ ଆଗେ ଅକଳନ୍ତ ଯାଣା-ପାରାବାର ।

ହୁଏ ଯେବେ ବିଶ୍ୱଧାମେ ଧର୍ମକର୍ମ ଗ୍ଲାନି
ଘଟେ ଯେବେ ଭ୍ରମ ଜେବେ ସତ୍ୟଶୁଦ୍ଧି ହାନି ,
ପାପବୃଦ୍ଧି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଧରଣୀର ଖର
ମିଥ୍ୟା କୁସଂସ୍କାରେ ଆଣି ଡାକେ ବନ୍ଧୁ ଯାହ୍

ତେବେ ତୁମେ ପରଗ୍ରହ କର ଅବତାରେ
ଅପବୃଦ୍ଧୀ ମାନବର କ୍ଷୁଦ୍ର ପରିବାରେ ।

"ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ଶବ ପୂଜା କରିବାକୁ ବୁଦ୍ଧଙ୍କ ପ୍ରେମ ଯଦି ଯଥେଷ୍ଟ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା ତେବେ ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କୁ ବାଧାଦେଇ ମରଣ ବରଣ କରି ନ ଥାନ୍ତେ । ରୋମ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଶକ୍ତିକୁ ଉପେକ୍ଷା କରି ଯୀଶୁ କ୍ରୁଶବିଦ୍ଧ ହୋଇ କଣ୍ଟକର ମୁକୁଟ ମୁଣ୍ଡରେ ବହି ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ଯଦି ଅହିଂସାମୂଳକ ପ୍ରତିରୋଧ କରୁଥାଏ ତାହାହେଲେ ମୁଁ ଏହି ଦୁଇ ଧର୍ମଗୁରୁଙ୍କ ପଦାଙ୍କ ଅନୁସରଣ କରୁଅଛି ମାତ୍ର ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଚରଖା ଓ ଖଦୀ

ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ବିନୋବା ଭାବେ

ବାପୁ କହୁଥିଲେ ଯେ, ତାଙ୍କ ନିଜର ଜୟନ୍ତୀକୁ ଚରଖାର ଜୟନ୍ତୀ ବୋଲି ବୁଝିବା ଉଚିତ । କିନ୍ତୁ ଶରୀରଧାରୀ ମାତ୍ରେ ଶରୀର ପ୍ରତି ଆସକ୍ତ ଥା'ନ୍ତି । ତେଣୁ ସେ ସେକଥା ବୁଝାଉଥିଲେ ପୁଣି ଶାରୀରିକ ଆସକ୍ତି ହେତୁ ତାଙ୍କ ଜୀବନ କାଳରେ ତାଙ୍କ ଦେହ ସହିତ ତାଙ୍କ ଜୟନ୍ତୀର ଯେ ସମ୍ବନ୍ଧ ନ ଥିଲା, ତାହା ନୁହେଁ; କିନ୍ତୁ ଏଣିକି ତାଙ୍କ ଜୟନ୍ତୀ ଶୁଦ୍ଧ ସ୍ୱରୂପପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୟନ୍ତୀ ବୋଲି କଥିତ ହେବ ।

ଆଜି ଏଠାରେ ସମସ୍ତେ ବସି ସୂତା କାଟୁଅଛନ୍ତି । ଏହି ଅବସରରେ ମୋତେ ଯେଉଁ ଆନନ୍ଦ ମିଳୁଛି, ତାହା ବର୍ଣ୍ଣନାତୀତ । ଏହିପରି ଯେଉଁଠାରେ କୌଣସି ଶାରୀରିକ ପରିଶ୍ରମର ସମ୍ପୃକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହୋଇଥାଏ, ସେଠାରେ ମୁଁ ଅପାର ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କରିଥାଏ । ଏହା ମୁଁ ବହୁବାର ଅନୁଭବ କରିଅଛି । ଅନ୍ୟ କେଉଁଠାରେ ହେଲେ ମୁଁ ଏପରି ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରେନାହିଁ । ଗାନ୍ଧୀଜୀ ହିଁ ତାଙ୍କ ନିଜର ଜୟନ୍ତୀକୁ ଚରଖା-ଜୟନ୍ତୀ ନାମ ଦେଇଥିଲେ । ଉହିଁରେ ତାଙ୍କର ଦୂରଦର୍ଶିତା ଥିଲା । ଏକମାତ୍ର ଚରଖା ହିଁ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ବିଚାରର ବାହ୍ୟ ଚିହ୍ନରୂପେ ପ୍ରକାଶିତ । ଚରଖା ଅପ୍ରତିହତ ପରିଶ୍ରମର ପ୍ରତୀକ ଅଟେ । ଆମ୍ଭେମାନେ ଭଲରୂପେ ଜାଣୁ ଯେ, ପରିଶ୍ରମ ବିନା ସଂସାରରେ କୌଣସି ଜିନିଷ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ସଂସାରର ଜିନିଷ ସବୁକୁ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ତିଆରି କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଚରଖା ବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ ଜିନିଷ ତିଆରି କରିବାର ପ୍ରେରଣା ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଦେଇଥାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ଲୁଗା ପିନ୍ଧନ୍ତି । ଯଦି ସେ ନିଜେ ପିନ୍ଧିବା ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ସୂତା କାଟିପକାଏ, ତାହାହେଲେ ତାର ନିଜର ଅଭାବ ପୂରଣ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଜନତାର ଅଭାବ ମଧ୍ୟ ପୂରଣ ହେବ । ଜିନିଷ ପତ୍ର ଉତ୍ପାଦନ କରିବା ସକାଶେ ବହୁତ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ତିଆରି ହୋଇଛି; କିନ୍ତୁ ସେ ଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ସଂସାରରେ ଶ୍ରେଣୀଭେଦ ଉପୁଜୁଛି, ଶ୍ରେଣୀ କଳହ ବଢୁଛି ଓ ଲୋକେ ଭୋଗବାସନାର ଅଧୀନ ହୋଇ ପଡୁଛନ୍ତି ।

କୌଣସି ଲୋକ ନିଜର ଭାର ଅନ୍ୟ ଉପରେ ଲଦିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଅନ୍ୟର କାନ୍ଧ ଉପରେ ବସିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ; ଯେ ବସିଅଛି, ସେ ସେଠାରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସୁ । ତାହାହେଲେ ସଂସାରର ବହୁତ ସେବା ହୋଇପାରିବ । ଚରଖା ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଏହା ଶିଖାଏ । ଚରଖା କହେ ଯେ, ଆମେ ସମସ୍ତେ ପରିଶ୍ରମୀ ହେବା ଉଚିତ । ଯେଉଁମାନେ ପରିଶ୍ରମୀ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ, ସେମାନେ ଶୋଷଣ କରନ୍ତି, ହିଂସା କରନ୍ତି ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପରେ ବିପଦ ପକାଇବାକୁ କୁଣ୍ଠିତ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ ।

"ସାହସୀ ଲୋକମାନେ ହିଁ ବୁଦ୍ଧି ମନ୍ତ୍ରଣାକୁ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ତଥାପି ସେମାନେ ଦୁଃସାହସୀ ନୁହନ୍ତି । ଅହିଂସା ଭିତରେ ଦୁଃସାହସର ସ୍ଥାନ ନାହିଁ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

କଟକରେ ମୀରା ଭଉଣୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସାକ୍ଷାତ କରିବାକୁ ମୁଁ ମସୁର ଯାଇଥିଲି । ସେଠାରେ ମୁଁ ଗଭୀର ମର୍ମବେଦନା ଅନୁଭବ କରିଲି । ସେଠିକାର ମନୋମୁଗ୍ଧକର ବାୟୁ ମଧ୍ୟ ମୋର ସେହି ବେଦନାକୁ ଲିଭାଇ ପାରିନାହିଁ । ଆମପରି ଲୋକମାନେ ସେଠାରେ ପଶୁପରି ରିକ୍‌ସା ଟାଣୁଅଛନ୍ତି । ସାଧାରଣ ବାହନ ରୂପରେ ସେଠାରେ ରିକ୍‌ସାର ବ୍ୟବହାର ବେଶୀ । ଶ୍ରମିକଙ୍କୁ ସେଠାରେ ଏତେ ବୋଝ ଉଠାଇବାକୁ ପଡୁଛି ଯେ, ତା ଅଣ୍ଟା ଭାଙ୍ଗି ଯାଉଛି । ଏ ସବୁ ଦେଖି ମୋ ହୃଦୟ ଫାଟିଯାଉଛି । ଯୁଆଡ଼େ ଯାଉଛି ଶ୍ରମିକର ଏହି ଦଶା ଦେଖୁଛି । ଏସବୁ ଭେଦ-ଭାବ କେବେ ଦୂର ହେବ । ସେ କଥା ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ଭାବେ, ସେତେବେଳେ ପରମେଶ୍ୱର ମୋତେ ଉତ୍ତର ଦିଅନ୍ତି ଯେ, ଏ ସବୁକୁ ଦୂର କରିବା ମୋ ହାତରେ । "କରେ ତୁ ବସତେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ" ଅର୍ଥାତ୍ ହାତର ଆଙ୍ଗୁଳି ମାନଙ୍କରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବାସ କରନ୍ତି । ଯଦି ଏ କଥା ଆମ୍ଭେମାନେ ବୁଝିନେବା, ତାହାହେଲେ ସମସ୍ତେ ପରିଶ୍ରମରେ ଲାଗିଯିବା । ସେତେବେଳେ ହିଁ ଆମ୍ଭେମାନେ ପରିଶ୍ରମର ସୁଖ ଦୁଃଖର କଳ୍ପନା କରିପାରିବା । "ଶିବୋ ଭୂତ୍ୱା ଶିବଂ ଯଜେତ୍" ଅର୍ଥାତ୍ ଶିବଙ୍କ ପୂଜା କରିବା ନିମନ୍ତେ ଶିବ ହେବା ଦରକାର । ଶିବ ହେବା ବିନା କେହି ଶିବଙ୍କ ପୂଜା କରିପାରିବ ନାହିଁ । ଏହି ନ୍ୟାୟ ପରିଶ୍ରମ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ । ଯଦି ଆମ୍ଭେମାନେ ପରିଶ୍ରମରେ ଲାଗିଯିବା, ତାହାହେଲେ ଆମ୍ଭେମାନେ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର କଷ୍ଟକୁ ବୁଝିପାରିବା । ହାତ-ହତିଆର ତତ୍ତ୍ୱର ମଧ୍ୟ ଉନ୍ନତ ହେବ, ହୃଦୟ ସହିତ ହୃଦୟ ମିଳିବ ଏବଂ ଅହିଂସା ସଜାଗ କରିବ । ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହା ହୋଇନାହିଁ, ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱରାଜ୍ୟର ଦର୍ଶନ ମିଳିବ ନାହିଁ । ଜଣେ ଭାଇଙ୍କ ଘରକୁ ମୁଁ ଯାଇଥିଲି । ଘର ଭିତରେ ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କର ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ଛବି ଲଗା ହୋଇଥିଲା । ଛବିରେ ଗାନ୍ଧୀଜୀ ବସି ଚରଖାରେ ସୂତା କାଟୁଥିଲେ । ମୁଁ ଘରବାଲାଙ୍କୁ ପଚାରିଲି—"ଭାଇ ! ସେ ଚିତ୍ର କଣ ତୁମ ମନରେ ସୂତା କାଟିବାକୁ ପ୍ରେରଣା ଦେଉଛି ?" ସେ କହିଲେ, "ଆମେ ସୂତା କାଟୁନାହୁଁ ସତ; କିନ୍ତୁ ସୂତାକଟା ପ୍ରତି ଆମର ଆଦର ରହିଛି । ସେଥିପାଇଁ ଆମେ ଏ ଚିତ୍ରକୁ ରଖିଅଛୁଁ ।" ମୁଁ ଭାବିଲି—ଯଦି ଆଦର ଥାଏ, ତାହାହେଲେ ଚିତ୍ରକୁ ଦେଖିବା ଲୋକ କେବେ ନା କେବେ ସୂତାକଟାରେ ମଧ୍ୟ ଲାଗିଯିବ । କିନ୍ତୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ଏହା ମଧ୍ୟ ଭାବିଲି ଯେ, ଆମ ଘର-ମାନଙ୍କରେ ଆମେ ସବୁ ଗରୁଡ଼ବାହନ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ଚିତ୍ର ରଖିଥାଉଁ । ଚିତ୍ର ପ୍ରତି ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଆଦର ଥାଏ; କିନ୍ତୁ ଗରୁଡ଼ ଉପରେ ବସିବାକୁ ତ ଆମେ କେବେହେଲେ ଭାବୁନାହୁଁ । ତେବେ ଏ କଥା କ'ଣ ଏହି ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କର ଚିତ୍ରଧର ମୂର୍ତ୍ତି ପ୍ରତି ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ହେବ ? ଏହି ମୂର୍ତ୍ତିର ଅବସ୍ଥା କଅଣ ଏପରି ହେବ ? ତାହାହେଲେ ଏହା ଦ୍ୱାରା ଆମର ଲାଭ କ'ଣ ହେବ ?

ଚରଖାକୁ ଆମ୍ଭେମାନେ ପତାକାରେ ସ୍ଥାନ ଦେଇଅଛୁଁ । ସେଥିରେ ଯେଉଁ ଚକ୍ର ଅଛି, ତାହା ଶସର ମାନ-ମର୍ଯ୍ୟାଦାକୁ ବହୁ ଗୁଣରେ ବଢ଼ାଇ ଥାଏ; କିନ୍ତୁ ତାହା ଚରଖାର ସ୍ମୃତିଚିହ୍ନ ଅଟେ । ପ୍ରାଚୀନ ସ୍ମୃତି ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ଜଡ଼ିତ । ଚରଖା ଧରିଥିବା ଏହି ପତାକା କହେ ଯେ, ଆମ ଦେଶ

"ତ୍ୟାଗ, ସଂଯମ ଓ ହୃଦୟ ଶୁଦ୍ଧି ବିନା ମୁକ୍ତି ଦୁର୍ଲଭ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଦେଶକୁ ଶୋଷଣ କରିବ ନାହିଁ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କାହା ଦ୍ୱାରା ଶୋଷିତ ହେବନାହିଁ । ଏହି ପ୍ରକାର କେତେ ପ୍ରଶ୍ନ ଚରଖାରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରହିଅଛି ।

ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ଦେଖୁଛି ଯେ, ଚରଖାର ପ୍ରଚାର ଶୀଘ୍ର ହେଉନାହିଁ, ସେତେବେଳେ ମୋତେ ତ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗୁନାହିଁ । କାରଣ ଚରଖା କୌଣସି ନୂଆ ସିଗାରେଟ୍ ବା ସ୍ନୋ ନୁହେଁ । ତାହା ଏପରି ଏକ ମହତ୍ ବସ୍ତୁର ପ୍ରତୀକ ଅଟେ, ଯାହାକି ଆଜିକାଲି ସଂସାରର ବସ୍ତୁଧାରାକୁ ବଦଳାଇଦେବ । ସଂସାରର ବସ୍ତୁଧାରକୁ ବଦଳାଇବାର ସାହସ ଯାହାଠାରେ ଅଛି, ସେ ସୂତା କାଟିବ; କାଟିବା ମଧ୍ୟ ତାର ଉଚିତ । ଏଥିପାଇଁ ଚରଖାର ପ୍ରଚାର ଯଦି କ୍ରମେ କ୍ରମେ ବଢ଼ୁଥାଏ, ତାହାହେଲେ ତହିଁରେ ମୋର ନିରାଶ ହେବାର କାରଣ କ'ଣ ? ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ମୋର ଉତ୍ସାହ ବଢ଼ୁଛି । କାରଣ ମୁଁ ଜାଣେ ଯେ 'ଧୀର ପାଣି ପଥର କାଟେ' । ଯଦି ଚରଖା ଏପରି ଧୀରେ ଧୀରେ ଗତି କରେ, ତାହାହେଲେ ଆମର ଉନ୍ନତି ହୋଇ ପାରିବ ।

ଆଜିର ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ମୁଁ ଆପଣମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ସହଜ ବସ୍ତୁର ସବୁ ଉପସ୍ଥାପିତ କରି ଦେଇଛି । ଏଠିକାର ସୂତାକଟାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କେବଳ ଗାନ୍ଧୀ-ଜୟନ୍ତୀର ଗୋଟିଏ ନିୟମ ରୂପେ ନ ରହି ଜୀବନର ଗୋଟିଏ ଅଙ୍ଗରେ ପରିଣତ ହେବା ଉଚିତ । କେବଳ ସୂତାକଟା ନୁହେଁ ବଲଣୀ ମଧ୍ୟ ତିଆରି କରିବା ଉଚିତ । ବହୁତ ଲୋକ ସୂତା କାଟୁଅଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ତାହାରନ୍ତୁ ବଲଣୀ ମଗାଉଅଛନ୍ତି । ମୁଁ ପଚାରିଲେ ସେମାନେ କହୁଅଛନ୍ତି, "ଏହା ତ ପୁଣି ସୂତାକଟା ।" ଏ ଧାରଣା ବିଲ୍‌କୁଲ୍ ଭୁଲ୍ । ଏଣୁ ଆଜି ମୁଁ ଏଠାରେ କାଟିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ବଲଣୀ ହିଁ ତିଆରି କରୁଥିଲି ।

(ମୂଳ ହିନ୍ଦୁସ୍ତାନି ବକ୍ତୃତାର ସାରାଂଶ)

"ପ୍ରକୃତ ଧର୍ମ କେବଳ କର୍ମକାଣ୍ଡ ନୁହେଁ । ଏହା ବାହ୍ୟିକ ଆଚରଣ ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ । ଭଗବାନଙ୍କଠାରେ ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଭଗବାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଥିବା ଦାୟିତ୍ୱର ନାମ ଧର୍ମ । ସତ୍ୟ ଅହିଂସା ଓ ପରୋପକାରରେ ବିଶ୍ୱାସର ନାମ ଧର୍ମ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ବାପୁଜୀ ବିୟୋଗ

[ରାଗ—କାମୋଦୀ]

ଶ୍ରୀ ବଞ୍ଛଧ ଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ, ବି. ଏ. ବି. ଏଲ୍.

[୧]

ଅହା ଅହା ବାପୁଜୀ ! ହୃଦ ଯାଉଛି ଭାଜି
କଣ୍ଠକୁ ନ ଆସଇ ଭାଷା
ଦଶ ଦିଶ ଅନ୍ଧାର କରି ଚାଲିଲ ତୁମ
ରହିଲା ଆଉ କେଉଁ ଆଶା
ହେ ଜାତିପିତା !
ଶୁଣି ଥରିଲା ହିମାଚଳ
ଆସିଲା ମାଡ଼ି ସିନ୍ଧୁଜଳ
ନୁହଇ ତା ଅସହ ତୁମ ହେବା ବିଦେହ
ଭାଙ୍ଗି ତ ଦେଲ ସବୁ ବଳ
ହେ ଜାତିପିତା !

[୨]

ଅହଲ୍ୟା ଦଶା ବହି ଏହି ଭାରତ ମହୀ
ଥିଲା ଯେ ସହସ୍ର ବରଷ
ପାଷାଣୀକି ଜୀବନ ହେଲେ କଲକ ଦାନ
ତୁମରି ପାବନ ପରଶ
ହେ ଜାତିପିତା !
ଦେଇ ଜନତା ଜଟାଜୁଟ
ଗୌରବ କନକ ମୁକୁଟ
ପିନ୍ଧି ଛଅଟି ମାସ ବରୁ ବର୍ଷଣ ଶେଷ
ଭାଙ୍ଗିଲୁ ତା ଆନନ୍ଦ ହାଟ
ହେ ଜାତିପିତା !

[୩]

ଧନମଣି ଭୂଷଣ ଧନ ସମାନ ଧନ
ଆଜି କି ଭାରତ ଜୀବନ
ଦିଲ୍ଲୀ ଶ୍ମଶାନ ଅସ୍ତ— ଚିରରେ ଆହା ଅସ୍ତ
ଭଜିଲ ଭାରତ-ତପନ
ହେ ଜାତିପିତା !
ଶତାରେ ତୁମ୍ଭ ଗଲ ଜନ
ଭାରତ ଗୌରବ ଆଦର
ଭାରତ ତୁମ ତୂର ଚଲ କାହିଁ ବାହାର
ସତ୍ୟ, ଅହିଂସା ମହାବଳୀ
ହେ ଜାତିପିତା !

[୪]

ତୁମ୍ଭ ନିଧନ ପାଇଁ ତାର ଭାରତେ ବାପୁ !
ହିନ୍ଦୁ ସଂସ୍କୃତି ମୁଖେ କାଳୀ
ବୋଲାଇ ନାଥୁରାମ ଦୁର୍ବୃତ୍ତ ଅଧମ
ବୁଝାଇଁ ଭାରତ ମଣ୍ଡଳ
ହେ ଜାତିପିତା !
କାଳ ଅପାର ଯିବ ବହି
କଳଙ୍କ ନ ହୋଇବ ଧୋଇ
ଯେତେ ଦେଲ ମୁକତ ଶରିଲୁଁ ତାହା ଶୁଭ
ଘାତକ ଏଥୁଁ ବଳ କାହିଁ
ହେ ଜାତିପିତା !

"ସତ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ, ଅହିଂସା ଲକ୍ଷ୍ୟ ଲାଭର ଉପାୟ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

[୪]

ହେ ସାଧକ ଭକତ   ତୁମ୍ଭ ପୂତ ରକତ
ଶାନ୍ତି-ତରୁକୁ ହେଉ ଜଳ
କ୍ଷମି ଏ ଦେଶଦ୍ରୋହ   କରଣ ପରକାଶ
ତହିଁରୁ ଅହିଂସା କମଳ
ହେ ଜାତିପିତା !
ତୁମ ମଶାଲ୍ ଉଜ୍ଜଳ
ନାଶ ହିଂସାତାମସ ଘନ
ଘନ ଜବ ବନ୍ଧନ   ବନ୍ଦଇ ପଦଦ୍ୱନ୍ଦ
ମୁକତ-କମଳ ଚରଣ
ହେ ଜାତିପିତା !

(ଓଡ଼ିଶା ଲୋକସମ୍ପର୍କ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ଗ୍ରାମୋଫୋନ ରେକର୍ଡରେ ପ୍ରକାଶିତ)

ପରିବେଷକ—ବାଣୀକଣ୍ଠ ଶ୍ରୀ ନିମାଇଁ ଚରଣ ହରିଚନ୍ଦନ

"ସତ୍ୟପ୍ରତି ଅନୁରକ୍ତ ହେବା ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଜୀବନର ପ୍ରେମ ଓ ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟର କେନ୍ଦ୍ର, ସତ୍ୟ ହେବା ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ । ସତ୍ୟ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ମୋହର ନିଃଶ୍ୱାସ ପବନ ହେବା ଉଚିତ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

× × ×

"ଅହିଂସା ଠାରୁ ସତ୍ୟକୁ ~~ଅଲଗ କରିବା~~ ପାଇଁ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଅହିଂସା ଓ ସତ୍ୟ ପରସ୍ପର ସହିତ ଏପରିଭାବରେ ଜଡ଼ିତ ଯେ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଅଲଗା ଅଲଗା କରିବା ମୁସ୍କିଲ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ସର୍ବୋଦୟ ଓ ସାମ୍ୟବାଦ

ମାନବ ସମାଜରୁ ଯେଉଁ ଅଶାନ୍ତିକୁ ଆମ୍ଭେମାନେ ଦୂର କରିବାକୁ ଚାହୁଁ, ସେହି ଅଶାନ୍ତିର ମୂଳ କାରଣ ହେଉଛି ବୈଷମ୍ୟ । ତାହାପାଇଁ ଦୁଇଗୋଟି ଉପାୟ ସ୍ଥିର କରାଯାଇଛି । ଗୋଟିଏ ହେଉଛି, 'ସାମ୍ୟବାଦ' ଓ ଅନ୍ୟଟି 'ସର୍ବୋଦୟ ।' କାର୍ଲମାର୍କସ 'ସାମ୍ୟବାଦ' ଅଥବା କମ୍ୟୁନିଜମ୍‌କୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଓ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ରୂପ ଦେଇଥିଲେ । ଶ୍ରେଣୀହୀନ ସମାଜ ସ୍ଥାପନ କରିବା ତାହାର ଆଦର୍ଶ ଅଟେ । ସର୍ବୋଦୟ ଶବ୍ଦର ଜନ୍ମଦାତା ଓ ପ୍ରଚାରକ ଅଟନ୍ତି ସ୍ୱୟଂ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ । ତାହାର ଅର୍ଥ--ସମସ୍ତଙ୍କ ଉନ୍ନତି, ସମସ୍ତଙ୍କର ସମାନ ହିତ । ଶ୍ରେଣୀହୀନ ସମାଜର କଳ୍ପନା ମୂଳରେ ସମତାର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଅଛି । ଯେଉଁ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକମାନେ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ବାଦ-ବିବାଦ କରନ୍ତି ଓ ଏକ ଅନ୍ୟକୁ ଶୋଷଣ କରନ୍ତି, ସେପରି ଶ୍ରେଣୀ ସମାଜରେ ରହିବା ଆଦୌ ଉଚିତ ନୁହେଁ । ସବୁ ଲୋକଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଣୀ ସମାଜରେ ରହିବ ଉଚିତ ଓ ତାହା ହେବ ମାନବ-ଶ୍ରେଣୀ । ସମ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ରହିଲେ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ବାଦ-ବିବାଦ ଓ ଶୋଷଣ କରିବାର ପ୍ରବୃତ୍ତି ଜାଗ୍ରତ ହୁଏ ଓ ବଢ଼େ । ଏଣୁ ସମାଜରୁ ସମ୍ପତ୍ତି ଉପରୁ ଅର୍ଥାତ ଉତ୍ପାଦନର ଉପାୟ ଗୁଡ଼ିକ ଉପରୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ରହିବାର ପ୍ରଥା ଉଠାଇ ଦିଆଯିବା ଉଚିତ । ଏହା ସାମ୍ୟବାଦୀମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଆଗ୍ରହ ବିଷୟ । ଏପରି ସମାଜ କିପରି ଗଠିତ ହେବ? ସାମ୍ୟବାଦୀମାନେ ଏହାର ଉତ୍ତର ଆମ୍ଭମାନ ଏପରି ଭାବରେ ଦେଇଥା'ନ୍ତି—ପ୍ରଥମରେ ସର୍ବ ମଜୁର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ରାଜନୈତିକ ଅଧିକାର ମିଳିବା ଉଚି ପୁଞ୍ଜିପତିମାନଙ୍କର ଏକଚ୍ଛତ୍ରାଧିପତ୍ୟକୁ ଦୂରୀଭୂତ କ ପୁଣି ତାହାର ବଳରେ ଆଦର୍ଶ ସମାଜ ନିର୍ମା କରାଯିବା ଉଚିତ । ସେମାନଙ୍କ ବିଚାରରେ ରାଜନୈତିକ ଅଧିକାର ପାଇବା ଲାଗି ହିଂସାତ୍ମକ ବଳପ୍ରୟୋ କରିବା ବିନା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉପାୟ ନାହିଁ ।

ସର୍ବୋଦୟର ଆଦର୍ଶରେ ମଧ୍ୟ ମୂଳ ଭାବ ଏହି ସମାଜରୁ ବୈଷମ୍ୟ ଓ ଶୋଷଣ ଶୀଘ୍ର ଦୂ ଯାଉ । କିନ୍ତୁ ତାହାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ପାର୍ଥ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ । ଯଦି ଆମ୍ଭେମାନେ ସମାଜ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରକାରର ଶୋଷଣକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଲୋପ କରିବାକୁ ଆମର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ମନେକରୁ ତାହାହେଲେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଓ ସାମାଜିକ ଜୀବନରେ ଅହିଂସାକୁ ସର୍ବପ୍ରଥମ ଓ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସ୍ଥା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ; ଏହା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ହିଂସା ଅର୍ଥ—ଅନ୍ୟକୁ ଦବେଇ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ସକାଶେ ତାକୁ ବାଧ୍ୟ କରାଇବା । ଅହିଂସା

"ସବୁ ମନୁଷ୍ୟ ତଥା ସବୁ ପ୍ରାଣୀ ମୂଳତଃ ଏକ ବୋଲି ମୋର ବିଶ୍ୱାସ । ତେଣୁ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ଜଣେ ମଣିଷ ଯଦି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଅଗ୍ରଗତି କରେ ତାହାହେଲେ ସମସ୍ତ ଜଗତ ତଦ୍ୱାରା ଲାଭବାନ ହୁଏ । ଜଣେ ଲୋକର ଯଦି ଅଧୋଗତି ଘଟେ ତେବେ ସେହି ଅନୁପାତରେ ଜଗତର ମଧ୍ୟ ଅଧୋଗତି ଘଟେ ।"

—ଗାନ୍ଧିଜୀ

ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି, ନିଜର ସଦ୍‌ଭାବନା ଓ ପ୍ରେମ-ଦ୍ୱାରା ଆବଶ୍ୟକତାନୁସାରେ ନିଜେ କଷ୍ଟ ସହି ସୁଦ୍ଧା ଅନ୍ୟର ହୃଦୟକୁ ଜୟ କରିବା ଓ ନିଜର ଅନୁକୂଳ କରାଇବା । ଶୋଷଣରେ ହିଁ ହିଂସାର ଅଭିପ୍ରାୟ ନିହିତ । କୌଣସି ନା କୌଣସି ପ୍ରକାର ହିଂସାର ଆଶ୍ରୟ ନ ନେଇ କେହି ତାହାକୁ ଶୋଷଣ କରି ନ ପାରେ । ଶୋଷଣର ଅର୍ଥ ହେଉଛି, ନ୍ୟାୟ ଓ ଧର୍ମ ଅନୁସାରେ ଯେଉଁ ଜିନିଷ ପାଇବାକୁ ମୋର ଅଧିକାର ନାହିଁ ତାହାକୁ ଛଳେ, ବଳେ, କୌଶଳେ ଅଧିକାର କରିନେବା । ମିଥ୍ୟା ବାଟରେ, ଖୋଲା ଖୋଲି ଭାବରେ ଯେଉଁ ଜିନିଷ ମୋତେ ମିଳୁନାହିଁ, ତାହା ପାଇଁ ଯଦି ମୋତେ ଲୁଲ୍‌ଶିଆ, ଦ୍ୱେଷ ଓ ଅଦେଖା ବାଟ ଆଶ୍ରୟ କରିବାକୁ ପଡ଼େ, ତାହାହେଲେ ତାହା ଶୋଷଣ ଅଟେ ଏବଂ ତହିଁରେ ହିଂସା ହିଁ ରହିଛି । ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଯାହା କହିଅଛନ୍ତି, ତାହା ବାସ୍ତବିକ୍ ସତ୍ୟ । ସେ କହିଅଛନ୍ତି—"ଯଦି ଶୋଷଣ ମନକୁ ଦୂର କରିବାକୁ ତୁମ୍ଭେମାନେ ଇଚ୍ଛାକର, ତାହାହେଲେ ପ୍ରଥମେ ହିଂସାକୁ ଦୂର କରି ପକାଅ । ଅର୍ଥାତ୍ କୌଣସି ରୂପରେ ଅବା ସୂକ୍ଷ୍ମରୂପରେ ସୁଦ୍ଧା ହିଂସାକୁ ଆଶ୍ରୟ ଦିଅନାହିଁ ।" ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଏହି ମତ ଯଥାର୍ଥ । ସାମ୍ୟବାଦୀମାନଙ୍କ ମତରେ ଆଦର୍ଶ ସମାଜ ଗଠନ କରିବା ଲାଗି ପ୍ରଥମେ ରାଜନୈତିକ ଅସ୍ତ୍ରର ଆବଶ୍ୟକ—ଯାହାର ମୂଳରେ କି ହିଂସା ରହିଅଛି । କିନ୍ତୁ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଉପାୟମତେ ସମାଜ ଗଠନ କରିବା ପାଇଁ ହିଂସାର ଆବଶ୍ୟକତା ଆଦୌ ନାହିଁ । ପୁଣି ରାଜନୈତିକ ରୂପ ବିନା ଯେଉଁ ବସ୍ତୁନିର୍ମାଣ ବା ରଚନାତ୍ମକ କାମ ହେଉ, ତାହା ଅଧିକ ଶୁଭ ଓ ସ୍ଥାୟୀ ହେବ । ରାମରାଜ୍ୟ ତାଙ୍କର ରାଜନୈତିକ ଆଦର୍ଶ ଅଟେ । ତାହା ନ୍ୟାୟୀ ସଜ୍ଜନମାନଙ୍କର ରାଜ୍ୟ ଅଟେ ବୋଲି ସେ କହିଅଛନ୍ତି । ଏକଚ୍ଛତ୍ରାଧିପତ୍ୟକୁ ସେ ପସନ୍ଦ କରୁ ନ ଥିଲେ । ତଦ୍ୱାରା ଜନତାର ସ୍ୱାଧୀନ ବିକାଶ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ଏଣୁ ତାଙ୍କର କଳ୍ପନା ରାଜ୍ୟରେ ରାଜ୍ୟଶାସକମାନଙ୍କ ସେବା, ତ୍ୟାଗ ଓ ତପସ୍ୟା ଦ୍ୱାରା ଅର୍ଜିତ ଜନତାର ହାର୍ଦ୍ଦିକ ପ୍ରେମ ଓ ଆଦର ସେମାନଙ୍କ ଯୋଗ୍ୟତାର ମାନଦଣ୍ଡ-ସ୍ୱରୂପ ହେବ । ସେ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ବିକାଶର ପକ୍ଷପାତୀ ଥିଲେ । ବିକାଶର ପ୍ରକୃତ ପଥ ଏହି ଅଟେ ଓ ଏହା ଅହିଂସାଦ୍ୱାରା ହିଁ ସାଧିତ ହୋଇପାରେ ।

ସାମ୍ୟବାଦୀମାନେ କହନ୍ତି ଯେ, ପ୍ରଥମେ ସୁଗଠିତ ହିଂସାଦ୍ୱାରା ରାଜନୈତିକ ଅସ୍ତ୍ର ପାଇସିବା ଉଚିତ । ପରେ ତାହାଦ୍ୱାରା ହିଂସାବୃତ୍ତିକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଦିଆଯିବ । ସେମାନଙ୍କର ଏହି ମତ ବାସ୍ତବିକ ଯୁକ୍ତି ଯୁକ୍ତନାହିଁ । ଟିକିଏ କଳ୍ପନା କରି ଦେଖନ୍ତୁ, କୌଣସି ହିଂସାବଳଦ୍ୱାରା ସୁରକ୍ଷିତ ରାଜ୍ୟ ଅଧିକାର କରିବା ପାଇଁ ତାହାଠାରୁ ବଳି ହିଂସାବଳର ଆଶ୍ରୟ ନେବାକୁ ହେବ ଓ ତାହାକୁ ସୁସଂଗଠିତ କରିବାକୁ ହେବ । ପୁଣି ଆଖପାଖରେ ଥିବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରାଷ୍ଟ୍ରଗୁଡ଼ିକର ଆକ୍ରମଣରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବା ସକାଶେ ସେହି ସୁସଂଗଠିତ ହିଂସାବଳକୁ ମଧ୍ୟ ଦୃଢ଼ୀଭୂତ କରିବାକୁ ହେବ । ଅହିଂସାଦ୍ୱାରା ଯେ ସମାଜ ଓ ରାଷ୍ଟ୍ରକୁ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ପାରିବ, ଏହା ବିଶ୍ୱାସ ନ କଲେ ଆମ୍ଭେମାନେ ହିଂସାବଳକୁ ଛାଡ଼ିପାରିବୁ ନାହିଁ କିମ୍ବା କମେଇ ପାରିବୁ ନାହିଁ କି ଆଖପାଖରେ ଥିବା ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରଭାବ ମଧ୍ୟ ପକାଇ ପାରିବୁ ନାହିଁ । ଏହାର

"ମୁଁ ଯେଉଁଠି ସାହାଯ୍ୟ ଦେଇପାରିବି ନାହିଁ, ମୁଁ ସେଠି ବାଧା ନ ଦେବାକୁ ଦୃଢ଼ପ୍ରତିଜ୍ଞ ।"

—ଗାନ୍ଧିଜୀ

ପରିଣାମ ସ୍ୱରୂପ, ଆମ୍ଭେମାନେ କେବେ ସ୍ୱଳ୍ପ ବା ଦୀର୍ଘକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହିଂସାବଳର ଆଶ୍ରୟରୁ ଅବ୍ୟାହତି ପାଇ ପାରିବୁ ନାହିଁ । ପୁଣି ଆମର ହିଂସା-କାଣ୍ଡର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସ୍ୱରୂପ ଆମର ବିରୋଧୀ ଓ ଆମଦ୍ୱାରା ପ୍ରତାଡ଼ିତ ହୋଇଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କର ସମବେଦନାନୁଭୂତମାନଙ୍କ ମନରେ ଯେଉଁ ପ୍ରତିହିଂସାଗ୍ନି ଜାଗ୍ରତ ହେବ ତାହା ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ କଦାପି ହିଂସାବଳରୁ ମୁକ୍ତ ହେଉଦେବ ନାହିଁ । ଯେତେବେଳେ ଆମ୍ଭେମାନେ ବାସ୍ତବରେ ହିଂସା ଓ ଅହିଂସା ପଦ୍ଧତି ଗୁଡ଼ିକର ଗୁଣ ଦୋଷ ପରୀକ୍ଷା କରି ପାରିବୁ ଓ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ତୁଳନା କରି ଏହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ଉପନୀତ ହୋଇପାରିବୁ ଯେ, ବାସ୍ତବିକ ହିଂସାବଳ ହେୟ ଓ ପରିତ୍ୟାଜ୍ୟ ଏବଂ ଅହିଂସାବଳ ଶ୍ରେୟ ଓ ଅଭିନନ୍ଦନୀୟ; ସେତେବେଳେହିଁ ହିଂସାବଳରୁ ମୁକ୍ତି ଲଭିବା ପଥରେ ଆମ୍ଭେମାନେ ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ପାରିବୁ । ମୋ ବୁଝିବାରେ ଅତି ଅଳ୍ପବୁଦ୍ଧିଆ ଲୋକ ମଧ୍ୟ ଅତି ସହଜରେ ଏହା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିପାରିବ ।

ହିଂସାଠାରୁ ଅହିଂସାର ଶ୍ରେଷ୍ଠତ୍ୱ ବେଶୀ, ହିଂସାଠାରୁ ଅହିଂସାର ନୈତିକ ଯୋଗ୍ୟତା ଉଚ୍ଚତର—ଏହା ତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ସ୍ୱୀକାର କରିବେ । କିନ୍ତୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା—ଯାହା କି କୌଣସି ଲୋକଙ୍କୁ ଦ୍ୱିଧାରେ ପକାଇ ଦିଏ । ତାହା ହେଉଛି, ଅହିଂସା କିପରି ହିଂସାଠାରୁ ଅଧିକ କାର୍ଯ୍ୟ-ସାଧକ, ସହଜ ସାଧ୍ୟ ଓ ବ୍ୟବହାରଯୋଗ୍ୟ ହେବ ? ହିଂସାବଳ ପ୍ରୟୋଗକରି ମନୁଷ୍ୟ ଆଜ ଯେଉଁସବୁ କାମ କରି ପାରୁଛି, ଅହିଂସାବଳ ଦ୍ୱାରା ସେ ସବୁ କରାଯାଇ ପାରିବ କି ? ଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଗାନ୍ଧୀଜୀ ଏପରି ଦେଇ ଅଛନ୍ତି, "ଯଦି ସେ ସବୁ ଅହିଂସାବଳଦ୍ୱାରା କରାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ, ତାହାହେଲେ ତ ଅହିଂସାର ମୂଲ୍ୟ କିଛି ନାହିଁ ।" ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ, ଅବଶ୍ୟ ସେ ସବୁ କାମ ଅହିଂସା ବଳରେ ହୋଇପାରିବ । କେବଳ ଏତିକି ନୁହେଁ, ହିଂସା ଅପେକ୍ଷା ଆହୁରି ଭଲରୂପେ ଓ ଅଳ୍ପସମୟ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ।

ଏହାନିଶ୍ଚୟ ଯେ, ଅହିଂସାବାଦ ହିଂସାବାଦ ପରି ଆରମ୍ଭ ହେଲାମାତ୍ରେ ଫଳ ଫଳାଏ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁଠି ଅହିଂସାର ଥରେ ବିଜୟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି, ସେଠାରେ ଆମ୍ଭେମାନେ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସତ୍ୟର ସହିତ ଅହିଂସା ପଥରେ ଦୃଢ଼ ହୋଇ ରହିଥିବୁ, ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅହିଂସାର ପରାଜୟର ଆଶଙ୍କା ନାହିଁ । ବର୍ଷ ବର୍ଷର ଅଭ୍ୟାସ ଫଳରେ ହିଂସାତ୍ମକ ଯୁଦ୍ଧଶାସ୍ତ୍ର ରଚିତ ହୋଇ ସାରିଛି । ତେଣୁ ଏ କଥା ସତ୍ୟ ଯେ, ହିଂସାତ୍ମକ ଯୁଦ୍ଧର ବିଧିବିଧାନ ପରି ଅହିଂସାତ୍ମକ ପ୍ରତିକାର ବା ସଂଗ୍ରାମର ବିଧିବିଧାନ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେପରି ବ୍ୟାପକ ଓ ବିସ୍ତୃତ ହୋଇପାରିନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ନିତାନ୍ତ ସମୟରେ ଭାରତବର୍ଷରେ କେତେକ ବୁଦ୍ଧିମାନ ଲୋକଙ୍କର ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଦଳ ଗଢ଼ାଯାଇଛି । ସେମାନଙ୍କର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ହୋଇସାରିଛି ଯେ, ହିଂସାପରି ଅହିଂସାତ୍ମକ ପ୍ରତିରୋଧ ମଧ୍ୟ ସଫଳ ହୋଇପାରେ । ପ୍ରକୃତରେ ଏ କଥାରେ ଟିକିଏ ହେଲେ

"ମୋ ଧର୍ମ କୌଣସି ଭୌଗୋଳିକ ସୀମା ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ୱୀକାର କରେ ନାହିଁ । ମୋ ଧର୍ମରେ ମୋର ଯେଉଁ ଜୀବନ୍ତ ବିଶ୍ୱାସ ଅଛି ତାହା ଭାରତ ପ୍ରତି ମୋ ପ୍ରେମକୁ ମଧ୍ୟ ଟପି ଯାଇପାରେ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ସୁଦ୍ଧା ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ପ୍ରସଙ୍ଗାନୁସାରେ ଆପଣମାନେ ଏହି ଅହିଂସାତ୍ମକ ଗୁଣକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରନ୍ତୁ ଓ ତାହା ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତୁ । ଦେଖିବେ, ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରୟୋଗରୁ ଓ ଅଭ୍ୟାସ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅହିଂସାର ଶାସ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟ ଆପେ ଆପେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଯାଉଥିବ । ଆମ୍ଭେମାନେ ଏ ବିଷୟରେ ଯେତେ ଗମ୍ଭୀର ଓ ଗଭୀର ଆଲୋଚନା କରିବୁଁ ଏଥିରେ ଏକ ନବ୍ୟ ଭବିଷ୍ୟତର ଆଭା ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ନୟନଗୋଚର ହେବ । ଯଦି ଆମ୍ଭେମାନେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ବୁଦ୍ଧିବଳରେ ପ୍ରକୃତ ଅହିଂସାର ମହତ୍ତ୍ୱ ଓ ଉପଯୋଗିତାକୁ ଗ୍ରହଣକରି ନେଉଁ, ତାହାହେଲେ ଆମ୍ଭେମାନେ ତାହା ପ୍ରୟୋଗ-କରି ନିତ୍ୟ ନୂତନ ବିଷୟ ଅନୁଭବ କରିବୁଁ । ସେହି ଅନୁଭବ ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଦୃଢ଼ ହୋଇଯାଉଥିବ । କେବଳ ନିୟମଦ୍ୱାରା ଅହିଂସା ସାଧନ କରାଯାଇପାରେ ନା । ଏଥିନିମିତ୍ତ ଚିତ୍ତ-ବୃତ୍ତିର ନିର୍ମଳତା, ନିଃସ୍ୱାର୍ଥପରତା, ନିରଭିମାନ ଓ ରାଗ-ଦ୍ୱେଷହୀନତା ବିଶେଷରୂପେ ଆବଶ୍ୟକ । ଏ ପ୍ରକାର ଚିତ୍ତବୃତ୍ତିଦ୍ୱାରା ଶରୀରରେ ଅମୋଘ ବଳ ଜାତ ହୋଇଥାଏ ଓ ଅହିଂସାର ପ୍ରୟୋଗ ପଥ ମଧ୍ୟ ଆଲୋକିତ ହୋଇଯାଉଥାଏ । କୌଣସି ବହି ପଢ଼ି ଯେ ଗାନ୍ଧୀଜୀ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଅହିଂସାତ୍ମକ ସଂଗ୍ରାମର ମାର୍ଗ ଦର୍ଶାଉଥିଲେ, ତାହା ନୁହେଁ । ସେ ତାଙ୍କର ଚିତ୍ତକୁ ଅହିଂସାମୟ କରି ପକାଇଥିଲେ । ଏଣୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କୁ ଅହିଂସାର ସରଳ ମାର୍ଗ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହେଉଥିଲା । ଯେତେ-ବେଳେ ଆମ୍ଭେମାନେ ନିଜେ ନିଜେ ଅହିଂସାର ଏହି ନବ୍ୟ ପ୍ରଦେଶରେ ପହଞ୍ଚି ତାହାର କରାମତ ସଙ୍ଗେ ଜନତାକୁ ପରିଚିତ ଓ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ଜନତାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଇ ପାରିବୁଁ, ସେତେବେଳେହିଁ ଆମ୍ଭେମାନେ ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କର ପ୍ରକୃତ ଅନୁଗାମୀ ବୋଲି କଥିତ ହୋଇ ପାରିବୁଁ । ଏପରି ପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ୱାରାହିଁ ଅହିଂସାଶକ୍ତି ଉଦିତ ହୋଇପାରିବ ।

ହିଂସାତ୍ମକ ଓ ଅହିଂସାତ୍ମକ ବଳ ଉପରେ ଭରସା ରଖିଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କ ବିଶ୍ୱାସରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ପାର୍ଥକ୍ୟ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ । ଜଣଙ୍କର ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରକୃତିର ମୂଳଭୂତ ସତ୍‌ପ୍ରବୃତ୍ତି ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ତ ଅନ୍ୟର ତାହି ଉପରେ ଅବିଶ୍ୱାସ ବା ଆଶଙ୍କା । ଯାହାର ବିଶ୍ୱାସ ଅଛି, ସେ ତ ନିହତ ଓ ହତୋତ୍ସାହ ହେବା ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ନିଜର ଅନ୍ତରସ୍ଥ ପ୍ରେମ ଉପରେ ଅଟୁଟ ଭରସା ରଖି ଅହିଂସାତ୍ମକ ବଳ ପ୍ରୟୋଗକରି ଚାଲିଥାଏ ଏବଂ ସେ ପରିଶେଷରେ ଦେଖିପାରେ ଯେ, ସମ୍ମୁଖସ୍ଥ ଲୋକର ହୃଦୟ ବଦଳି ଯାଇଅଛି । କାରଣ ସେ ବ୍ୟକ୍ତି ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ ନ କରି ବ୍ୟକ୍ତିର ଅବଗୁଣ ଓ କୁପ୍ରବୃତ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ କରିଥାଏ । ଏଣୁ ଲୋକର ପ୍ରାଣନାଶ ସେ ଆଦୌ ଇଚ୍ଛା କରେ ନାହିଁ । କାରଣ ସେପରି କଲେ ସେ ଲୋକର ଗୁଣ ଓ ଶକ୍ତି ସବୁ ମଧ୍ୟ ନାଶ ହୋଇଥାଏ । ଏହା ସମାଜର ଗୋଟିଏ ବଡ଼ କ୍ଷତି ଏବଂ ବଳବତୀ ହିଂସା । ପକ୍ଷାନ୍ତରରେ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରଧାନତଃ ସ୍ୱାର୍ଥପର ବୋଲି ମନେକରି ଲୁଚି ଛପି କୌଣସି ଭଲ କାମରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୁଏ, ସେ ହଠାତ୍ ଅହିଂସାର ମହତ୍ତ୍ୱକୁ ବୁଝିପାରିବ ନାହିଁ ଏବଂ

"ନିଜ ଧର୍ମ ଅନ୍ୟାନ୍ୟଙ୍କ ଧର୍ମଠାରୁ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଓ ଅନ୍ୟ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀମାନେ ଆମ୍ଭ ଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତୁ-ଏପରି ଭାବିବା ଅସହିଷ୍ଣୁତାର ଚୂଡ଼ାନ୍ତ । ଅସହିଷ୍ଣୁତା ଔଦ୍ଧତ୍ୟର ପ୍ରକାରାନ୍ତର ମାତ୍ର ।

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଅହିଂସାର ଉପଯୋଗିତା କଅଣ, ତାହା ସେ ଅନୁଭବ କରି ପାରିବ ନାହିଁ । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଓ ଗାନ୍ଧୀବାଦର ବିଶ୍ୱାସରେ ଯେଉଁ ମୌଳିକ ପାର୍ଥକ୍ୟ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ, ତାହା ହେଉଛି ଗାନ୍ଧୀବାଦ ମନୁଷ୍ୟ-ପ୍ରକୃତିର ମୂଳଭୂତ ସତ୍ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ମାନେ ଏବଂ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟର ଏଥିରେ ଅବିଶ୍ୱାସ ଓ ସଂଶୟ ଥାଏ ।

ଏହାର କାରଣ ମୋତେ ଏହା ଜଣାପଡୁଛି ଯେ, ଯେଉଁଠାରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନଙ୍କର ଅନୁଭବ ଓ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ସୀମାବଦ୍ଧ, ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ ଏକଦେଶୀୟ, ସେଠାରେ ଗାନ୍ଧୀବାଦର ମୂଳରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ତତ୍ତ୍ୱ, ହଜାର ହଜାର ବର୍ଷର ସାଧନା ଓ ଅନୁଭବ ପୂର୍ଣ୍ଣହୋଇ ରହିଅଛି । ଏହା ସତ୍ୟ ଯେ ସାମାଜିକ ଓ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ମାନଦଣ୍ଡରେ ଅହିଂସାକୁ ଏକ ବଳ ଓ ଅସ୍ତ୍ରରୂପରେ ସଂଗଠିତକରି ତାହାକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରିବାର ଉପକ୍ରମ ସଂସାରର ଇତିହାସରେ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କହିଁ ସର୍ବପ୍ରଥମେ କରିଅଛନ୍ତି । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଏହାର ଗୌରବମୟ ସଫଳତା ସଂସାରକୁ ଦେଖାଇ ଦେଇଛି ଯେ, ରାଷ୍ଟ୍ରର ଅନ୍ତର୍ଦ୍ରୋହ ଓ ବହିର୍ଦ୍ରୋହ ପ୍ରଭୃତିକୁ ଦମନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଅହିଂସା ହିଂସାଠାରୁ ନିଶ୍ଚୟ ଅଧିକ ସାମର୍ଥ୍ୟଶାଳୀ । ମନୁଷ୍ୟର ଚିତ୍ତଶକ୍ତି ଅହିଂସାର ବିଜୟର ଆଧାର ଅଟେ । କିନ୍ତୁ ହିଂସାବଳର ଆଧାର ଶରୀର ଅଟେ । ଆମ୍ଭେମାନେ ଚିତ୍ତଶକ୍ତିର ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ଯେତେ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରୁଥିବା, ଆମ୍ଭେମାନେ ସେତେ ଅହିଂସାର ଚମତ୍କାର ଓ ବଳକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥିବା । କେବଳ ଆବଶ୍ୟକ, ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଚିତ୍ତ-ଦେଶର ପବିତ୍ରତା । ଯଦି କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ବା ସୋସାଲିଷ୍ଟମାନେ ଅହିଂସାର ନିଷ୍କଳଙ୍କ ଉପାଦେୟତାକୁ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରି ପାରିବେ ତାହାହେଲେ 'ସର୍ବୋଦୟ' ଓ 'ସାମ୍ୟବାଦ'ର କୌଣସି ପାର୍ଥକ୍ୟ ପରିଲକ୍ଷିତ ହେବନାହିଁ । ପକ୍ଷାନ୍ତରରେ 'ସାମ୍ୟବାଦ' ବା ଶ୍ରେଣୀହୀନ ସମାଜ ସ୍ଥାନରେ 'ସର୍ବୋଦୟ' ଶବ୍ଦ ଅଧିକ ସାର୍ଥକ ଓ ସ୍ୱାଭାବିକ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହେବ ।

(ଶ୍ରୀ ହରିହର ଉପାଧ୍ୟାୟଙ୍କ ମୂଳ ହିନ୍ଦୀଲେଖାର ଅନୁସରଣେ)

"ଧର୍ମ ମୋର ପ୍ରିୟ । କେତେକ ବନ୍ଧୁଙ୍କର ମୋର ଅଭିଯୋଗ ଯେ, ଭାରତ ଅଧାର୍ମିକ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି । ମୁଁ ହିନ୍ଦୁ, ମୁସଲମାନ ବା ଜୋରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଧର୍ମ କଥା କହୁନାହିଁ । ବରଂ ସବୁ ଧର୍ମର ଯାହା ମୂଳପିଣ୍ଡ ମୁଁ ତାହାରି କଥା କହୁଅଛି । ଆମ୍ଭେମାନେ ଭଗବାନଙ୍କ ପ୍ରତି ବିମୁଖ ହୋଇ ପଡ଼ୁଅଛୁଁ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ନିବେଦନ

ଶ୍ରୀମତୀ ସ୍ନେହ ଜେନା

ଝରିଥିଲା ସେଦିନ—
ମୁଖାଇ ଦେଖେ ବାତାୟନ
ଶୁଭ୍ର ଶେଫାଳୀ ।
ଝରା ଶେଫାଳୀର ଏହି ଶେଷ ପରିଣାମ ପରେ
ତାହାର ଉପର ଲୁଚେ ଶୁଭ୍ର ମଞ୍ଜରୀ—
ଫୁଟୁଥିବ ବେଶେ ।
ସୃଷ୍ଟିର ଏ ଚିରନ୍ତନ ପ୍ରଥା-
ଦିନକର ବନାନ୍ତରେ ଅପର ଗଗନେ ।
ଉଦିଆସେ ଅମଳ ଚନ୍ଦ୍ରମା.
ଶତ ଲକ୍ଷ ତାରା ଦୀପାବଳୀ ।
ଉଠିଆସେ ହସି ହସି ରୌଦ୍ର, ଅଭି ରୁଦ୍ର-ରବି ।
ଦିନକର ସ୍ନାନପରେ ଅପରର କଲ୍ଲୋଳିତ ବାତାୟନ ।

× × ×

ସେଦିନ—
ଅଶୀତ ବରଷ ପୂର୍ବେ
ଧର୍ମକ୍ଷେତ୍ର ଏ ଭାରତେ
ଘୋଟିଥିଲା ଯେବେ, ଅମାବାସ୍ୟାର ମସୀ,
ବ୍ରିଟିଶ-ଶାସନେ ଯେବେ ନିପୀଡ଼ିତ ହେଉଥିଲେ
ଭାରତପୁତ୍ରଗଣ,
"ଶାସନ"ର ଭରା ଭରେ, ଅନ୍ୟାୟରେ, ଅନାସ୍ଥାରେ
ମୂର୍ଚ୍ଛିଥିଲା ଯେବେ ଏହି ଧରା ।
ସେହି ଦିନ—
ଦେଖାଦେଲ ତୁମେ—
ଏହି ବରେଣ୍ୟ ଜାତିର ଗୌରବ !

× × ×

କାତର ପ୍ରାର୍ଥନା ଶୁଣି ଦୟାମୟ ହରି
ତ୍ରିଂଶ କୋଟି ପ୍ରାଣୀର,
ସତେ ଅବା ଶିଶୁବତ୍ସନ୍ତ ଦେଖିଲେ ସପନ ।
ଆଶ୍ୱାସିଲେ ଏ ଜାତିକୁ—
"ଭୟ ତେଜ ହେ ଭାରତବାସି !
ପାହିଲାଣି ଦୁଃଖ-ନିଶା ତବ ।
ପାପ, ତାପ ଖଣ୍ଡନାର୍ଥେ-
ମୋର ଅଂଶ ନେଇ, ଜନମିବେ "ଶ୍ରୀ ମୋହନ"
"ଭାରତ-ଆତ୍ମାରେ" ।
ମଳାବର ସାଗର ସଙ୍ଗ ଉତ୍ତାପତେ ଖଟେ
ଆଉ ଫେନିଳ ତରଙ୍ଗ ରଙ୍ଗେ ଗାଇଯାଏ
ଯଶୋଗାଥା ଯାର ।
ଶ୍ୟାମ ବନାନ୍ତର ତଟେ
ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଭୂଜି ଗତେ ମହାତ୍ମାଙ୍କ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ଲାଗି,
ମୁଖରିତ ଯାହା ସଦା ବିହଙ୍ଗ-କାକଳି ଛନ୍ଦେ ।
ଜନମିବେ ବୈଶ୍ୟ ପରିବାରେ—
ବହିନେବେ ତପିତପି ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ତୁମଲାଗି ।
ଆଉ ତାଙ୍କରି ଶୋଣିତପାତେ,
ମେଣ୍ଟିଯିବ ଧରାତୃଷା ।
ହଜାର ବର୍ଷର ସେହି ଅଖଣ୍ଡ ଗରିମା
ପୁଣି ବହିବ ସ୍ୱାଧୀନତା-ଦେବୀ ସାଥେ ।
ଜାଣରଖ, ଅନ୍ଧ କୁସଂସ୍କାର ସବୁ ହେବ ଦୂର ।"
ଦେବତା କି ମିଥ୍ୟା ବୋଲିପାରେ ?
ସୃଷ୍ଟି ପଦ ତୁଟେ ?

× × ×

"ଜଗତର ଧର୍ମ ଜଗତରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠ କରିବାକୁ ଭାରତର ଯୋଗ୍ୟତା ରହିଅଛି ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ତେଣୁ—
ଦେବତା ଆଦେଶେ ଦେବଅଂଶେ
ଜନମିଲ ତୁମେ-
ପୁଲକିଲ ଏ ଭାରତଭୂମି ।
ତରିଥିଲେ ଦେବସ୍ପର୍ଶରେ ପାଷାଣୀ ଅହଲ୍ୟା—
ରାମ ପଦ-ରଜ ସ୍ପର୍ଶେ ।
ଆଜ କୃତାର୍ଥ ହୋଇଲା ଏଇ ନିପୀଡ଼ିତା ଧରା ।
ଅହିଂସା ଅମୋଘ ମନ୍ତ୍ର ପ୍ରଚାରିଲ ବୁଦ୍ଧ ସମ
ହେ ଯୋଗୀ ପ୍ରବର !
ଦେଲ ଏ ଜାତିକୁ ତାର ଉପଯୁକ୍ତ ସ୍ଥାନ ।
କିନ୍ତୁ—
ହେ ମହାନ ଉଦାର ସନ୍ନ୍ୟାସି
କରିନାହିଁ ସମ୍ମାନ ଏ ଅକୃତଜ୍ଞ ଜାତି
ଯଥାଯୋଗ୍ୟ ରୂପେ;
ଯେ ଜାତି ପାଇଁ ତେଜିଲ ଜୀବନର ସବୁ ସ୍ୱାର୍ଥ-ଆଶା
ବରିନେଲ କାରାବାସ ଆଉ ଅତ୍ୟାଚାର
ସେ ଜାତିର ପୁତ୍ର ନେଲା ପରାଣ ତବ
ପିସ୍ତଲର ଗୁଳି ଯୋଗେ— ।
ଅକୃତଜ୍ଞ ଧରାର ଏ ପ୍ରତିଦାନ କିବା !
× × ×
ସ୍ୱାଧୀନତା ଶିଶୁ ଯେବେ ଛାଡ଼ିନାହିଁ ଚପେଟି ବଚନ
ହାଅଲି ତାହାର ଯେବେ କଟିନାହିଁ ଏ ଦେଶ ଗଗନୁ
ବିଭକ୍ତ ଭାରତ ଯେବେ ହୋଇନାହିଁ ଅଖଣ୍ଡ ପୁନଶ୍ଚ
ହିନ୍ଦୁ-ମୁସଲମ ଭେଦ ଘୁଞ୍ଚିନାହିଁ କାଳିମା ତା ଘେନ,
ସେତେବେଳେ ଚାଲି ତୁମେ ଗଲ
କଳ୍ପିତ ରାମରାଜ୍ୟକୁ ପଛରେ ପକାଇ ।
ଦେଶର ଏ ବଡ଼ସନ୍ଧ ବେଳେ,
ଲୋଡ଼ାଥିଲା ବାପୁ ! ତମ ବଳିଷ୍ଠ ନେତୃତ୍ୱ ।
କିନ୍ତୁ ବିଧାତାର ହାତେ କିବା
ନୀତିନକ ଆମେ—
ହସାଇ ହସାଏ, ସେ ଯେ ନଚାଇ ନଚାଏ,
କନ୍ଦୁକ ସମାନ ଫିଙ୍ଗି ପୁଣି ଧରିନଏ ।
କିନ୍ତୁ ବୁଝିଇ କି କେବେ ମନ ?
ଭାଗ୍ୟ-ବିଧାତାର ନିଷ୍ଠୁର ଏ ଉପହାସ,
ନହେଲେ, ଅନ୍ତରରେ ବହି ସମ ।
× × ×
ଯାଇଛନ୍ତି ରାମଚନ୍ଦ୍ର, ଯାଇଛି ଅଯୋଧ୍ୟା—
ଲୋକମୁଖେ କୀର୍ତ୍ତିଗାଥା ଅଛି ଆଜଯାଏ ।
ଯାବତ ଚନ୍ଦ୍ରାର୍କେ ତାଙ୍କ ଘୋଷୁଥିବ
ଯଶ ଏ ମାନବ ଜାତି ।
× × ×
ଅକାଳରେ ମୃତ୍ୟୁ ତମ ବ୍ୟଥା ଦିଏ ପ୍ରାଣେ
ଯଦ୍ୟପି ମୁଁ ନାହିଁ ଦେଖି
କେବେହେଲେ ତୁମକୁ ମୋ—
ଏ ଚର୍ମ ନୟନେ ।
କିନ୍ତୁ ତୁମର ଏ ମହାଦାନ,
ଭୁଲିକି ପାରିବ ଜାତି ?
କହ ଭଲା ବାପୁ ! ଭୁଲିବ କେମନେ ?
ତେଣୁ ତୁମରି ଜନମ ତିଥି, ତୁମରି ଜୟନ୍ତୀ
ପାଳଇ ସେ ଆଜି ।
ହେ ମହାମାନବ !
କ୍ଷୁଦ୍ର ମୁହିଁ—
ଅନ୍ତରର ପଦତଳେ କିବା ଦେବି କହ ?
ଅନନ୍ତର ଭକ୍ତି ସାଥେ ଏ କ୍ଷୁଦ୍ର ପ୍ରଣତି
ନିବେଦିଲି ପଦେ ତବ,
ନେବ ତ ଦେବତା ।

"ସତ୍ୟହିଁ ମୋର ଧର୍ମ ଏବଂ କେବଳ ଅହିଂସାହିଁ ଈଶ୍ୱର ପ୍ରାପ୍ତିର ଉପାୟ । ହିଂସାବାଦ ମୁଁ ତରବାରିକୁ ତ୍ୟାଗ କରିଅଛି ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଜୟନ୍ତୀ

(ଗଳ୍ପ)

ଶ୍ରୀ ଅନ୍ନଦାଚରଣ ଦାସ

ମାଟି ଚାଡ଼ିବା—ଏଇ ବସୁଧାକୁ ଚାଡ଼ି ଉର୍ବର କରି ଚାଳିଶ କୋଟି ଜନତାଙ୍କୁ ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଇବା କି ସୁନ୍ଦର କାମ ! ଏହି ମାଟି ଆଜ ହୋଇପଡ଼ିଛି ଅନାବାଦୀ ଅପରିଷ୍କାର; ନୀରସ । କିନ୍ତୁ ଲଙ୍ଗଳର ଫଳା ଏହା ଉପରେ ଚାଲିଲେ ଏଇ ପୁଣି ହୋଇ ଉଠିବ ରସାଳ ଓ ଉତ୍ପନ୍ନ କରିବ ପ୍ରଚୁର ଖାଦ୍ୟ--ଦେଶବାସୀଙ୍କର ଖାଦ୍ୟ । ଦରିଦ୍ରଙ୍କର ସ୍ୱପ୍ନ—ଧାନ, ଚାଉଳ, ଭାତ ସବୁ । କି ସୁନ୍ଦର ଏଇ କାମ । ଆଜ କିଶୋର ବରଣ କରିଛି ସେଇ କାମକୁ । କିଶୋର ଗ୍ରାଜୁଏଟ୍; ବିଶ୍ୱ-ବିଦ୍ୟାଳୟର ସୁପରିଚିତ ଛାତ୍ର । ହଣ୍ଡି ମଧ ମନ୍ତ୍ର-ଗଣ୍ଡିର ପିଠିରେ, ବଡ଼ୋଟି କଲେଜର ମିଶନରେ ବସିବାର କଥା । ଆଜ ଏଠି କାହିଁକି ? ଲୋକେ ତୁଏତ ହସିବେ; କିନ୍ତୁ ଦୁନିଆ ଜାଣିବ ତାଙ୍କର ଦୁଃଖ, ଦୁନିଆ ଦେଖିଛି ତାର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା, ଦୁନିଆ ଦେଖିଛି ତା ଆଶାର ବହୁଃ ବିଫଳତା ।

୧୯୪୦ ସାମନ୍ତବାଦର ଯୁଗ । ତାର ଯେତେବେଳେ ନିହାତି କଣା ବସୁଧ ଯେତେବେଳେ ଅନେକ ସ୍ତରର ଅନେକ ଯୁବକ ବନ୍ଧୁ ତାର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପାଇବା ପାଇଁ ତା ଚାରି ପାଖେ ଘେରି ବୁଲୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଆଜ ସେମାନେ ବୋଲୁଛନ୍ତି; ଆଜ କିଶୋର ଏଇ ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ।

ସୁହାସିନୀ ଥିଲା ତାର ଛାତ୍ର ଜୀବନରେ ଜଣେ ବାନ୍ଧବୀ ଯାହାକୁ କି ସେ ଖୁବ୍ ଭଲପାଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତାର ପ୍ରତିଦାନରେ ସେ ପାଇଥିଲା ଉପେକ୍ଷା । ନିର୍ବୋଧ ସୁହାସିନୀ ! କି ଭୁଲକରି ବସିଲୁ ସେ ! କିଶୋର ଭଳି ମେଧାବୀ ଛାତ୍ର, ନମ୍ର ଶାନ୍ତ ବନ୍ଧୁକୁ ସେ ଭୁଲିଯାଇ ବସିଲା ? ସେ ପ୍ରକୃତ ପ୍ରେମର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ବୁଝିପାରିଲା ନାହିଁ । କିଶୋର ଭଳି ବନ୍ଧୁକୁ ଭଲ ପାଇଥିଲେ ତୁଏତ ଶର୍ତ୍ତଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇଥାନ୍ତା । ତେଣୁ ସେ ତାର କଟାକ୍ଷରେ ବଶ କରି ପାରିଥିଲା କୁବେର ପୁତ୍ର ସାମନ୍ତ ଧନଞ୍ଜୟ ବସୁ ଓ ତାର କେତେକ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ । ତା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ-ବାନ କଟାକ୍ଷପାତ ଭିତରେ ମଧ ଥିଲା ଅସ୍ୱାଭାବିକତା । ନାରୀ ସୁଲଭ ଲଜ୍ଜା ଭିତରେ ସେ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲା ଶୋଭାର ଆକର୍ଷଣୀ ଶକ୍ତି । ସେ ବହୁ ଜନମନ ମୋହନ କରୁଥିଲା । ତା' ଫଳରେ ସେ ଆଜ ହୋଇ ପାରିଛି ଧନର ରାଣୀ । ଧନଞ୍ଜୟ ତାଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଛନ୍ତି । ସେଇ ସୁହାସିନୀ କେତେ ଥର କିଶୋରର ସାହିତ୍ୟ ଖାତା ଓ ନୋଟବୁକ୍ ମାଗିନେଇ ପାଶ୍ କରିଛି । କିନ୍ତୁ

"ପୂର୍ବପୂର୍ବ ନଦେଖି ମୋ ହୋଇ କୌଣସି ଧର୍ମ ନାହିଁ"! ସବୁ ଧର୍ମରେ ତ୍ରୁଟି ସମାନ, ଅଥବା ସବୁ ଧର୍ମ ଭଲ ଅଂଶରେ ତ୍ରୁଟିହୀନ । ତେଣୁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରିବାକୁ ହେଉଛି ଯେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମ ଆମ ଧର୍ମ ପରି ସତ୍ୟ ଓ ଉଦାର ଧର୍ମ । ମୁସଲମାନ ଧର୍ମ, ଜୋରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଧର୍ମ ଓ ଇହୁଦୀଙ୍କ ଧର୍ମ ମଧ ସେହିପରି ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ସେ ଆଜ କିଶୋରର ଭୂମି ବୁଝିବା ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଧାନଗଦା ଉପରେ ବସି ଅପରକୁ ଚାହିଁଛି ଭୂମି । ଆଉ ସେତେବେଳର ସେଇ ମେଧାବୀ କିଶୋର ଆଜ ଏଇ କଳା ମାଟିର ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ରେ । ହାତରେ ଖୋଷାଏ ମୋଟ । ଲୁଙ୍ଗିଲଗି ।

ସୁମନ୍ତ ତାର ଜଣେ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ । କଲେଜ ଜୀବନର ପ୍ରଥମ ପାହାଚରେ ତାହା ସହିତ ଦେଖା । ଧନୀର ପୁଅ ସେ । ମଟରକାର୍ ଓ ତା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ରଙ୍ଗୀନ ଜାମା-ରେ କୋଟ୍‌ପ୍ୟାଣ୍ଟ ପରିଧେୟଗୁଡ଼ାକୁ ଦେଖି ମାନେ । କ୍ଲାସରେ ଭଲ ପ୍ରଗ୍ରେସ କରିପାରେନାହିଁ ବୋଲି କିଶୋରକୁ ଡାକି ନିଏ ବଡ଼େ ବଡ଼େ—"ଆ'ରେ ଟିକେ ଲଜିକ୍ ପଢ଼ିବା ଆଜ ଆମ ଘରେ" । ଉଭୟେ ତାଙ୍କ ଡ୍ରିଇଂ ଅଣ୍ଡାକଳାକୁ ଯା'ନ୍ତି । ସେଠାରେ ବନ୍ଧୁତା ହୁଏ । କିଶୋର ବନ୍ଧୁ ପ୍ରତି କର୍ତ୍ତବ୍ୟନିଷ୍ଠ ହୋଇ ସବୁ ବୁଝାଇଯାଏ । ଫଳରେ ବୋକା ସୁମନ୍ତ ଲଜିକ୍‌ରେ ଭଲ କରେ । ବନ୍ଧୁତା ବଢ଼ି ଚାଲେ । ସୁମନ୍ତର ମା'ଙ୍କର ଅନୁରୋଧ ସତ୍ତ୍ୱେ କିଶୋର ଦରମା ନିଏ ନାହିଁ କେବଳ ବନ୍ଧୁ ବୋଲି । କହେ, ଥାଉ ପରେ—

ତାପରେ ସୁମନ୍ତ ବି. ଏ. ପାସ୍ କଲା ଅନର୍ସ ରଖି । କିଶୋର ସେ ବର୍ଷ ପରୀକ୍ଷା ଦେଇ ନ ଥାଏ ତା'ର ବାପାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁଯୋଗୁ । ବାପା କେତେ ଆଶା କରିଥିଲେ; କିନ୍ତୁ କ୍ୟାନସରରେ ଚାଲିଗଲେ । ତାଙ୍କ ସହିତ କିଶୋରର ଶେଷ ସମ୍ବଳ କେତୋଟି ମୁଦ୍ରା ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଚିକିତ୍ସାରେ ବନ୍ଧକ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ।

କିଶୋରର ମୁଣ୍ଡ ଘୂରିଗଲା । ଆଗରେ ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଟି ପରେ କପର୍ଦ୍ଦକଶୂନ୍ୟ । କ'ଣ କରିବ—ସୁମନ୍ତ ସିବ ? ସୁମନ୍ତ ଅନର୍ସ ରଖି ପାସ୍ କରିଛି । ଲଜ୍ଜ ଦେବ ।

କନ୍‌ଭୋକେସନ ଦିନ କିଶୋର ସୁମନ୍ତକୁ ପରେ ଭେଟି ନିବେଦନ କଲା ତା'ର ସୁମନ୍ତବାବୁ କନ୍‌ଭୋକେସନକୁ ଡିଗ୍ରୀ ଆଣିବା କାରରେ ବସି ଚାହାଁଥିଲେ । କିଶୋରକୁ ବ୍ୟଙ୍ଗକ ଉତ୍ତର ଦେଇ ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ ନ କରି ଚାଲି କିଶୋର ହତବୁଦ୍ଧି ହୋଇ ଠିଆହୋଇ ପିତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଜନିତ ଦୁଃଖ ଯୋଗୁଁ ସେ ବିଦ୍ୟାଳୟ କନ୍‌ଭୋକେସନରେ ମଞ୍ଚ ହୋଇ ସୁମନ୍ତ ପରି ଲୁଚର ହୃଦୟର ଉତ୍‌ଫୁଲ୍ଲତା ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ସେଇ ବନ୍ଧୁ ସୁମନ୍ତ ଆଜ ସବ୍‌ଡେପୁଟି ସହରେ କୁଆଡ଼େ ନିବାଚିତ ହୋଇଛି । କିଶୋର ପରବର୍ଷ ବହୁ ଚେଷ୍ଟାକଲେ ମଧ୍ୟ ନମ୍ବର ପାଇଁ ତା ଅନର୍ସ କଟିଗଲା । ଆଜ ସାଧା ଗାଜ୍ଞେଟ ହୋଇ ଆସି ଏଠି ଏଇ ଶସ୍ୟକ୍ଷେ ଶ୍ୟାମଳିମା ଭିତରେ ଲୁଚିଛି । ପୃଥିବୀର ଅଧିବା ମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କାହାରି ଦେଲେ ତା ଉପରେ ନ ପଡ଼ୁନାହିଁ । ସେ ଏକ ପ୍ରକାର ଲୁକ୍‌କାୟିତ ଭାବ ନୀରବ ଅଧ୍ୟବସାୟ କରୁଛି ଏଇ ମାଟି ଓ ଭିତରେ । କୃଷି ! କୃଷକ ଜୀବନ ଆଜ ତା ପକ୍ଷ

"ମୁଁ ଗୀତା ପଢ଼େ ଓ ତହିଁରୁ ମୋର ସମସ୍ତ ପ୍ରେରଣା ପାଏ । କିନ୍ତୁ ମୋ ଧର୍ମର ଶ୍ରୀବୃଦ୍ଧି କରିବା ପାଇଁ ମୁଁ ବାଇବେଲ ଓ କୋରାନ ମଧ୍ୟ ପଢ଼େ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଧର୍ମରେ ଯାହା ଯାହା ଉତ୍ତମ ମୁଁ ସେ ସବୁକୁ ମୋ ଧର୍ମରେ ଅଙ୍ଗୀଭୂତ କରେଁ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ହୋଇ ଉଠିଛୁ ଗୌରବର ବସ୍ତୁ । ବେଶ୍ ଏହାଙ୍କୁ ତାକୁ ଜୀବନରେ ଖୁବ୍ ସୁଖ ଦେବ । ସୁମନ୍ତ ସୁହାସିନୀଙ୍କ ଚଳି ଜନସମାଜ ପ୍ରତି ବିଶ୍ୱାସଘାତକତା ଦେଖାଇ ଯଶ ଅର୍ଜିବାକୁ ସେ ଭଲପାଏ ନାହିଁ । ଜନସମାଜର କଲ୍ୟାଣ ସାଧନ କରିବାକୁ ସେ ଦୃଢ଼ପ୍ରତିଜ୍ଞ । ବାପୁଜୀଙ୍କ ଏହି ଅମର ବାଣୀ ସେ କେବେହେଲେ ଭୁଲିପାରିବ ନାହିଁ ।

୧୯୫୦ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଯୁଗ । ଅକ୍ଟୋବର ଦୁଇ ତାରିଖ, ସାରା ଦେଶଯାକ ସୁଖଶାନ୍ତି ପ୍ରଗତିର ବାତ୍ୟା ଖେଳି ଯାଉଛି । ଘରେ ଘରେ ବାପୁଙ୍କ ଜନ୍ମ ଦିବସ ପାଳିତ ହେଉଛି । ରଘୁପତି ରାଘବ ରାଜାରାମ, ପତିତ ପାବନ ସୀତାରାମ—ଗାନ୍ଧି ଜୟନ୍ତୀ—

ସେ ସାମନ୍ତବାଦର ଯୁଗ ଆଉ ନାହିଁ । ଦେଶରୁ ଧନୀ ମାନେ ସମସ୍ତେ ଅପସରି ଯାଇଛନ୍ତି । ବିଳାସ ଓ ବ୍ୟସନ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହୋଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ବାପୁଜୀଙ୍କର "ଖଟି ଖାଅ, ଲାଟି ପିନ୍ଧ" ଏହି ପ୍ରବଚନ ଉପରେ ସାରା ଦେଶଟା ଚାଲିଛି । ଲୋକେ ପୂରି ଗଣତନ୍ତ୍ର ସରକାର ଉପଭୋଗ କରୁଛନ୍ତି । ଶୋଷକମାନଙ୍କର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ନାହିଁ କହିଲେ ଚଳେ । ସେ ଯୁଗର ଲୋକଙ୍କ ସାମନ୍ତବାଦୀ ମନ ଉପରେ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ପ୍ରଭାବ ଖେଳିଯାଉଛି । ତା ଫଳରେ ଜନତା ଆଜି ହୋଇ ପଡ଼ିଛି ଶାନ୍ତ, ଆତ୍ମନିର୍ଭରଶୀଳ ଓ କର୍ମକ୍ଷମ । ହିଂସା, ଈର୍ଷା ଓ ଦ୍ୱେଷ ଆଦି ସବୁ ଲୁଚିଯାଉଛି । ପୃଥ୍ୱୀ ଆଜି ପୁଣି ଲଭିଛି ରାମରାଜ୍ୟ ।

ରାମରାଜ୍ୟ କହିଲେ ସୁହାସିନୀ ଓ ସୁମନ୍ତଙ୍କୁ ଭୟ ଲାଗେ । ସେମାନେ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଏହି ରାମରାଜ୍ୟକୁ ସେ ଦିନ ଉପେକ୍ଷା କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଆଜି ଦିନ ଆସିଛି ସେହି ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଆଶ୍ରୟ ଛଡ଼ା ସେମାନଙ୍କର ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନାହିଁ ।

ସେ ଦିନ ଆସିଥିଲା ସୁହାସିନୀ କିଶୋର ପାଖରେ ଦେଖାକରିବା ପାଇଁ । ସେହି ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରୁ କିଶୋର ଏହା ଭିତରେ ହୋଇ ଉଠିଛି ଜିଲ୍ଲାର କୃଷି ଓ ଖାଦ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ବିଭାଗ ଡିରେକ୍ଟର । କିନ୍ତୁ ଏହା ବୋଲି ସେ ସେ ମନରେ ଗର୍ବ ଆଣିଛି ବା ଆଭିଜାତ୍ୟର ଅବତାରଣା କରିଛି, ତାହା ନୁହେଁ । ମନର ଦୃଢ଼ତା ଯୋଗୁ ସେ ସାମନ୍ତବାଦ ଯୁଗର ମାନ ଅପମାନ ପ୍ରତି ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ ନ କରି ସବୁ ସହ୍ୟକରି ଆସିଛି ଏହି ଗଣତନ୍ତ୍ର ଯୁଗକୁ । ଆଜି ତାର ସେହି କଷ୍ଟର ପୁରସ୍କାର ସ୍ୱରୂପ ଦେଶରେ ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଆସନର ଅଧିବାସୀ ହୋଇ ପାରିଛି । ଏଥିରେ ଅହଙ୍କାର କରିବାର କଣ ଅଛି ତା ଭଳି ଆଦର୍ଶବାଦୀ ପକ୍ଷରେ ?

ସୁହାସିନୀ ଆସିଥିଲା କ୍ଷମା ମାଗିବାକୁ । ନା.ନା, କ୍ଷମା ମାଗିବା ଛଳରେ ଖଣ୍ଡିଏ ଚାକିରି ଯୋଗାଡ଼ କରିବାକୁ । ସ୍ୱାମୀ ତାର ମରିଯାଇଛି । ବିଧବା ସେ, ଛଅଟି ପିଲାର ମା । ଧନଞ୍ଜୟ ନିଶା ଖାଇ ସବୁ ଉଡ଼ାଇ ଦେଇଛି । କିଶୋର ତାକୁ କ୍ଷମା ଦେଇଥିଲା ତାର ବିମର୍ଷ ମୁଖମଣ୍ଡଳ ଦେଖି । ସୁହାସିନୀ ଖୁବ୍ ମିନତି କରିଥିଲା ଚାକିରିଟିଏ ଲାଗି । କିଶୋର ହସିଥିଲା; ଏହି ସୁହାସିନୀ—ସାମନ୍ତ ଯୁଗର ସୁହାସିନୀ । ଖାଇବାର କି ଚାଉଳ ଛଡ଼ା କପାଳ ହେଉ ନ ଥିଲା, ବନାରସି ଶିଲ୍କ ଶାଢ଼ୀ ଛଡ଼ା ମିଲ ଲୁଗା ନ ଥିଲା ।

"ପ୍ରେମ କେବେହେଁ ଦାବୀ କରେ ନାହିଁ, ଦେବା ହେଉଛି ଏହାର ପ୍ରକୃତି । ପ୍ରେମ କଷ୍ଟ ବହନ କରେ, କେବେହେଲେ ବିରକ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ ବା ପ୍ରତିହିଂସା କରେ ନାହିଁ । ଯେଉଁଠି ପ୍ରେମ ସେଇଠି ଭଗବାନ ।"

—ଗାନ୍ଧିଜୀ

ସେ ସବୁ ଆଜ କାହିଁ ? ଫେରିଗଲ ତାକୁ—"ସୁହାସିନି, କରିପାରିବ ଏହି ଶସ୍ତ ଲୁହା ଲଙ୍ଗଳରେ ଯୁଦ୍ଧ ? ଅଟକେଇ ପାରିବ ଏଇ ଦୁବଳା ଦୁବଳା ବଳଦ-ମାନଙ୍କୁ ? ଖୋଳ ପାରିବ ଏହି କମୋସ୍ଥ ଖତଗାକୁ ?" "ସୁହାସିନି, ସବୁଥିରେ ସାଙ୍ଗ ହୋଇଥିଲ । ମନ-ଟା'ର ଫେରିଛି; ଦୃଷ୍ଟି ତାର ଫେରିଛି ବାପୁଜୀଙ୍କର ଏଇ ଶତେକ ଯୁଗକୁ; ପଥାକୁ ।

ତାପରେ ଆସିଥିଲେ ଆଉଦିନେ ସୁମନ୍ତ । ହାକାଶ୍ମ ସିଲକରେ ସୁଟ୍ ପିନ୍ଧିଚ । ଟାଇ ବାନ୍ଧିଚ । କିଶୋରକୁ ଦେଖି ଉପ୍ସରେ ପୋଷାକପତ୍ର ଦୃଢ଼ତ ତା'ର ଇତ-ସ୍ତତଃ ହୋଇ ଯାଇଥିଲ । କିଶୋରକୁ ମାଗିଥିଲ ଖଣ୍ଡେ ସାର୍ଟିଫିକେଟ୍, ବିଦେଶ ଯିବା ପାଇଁ । ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ଡକ୍ଟରେଟ୍ ହାସଲ କରିବ । ଉତ୍କଳ ସରକାର ଆଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି ଯେ ଜଣେ ନାମଜାଦା ଗ୍ରାମକୃଷକଠାରୁ ସୁପାରିଶ ପତ୍ର ଆଣିବାକୁ ହେବ । ଫଳରେ ସୁମନ୍ତ ତା'ର ଅବହେଳିତ ବନ୍ଧୁ ବ ପନ୍ଥ ବନ୍ଧୁ କିଶୋର ପାଖକୁ ଧାଇଁ ଆସିଚ । ବନ୍ଧୁକ ଅନୁନୟ ବିନୟ କଲ । କିଶୋର କହିଲ—"ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ ନ ଇଂରାଜୀଭାଷା କୁ ବେଶି ଅଧ୍ୟୟନ କରିପାରିବୁ । ତୁମ୍ଭପାରେ ବିଦେଶ ଯିବା ଅର୍ଥ ଜାତୀୟ ସରକାରର କଷ୍ଟୋପାର୍ଜିତ ଅର୍ଥର ଅପବ୍ୟୟ ନୁହେଁ କି ? ସେ ଇଂରେଜ ଯୁଗ ଚାଲି ଯାଇଚ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରତର ଜାତୀୟ ଯୁଗ । ତୁ ଏଠି ତୋର ଅଧ-ବସାୟ କର ।" ସୁମନ୍ତ ଖୁସିହୋଇ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲ ନତମସ୍ତକରେ କିଶୋରର ଉପଦେଶ ଗ୍ରହଣ କରି ।

କିଶୋର ସୁହାସିନୀ କ ଅଭିନ୍ନ ଏଇ ଜୀବଗୁଡ଼ିକ ଦୁଇଟା ଯୁଗର ଉତ୍ଥାନ ପତନ ମଧ୍ୟରେ ଭଲ ବେଶ୍‌କରି ସଜାଡ଼ିନେଇ ପାରୁଛନ୍ତି ତ ! ପୂରା ସୁଖଧ ବାଣ୍ଟ । କିଶୋର ସେମାନଙ୍କୁ ଆଜ ଉଚିତ ଶି ଦେଇଚ; ସେମାନଙ୍କର ଗତିବିଧି ପରିବର୍ତ୍ତନ କ ବାପୁଜୀଙ୍କରମହତ୍ ଆଦର୍ଶ ଦେଖାଇ । ସେମାନେ ସୁ ଓ ତା ସଙ୍ଗେ ସେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ସବୁଠୁ ବେଶୀ ସୁଖୀ ସେ ଆଜ ଯଥେଷ୍ଟ ଆନନ୍ଦ ପାଉଚ ଏଇ ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ଆର୍ଦ୍ର ମାଟି ଭିତରେ । ଲଙ୍ଗଳ, ମଇ, ଧାନର ଗ୍ରୀ ଏହି ସବୁ ଆଜ ତାର ଅତି ପ୍ରିୟବସ୍ତୁ । ଉଡ଼ିଶାର ତର୍ଜମା କରୁଚି ସେ ଆ ଜ ଏଇ କ୍ଷେତ୍ର ଭିତରେ କ ଅନାବିଳ ଶାନ୍ତି !

ରଘୁପତି ରାଘବ ରାଜାରାମ୍
ପତିତପାବନ ସୀତାରାମ୍ ।

କିଶୋର ଗୁରୁକୁଳ ହେଲ—ଆଜ ଅକ୍ଟୋବର ଦୁଇ ତାରିଖ । ବାପୁଜୀଙ୍କ ଜୟନ୍ତୀ ଉତ୍ସବ । ଚଷ କାମ ସମସ୍ତେ କ୍ଷେତକରୁ ଫେରି ଦେଲେଣି ଗାଁ ମୁ ବରଗଛ ମୂଳେ । କିଶୋର ଶୁଣିଲ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ—

ଈଶ୍ୱର ଆଲ୍ଲା ତେରେ ନାମ
ସବକୋ ସନମତି ଦେ ଭଗବାନ ।

କିଶୋର ସ୍ୱର ମିଳେଇଲ—ସୁହାସିନି ଓ ସୁମ ମଧ୍ୟ ଆସି ସେଠି ଯୋଗଦେଇଛନ୍ତି । କି ଅଦ୍ଭୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ! କିଶୋର ସମସ୍ତଙ୍କ ମଝିରେ ମଣିଷଟି ବଡ଼ ପ୍ରୀତିରେ ଗାଇଲ ବାପୁଜୀଙ୍କ ଭଜନ—

ମଙ୍ଗଳ ସଞ୍ଜନ ରାଜାରାମ
ପତିତପାବନ ସୀତାରାମ

ପଶ୍ଚିମ ଦିଗରୁ ତପନର ଲୋହିତ ରଶ୍ମି ଲାଗିଆସୁଥାଏ

"ପୁରୁଷମାନେ ଯେଉଁ ସବୁ ଅଧିକାର ଉପଭୋଗ କରିବେ ନାରୀମାନେ ମଧ୍ୟ ସେହିସବୁ ଅଧିକାର ଉପଭୋଗ କରିବେ ।

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ବାପୁଜୀ ପଥରେ

ଶ୍ରୀ ବଛନ୍ଦଚରଣ ପଟନାୟକ ବି.ଏ., ବି.ଏଲ.

ଆସ ସୋଦର ହେ ଉତ୍କଳର ଅଧିବାସୀ !
ଆଜ ଜନକର ପୂଜା ଆଚରିବା ଜାତିସ୍ମୃ ଭୁଲି ମତାସି !
। ଘୋଷା ।

ଦ୍ୱିଶତ ବରଷେ ଥିଲା ଏ ଦେଶ
ପଡ଼ି ଦାସତ୍ୱ ଶୃଙ୍ଖଳ
ସାଧନା ଖଡ୍ଗରେ କାଟିଲୁ ତା ବେଗେ
ସେ ଅହିଂସା-ମହାବଳୀ । ୧ ।

—o—

ଭଗୀରଥ ହୋଇ ଆଣିଲୁ ବୁହାଇ
ସ୍ୱରାଜ୍ୟ-ଗଙ୍ଗା ଭାରତେ
ଦଧୀଚି ସମାନ ହାଡ଼ ଦେଲୁ ଦାନ
ଭାଳ ତା ନିଜ ଭକତେ । ୨ ।

—o—

ତାହା ଆଦରଣ ଯେଣୁ ଏହୁ ଦେଶ
ଟେକି ରହିଅଛୁ ଶିର
କାହିଁରି ହାଡ଼ ସେ ତୁଆରି ଗଢ଼ିଛୁ
ଦେଶେ ଅଶଣିର ଶିର । ୩ ।

—o—

ଯେ ଦେଖି ଯେ ଶୁଣି ଯେତେ ତାର ଗୁଣ
ସ୍ମୃତି କି ହୋଇବ ଲବେ
ସେଲୀ ତା ମାନସେ ହୋଇବେ ଏ ଦେଶେ
ଅହିଂସ ବୀର ସବେ । ୪ ।

—o—

ସେହି ଆଦରଣ ବରି ଏହି ଦେଶ
ଜଗତେ ଦେଖାଉ ପଥ
ସମୂହ ଉଦ୍ୟମେ ସାର୍ଥ ହେଉ ଆଜ
ବାପୁଜୀର ମନୋରଥ । ୫ ।

—o—

[ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ଲୋକ ସମ୍ପର୍କ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ଗ୍ରାମୋଫୋନ ରେକର୍ଡରେ ପ୍ରକାଶିତ]
ପରିବେଷକ—ବାଣୀକଣ୍ଠ ଶ୍ରୀ ନିମାଇଁଚରଣ ହରିଚନ୍ଦନ

"ଭାରତର ସବୁ ଜନପ ମୋତେ ଅତୃପ୍ତ କରେ । ଉତ୍ତମ ଅଭିଳାଷ ଅଥବା ଦୈବର ସାହା, କହି ପ୍ରୟୋଜନ ତାହା ଭାରତରେ ମୂଳକ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ସଚ୍ଚା ଭକ୍ତ

(ଗଳ୍ପ)

ଶ୍ରୀ ରଜତ କୁମାର କର

"ଜୟ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଜୟ" ।

ତା ଭୁଣ୍ଡରେ ଏ ଡାକ ଶୁଣିଲେ କାହାର ବୁଝି ହୁଏ, ସେଇଟା ଗାନ୍ଧି ନାମ ଉଠେ । ସମସ୍ତେ ତାକୁ ଚିହ୍ନନ୍ତି ସାରା । ୬୦ ବର୍ଷର ପୁରୁଣା ଶରୀରରେ ତାଗ ଏବେ ନ ଥାଏ ସେ ସେଇ ପୁରୁଣା ବେଶଭୂଷା ଧରିଛି । କାନ୍ଧରେ ମଇଳା କୋଟଟେ ଲୁଗା ବୁଢ଼ୀଲାର ଖଦି ସହ ବାଡ଼ି ଠକ୍ ଠକ୍ କରି ବୁଲୁଥାଏ, ଆଉ ମଝିରେ ମଝିରେ ମନରେ ଶକ୍ତି ଆଣିବା ପାଇଁ ଚିତ୍କାର କରେ "ଜୟ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଜୟ" । ଆମୋଦ କରିବା ଲାଗି ପିଲାଗୁଡ଼ାଙ୍କ ସେଇ ଚିତ୍କାର କରନ୍ତି । ଜୋର ତାର ଅମିଳିଆ ଦେହକୁ ଶୁଣେ ସସ୍ତା ଓ ବାଡ଼ି ସ୍ପର୍ଶର ଶବ୍ଦ ଠକ୍-ଠକ୍—ସେ ଆଗେଇ ଯାଏ ।

ଚିହ୍ନିବାବେଳେ ଅପରିଚିତ ଅଣ୍ଡୀ ହୋଇଥିବାରୁ କୁଆଡ଼େ ତା ନା ହଜିଯାଇ ପାରି ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ସେଇ ଗାଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଗାଡ଼ିଏ ନାଁ । ଅଣ୍ଡାଠାରୁ ବୁଢ଼ା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କ ମେଳରେ ତା ନା 'ଅଜା' । ଅଜା ବୁଲିଗଲାବେଳେ ପିଲେ ଗୁରେଇ ଧରନ୍ତି ।

"ବାଃ ! ବାଃ ! କମିତ ମଜା ?
ଚଳ ଭଙ୍ଗି ଗୁରେ ବଙ୍କେଇ ବଙ୍କେଇ
ବୁଲିଯାଉଅଛି ଦାଢ଼ିଆ ଅଜା ।"

ଏ ଗୀତରେ ନାଚର ବେଶୀ ବଢ଼ିଗଲେ ଅଜା କେତେବେଳେ ମୁହଁକୁ ଟୋପାଇଙ୍କ ଘର ବଙ୍କେଇ ଦଉଛନ୍ତି, ଆଉ କେତେବେଳେ ଖୁବରେ ତନ୍ମୟ ହୋଇ କହନ୍ତି;—"ସବୁ ସେଇ ମୋହନଦାସ ଇଚ୍ଛା" । ଆଖିରୁ ଲୁହ ବୋହିପଡ଼େ । କଣ୍ଠ ପାଟିରେ ସ୍ବରେ "ବୋଲ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଜୀ କି ଜୈ" । ପୁରୁଣା କାଳିଆ ବୁଢ଼ାଙ୍କ ମେଳରେ ତା ନା ସମ୍ମାନ । ସାନ୍ଧ୍ୟରେ ଯେଉଁଠି ଗଣ୍ଠମାନେ ଯେଉଁ ସମୁଦ୍ର ହାଜର । କଥା ଶୁଣି ତାକୁ ଯାଇ କହନ୍ତି, "ଗାନ୍ଧି ଦେବତା ସବୁଠିଁ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ନାଁରେ ଟ୍ଯାଲାପ୍ କର ଆଉ ଏମିତି କର ନା । ଅନ୍ଧର ମହଲ ବା ଗୁଣୀ ହିନ୍ଦୁ ସମୁଦ୍ରରେ କହନ୍ତି—"ଜନ୍ମୁଦ ତାଙ୍କ ସାକ୍ଷାତ୍ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଠାକୁରାଣୀ । ତୁମେମାନେ ତାଙ୍କ ପଦ ଧୁଅ" । ଆପତ୍ତି ହୁଏ—"ଗାନ୍ଧି ଗୁଡ଼ଲ ଟଙ୍କାରେ ଦୁଇସେର କଲ, କୋଉଠି ମିଳନ୍ତି ନାହିଁ ।" ସେ ଆଖି ବୋଜି କହନ୍ତି—"ଆହା; ପ୍ରଭୁଙ୍କ ନାଁରେ ଏଡ଼େ କଥା ! ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସୁଦାମା କଥା ଶୁଣିଚ—କଷ୍ଟ କଲେ ଇଷ୍ଟ ମିଳିବ" ।

ଲୁଗାବାଲ ଭିତରେ ତାଙ୍କ ନାଁ "ମଳଳ ପୁଅ" ଛୋକରାଙ୍କର ଲାଗି ପାଠ ପ୍ରତି ତାଙ୍କ କଥା ନ ଶୁଣିବାରୁ ବ୍ୟଙ୍ଗ କରି କହନ୍ତି—"ଆମ ଜାତରେ ପାଠ ପଢ଼ିବା କାଣ ଦରକାର ? ଭଗବାନ ଗାନ୍ଧୀ ତ

"ମୁଁ ଭାରତପାଇଁ ଏପରି ଗୋଟିଏ ଶାସନ ବିଧାନ ସକାଶେ ଚେଷ୍ଟା କରିବି ଯଦ୍ଦ୍ବାରା ଭାରତ ଦାସତ୍ବ ଓ ପରାଧୀନତାରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିବ ଏବଂ ଭାରତ ପାପ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କଲେ ମଧ୍ୟ ସେଥିପାଇଁ ତାର ଅଧିକାର ରହିବ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଆମକୁ ସେଇ ବେଉସା ଦେଇଛନ୍ତି । ଆଉ ଜନମରେ ଏଇ ଧୋବାବେଶ ସାତ ଶ୍ରୀରାଧାଙ୍କ ଲୁଗା କାଚି ଦେଉଥିଲେ—ଧୋବା ବୋଲି କଣ ଆମେ ନୀଚସ୍ତ ଜାତ !"

ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଖରେ ସେ 'ଶ୍ୟାମ' ଆଉ 'ଧୋବା ବୁଢା' ନାମରେ ପରିଚିତ ।

କଲିକତାରେ ଥିଲାବେଳେ ଗାନ୍ଧୀଜୀ ରହୁଥିଲେ ଗୋଟାଏ ଧୋବା ବସ୍ତିରେ । ଶ୍ୟାମ ସେଇଠି ତାଙ୍କ ସେବା କରୁଥିଲା ।

ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ଅନେକ ରହିବାକୁ ଡକାଇ ଆସିବାରୁ କହିଲେ, "ଏଠି ମୁଁ ଖାଲିରେ ଅଛି । ଏମାନେ ମୋର ଜନମ ଜନମର ବନ୍ଧୁ ।"

ସେଠୁ ଫେରି ବୁଢା ପ୍ରଚାର କଲା—"ଆହା, କି ଦୟାର ଭାବ ! ଆମକୁ ସେ କିପରି ଘୃଣା କରିବେ ? ଆମେ ଯେ ତାଙ୍କ ନିଜ ଲୋକ—ହରିଜନ" । ସେଇଦିନଠାରୁ ସେ ହୋଇଛି ଗାନ୍ଧୀ-ପାଗଳ । ପିଲାମାନେ ଏଣୁତେଣୁ କହନ୍ତି—

"ବାଃ ! ବାଃ ! କିମିତି ମଜା !
ତାଳି ମାରି ମୁହେଁ ଚେଙ୍କେଇ ଚେଙ୍କେଇ
ବୁଲିଯାଉଅଛି ଦାଢ଼ିଆ ଅଜା ।"

ଆଉ ତା ମଧ୍ୟରେ ଅଜା ପାଟି କରି ଉଠି କହନ୍ତି—

"ବୋଲ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଜୀ କି ଜୟ ।"

ସମାଜରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଅକ୍ଷରରେ ବାହାରିଲା—"ଭାରତ ବୁକୁରେ ଦାରୁଣ ବଜ୍ରପାତ" । ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଖବର ଚାରିଆଡ଼େ ବ୍ୟାପିଗଲା । ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ାଇ ବୁଢ଼ା କହିଲେ—"ସେ ଆଉ କିପରି ରହିବେ ? ଆମେ କଅଣ ତାଙ୍କ କଥା ମାନିଲେଁ କି ? ନିଜେ ମାଡ଼ ଖାଇ ଚାଲି ଗଲେ । ଆଉ ଜନ୍ମରେ ଏଇ ଜାତିଭାଇଙ୍କୁ ସେହିପରି ମାରିବାକୁ ମନେଇ ଥିଲେ" ।

ସେଇ ବାରତା ରହିଲା, ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚାଲିଗଲେ । ଏଣିକି ନାନା ବିପଦ ଘଟିବ । ସେ ଦିନା ମଣି ଆଲୋ ହୋଇ ସାରା ଦେଶଟାକୁ ପାରକରି ନେଉଥିଲେ ।

ବାହୁ ଠକ୍ ଠକ୍ କରି ବୁଢ଼ା ବାହାରିଗଲା । ପରେ ଯେତେ ଖାଇବାକୁ ଡକା ହେଲା ବୁଢ଼ା ଶୁଣିଲା ନାହିଁ । ଆଜି ସେ ବଧିର; ଆଖିରୁ ଧାର ଧାର ଲୁହ ବୋହିଯାଉଛି । କିନ୍ତୁ ଦିଶୁନାହିଁ, ସେ ଅନ୍ଧ । "ଗାନ୍ଧୀଜୀ କି ଜୟ" କହିବାକୁ ପାଟି ଫିଟୁନାହିଁ—ସେ ମୂକ ।

ମୂକ, ବଧିର, ଅନ୍ଧ—ଏହି ପାଗଳଟି ଥରି ଥରି ରାସ୍ତାରେ ବୁଲିଯାଉଛି । ବେଳେ ବେଳେ ଆକାଶକୁ ଚାହିଁ କଣ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ସ୍ୱରରେ କହି ଯାଉଛି ।

ରାସ୍ତା କଡ଼ରେ ଲଙ୍କାଏ ପିଲା । ହାତରେ ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ ଟେକଲୁଆ; କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ଖାଦ୍ୟ ନାହିଁ । ମୁହଁ ସେମାନଙ୍କ ମଳିନ, ଦେହ ଅବଶ । ଲୋକଙ୍କ ଉପାସର ଅତ୍ୟାଚାର ସହିବାକୁ ସେମାନେ ଅକ୍ଷମ । ଭୁରିବାର ଚିତ୍କାର କରୁଛନ୍ତି "ଭିକ ମିଳୁଯାଉ"; କିନ୍ତୁ ଆଜି ସେମାନେ ମରିବ । ବୁଢ଼ା କଥା କହିଲା, "ତୁମ୍ ରହିଛ କାହିଁକି ? ଭଗବାନ ନଷ୍ଟେ ଦୁଃଖୀର ଡାକ

"ମୁଁ ଏପରି ଏକ ଭାରତ ଗଠନ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବି, ଯାହାର ଭାଗ୍ୟ ନିରୂପଣ କରିବାରେ ଗରିବ୍ଠୁ ଗରିବ ଲୋକଟି ମଧ୍ୟ ବୋଧ କରିବ ଯେ ତା ମତ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରାହ୍ୟ ହେଉଅଛି ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ପୁଷ୍ପବୃଷ୍ଟି । ଘନଘନ ସେ—ଏ ଧ୍ୱନିରେ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରେ" । ସେଥିପାଇଁ ହଠାତ୍ ଦଳ ଭାଙ୍ଗି ଛୁଟି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ବୁଢ଼ା କହିଲେ, "ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଜୟ" ।

ନଅଖାଲିରେ ସଭା ହେବ । ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ଉପରେ ପୁଷ୍ପପାଇଁ ଅସଂଖ୍ୟ ଶୋଭାଯାତ୍ରା ଚାଲିଥାଏ । ଚାରି ଦିଗରେ ପ୍ରବଳ ଧାମା ଚାଲିଥାଏ । ଆଉ ଜନତା ପଞ୍ଚମ ସ୍ୱରମିଶାଇ କହେ "ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ଜୟ" । ଜନଗହଳ ଭିଡ଼ରେ କିଛି ପଡ଼ିନାହିଁ, ତାର ଅନ୍ତ ନାହିଁ ।

ନଅଖାଲି ମଞ୍ଚରେ ସୁନ୍ଦର ମଣ୍ଡପ ଉପରେ ବାପୁଜୀଙ୍କ ଅପୂର୍ବ ଉପଦେଶ । ଜନତା ଆନନ୍ଦରେ ଭୁଲିଲା । ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ଉପଦେଶ ଶୁଣି ବୁଢ଼ା ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା......

"ଧନ୍ୟ—ମାସ୍ତ୍ୟଧର ! ଆମକୁ ସବୁ ଭୁଲାଇ ଦେଇ ଆଜି ସମସ୍ତ ମଞ୍ଚରେ ଠିଆ ହୋଇଛ । ଏବେ ମୋତେ ତ ଭୁଲିଲ ଚାଲିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ତୁମ ପୂଜା ଦିବ" ।

ଭୁଲ ପଥରେଖ ଉପରୁ ବୁଢ଼ା ଖସି ପଡ଼ିଲା । ଜନତା ଯେତେବେଳେ ସେହି ବୃଦ୍ଧଙ୍କ ଦେହକୁ ଓଲଟ ପାଲଟ କଲା ତା ପକେଟରୁ ମିଳିଲା ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ଫଟୋ । ପକେଟରୁ ଆଉ ଖଣ୍ଡ ପୁରି ଫୁଲ ଗଳିପଡ଼ିଲା । ଜନତା ବନ୍ଦ କଣ୍ଠରେ କହିଲା— "ଏ ସଚ୍ଚା ଭକ୍ତ" ।

ତା ପରେ ବୁଢ଼ାର ଶୀର୍ଣ୍ଣ ବୃଦ୍ଧାଙ୍କ ଶରୀରକୁ ବୋହି କେତେକ ଯୁବକ ସେହି ଆତ୍ମାର ଶାନ୍ତି କାମନା କହିଲେ, "ଜୟ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଜୟ" ।

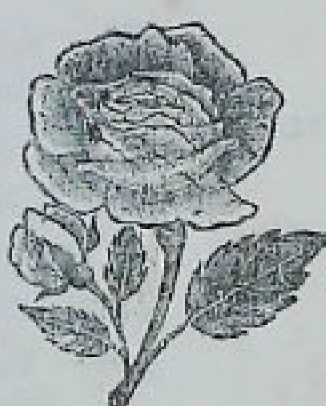

"ମୁଁ ଭାରତକୁ ସ୍ୱାଧୀନ ଓ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହେବାକୁ ଚାହେଁ । ତାହାହେଲେ ପୃଥିବୀକୁ ଉନ୍ନତ କରିବା କାମରେ ସେଚ୍ଛାରେ ଓ ପବିତ୍ରଭାବରେ ସେ ନିଜକୁ ବଳି ଦେବାକୁ ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ପାରିବ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଅକ୍ଟୋବର ଦୁଇ

ଡାକ୍ତର, କେ—ପଟ୍ଟନାୟକ

ଆଜି ଅକ୍ଟୋବର ଦୁଇ କି ଶୁଭ ଲଗନ
ପ୍ରବେଶିଛି ଧରାଧାମେ ଭରତ ଅନ୍ତରେ
ନବ-ପ୍ରମୋଦ-ପ୍ରବାହ ପ୍ରବାହି ଭୁବନେ
ନବୋତ୍ସାହେ ଉଚ୍ଛ୍ୱାସିଣ ବିଶ୍ୱ ଉଚ୍ଚେ ଉଚ୍ଚେ ।୧।
ସମସ୍ତ ବିଶ୍ୱ ଜାଗିଛି ନବ ଜାଗୃତିରେ,
[ତବ] ଶୁଭ-ଆଗମନ ଗାଇ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ମାନସେ
ତବ ପୁଣ୍ୟ ନାମ ସ୍ମରି ଭକତ ଅନ୍ତରେ
ଅର୍ପେ ପୁଷ୍ପାଞ୍ଜଳି ତବ-ପଦୂର-ସାରସେ ।୨।
ପ୍ରଭାତି ଶଙ୍ଖ-ଆରବେ, ଘଣ୍ଟାର ନିନାଦେ,
ମାରୁତ ମର୍ମର ସ୍ୱନେ, ସାଗର-ନିର୍ଘୋଷେ;
ମହାନନ୍ଦେ, ପ୍ରକୃତିର ଅବ୍ୟକ୍ତ-ଇଙ୍ଗିତେ
ଆବାଳ-ବୃଦ୍ଧ-ବନିତା ନବ ନାଦ୍ୟ ଘୋଷେ ।୩।
ପତତ୍ରି ନିସ୍ୱନେ ପୁଣି ବଳାକା ଝଙ୍କାରେ
ଷଟ୍‌ପଦର ଗୁଣ ଗୁଣୁ ସଙ୍ଗୀତ ନିସ୍ୱନେ,
ମାତଙ୍ଗ ହୁଂକାରେ ପୁଣି ହର୍ଯ୍ୟକ୍ଷ-ସ୍ୱନରେ
ତବ ପୁଣ୍ୟମୟ ସ୍ମୃତି ଶଂସିଛନ୍ତି ଜନେ ।୪।
ଆକାଶରେ ଉଡ଼ି ଯାଏ ତ୍ରିରଙ୍ଗା କେତନ—
ଧରାଧାମେ ପ୍ରବେଶିଛି ଅକ୍ଟୋବର ଦୁଇ
ଭକ୍ତିଭାବ ବକ୍ଷେ ପୂରିବି ସର୍ବେ ଜନ
ଅକ୍ଟୋବର ପୁଣ୍ୟ ସ୍ମୃତି ହୃଦୟେ ଧରଇ ।୫।
ଏହି ପୁଣ୍ୟ ଦିବସରେ ଭରତ ଧାମରେ
ଜନ୍ମିଥିଲେ ଭାରତର-ଭାଗ୍ୟ-ପ୍ରଭାକର
ଚମକାଇ ଧରାଧାମ ପ୍ରଦୀପ୍ତ ପ୍ରଭାରେ
ରଖିଥିଲେ ସନମାନ ଦେଶର ଦଶର ।୬।
ଶତ୍ରୁ ଅତ୍ୟାଚାର ଧ୍ୱସ୍ତ ପ୍ରଭଗନମୟ,
ନରକୁ ଭରତେ ଯାହା ସଂସ୍ଥାପିତା ଭୁଲେ
ସତ୍ୟ ରକ୍ଷି ସତତ ପୁଣି ଧରି ବଜ୍ରକାୟ,
ସତ୍ୟ ଧର୍ମ ମହାମନ୍ତ୍ର ଭରତେ ଫୁଟିଲେ ।୭।
ଭରତକୁ ମୋହାନ୍ଧକାର କରି ଦୂରୀଭୂତ
ଭରତେ ଅଧଃପତନୁ ରଖିଲେ ଉଦ୍ଧରି—
ଅସାଧ୍ୟ ଇଂରେଜରାଜ କରି କମ୍ପାନ୍ୱିତ
ବିତାଡ଼ିତ କଲ ଶତ୍ରୁ ଅହିଂସାସି ଧରି ।୮।
ପରାଧୀନତା ଶୃଙ୍ଖଳ ଛିଣ୍ଡାଇ ଜନ୍ମିରୁ
ଭାରତ ଜନନୀ ମୁକ୍ତ କଲ ଧର୍ମବଳେ
ଭାରତ ରଖିଲ ଯଶ ଶତ-ପ୍ରହାରରୁ
ଗାଇ "ଧର୍ମ ବଡ଼ ପଣ ଧରଣୀ ମଣ୍ଡଳେ" ।୯।
ସେହି ମହା ମାନବର ଜନମ—ଅମର
"ଆଜି ଉପସ୍ଥିତ ପୁଣି 'ଅକ୍ଟୋବର ଦୁଇ',
ଚରମେ ଆସ ଦେଖା ଦିଅ, ନାହାନ୍ତି ବାପୁଜୀ
ଦେଖି ସ୍ମୃତି ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗାଥା ହୃଦୟ କାତର ।୧୦।
କ୍ଷଣେ କଳ୍ପନାରେ ଦେଖେ ଶୁଣିବ ଭାରତୀ
ଆପଣାର ସଦ୍ଭାବର ଗାଉଛ-ମନ୍ତ୍ର—
ଚାଲିଛି ପାଉଛନ୍ତି ଶାନ୍ତି ପିଇ ତାର ସ୍ତନ
ଛାଁଟାରୁ କୃତଘ୍ନ କାହିଁ ଧରଣୀ ଧାମରୁ ।୧୧।

"ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ସନ୍ତାନଙ୍କ ଭାବରେ ମାନବଜାତିକୁ କୌଣସି ଅଣୁ ଦେବାକୁ ଅକ୍ଷମ । ପ୍ରକୃତ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତ କେବଳ ଉତ୍ପୀଡ଼ନକ୍ଲିଷ୍ଟ ଜଗତକୁ ଶାନ୍ତି ଓ ସଦ୍ଭାବର ବାଣୀ ଶୁଣାଇପାରେ ।

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ବର୍ଷାର ବର୍ଷିତ ହୃଦ ଅର୍ପି ପୁଷ୍ପାଞ୍ଜଳି
ସେନାନୀର ବକ୍ଷ ପଞ୍ଜରମୁ ଜାଗଉଠା !
ଅର୍ପି ସ୍ତବଗଣେ ତବ ଶୁଭ୍ର କୀର୍ତ୍ତିଗାନ
ଅଧଃ ପତନରୁ ତାଙ୍କ ହୁଏ ତ୍ରାଣକର୍ତ୍ତା । ୧୨ ।
ସେମାନେ ତବ ମଧୁମୟ ସୁନାମ ହୃଦୟେ
ଚିର ଦିନ ରହୁଥିବ ତବ ଗୀତ ଗୁଣ
ଅନୁସାରି ଚିରଦିନ ସତ୍ୟର ଆଗ୍ରହେ
ମାତ୍ର ତାଙ୍କୁ କରୁଥିବେ ଅନର୍ଘ ରତନ । ୧୩ ।

ଅକ୍ଟୋବର ଦୁଇ ଯେବେ ପ୍ରଣତ ବଦନ
ବିନୋଦ ପ୍ରମୋଦେ ମୋର ଦେଶ ଏ ମେଦିନୀ
ଚିରଦିନ ଏହିରୂପେ ରଖିଥିବ ପ୍ରୀତି
କାଳେ କାଳେ ଶୁଭବେଳେ କାଳବେଳ ଜାଣି ।
ସୁଦସ୍ୟାରେ ଆସୁଥିବ; ତମ ଆଗମନେ
ଜାଗ୍ରତ ସ୍ମୃତି ହେଉଥିବ ପୁନରସ୍ମରଣ
ଚିରଦିନ ବାପୁନାମ ରହୁଥିବ ମନେ
ଚିରଦିନ ଗାଉଥିବ "ଜନ ମନ ଗଣ" । ୧୪ ।

"ଭାରତ ସଭ୍ୟତାରେ ଅପୂର୍ଣ୍ଣତା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାହା ସମସ୍ତର ଧ୍ୱଂସକାରୀ ପ୍ରଭାବ ଏଡ଼ି ପାରିଅଛି । ମୋର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ତା ସଭ୍ୟତା ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ ହେଲେ ତାହାର ପ୍ରତିରୋଧ କରିବାକୁ ଏବଂ ଦୁର୍ବଳ କରିବାର ଅଗ୍ନି ପରୀକ୍ଷା ଭିତରେ ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ ଭାରତର ପଥ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଯେପରି କେହି ଦେବେ ମୁକ୍ତିଦାତା ଶାନ୍ତି ଓ ଅହିଂସା ନମସ୍କାର ଭାରତ ବହିତ କାମ କରିପାରିବ ।"

× × × × × ×

"ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦେଶମାନେ ଯେଉଁ ଭ୍ରାନ୍ତ ପଥରେ ଚାଲିଛନ୍ତି ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବରେ ତାହାରେ ଚାଲିଲେ ଭାରତର ମୁକ୍ତି ହେବନାହିଁ ବରଂ ସରଳ ନିର୍ଭର ଭକ୍ତିମୟ ଜୀବନ ଯାପନ କଲେ ଶାନ୍ତିର ସେହି ଅହିଂସ ପଥ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ହୁଏ ତାହାରେ ଚାଲିଲେ ଭାରତର ମୁକ୍ତି ସମ୍ଭବ ହେବ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଜନ୍ମଦିନେ

(ରାଗ—ରସକୁଲ୍ୟା)

ଶ୍ରୀମତୀ ଦେବହୂତି ଦେବୀ

ଜନମ ଦିବସ ଯାହାର ଆଜ,
କହୁଛି ତାହାର ମନରେ ମାଜ,
ରହିନ୍ତି କି କେ ଶରଧାଭରେ,
ବଶହୋଇ ତାର ଭକ୍ତି ଗୁଣରେ ?
କାହା ଥରେ ହୃଦ ଫେଲ,
(ଚିଏ) ଭମ ଶୁଦ୍ଧ ସ୍ୱନ ଆଣି ଗଲ ବୃଲ
ଧନମନ ପ୍ରାଣ ଦେଇ । ୧ ।
ଅର୍ଥରେ ଚଳଇ ଦୁନିଆ ଖେଳ,
ସେହି ଲୋଭେ ଜନମନ ଉଠେଇଲ,
ତାହାର ଆଶାରେ ସବଲେ ଧାଇ,
ମିଥ୍ୟା ପାପ ନିତ ମନେ ଖାଉଛ
ସତ୍ୟମାନେ ପରାଜୟ,
(ଭର୍ତ୍ସି) ହିଂସା କପଟରେ ଅଶାନ୍ତି ଭିତରେ
ଅବନୀ ଆଜ ଅଥୟ । ୨ ।
ହାପଗରେ ମଣି ଉଠାଇ ଅଛ,
ଅଜର୍ଜିନ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅଧର୍ମେ ଭରି,
ଅନାହାର ରୋଗ ମୃତ୍ୟୁ କବଳ
ଲେଉଟରେ ଦେଇ ଦେଖୁଛୁ ଛଳ,
ତଥାପି ନାହିଁ ଚେତନା,
ସତ୍ୟନାରାୟଣ ହୃଦେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସ୍ଥାନ
ପଶୁମନେ ଏ ପ୍ରେରଣା । ୩ ।
ଜଣାଇବ ଯାହାର ହୃଦ ଆରତି,
ଅର୍ଘ୍ୟଥାଳୀରେ ସଜାଇ ଦୀପ,
ନାହିଁ ଆଜ ସେ ତ ତୁମରି ମେଳେ
ପୁଣ୍ୟଦିନେ ଏ ପ୍ରକଟବେଳେ,
ଶୁଣ ତାର ନିବେଦନ,
ପ୍ରଦର୍ଶିତ ପଥେ ପାଦ ଥୁଇ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ
ତର ବିପଦ ଗହନ । ୪ ।
ସାରା ଜୀବନର ସାଧନା ଧନ,
କଲ ସେ ତୁମରି କରେ ଅର୍ପଣ,
ସେ ନିର୍ମଳ ନିଧି ହୃଦେ ଯତନେ,
ପାଳିବ ଆଚରି ଧରମ ଜନେ
ତା ଜୀବନ ବର୍ତ୍ତିକା ଧରି,
ଦିବାନିଶି ଅନ୍ଧାରେ ଭବ ସରଣୀରେ
ସୁଖେ ଚାଲି ଯାଅ ତରି । ୫ ।
ସତ୍ୟ ଅହିଂସାର ପ୍ରଦୀପ ଜାଳି,
ଅନ୍ଧାର ହୃଦୟୁ କୋଣ ଉଜାଳି,
ବହେ ଶାନ୍ତି ସ୍ରୋତ ଦିଅ ବୁହାଇ,
ବାପୁଜୀର ଯୋଗ୍ୟ ପୂଜା ଏହାହିଁ
ମାନବିକତାର ଗୁଣ
ବ୍ୟାପି ଧରଣୀରେ ପୀରତି ମୈତ୍ରୀରେ
ଆସୁ ରାମରାଜ୍ୟ ପୁଣ ।

"ଅହିଂସା ମୂଳକ ଧର୍ମର ଭିତ୍ତିରେ ଈଶ୍ୱରର ସେବା କରିବାପାଇଁ ମୋ ଜୀବନ ଉତ୍ସୃଷ୍ଟ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଗାନ୍ଧୀରାଜ

ଶ୍ରୀ ସମୋନନ୍ଦ ମହାନ୍ତି, ବି. ଏସ୍ ସି; ଡି. ଏଡ୍.

ସ୍ୱରାଜ ଦୁଆରେ ସମାଗତ ଆଜି,
ଗତ ଏବେ ତା ବ୍ୟଧାନ ରେ
ଗାନ୍ଧୀ ବୋଲ ଶୁଭ ମାନ ରେ ।।
ଆମ ଏ ସୁନାର ଭାରତ ଭୂଇଁକୁ ଆମେ କରିବା ଶାସନ ରେ,
ଗାନ୍ଧୀ ବୋଲ ଏବେ ମାନ ରେ ।୧।
ଏ ଦେଶ ସନ୍ତାନ-ହିନ୍ଦୁ ମୁସଲମାନ ପାର୍ଶୀ ଶିଖ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ ରେ
ଭୁଲି ଜାତିଗତ ଏତ ଭେଦାଭେଦ କର ପ୍ରେମସୁଧା ପାନ ରେ ।୨।
ଯାଉ ଛୁଆଁ ଛୁତ ସମାଜ କଳଙ୍କ ଆସୁ ସମତା ସୁଦିନ ରେ
ସ୍ୱଦେଶୀ ଦରବ ସ୍ୱଦେଶୀ ଗୌରବ ଆଣୁ ପ୍ରାଣେ ଅଭିମାନ ରେ ।୩।
ମୌଳିକ ମତରେ ଶିକ୍ଷା ପାଅ ସବେ ନାଶ ପ୍ରୌଢ଼ ଯୁବାଜନ ରେ
ନଗର ସ୍ୱଚ୍ଛତା ଗ୍ରାମ ସଫେଇକୁ ରଖିଥାଅ ସଦା ଧ୍ୟାନ ରେ ।୪।
ମାତୃଭାଷା ସାଥେ ରାଷ୍ଟ୍ରଭାଷା ଜାଣି ବଢ଼ାଅ ଦେଶ ସମ୍ମାନ ରେ
ନିଶା ଛାଡ଼ିଦିଅ [illegible] ଦୁଅ ଘରେ ରଖ ସର୍ବ ଧନ ରେ ।୫।
ଜାତି ମୂଲିଦୁଆ କୃଷୀ ମଜୁରିଆ ସବୁ ଆଗେ ତାଙ୍କ ଉତ୍ଥାନ ରେ
ଆଦିମବାସୀଙ୍କ ହିତ ଦେଖି ସଦା କର ଗ୍ରାମ-ସଂଗଠନ ରେ ।୬।
ଯାଉ ଦୁଃଖ କଷଣ ଲୋପ ହେଉ ଶୋଷଣ ଫେରିଆସୁ ସେ ସୁଦିନ ରେ
ସାମ୍ୟ ମୈତ୍ରୀଗାନେ ଭରୁ ଏ ଦୁନିଆ ଦୂରୁ ବାଧା ବ୍ୟବଧାନ ରେ ।୭।
ଗାନ୍ଧୀ ବୋଲ ଏବେ ମାନ ରେ ।।

(ହିନ୍ଦୀ କବିତାର ଅନୁବାଦ)

—ଃ*ଃ—

"ମୁଁ ମୋ ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତା ଚାହେଁ । ତାହାହେଲେ ମୋ ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶଠାରୁ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ କିଛି ଶିକ୍ଷା କରି ପାରିବେ ଏବଂ ମୋ ଦେଶର ବିପୁଳ ମାନବଜାତିର ମଙ୍ଗଳରେ ନିୟୋଜିତ ହୋଇ ପାରିବ ।"

— ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଶୂନ୍ୟ ମନ୍ଦିର

ମାନ୍ୟବର ଶ୍ରୀ ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବ

ଦୀର୍ଘ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ପରେ ସେବାଗ୍ରାମରେ ଦୁଇରାତି ରହିବାର ସୁଯୋଗ ଘଟିଥିଲା । ୱାର୍ଦ୍ଧା ଓ ସେବାଗ୍ରାମ ଯିବାକୁ ହେବ ଓ ସେଠି କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କ ସହିତ ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ହେବ, ଏହା କଳ୍ପନା ମୋ ପକ୍ଷରେ ଅନୁଦ୍‌ବେଗର ବିଷୟ ନ ଥିଲା । ଗାନ୍ଧିଜୀ ଯେଉଁଠି ରହୁଥିଲେ, ଯେଉଁ ଘରେ ସେ ରହୁଥିଲେ, ତାହାର ପାଖ ଘରେ ୧୯୪୨ ଅଗଷ୍ଟ ୮ ତାରିଖର କେତେଦିନ ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ପ୍ରାୟ ଆଠଦିନ ରହିଥିଲି, ସେହି ଘର ମୋ ଆଖିରେ ବାରବାର ନାଚିବାରେ ଲାଗିଲା । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ଗଠନମୂଳକ କାମର ଧାରରେ ଯେଉଁମାନେ ଅଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ଚିନ୍ତାର ଧାରା ଓ ସେମାନଙ୍କର ମୋ ଭଳି ଚିନ୍ତାଧାରା ବିଶିଷ୍ଟ ଲୋକମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ମନୋଭାବ ସବୁ ଚିନ୍ତାକରି ମୁଁ ଅଧିକ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହେଉଥାଏଁ । ଶେଷେ ଅଗଷ୍ଟ ୧୭ ତାରିଖ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ମୁଁ ଓ ଶ୍ରୀ ଶଙ୍କରରାଓ ଦେଓ ସେବାଗ୍ରାମରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ସେତେବେଳକୁ ରାତି ଏଗାରଟା । ମନେ ହେଉଥାଏ, ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଘରଟି ଆଗ ଦେଖି ଆସିବାକୁ । ମାତ୍ର ସମସ୍ତେ ଶୋଇ ସାରିଥିଲେ । କେବଳ ଆର୍ଯ୍ୟନାୟକମ୍ ଆମକୁ ଚାହିଁ ବସିଥିଲେ । ଭୁତ୍ତମଗା ବନ୍ଧାଣ ଭବନର ବାରଣ୍ଡାରେ ବେଞ୍ଚ ଟେକାଇ ରାତି ସାରା ବସି ସେବାଗ୍ରାମର ପୂର୍ବ କାହାଣୀ ମନରେ ଭାବିଲି । ବେଳେ ବେଳେ ବେଶ ଶିହରି ଉଠୁଥାଏ । ଏ ସେହି ସେବାଗ୍ରାମ, ଯେଉଁଠୁ ଉଠିଥିଲା ଭାରତର ଶେଷ ରଣ ଡାକ 'ଭାରତ ଛାଡ଼'; ଏ ସେହି ସେବାଗ୍ରାମ, ଯେଉଁଠି ଆସି ମୁଣ୍ଡ ମାରୁଥିଲେ ସାରା ପୃଥିବୀର ସମସ୍ତ ବିଖ୍ୟାତ ଲେଖକ, ଦାର୍ଶନିକ ଓ ସମ୍ପାଦକ । ଏଠୁ ଛୁଟିଥିଲା ଏକ ଚିନ୍ତାର ପ୍ରଖର ସ୍ରୋତ-ଯାହା ସମୟ ଓ ସ୍ଥାନ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିଥିଲା-ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟର ହୃଦୟ । ମନେ ପଡ଼ିଲା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘଟଣା । ୧୯୨୧ ସାଲଠାରୁ ୧୯୪୮ ସାଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେତେବେଳେ ଯେ ଅନେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସିଥିଲି । ୧୯୨୧ସାଲଠାରୁ ଆଠ ଭିତରେ ଦେଶର ପରିବର୍ତ୍ତନ— ୧୯୪୭ସାଲଠାରୁ ଆଜି ଭିତରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସବୁ ଚିନ୍ତା କରି ଲାଗୁଥାଏ ଜଣାଥାଏ ଅନ୍ଧକାରମୟ ଆକାଶ ଦେଖାଯାଉଥାଏ । କେବଳ ସେହି ଆକାଶରେ କେତୋଟି ନକ୍ଷତ୍ର ମାତ୍ର ଜକ୍‌ଜକ୍ ହୋଇ ମୋତେ ଚାହିଁଥାନ୍ତି ।

ୱାର୍ଦ୍ଧା ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ମୀରାବେନ୍‌ଙ୍କଠାରୁ ଖଣ୍ଡିଏ ସ୍ନେହପୂର୍ଣ୍ଣ ପତ୍ର ପାଇଥିଲି । ସେଥିରେ ସେହି ନିରାଶାର ସ୍ୱର—ଆଜି କାହିଁ ସେ କଳ୍ପନା, ଯାହାକୁ ବୁକୁରେ ଧରି ଆମେ ଜୀବନ ଭୂଳ କରିଥିଲେ ।

"ଏ ମାନ୍ୟ ଦେଶ ପଶୁବଳର ଉପାସକ ହୋଇ ଆସିଅଛନ୍ତି । ଭାରତ ଆତ୍ମିକ ବଳରେ ହିଁ ଜୟ ଲାଭ କରିପାରେ ।"

—ଗାନ୍ଧିଜୀ

ମୀରାବେନ୍ ଓ ମୁଁ ସେବାଗ୍ରାମରେ ଏକ ସଙ୍ଗରେ କିଛି ଦିନ ଏକାଠି ରହିଥିଲୁ । ତା'ପରେ ଆଜି ଆମେ ଏଠାକୁ ଯାଇନାହୁଁ । ଗାନ୍ଧୀଜୀ ଓ ମୀରାବେନଙ୍କ ଭିତରେ ଦିଆନିଆ ହୋଇଥିବା ସମସ୍ତ ଚିଠିପତ୍ର ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି । ଶେଷ ଚିଠି—"ମୋତେ ଆଉ ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ ସୁଖ ଲାଗୁନାହିଁ ।" ମୋର ମନେପଡ଼ିଗଲା । କାହିଁକି ତାଙ୍କର ବଞ୍ଚି ରହିବାର ସ୍ପୃହା ଭାଙ୍ଗିଗଲା ? ବଞ୍ଚି ନ ରହି କି ସେ ଆଉ କଲେ ଅବା କଅଣ ? ଜୀବନ ମରଣକୁ ସମାନ ଦେଖୁଥିବା ଲୋକ ମୃତ୍ୟୁକୁ ବା କାହିଁକି ଈପ୍ସିତ ମନେକଲେ ? ପ୍ରହେଳିକାମୟ ସମସ୍ତ ବ୍ୟାପାର !!!

ଯୋଗୀ ରାମଚରକ ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରକୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଭାବରେ ଆଲୋଚନା କରି ଲେଖିଛନ୍ତି, ଶରୀର ନଷ୍ଟ ହୋଇଗଲା ପରେ ପରେ ମଧ୍ୟ ଆତ୍ମା ଅଶରୀର ଅବସ୍ଥାରେ ତାର ପୂର୍ବତନ ଭୌତିକ ପ୍ରିୟବସ୍ତୁମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ବହୁ କାଳ ଆକୃଷ୍ଟ ହୁଏ । ଯେ ଯେତିକି ଉନ୍ନତ, ସେ ସେତିକି ଏ ପ୍ରକାର ଆକର୍ଷଣରୁ ମୁକ୍ତ । ସହସା ମୋର ମନେପଡ଼ିଗଲା, ଗାନ୍ଧୀଜୀ ତାଙ୍କର ଏହି ସେବାଗ୍ରାମ, ତାଙ୍କର ଏ ଆଶ୍ରମ ପ୍ରତି ଅଶରୀର ଅବସ୍ଥାରେ ଆକୃଷ୍ଟ କି ? ତାଙ୍କର ଆତ୍ମା କଅଣ ଏହି ଆଶ୍ରମର ବାୟୁମଣ୍ଡଳରେ କିଛି ବିଚରଣ କରୁଛି ? ସେ କଅଣ ସେହିପରି ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ରଖୁଛନ୍ତି ? ରଖୁଥିଲେ ବା କଅଣ ? ତାଙ୍କଠାରୁ ଆମ୍ଭର ବ୍ୟବଧାନ ଏତେ ବେଶୀ ଯେ, ସେ ସମ୍ପର୍କକୁ ଉପଲବ୍ଧି କରିବାର ଯୋଗ୍ୟତା ସୁଦ୍ଧା ମୋର ନାହିଁ ।

ଶେଷ ହୋଇଗଲା । ତରତର ହୋଇ ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି ସକାଳ ପ୍ରାର୍ଥନାରେ ଯୋଗ ଦେଲି । ଠିକ୍ ପ୍ରାର୍ଥନା ପରେ ଘର ସବୁ ଦେଖିବାକୁ । ଯେପରି ସେ ଯେଉଁଠି ଯାହା ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ, ଠିକ୍ ସେଇଠି ସେହିପରି ସଜାହୋଇ ରହିଛି । ବନ୍ଧୁଣୀଟି କାନ୍ଥରୁ ଓହ୍ଲାଇହୋଇ ତକିଆଟି ଥୁଆ ହୋଇଛି । ହଠାତ୍ ମୋର ତାଙ୍କର ତଳପେଟରେ ମାଟି ନଦା ଶୋଇବାର ଛବିଟି ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । ତାଙ୍କର ସେ ସରଳ ହାସ୍ୟଟି ମଧ୍ୟ ଦେଖିଲାପରେ ମନେହେଲା । ମୁହଁ ରହିଲି, କେହି ନାହାନ୍ତି କୁଆଡ଼େ । ନୀରବ ନିସ୍ତବ୍ଧ ସବୁ । ଯେଉଁ ପାଖ ଘରଟିରେ ମୁଁ ରହିଥିଲି, ସେଆଡ଼କୁ ଦୃଷ୍ଟି ପକାଇଦେଲି । ଏଣିକି ତେଣିକି ଅନାଇଲି—କେହି ନାହାନ୍ତି । ମନ୍ଦିର ଅଛି—ମାତ୍ର ମନ୍ଦିର ଭିତରୁ ଦେବତା ଅନ୍ତର୍ହିତ । ଧୀରେ ଧୀରେ ସେଠୁ ଫେରିଲି । ଭାବିଲି—ଏକ ମୂର୍ତ୍ତି ସ୍ଥାପନ କଲେ କଅଣ ହୁଅନ୍ତା । କଳ୍ପନିକ ମୂର୍ତ୍ତି, ଯେଉଁଠି ସମସ୍ତେ ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରନ୍ତେ । ସେତିକିରେ ଯାହା କିଛି ପୁଣ୍ୟ ହୁଅନ୍ତା । ନ ହେଲେ ଯେ ସବୁ ଶୂନ୍ୟ—ଶୂନ୍ୟ ମନ୍ଦିର । ଜୀବନ୍ତ ମୂର୍ତ୍ତି ନିଜେ ଯେଉଁଠି ବିଚରଣ କରୁଥିଲେ, ସେଠୁ ସେ ମୂର୍ତ୍ତି ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ପରେ ଆଉ ରହିଛି କଅଣ ? ସେହି ସ୍ମୃତି ସିନା । ସେ ସ୍ମୃତିଟିକୁ ରୂପ ଦେଲେ କ୍ଷତି କଅଣ ? ଆର୍ଯ୍ୟ ନାୟକମ୍‌ଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଆଲୋଚନା କଲି । ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କର ସେପରି ଇଚ୍ଛା ନ ଥିଲା । ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ତ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଯାଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କଅଣ ? ଆମେ ସେ

"ଏ ଦେଶରେ ସଭ୍ୟତାକୁ ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ ରଖିବା ହିଁ ମୋ ପକ୍ଷରେ ଯଥେଷ୍ଟ । ମୁଁ ଅନେକ କଥା ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ଚାହେଁ କିନ୍ତୁ ସେ ସୃଷ୍ଟି ଭାରତୀୟ ଆଦର୍ଶରେ ହେବା ଉଚିତ । ମୁଁ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଆଦର୍ଶ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କିନ୍ତୁ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦେଶମାନେ ଭାରତୀୟ ଆଦର୍ଶକୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଗ୍ରହଣ ନ କରିବା ଯାଏ ତାହା ମୁଁ କରୁନାହିଁ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ସବୁବେଳେ ଆଖି ଆଗରେ ରଖିବା କି ନାହିଁ ? ପ୍ରକୃତ କୃଷ୍ଣଆଡ଼େ ରହୁଛି—ମୂର୍ତ୍ତିର ସ୍ଥଳେ ଛବି କଅଣ ? ଭାବିଲି ଆଜି ନ ହେଉ କାଲି ସେଠି ପ୍ରତିମା ସ୍ଥାପନ ନିଶ୍ଚୟ ହେବ । ସାଧାରଣ ଲୋକ ଗୋଟାଏ ଆସ୍ଥା ଧରି ରହନ୍ତିରେ । ଦର୍ଶନର ଅତି ସୂକ୍ଷ୍ମ ତତ୍ତ୍ୱ ସହିତ ସାଧାରଣ ଲୋକର ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ ମୋଟାମୋଟି କେତୋଟି କଥା ଓ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଆଦର୍ଶ ଆଖି ଆଗରେ ଦରକାର କରେ ସାଧାରଣ ଲୋକ । ଗାନ୍ଧୀଜୀ ଅଦୃଶ୍ୟ ହେବା ପରେ ସେ ତ ସମସ୍ତଙ୍କର, ସାରା ପୃଥିବୀର—ଏବେ କି ତାଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିବା ପାଇଁ ଯେଉଁମାନେ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କରୁଥିଲେ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ଜୀବିତ ଅଛନ୍ତି, ତାଙ୍କର ମଧ୍ୟ । ସେ ଯେଉଁଠି ଯେତିକି ପାଇଲା ତାଙ୍କର ଆଦର୍ଶରେ ଗ୍ରହଣକର ହେଲା । ଏପରି ସ୍ଥଳେ ତାଙ୍କର କେତୋଟି ମତ କଥା ଓ ତାଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତି ସାଧାରଣଙ୍କ ଆଖି ଆଗରେ ରହିବା ମଙ୍ଗଳଜନକ ବୋଲି ମୁଁ ଭାବୁଛି । ତବ ହେଲେ ତା'—ଆଜି କାଲି ଶୂନ୍ୟ ମନ୍ଦିର ।

ଯେତେ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଥିଲା, ସବୁ ପୁଙ୍ଖାନୁପୁଙ୍ଖରୂପେ ବୁଲି ଦେଖିଲି । ସମସ୍ତ କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ରାତି ଏଗାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୁଙ୍ଖାନୁପୁଙ୍ଖ ଆଲୋଚନା ହେଲା । ଗାନ୍ଧୀଜୀ ଆଜି ସମସ୍ତଙ୍କର—ଏ କଥା ତାଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଅନୁଗାମୀମାନେ ଉପଲବ୍ଧି କରିବା କଠିନ । ଗାନ୍ଧୀଜୀ ଶରୀରରେ ଯେତେବେଳେ ଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଅନୁଚରମାନେ ନିଜକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ ତାଙ୍କର ଆଦେଶ ପାଳନରେ ବେଶୀ ଯୋଗ୍ୟ ମନେ କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଆଜି ସେ ଅବସ୍ଥା ନାହିଁ । ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ପାଳନ କରିବାର ଦାୟିତ୍ୱ ସାରା ଦୁନିଆ ଉପରେ । ଏଣୁ ଭାରତରେ ଦୋଷ ଦର୍ଶନରେ କିଛି ନାହିଁ । ବରଂ ସେଥିରେ ପ୍ରାଣ ସଙ୍କୁଚିତ ହୋଇପାରନ୍ତି ।

ଗାନ୍ଧୀଜୀ ଖାଲି ମତ ପ୍ରକାଶ କରୁ ନ ଥିଲେ । ମତ ପ୍ରକାଶ ସାଙ୍ଗରେ ଯେଉଁ ଦାୟିତ୍ୱ ଜଡ଼ିତ ଅଛି, ତା'ଙ୍କ ମଧ୍ୟ ବୁଝାଉଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ସମସ୍ତେ ମନ୍ତ୍ର ବୋଲି ଦେଉଥିଲେ । ଏହିପରି ସେବାଗ୍ରାମରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ହେଉବୋଲି ମୁଁ ଶ୍ରୀ କିଶୋରୀଲାଲ ମଶ୍ରୁୱାଲାଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କଲି । ସେ ତାଙ୍କର ଅସୁବିଧା ଦର୍ଶାଇଲେ । ଦାୟିତ୍ୱ କଥାଟି ଭାବିଲାବେଳକୁ ସ୍ୱଭାବତଃ ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜର ସୀମା ଉପଲବ୍ଧି କରିବାର କଥା । ଯାହାହେଉ ଖୋଲାଖୋଲି ଭାବରେ ସବୁ ଆଲୋଚନା କରି ମୁଁ ଏକପ୍ରକାର ଶାନ୍ତି ଅନୁଭବ କଲି ।

ୱାର୍ଦ୍ଧାରେ ପୂର୍ବ ଜୀବନ ଆଉ ନାହିଁ—ନୀରବ ନିସ୍ତବ୍ଧ ସବୁ । ବଜାଜ୍ ବାଡ଼ିରେ ଆଉ ଗହଳି ନାହିଁ । ସେଠି ସବୁ ବନ୍ଦ । ଜଣେ ସାମ୍ବାଦିକଙ୍କ ସହ ଦେଖାହେଲା । ପୂର୍ବ-ପରିଚିତ ସେ । ମୁଁ ଦୁଃଖରେ ପଚାରିଲି, "ଅବସ୍ଥା ଏପରି କାହିଁକି ?" ସେ ହଠାତ୍ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, "ଶହେ ବର୍ଷପରେ ଜାଣିବେ ଏଠିକାର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ।" ସତ କଥା । ବୁଦ୍ଧଦେବଙ୍କ ଦେହତ୍ୟାଗର ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚ ଶହ ବର୍ଷ ପରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବ୍ୟାପିଥିଲା । ଖୋଜି ଖୋଜି ତାଙ୍କର ସବୁ ସ୍ଥାନରେ କୀର୍ତ୍ତିମାନ ସ୍ଥାପିତ ହେଲା । କିଛି କାଳ ପରେ ସେହିପରି

"ମୋ ପକ୍ଷରେ ସ୍ୱରାଜର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଏ ଦେଶର ସବୁଠୁଁ ଦୀନ ଲୋକଟିର ମୁକ୍ତି ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଉପାର୍ଜ୍ଜିତ ହେବ—ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳେ ମୁଁ କେଉଁଠି ? ମୁଁ ବା ଜାଣିବି କିପରି ? ମୁଁ ନ ଜାଣିଲେ ସେଥିରେ ମୋର ବା ଅଛି କଣ ? ଭବିଷ୍ୟତକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ବୋଲି କଳ୍ପନା କରି ଚଳିଲେ ସିନା ମୋର ଲାଭ ଅଛି । ଅବିରତ ସ୍ରୋତ ଚାଲିଛି ।

ସେଇଁ ଜଳକଣାଟି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ ଅତିକ୍ରମ ଚାଲିଗଲା, ସେ ଗଲା । ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତକରେ ଯାହା କାମ କରିଗଲା । ଏତିକି—ମନର ସମସ୍ତ ଅଭିଳାଷକୁ ସୀମାବଦ୍ଧ କଲେ ଶାନ୍ତି । ବୋଧହୁଏ ମନୁଷ୍ୟର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

(ଟେବେରାର ପ୍ରକାଶିତ)

"ଆମ୍ଭେମାନେ ଯେବେ ଆମ ନିଜ ଆବେଦନକୁ ପରିଷ୍କାର ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ରଖୁଁ ଓ ପଡ଼ୋଶୀମାନଙ୍କ ଆବେଦନର ପରିଷ୍କାର ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ପ୍ରତି ଉଦାସୀନ ରହୁଁ ତାହାହେଲେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱରାଜ ନିମନ୍ତେ ଅଯୋଗ୍ୟ କହିବାକୁ ହେବ ।"

× × × × ×

"କେବଳ ଇଂରେଜମାନେ ଭାରତ ଛାଡ଼ି ଗଲେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆସିଯିବ ନାହିଁ । ଯେତେବେଳେ ସାଧାରଣ ଲୋକେ ବୁଝିବେ ଯେ ସେମାନେ ନିଜ ଭାଗ୍ୟରେ ନିୟନ୍ତା ଏବଂ ନିଜେ ନିଜେ ନିର୍ବାଚିତ ପ୍ରତିନିଧି/କେବଳ ନିଜନିଜର ଆବଶ୍ୟକତା। ସେତେବେଳେ କେବଳ ସ୍ୱାଧୀନତାର ଆବିର୍ଭାବ ।"

× × × × ×

"ମୋ ସ୍ୱରାଜରେ ଜାତିଭେଦ ଓ ଧର୍ମଭେଦ ନାହିଁ । ମୋ ସ୍ୱରାଜ ଶିକ୍ଷିତ ବା ଧନିକ ଲୋକଙ୍କ ଏକଚାଟିଆ ସମ୍ପତ୍ତି ହେବନାହିଁ । ଏହା ଶିକ୍ଷିତ ଓ ଧନିକ ଲୋକଙ୍କୁ ମିଶାଇ ସମସ୍ତଙ୍କ କୋଠ ସମ୍ପତ୍ତି ହେବ; କିନ୍ତୁ ବିଶେଷ ଭାବେ ତାହା ସମ୍ପତ୍ତି ହେବ, ବିକଳାଙ୍ଗ ଅନ୍ଧ ଓ ଖାଇ ନ ପାଇ ଉପବାସରେ ପଡ଼ିଥିବା କୋଟି କୋଟି ମୂକ ଲୋକଙ୍କର ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଓଡ଼ିଶାର ଗରିମାମୟ ଅତୀତ

ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଓଡ଼ିଶା

ଶ୍ରୀ ପି. ଏନ୍. ମହାନ୍ତି, ଏମ୍. ଏ. ଆଇ. ଏ. ଏସ୍.
ଲୋକସମ୍ପର୍କ ବିଭାଗର ସେକ୍ରେଟେରୀ

ବେଦ, ରାମାୟଣ, ମହାଭାରତ ଓ ବୌଦ୍ଧ-ଜାତକ ସାହିତ୍ୟରେ ଓଡ୍ର, ଉତ୍କଳ ଓ କଳିଙ୍ଗ ଏହି ନାମରେ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଅଛି । କଳିଙ୍ଗ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଅଶୋକ ଯେଉଁ ଯୁଦ୍ଧ କରିଥିଲେ, ତହିଁରେ ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଗତି ଓ ଭାରତରେ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମର ଭାଗ୍ୟ ବଦଳାଇଥିଲା । ସେହି ଯୁଗରେ କଳିଙ୍ଗ ମଧ୍ୟ ଇତିହାସରେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଲାଭ କଲା ।

ମଗଧର ମୌର୍ଯ୍ୟ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଭାରତର ପ୍ରଥମ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଥିଲା । ସେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ପତନ ପରେ କଳିଙ୍ଗ ବା ଓଡ଼ିଶାର ଜୈନ ସମ୍ରାଟ୍ ଖାରବେଳ ପୁଣି ଗୋଟିଏ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଗଠନ କଲେ । ଉତ୍ତର ଭାରତ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତରେ ସେ ଦୁଇଥରସାରା ଦିଗ୍‌ବିଜୟ କଲେ । ଭାରତରେ ଏପରି କୌଣସି ରାଜ୍ୟ ରହିଲା ନାହିଁ, ଯାହା କି ତାଙ୍କ ଆଧିପତ୍ୟରୁ ବାଦ ଗଲା । ମଗଧର ପ୍ରବଳ ପରାକ୍ରମୀ ସମ୍ରାଟ ସେହି ପୁଷ୍ୟମିତ୍ର ଡିମିଟ୍ରିୟସ ଓ ମିନାଣ୍ଡରଙ୍କୁ ଉତ୍ତର ଭାରତରୁ ତଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ନିଜ ପରାକ୍ରମର ନିଦର୍ଶନସ୍ୱରୂପ ଅଶ୍ୱମେଧ ଯଜ୍ଞାନୁଷ୍ଠାନ କରିଥିଲେ ତାଙ୍କୁ ପରାଭୂତ କରି ମଗଧ ବିଜୟ କରିବା ଖାରବେଳଙ୍କ ପକ୍ଷରେ କମ୍ କୃତିତ୍ୱ ନ ଥିଲା । ଏ ବିଜୟ ଫଳରେ ଖାରବେଳ ଭାରତବର୍ଷର ଏକଚ୍ଛତ୍ର ଅଧିପତି ହେଲେ ଏବଂ କିଛି କାଳ ନିମନ୍ତେ ଓଡ଼ିଶାର ଇତିହାସ ଭାରତର ଇତିହାସରେ ପରିଣତ ହେଲା ।

ଖାରବେଳଙ୍କ ବଳିଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ଅବସାନ ପରେ ଓଡ଼ିଶା କିଛି କାଳ ସ୍ୱାଧୀନତା ହରାଇଲା; କିନ୍ତୁ ୫୨୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ କେଶରୀବଂଶୀୟ ରାଜାମାନେ ଆଧିପତ୍ୟ ଲାଭ କରିବାରୁ ଓଡ଼ିଶା ତାର ପୂର୍ବ ଗୌରବ ଫେରି ପାଇଲା । କେଶରୀ ରାଜାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜନ୍ମେଜୟ, ଯଯାତି ଓ ଲଲାଟେନ୍ଦୁ ସବୁଠୁଁ ଅଧିକ ପରାକ୍ରମଶାଳୀ ଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶା ସ୍ଥାପତ୍ୟ ଓ ଭାସ୍କର୍ଯ୍ୟର ଅନନ୍ୟ-ସାମାନ୍ୟ ନିଦର୍ଶନ ଭୁବନେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ଲଲାଟେନ୍ଦୁଙ୍କ କୀର୍ତ୍ତି । ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିରର ମାଦଳା ପାଞ୍ଜିରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ, କେଶରୀବଂଶୀୟ ନୃପତିମାନଙ୍କ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଉତ୍ତରରେ କାଂଶବାଂଶ ନଦୀଠାରୁ ଦକ୍ଷିଣରେ

> "ଅହିଂସ ଉପାୟରେ ସ୍ୱରାଜ ହେଲେ ମଝିରେ ଅରାଜକତା ଓ ବିଶୃଙ୍ଖଳା ଘଟିବ ନାହିଁ ।"
>
> —ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଋଷିକୁଲ୍ୟା ନଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏବଂ ପୂର୍ବରେ ସମୁଦ୍ରଠାରୁ ପଶ୍ଚିମରେ ତାଳଚେର ଓ ବୌଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ ଥିଲା । କେଶରୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଆୟତନ ପ୍ରାୟ ୧୫,୦୦୦ ବର୍ଗମାଇଲ ଓ ଏଥିର ବାର୍ଷିକ ରାଜସ୍ୱର ପରିମାଣ ୧୫ ଲକ୍ଷ ମାର୍ଗ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଥିଲା । କେଶରୀବଂଶୀୟ ନରପତିମାନେ ତ୍ରିକଳିଙ୍ଗାଧିପତି ଓ ମହାରାଜାଧିରାଜ କୋଳାଉଥିଲେ । ସେମାନେ ଯେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପରାକ୍ରମଶାଳୀ ଥିଲେ ଏହା ତାହାର ପ୍ରମାଣ ।

କେଶରୀବଂଶୀୟ ନରପତିମାନଙ୍କ ପରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଗଙ୍ଗବଂଶୀୟ ନରପତିମାନେ ରାଜତ୍ୱ କଲେ । ଏମାନଙ୍କ ସମୟରେ କେଶରୀବଂଶୀୟ ନରପତିମାନଙ୍କ ସମୟ ଅପେକ୍ଷା ଓଡ଼ିଶାସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଅଧିକ ବିସ୍ତାର ଲାଭ କରିଥିଲା ଏବଂ ଅଧିକ ସମୃଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲା । ଋଷିକୁଲ୍ୟା ନଦୀର ଦକ୍ଷିଣରେ ଥିବା ଭୂଭାଗ ଦକ୍ଷିଣ କଳିଙ୍ଗ କୋଳାଉଥିଲା । ଏହା କେଶରୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଅଧୀନ ହୋଇ ନ ଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଗଙ୍ଗବଂଶୀୟ ନରପତିମାନେ ଏହାକୁ ଓଡ଼ିଶା ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କଲେ । ମୋଟାମୋଟି କହିବାକୁ ଗଲେ, ଗଙ୍ଗବଂଶୀୟ ନରପତିମାନଙ୍କ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଦକ୍ଷିଣରେ ଗୋଦାବରୀ ନଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓ ପୂର୍ବରେ ସମୁଦ୍ରଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ପଶ୍ଚିମରେ ମହାବସ୍ତୁ ଦେଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ ଥିଲା । ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ୭ମ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରଥମାର୍ଦ୍ଧରେ ବା ହର୍ଷବର୍ଦ୍ଧନଙ୍କ ଉତ୍ତାରୁ ଉତ୍ତର ଭାରତରେ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ କୌଣସି ହିନ୍ଦୁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ନ ଥିଲା । ଏକତାର ବନ୍ଧନ ତୁଟାଇ ପୃଥକ ପୃଥକ ହୋଇଯିବାର ପ୍ରବୃତ୍ତିରୁ ଭାରତର ସ୍ୱଜନମତଭେଦରେ ଦେଶରେ ବିଷମୟ ଫଳ ଫଳାଇଥିଲା । ଏ ସମୟରେ ସେହି ପ୍ରବୃତ୍ତିର ପ୍ରାଦୁର୍ଭାବ ଘଟିଲା । ଏହି କାରଣରୁ ଭାରତରେ ଯେତେବେଳେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ପରେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଭାଙ୍ଗି ଯାଉଥିଲା । ଏହା ସତ୍ତ୍ୱେ ଗଙ୍ଗବଂଶୀ ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶୀ ନରପତିମାନେ ଯେ ଓଡ଼ିଶା ସାମ୍ରାଜ୍ୟକୁ ଅତୁଟ ରଖିପାରିଥିଲେ ଏହା ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ନିଶ୍ଚୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୌରବାବହ କୃତିତ୍ୱ ବୋଲି ମାନିବାକୁ ହେବ । ଓଡ଼ିଶାର ଗୌରବମୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ବହୁକାଳଯାଏ ସୁରକ୍ଷିତ ରହିଥିଲା । ମଧ୍ୟଯୁଗରେ ଭେଦ କରି ଓଡ଼ିଶା ସୀମାନ୍ତରେ ବହୁକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରବେଶ କରିପାରି ନ ଥିଲା । ବାସ୍ତବରେ ଗଙ୍ଗବଂଶୀ ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶୀ ନରପତିମାନଙ୍କ ପାଞ୍ଚ ଶହ ବର୍ଷବ୍ୟାପୀ ଶାସନ ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଶାର ସଭ୍ୟତା ସକଳ ଦିଗରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ଲାଭ କରିଥିଲା । ଏହି କେବଳ ଓଡ଼ିଶା ଇତିହାସରେ ସବୁଠୁଁ ବଳି ଗୌରବାବହ ଯୁଗ । ଭାରତ ଇତିହାସରେ କୌଣସି ଗୌରବାବହ ଯୁଗ ଏତେ ଦୀର୍ଘକାଳସ୍ଥାୟୀ ହୋଇନାହିଁ । ମୌର୍ଯ୍ୟଯୁଗ ଦେଢ଼ଶହ ବର୍ଷ ମାତ୍ର ସ୍ଥାୟୀ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଗୁପ୍ତଯୁଗରେ ଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ସେତିକି କାଳ ସ୍ଥିତି ରହିଥିଲା । ମୋଗଲ ଓ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ଶାସନ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ଶତାବ୍ଦୀ ଲେଖାଏଁ ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ ରହିଥିଲା । ମରହଟ୍ଟାମାନଙ୍କ ଆଧିପତ୍ୟ ଆହୁରି କମ୍ କାଳ ଅସ୍ଥାୟୀ ରହିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଶା ଇତିହାସର ସବୁଠୁଁ ଅଧିକ ଗୌରବାବହ ଯୁଗ ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚଶହ ବର୍ଷକାଳ ସ୍ଥାୟୀ ଓ ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ ରହିଥିଲା ।

"ମୁଁ ଭାରତର ଉତ୍ଥାନ ଚାହେଁ; କାରଣ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀର ଉପକାର ହେବ । ଅନ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କ ଧ୍ୱଂସାବଶେଷରୁ ଉଠିବା ଭାରତ ମୁଁ ନ ଚାହେଁ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

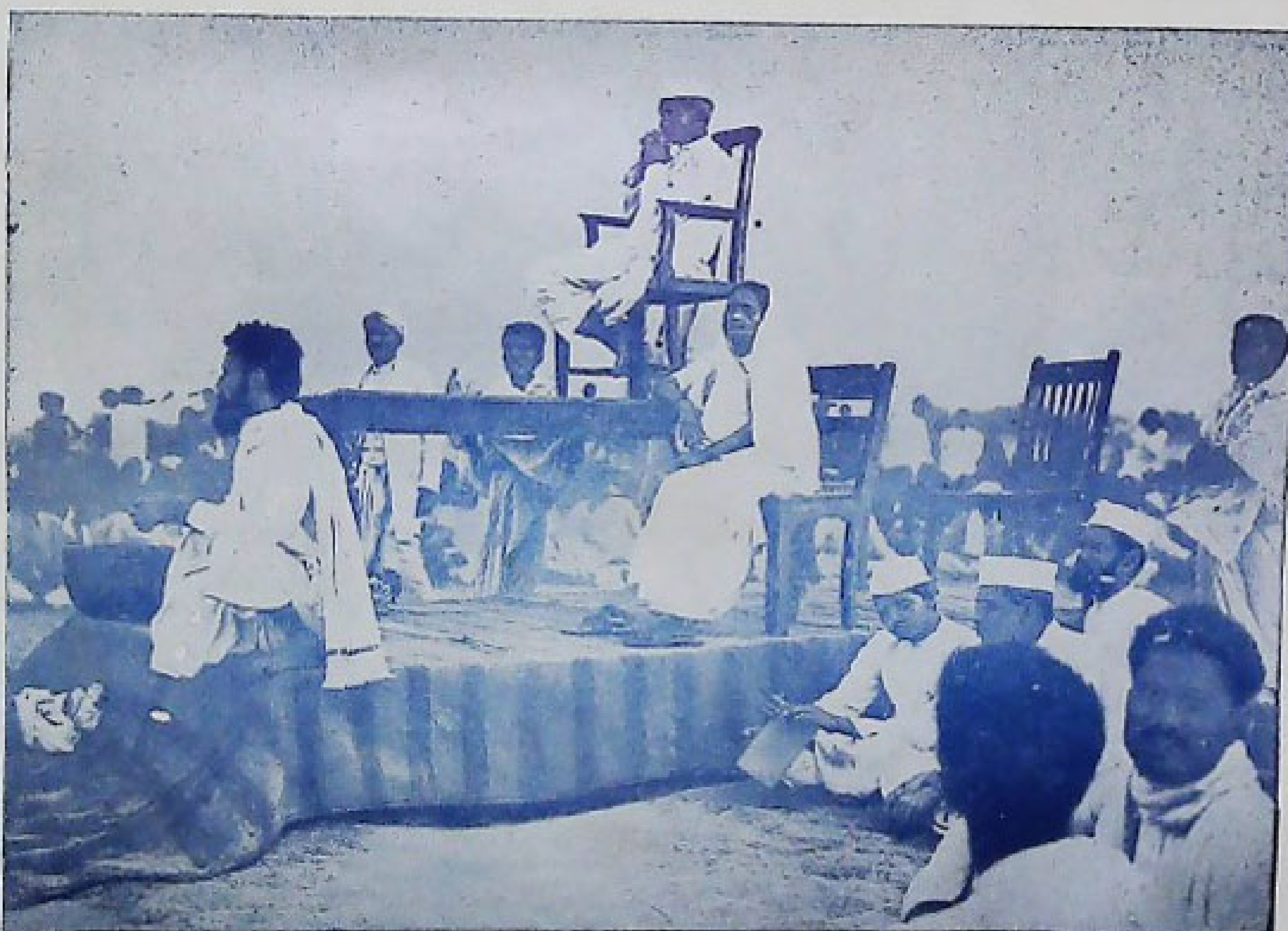

ଓଡ଼ିଶାରେ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନର ପ୍ରଥମ ରଶ୍ମିପାତ ସମୟ

୧୯୨୧ ମସିହାରେ କଟକଠାରେ

କାଠଯୋଡ଼ି ନଈବାଲି ସଭାରେ ସଭାପତି ଆସନରେ ବାପୁଜୀ ଓ ନିକଟରେ କସ୍ତୁରବା

(ସେ ସମୟରେ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତି ପରିଚିତ ଦର୍ଶନୀୟ)

ଟେବୁଲ ସାମନାରେ ବସିଛନ୍ତି ଉତ୍କଳମଣି ପଣ୍ଡିତ ଗୋପବନ୍ଧୁ

ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗଦେବ ଗଙ୍ଗବଂଶର ପ୍ରଥମ ନରପତି ଥିଲେ । ଗଙ୍ଗା କାବେରୀରେ ଅବସ୍ଥିତ ବଙ୍ଗଦେଶର ମନ୍ଦାରରାଜ୍ୟ ସେ ବିଜୟ କରିଥିଲେ । ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶର ବିଲାସପୁରରେ ଅବସ୍ଥିତ ରତନପୁରର ହୈହୟ-ବଂଶୀୟ ରାଜାଙ୍କୁ ସେ ପରାଜିତ କରି ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶର ଗଣ୍ଡୋୟାନା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓଡ଼ିଶା ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରି-ଥିଲେ । ଗଙ୍ଗବଂଶର ସପ୍ତମ ନରପତି ଅନଙ୍ଗଭୀମ ଦେବ ଇତିହାସପ୍ରସିଦ୍ଧ । ତାଙ୍କର ରାଜତ୍ୱକାଳରେ ମୁସଲମାନମାନେ ପ୍ରଥମେ ଓଡ଼ିଶା ଆକ୍ରମଣ କଲେ । ବୈଦେଶିକ ଆକ୍ରମଣକୁ ପ୍ରତିହତ କରିବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଦାସବଂଶୀୟ ସମ୍ରାଟ ବଲବନଙ୍କ ପରି ଅନଙ୍ଗଭୀମଦେବ ତାଙ୍କ ସାମ୍ରାଜ୍ୟସାରା ଦୁର୍ଗମାନଙ୍କର ସୃଷ୍ଟି କଲେ ଓ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ସାମରିକ ଶକ୍ତି ଯଥେଷ୍ଟ ବୃଦ୍ଧି କରିଦେଲେ । ମୌର୍ଯ୍ୟବଂଶୀୟ ଭାରତସମ୍ରାଟ ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତଙ୍କ ସୈନ୍ୟସଂଖ୍ୟା ୬୯୦୦୦୦ ଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଶାର ସମ୍ରାଟ ଅନଙ୍ଗଭୀମଦେବଙ୍କ ସୈନ୍ୟସଂଖ୍ୟା ଥିଲା ୭୩୫୦୦୦ । ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତ ତାଙ୍କର ବିପୁଳ ବାହିନୀ ନେଇ ଯେପରି ସେଲ୍ୟୁକସଙ୍କୁ ପରାଜିତ କରି ଘଉଡ଼ାଇ ଦେଇଥିଲେ, ଅନଙ୍ଗଭୀମଦେବ ବଙ୍ଗର ଶେଷ ହିନ୍ଦୁ ରାଜା ଲକ୍ଷ୍ମଣସେନଙ୍କୁ ଆଶ୍ରୟ ଦେଇ-ଥିବାରୁ ବଙ୍ଗର ମୁସଲମାନ ନରପତିମାନେ ସେଥି-ନିମନ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ଶାସ୍ତି ଦେବାକୁ ବାରମ୍ବାର ଓଡ଼ିଶା ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କଲେ । ସେ ନିଜର ସୁଦକ୍ଷ ବାହିନୀକୁ ନେଇ ସେ ସବୁ ଆକ୍ରମଣକୁ ସେହିପରି ପ୍ରତିହତ କରିଥିଲେ । ବଙ୍ଗ ଦେଶକୁ ମୁସଲମାନମାନେ ଆକ୍ରମଣ କରିବାରୁ ଲକ୍ଷ୍ମଣସେନ ସପୁତ୍ର ଓ ଅନୁଚର ହୋଇ ଓଡ଼ିଶା ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଆଶ୍ରୟ ଲୋଡ଼ିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶା ସାମ୍ରାଜ୍ୟକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିବା ପାଇଁ ଅନଙ୍ଗଭୀମଦେବ ଯେଉଁସବୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ ତାହା ପ୍ରକୃତରେ ଅତୁଳନୀୟ । ବିହାର ଓ ବଙ୍ଗ ମୁସଲମାନ ଆକ୍ରମଣରେ ନିଜ ନିଜର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସତ୍ତା ହରାଇଥିଲାବେଳେ ଓଡ଼ିଶା ଯେ ନିଜର ସ୍ୱାଧୀନତା ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ କରି ରଖି ପାରିଥିଲା ତାହା ଅନଙ୍ଗଭୀମଦେବଙ୍କ କୃତିତ୍ୱ ମାତ୍ର । ମଗଧ ନେପାଳ ହିନ୍ଦୁ ସଭ୍ୟତାର ଧ୍ୱଜାକୁ ଉନ୍ନତ ରଖିଥିଲା; କିନ୍ତୁ ମୁସଲମାନ ଆକ୍ରମଣ ପରେ ଅବସ୍ଥା ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ ଯିବାରୁ କେବଳ ଓଡ଼ିଶା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓଡ଼ିଶା ହାତରେ ହିନ୍ଦୁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଧ୍ୱଜା ରହିଲା ।

ଗଙ୍ଗବଂଶର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ନରପତି ନରସିଂହଦେବ । ସେ ଅନଙ୍ଗଭୀମଦେବଙ୍କ ପୁତ୍ର ଓ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ । ସେ ୧୨୩୮ରୁ ୧୨୬୪ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜତ୍ୱ କରିଥିଲେ । ଖାରବେଳଙ୍କ ପରଠାରୁ ସେ ହେଉଛନ୍ତି ସବୁଠୁଁ ପରାକ୍ରମୀ ଦିଗ୍‌ବିଜୟୀ ସମ୍ରାଟ । ବିଖ୍ୟାତ ଗୁପ୍ତବଂଶୀ ସମ୍ରାଟ ସମୁଦ୍ରଗୁପ୍ତଙ୍କ ବିଜୟସବୁକୁ ନରସିଂହଦେବଙ୍କ ବିଜୟମାନଙ୍କ ସହିତ ତୁଳନା କରାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ବିନ୍ଧ୍ୟପର୍ବତର ଦକ୍ଷିଣରେ ଥିବା ବହୁ ରାଜ୍ୟ ସମୁଦ୍ରଗୁପ୍ତ ଜୟ କରିଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ସେ ସବୁକୁ ସେ ତାଙ୍କ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରି ପାରି ନ ଥିଲେ । ନରସିଂହଦେବଙ୍କ ବିଜିତ ରାଜ୍ୟମାନ ଓଡ଼ିଶାରୁ ବହୁ

"ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ନ୍ୟାଯ୍ୟ ଅଧିକାର ଉପରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ନ କରି କେହି ଅନ୍ୟାୟ୍ୟ ଅଧିକାର ହାସଲ କରିପାରେ ନାହିଁ । ସୁରୁଚିର ରାଜ୍ୟରେ ଦୁର୍ନୀତିପରାୟଣତାର ସ୍ଥାନ ନାହିଁ ଏବେ ଧର୍ମଗୁରୁ ପଣ୍ଡାଙ୍କୁ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟର କରିବାକୁ ଦେଇହେବ ନାହିଁ ।"

—: ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଦୂରରେ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ସବୁକୁ ଓଡ଼ିଶା ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିଥିଲେ । ଆନ୍ଧ୍ର ଓ ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ଦେଶର ମନ୍ଦିରରେ ଓ ଆଧୁନିକ ଦେବାଗରର ଶସ୍ତି ମଠରେ ଥିବା କଳାଦର୍ଶ ଦେଶକୁ ଜୟ କରି ସେ ତାଙ୍କ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ମିଶାଇଥିଲେ । ୧୨୪୪-୪୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସେ ବଙ୍ଗ ଆକ୍ରମଣ କରି ଗଙ୍ଗାର ପଶ୍ଚିମ ଭାଗ ବା ଗୌଡ଼କୁ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ସୁଦୂରପ୍ରସାରୀ ଦିଗ୍‌ବିଜୟ ପରେ ସେ ଯଥାର୍ଥରେ ନିଜକୁ କଳଦର୍ଗେଶ୍ୱର ଓ ଗୌଡ଼େଶ୍ୱର ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ । ଏ ଦୁଇ ଉପାଧି ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୁରୀ ମୁଖର ଗଜପତି ମହାରାଜା ବ୍ୟବହାର କରୁଅଛନ୍ତି । ନରସିଂହ ଦେବଙ୍କର ଏ ସବୁ ବିଜୟ ଆଜି ଇତିହାସର କଥାରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଇଅଛି । କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଜନସାଧାରଣ ଆଜି ନରସିଂହ ଦେବଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କରୁଅଛନ୍ତି କୋଣାର୍କର ସୂର୍ଯ୍ୟମନ୍ଦିର ଯୋଗୁଁ । କାରଣ ନରସିଂହ ଦେବହିଁ ତାହାର ନିର୍ମାତା । କୋଣାର୍କ ମନ୍ଦିରର ଉଚ୍ଚତା ଥିଲା ୨୫୦ ଫୁଟ । ଏହି ବିରାଟ ମନ୍ଦିରକୁ ତୋଳିବା ପାଇଁ ପ୍ରକାଶ କୋଟି ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ପ୍ରାୟ ଷୋଳ ବର୍ଷ କାଳ ବାରଶହ କାରିଗର ଦିନରାତି ଅକ୍ଲାନ୍ତ ପରିଶ୍ରମ କରି ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ସମାପ୍ତ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟର ବିଷୟ ଯେ ଓଡ଼ିଶାର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମନ୍ଦିର ପରି ଏ ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟ କଳାପାହାଡ଼ର କ୍ରୋଧରୁ ରକ୍ଷା ପାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଭଗ୍ନ କୋଣାର୍କ ମନ୍ଦିର ବର୍ତ୍ତମାନ ୧୩୦ ଫୁଟ ମାତ୍ର ଉଚ୍ଚ । କିନ୍ତୁ ମନ୍ଦିରର ଧ୍ୱଂସାବଶେଷରୁ ମଧ୍ୟ ଜଣାପଡ଼ୁଛି ଯେ ଏହା ସ୍ଥାପତ୍ୟ ଓ ଭାସ୍କର୍ଯ୍ୟରେ ଅତୁଳନୀୟ ଏବଂ ଭାରତର ଅନ୍ୟ କୌଣସିଠାରେ ଏହାର ପଟାନ୍ତର ନାହିଁ । ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଚୀନ ପରିବ୍ରାଜକ ପାଟଳୀପୁତ୍ର ରାଜପ୍ରାସାଦ ଦେଖି ବିସ୍ମୟରେ କହିଥିଲେ ଯେ, ଏହା ଅତିମାନବଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିବ; ମାନବ ହାତରେ ଏହାର ନିର୍ମାଣ ଅସମ୍ଭବ । କିନ୍ତୁ ସେ ଯଦି ଓଡ଼ିଶାର ଏହି କୋଣାର୍କ ମନ୍ଦିର ଦେଖିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଥାନ୍ତେ ସେ ଅବଶ୍ୟ ଆହୁରି ଅଧିକ ବିସ୍ମୟାଭିଭୂତ ହୋଇ କହିଥାନ୍ତେ ଯେ, ଏ ମନ୍ଦିର ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର କୀର୍ତ୍ତି ନୁହେଁ; ଦେବତାମାନଙ୍କର କୀର୍ତ୍ତି । ଏ ବିରାଟ ମନ୍ଦିର ଚିରକାଳକୁ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କର ଶିଳ୍ପକାରୁକାର୍ଯ୍ୟର ନିଦର୍ଶନ ହୋଇ ରହିବ । ଅନ୍ୟ କେଉଁ ଯୁଗରେ ବା ଅନ୍ୟ କେଉଁ ଜାତି ଦ୍ୱାରା ଏହା ଭଳି କୀର୍ତ୍ତି ସମ୍ପାଦିତ ହୋଇନାହିଁ । ଓଡ଼ିଶାର ଗୌରବାବହ ଇତିହାସର ଏହା ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାୟୀ ନିଦର୍ଶନ ।

ନରସିଂହଦେବ ୧୨୬୪ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କଲେ । ତାଙ୍କ ପରେ ତାଙ୍କର ନଅ ଜଣ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଓଡ଼ିଶାରେ ରାଜତ୍ୱ କରିଥିଲେ । ସେମାନେ ଦୁର୍ବଳ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଓଡ଼ିଶା ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ମୂଳଦୁଆ ଅନଙ୍ଗଭୀମଦେବ ଓ ନରସିଂହଦେବ ଏଡ଼େ ଦୃଢ଼ଭାବରେ ସ୍ଥାପନ କରିଯାଇଥିଲେ ଯେ, ଓଡ଼ିଶାର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରୁ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବାରମ୍ବାର ଆକ୍ରମଣ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ତାହା ତିଳେମାତ୍ର ହଲଚଲ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ଯେତେବେଳେ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ପ୍ରବଳ ଆକ୍ରମଣ

"ଭଗବାନ କୋଟି କୋଟି ମୂକ ଲୋକଙ୍କ ହୃଦୟ ଭିତରେ ଅଛନ୍ତି । ମୁଁ ଅନ୍ୟ ଭଗବାନ ସ୍ୱୀକାର କରେନାହିଁ । ଏହି ମୂକ ଲୋକେ ତାଙ୍କ ଅସ୍ତିତ୍ୱ କଥା ବୁଝନ୍ତି ନାହିଁ । ମୁଁ ବୁଝେ—ଏହି କୋଟି କୋଟି ଲୋକଙ୍କ ସେବାଦ୍ୱାରା ସର୍ବାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ସେହି ଭଗବାନ ବା ସତ୍ୟରୂପୀ ସେହି ସତ୍ତାର ପୂଜା କରେଁ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଫଳରେ ଭାରତର ସମସ୍ତ ପ୍ରଦେଶ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ପଦାନତ ହୋଇଥିଲା, ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ୱାଧୀନତା ଧ୍ୱଜାକୁ ଅବନତ କରିଦେବା ନିମନ୍ତେ ଯାବତୀୟ ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହାକୁ ସେ ଶିର ଉନ୍ନତ ରଖିଥିଲା । ଓଡ଼ିଶାର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ମୁସଲମାନଶକ୍ତି ଏତେ ପ୍ରବଳ ଥିଲା ଯେ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜା ଓ ପ୍ରଜା, ସାମନ୍ତ ଓ ସେନାପତି ସମସ୍ତେ ଦେଶ-ପ୍ରେମରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କର ଆତ୍ମରକ୍ଷଣ ସମସ୍ତ ମତଭେଦ ଭୋଳି ପକାଇଥିଲେ ଏବଂ ରାଣୀ ଏଲିଜାବେଥଙ୍କ ସମୟରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ଲୋକେ ଯେପରି ସ୍ପାନିଶ୍ ଆର୍ମାଡ଼ା ବା ସ୍ପେନର ନୌବାହିନୀକୁ ଓ ବୈଦେଶିକ ଆକ୍ରମଣକୁ ହଟାଇ ଦେବାକୁ ଏକତାବଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ ଓଡ଼ିଆମାନେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଜାତିର ସମସ୍ତ ଶତ୍ରୁଙ୍କୁ ହଟାଇ ଦେବାପାଇଁ ଏକତାବଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତ ଶତ୍ରୁଙ୍କ ବିପକ୍ଷରେ ଏହି ଏକତାବଦ୍ଧ ହେବା ସବୁଦିନେ ସମ୍ଭବ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ । ଉତ୍କଳ (ଓଡ଼ିଶା) ତାର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାରେ ସହାୟ ହେବାପାଇଁ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରବଳ ପରାକ୍ରମୀ ରାଜଶକ୍ତିର ପ୍ରୟୋଜନ ଅନୁଭବ କରିଥିଲା ଏବଂ ସୌଭାଗ୍ୟକୁ ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶୀ ରାଜାମାନେ ଯଥା ସମୟରେ ଉତ୍କଳ ସିଂହାସନରେ ଆରୂଢ଼ ହେଲେ । କପିଳେନ୍ଦ୍ରଦେବ ଏ ବଂଶର ପ୍ରଥମ ନରପତି । ଉତ୍କଳର ପୁନର୍ଗଠନ ଯୁଗର ତାଙ୍କୁ ଅଗ୍ରଦୂତ ବା ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ କୁହାଯାଇପାରେ । ଅତି [illegible] ଅବସ୍ଥାରୁ ଉଠି ସେ ଉତ୍କଳର ସମ୍ରାଟ ଆସନରେ ବସିଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ନିଜ ଆସନ ଦୃଢ଼ କରିବା ନିମନ୍ତେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଭିତରେ ତାଙ୍କୁ ବହୁ ବିଦ୍ରୋହ ଦଳନ କରିବାକୁ ହୋଇଥିଲା । ସେ ୧୪୩୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଉତ୍କଳର ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କଲେ । ୧୪୪୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ବେଳକୁ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ହୋଇଥିବା ସମସ୍ତ ବିଦ୍ରୋହ ଦଳନ ହୋଇ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ଶାନ୍ତି ପୁନଃସ୍ଥାପିତ ହୋଇ ପାରିଥିଲା ।

ଏହା ପରେ ତାଙ୍କର ଦିଗ୍ବିଜୟ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ବଙ୍ଗଳାର ସୁଲତାନ ନାସିରୁଦ୍ଦିନ ମହମୁଦ ଉତ୍କଳ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଉତ୍ତର ଅଂଶ ଅଧିକାର କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ; କିନ୍ତୁ କପିଳେନ୍ଦ୍ରଦେବଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସେ ଏତେ ଶୋଚନୀୟ ଭାବରେ ପରାଜିତ ହୋଇଥିଲେ ଯେ, ବଙ୍ଗଳାର ମୁସଲମାନମାନେ ଓଡ଼ିଶା ଆକ୍ରମଣ କରିବାକୁ ବହୁଦିନ ଯାଏ ସାହସ କରିପାରି ନ ଥିଲେ । ୧୪୪୪ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ କପିଳେନ୍ଦ୍ର ନେଲୋର ନିକଟରେ ଅବସ୍ଥିତ ଚନ୍ଦ୍ରଗିରି ଓ ଉଦୟଗିରି ରାଜ୍ୟଦ୍ୱୟ ଜୟ କରି ପୁଣି ଉତ୍କଳ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିଥିଲେ । ଏହି ଦୁଇ ରାଜ୍ୟ ଗଙ୍ଗବଂଶୀ ସମ୍ରାଟମାନଙ୍କର ଅଧୀନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ବଂଶର ଦୁର୍ବଳ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀମାନଙ୍କ ରାଜତ୍ୱ କାଳରେ ଏ ଦୁଇ ରାଜ୍ୟ ପୁଣି ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭ କରିଥିଲା । ୧୪୬୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସେ କାବେରୀ ନଦୀ ନିକଟସ୍ଥ କେରଳ ରାଜ୍ୟ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ୧୪୬୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ ପରେ ଦାକ୍ଷିଣା-ତ୍ୟର ପ୍ରବଳ ପରାକ୍ରାନ୍ତ ହିନ୍ଦୁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବିଜୟ-ନଗରର ବିପୁଳ ବାହିନୀ କପିଳେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରାଭୂତ

"ମୁଁ କେତେଥର ହୁଁ କ୍ରୋଧବଶ ଭଲ ମନ୍ଦ ବାରନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଭାରତ ଦିନେ ଜାଗି ଉଠିବ ଏବଂ ଏହି ଅହିଂସାବ୍ରତ ଗ୍ରହଣ କରିବ । ମୁଁ ୧୯୧୫ ପାଇଁ ହୋଇ ମୋର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେବାକୁ ମୁଁ ସେହି କଥାକୁ ଧରି ରଖିଅଛି । ଏ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯଦି ମୋର ନ ଥାନ୍ତା ତାହାହେଲେ ଜୀବନକୁ ମୋର ଅହେତୁ ଭୁଲିଯାଆନ୍ତି ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ମୋଗଲ ରାଜତ୍ୱରେ ଓଡ଼ିଶାର କେତୋଟି ମଙ୍ଗଳ ହୋଇଥିଲା । ଯଥା—

(୧) ଅକବରଙ୍କ ହିନ୍ଦୁ ରାଜସ୍ୱ ମନ୍ତ୍ରୀ ଟୋଡ଼ର-ମଲ୍ଲଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ଓଡ଼ିଶାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ।

(୨) ଓଡ଼ିଶାର ଜଳ ଓ ସ୍ଥଳ ବାଣିଜ୍ୟର ଅଭ୍ୟୁଦୟ । ହରିହରପୁର, ବାଲେଶ୍ୱର, ପୁରୀ ଓ ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା ନଦୀକୂଳରେ ଥିବା ପିପିଲି ଏବଂ ମେଦିନୀପୁରର ହିଜଳିରେ ଇଂରେଜ ସୌଦାଗରମାନଙ୍କର ବାଣିଜ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ରମାନ ସ୍ଥାପିତ ହେବାରୁ ତାହା ଓଡ଼ିଶା ବାଣିଜ୍ୟର ଉନ୍ନତି ପ୍ରତି ସହାୟକ ହୋଇଥିଲା ।

(୩) ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ମଧ୍ୟ ବହୁଳ ଅଭ୍ୟୁଦୟ ଘଟିଥିଲା । କାରଣ ମୋଗଲମାନଙ୍କ ରାଜତ୍ୱ ସମୟରେ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ, ଦୀନକୃଷ୍ଣ ଓ ବିଶ୍ୱନାଥ ଖୁଣ୍ଟିଆ ପ୍ରଭୃତି କବିମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଅମର କାବ୍ୟମାନ ରଚନା କରିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ସେସବୁ ଆଜଯାଏଁ ସୁଦ୍ଧା ଅତୁଳନୀୟ ରହିଅଛି । କିନ୍ତୁ ମୋଗଲ ରାଜତ୍ୱର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କୁଫଳ ଓଡ଼ିଶାର ସିଂହାସନରେ ଭୋଇବଂଶ ରାଜାମାନଙ୍କୁ ସ୍ଥାନ ଦେଇ ସେମାନଙ୍କୁ ମୋଗଲ ବାଦଶାହାଙ୍କ ଅଧାଅଧି ସ୍ୱାଧୀନ ନରପତି ରୂପେ ସ୍ୱୀକାର କରିବା । ଭୋଇବଂଶୀୟ ରାଜାମାନେ ୧୫୬୮ରୁ ୧୭୫୧ ଖ୍ରୀଃଅ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓଡ଼ିଶାରେ ରାଜତ୍ୱ କରିଥିଲେ ।

ଖ୍ରୀଃଅଃ ୧୭୫୧ରୁ ଖ୍ରୀଃଅଃ ୧୮୦୩ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓଡ଼ିଶା ମରହଟ୍ଟାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶାସିତ ହେଲା । ମୋଗଲ ଶାସନଠାରୁ ମରହଟ୍ଟା ଶାସନ ବିଶେଷ ଭିନ୍ନ ନ ଥିଲା । ମରହଟ୍ଟାମାନେ ମୋଗଲମାନଙ୍କଠାରୁ ଓଡ଼ିଶାର ଧର୍ମଗତ ବିଷୟମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅଧିକ ନଜର ଦେ ଥିଲେ । ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ପୂଜା ଓ ଯାନଯା ଉପଯୁକ୍ତ ଭାବରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେବା ନିମନ୍ତେ ସେମା ଯଥେଷ୍ଟ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ । ସେମାନେ ନ ଦେଉଳମାନ ତୋଳାଇଥିଲେ ଏବଂ ପୁରୁଣା ଦେଉଳ ମାନଙ୍କର ମରାମତି କରାଇଥିଲେ । ସେମାନେ କୋଣ ଦେଉଳର ଭଙ୍ଗା ନାଟମନ୍ଦିରର ପଥର ଅଣା ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିରର ଭୋଗମଣ୍ଡପ ତିଆରି କରାଇଥିଲେ । କୋଣାର୍କରୁ ଅରୁଣ ସ୍ତମ୍ଭ ଅଣାଇ ସେମାନେ ପୁ ମନ୍ଦିର ଆଗରେ ସ୍ଥାପିତ କରାଇଥିଲେ । ଏହାଛ ସେମାନଙ୍କ ସମୟରେ କାଠଯୋଡ଼ି ବନ୍ଧ ମରାମ କରାଯାଇଥିଲା । ଏ ସମସ୍ତ ଜନହିତକର କାର୍ଯ୍ୟ କରି ସତ୍ତ୍ୱେ ମରହଟ୍ଟାମାନେ ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ବହୁ ଅତ୍ୟାଚାର କରୁଥିଲେ । ସବୁବେଳେ ଧନ ହରଣ ଓ ଲୁଣ୍ଠନ ଲାଗିରହିଥିଲା । ଯେଉଁମାନେ ଖଜଣ ଆଦାୟ କରୁଥିଲେ, ସେମାନେ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ଖ ହନ୍ତସନ୍ତ କରୁଥିଲେ । ଏ ଅତ୍ୟାଚାର ଫଳରୁ ଓଡ଼ିଶା ଶିଳ୍ପ ଓ ବାଣିଜ୍ୟ ଧ୍ୱଂସ ପାଇଲା । କିନ୍ତୁ ସାହିତ୍ୟ-ଚର୍ଚ୍ଚାରେ ବିଶେଷ ବାଧା ପଡ଼ି ନ ଥିଲା । ମରହଟ୍ଟା ଯୁଗର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଓଡ଼ିଆ କବି ଅଭିମନ୍ୟୁ ସାମନ୍ତ ସିଂହାର ତାଙ୍କର ବିଦଗ୍ଧ ଚିନ୍ତାମଣି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅମର କାବ୍ୟମାନ ରଚନା କରିଥିଲେ ।

ଖ୍ରୀଃ ୧୮୦୩ରୁ ଖ୍ରୀଃ ୧୯୪୭ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓଡ଼ିଶା ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶାସିତ ହେଲା । ଇଂରେଜମାନଙ୍କ କବଳରୁ ସମସ୍ତ ଭାରତକୁ ମୁକ୍ତ କରିବା ନିମନ୍ତେ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ଯେଉଁ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କଲେ, ତ

"ଯେଉଁ ଜିନିଷ ମୋର ହୃଦୟକୁ ଉଦ୍ବେଳିତ ନ କରେ, ମୁଁ ସେ ବିଷୟ ନେଇ ଯଦି ଲେଖେ ତାହାହେଲେ ମୁଁ ସ୍ୱଦେଶକୁ ବୋଧ କରିବାକୁ ହେବ ।"

—ଗାନ୍ଧିଜୀ

ଫଳରେ ଭାରତର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଂଶ ସହିତ ଓଡ଼ିଶା ମଧ୍ୟ ସ୍ୱାଧୀନ ହେଲା । ବ୍ରିଟିଶ ଶାସନରେ ଭାରତର କେବଳ ଯେ ଅମଙ୍ଗଳ ହୋଇଛି, କିଛି ମଙ୍ଗଳ ହୋଇ ନାହିଁ; ଏହା କୁହାଯାଇ ନ ପାରେ । ଭାରତୀୟ ଲୋକଙ୍କ ମନରେ ଏହା ନିଖିଳ ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟତାର ଉଦ୍ରେକ କଲା ଏବଂ ଶାସନତନ୍ତ୍ର କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଭେଦଭାବ ଥିଲା, ତାକୁ ସମୂଳେ ଲୋପ କଲା । ସମୁଦାୟ ଭାବରେ ଇଂରେଜ ଶାସନ ଯୋଗୁଁ ଭାରତର ଯାହା ଅନିଷ୍ଟ ହୋଇଅଛି ତାହା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଉତ୍ତମରୂପେ ଜଣା ଏବଂ ତାହା କାହା ମନରୁ ପାସୋରି ଯାଇନାହିଁ । ତେଣୁ ତହିଁର ଆଲୋଚନା ଅନାବଶ୍ୟକ । ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ଅମଳରେ ଓଡ଼ିଆଭାଷୀ ରାଜ୍ୟ ଖଣ୍ଡବିଖଣ୍ଡିତ ହେଲା ଏବଂ କେତେକ ଓଡ଼ିଆ ଜମିଦାରୀ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କ ହାତରୁ ଚାଲିଗଲା । ଏ ଦୁଇ ଘଟଣା ଯୋଗୁଁ ଇଂରେଜ ଶାସନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କ ମନରେ ବହୁତ ଅସନ୍ତୋଷ ରହିଗଲା । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶ ଗଠନ କରିବା ଏବଂ ବହୁକାଳ ବାହାରେ ରହିଯାଇଥିବା କେତେକ ଓଡ଼ିଆଭାଷୀ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ମିଶାଇବା ଦାବି ଇଂରେଜମାନେ ସେମାନଙ୍କର କୂଳକୁ ବହୁ ପରିମାଣରେ ସୁଧାରିଥିଲେ ।

୧୯୪୭ ମସିହାରେ ଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ କଲା ପରେ ଓଡ଼ିଶା ସବୁ ଦିଗରେ ଆଗେଇ ଚାଲିଅଛି । ଦେଶବିଭାଗ ପରେ ୧୯୪୮ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ପହିଲାରେ ବହୁ ଶତାବ୍ଦୀ ହେଲା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ରାଜନୈତିକ ଅସ୍ତିତ୍ୱ ବଜାୟ ରଖି ଆସିଥିବା ଓଡ଼ିଶାର ଗଡ଼ଜାତଗୁଡ଼ିକର ମୂଳ ପ୍ରଦେଶ ସହିତ ମିଶ୍ରଣ ଘଟିଲା । ଫଳତଃ ଏ ଆଦର୍ଶ ଭାରତ ନୂଆନୂଆ ସଙ୍ଗେ ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ମିଶ୍ରଣ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କଲା । ମାନ୍ୟବର ଶ୍ରୀହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବ ଏ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅଗ୍ରଣୀ ଥିଲେ । ଯଥାର୍ଥରେ ସେ ଆଜି ନବୀନ ଉତ୍କଳର ନିର୍ମାତାରୂପେ ପରିଚିତ । ଜଳୀୟ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଯୋଜନା, ଶିଳ୍ପଯୋଜନା, ଅର୍ଥନୈତିକ ଯୋଜନା ଓ କୃଷି ଉନ୍ନୟନ ଆଦି ଯେଉଁ ବଡ଼ ବଡ଼ ଯୋଜନାମାନ ଓଡ଼ିଶାରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଅଛି, ସେ ସବୁଗୁଡ଼ିକରେ ଓଡ଼ିଶାର ଭବିଷ୍ୟତ ଉନ୍ନତିର ପଥ ଅବଶ୍ୟ ପରିଷ୍କାର ହେବ ।

"ଭାରତର କୋଟି କୋଟି ଲୋକ ବର୍ତ୍ତମାନ ଖାଇ ନ ପାରନ୍ତି । ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ଅଶିକ୍ଷିତ ଲୋକ ଖାଇବାକୁ ଓ ପିନ୍ଧିବାକୁ ନ ପାଉ ଅଛନ୍ତି, ତୁମ୍ଭେ ବା ମୁଁ ଯେଉଁ ଧନର ଅଧିକାରୀ ସେ ଧନ ଉପରେ ତୁମ୍ଭର ବା ମୋର ଆଦୌ ଅଧିକାର ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ଯେପରି ସେବାଶୁଶ୍ରୂଷା ହୋଇପାରିବ, ସେମାନେ ଯେପରି ଖାଇ ପିନ୍ଧି ପାରିବେ ସେଥିପାଇଁ ଅମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଅମ୍ଭମାନଙ୍କର ପ୍ରୟୋଜନଗୁଡ଼ିକ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରୟୋଜନରୁ ବୃଦ୍ଧି ଧକାଉ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ଏବଂ ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ ସେମାନଙ୍କ ହିତ ପାଇଁ ଅଭାବ ଅସୁବିଧାକୁ ବରଣ କରିନେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଚୁମ୍ବକରେ ଓଡ଼ିଶା ପରିଚୟ

(କ) ଓଡ଼ିଶାର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ.—୫୯,୦୧୮ ବର୍ଗମାଇଲ
ଲୋକସଂଖ୍ୟା—୧୩୭,୬୮,୦୦୦ (୧୯୫୧ ମସିହାର ଜନଗଣନା ଅନୁସାରେ)
ସହରସଂଖ୍ୟା—୩୦
ଗ୍ରାମସଂଖ୍ୟା—୪୫,୪୬୭

ଓଡ଼ିଶାର ଜିଲ୍ଲା ସମୂହର ବିଶଦ ବିବରଣୀ

(ଜିଲ୍ଲା ମାନଙ୍କର ନାମ)	(ହେଡ଼ କ୍ୱାର୍ଟରର ନାମ)	କ୍ଷେତ୍ରଫଳ (ବର୍ଗମାଇଲ)	ଲୋକସଂଖ୍ୟା (୧୯୫୧ ଜନଗଣନା)	ନୂତନ ଶାସନବିଧାନ ଅନୁସାରେ ଓଡ଼ିଶା ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାପାଇଁ (ଆପାତତଃ) ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇଥିବା ସଭ୍ୟସଂଖ୍ୟା	ନୂତନ ଶାସନ ବିଧାନ ଅନୁସାରେ ଆପାତତଃ ଧାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥିବା (ଭୋଟଦାତାଙ୍କ) ସଂଖ୍ୟା
କଟକ	(କଟକ)	୪୨୧୦	୨୪,୪୯,୦୦୦	୨୫	୧୪,୧୨,୬୮୮
ପୁରୀ	(ପୁରୀ)	୪୦୪୩	୧୪,୬୬୦୦୦	୧୫	୮,୧୭,୧୧୫
ବାଲେଶ୍ୱର	(ବାଲେଶ୍ୱର)	୨୩୧୮	୧୧,୧୧,୦୦୦	୧୧	୬,୩୯,୦୩୧
ସମ୍ବଲପୁର	(ସମ୍ବଲପୁର)	୬୭୩୫	୧୨,୦୨,୦୦୦	୧୨	୭,୦୪,୬୨୩
ଗଞ୍ଜାମ	(ଛତ୍ରପୁର)	୪୭୨୪	୧୫,୬୧,୦୦୦	୧୬	୮,୩୪,୩୧୯
କୋରାପୁଟ	(କୋରାପୁଟ)	୯୮୪୪	୧୧,୨୮,୦୦୦	୧୧	୫,୯୮,୭୪୪
ଢେଙ୍କାନାଳ	(ଢେଙ୍କାନାଳ)	୪୧୬୧	୭,୪୨,୦୦୦	୮	୪,୮,୮୮୭
ସୁନ୍ଦରଗଡ଼	(ସୁନ୍ଦରଗଡ଼)	୩୭୫୭	୪,୯୧,୦୦୦	୫	୨,୬୮,୫୩୨
ମୟୂରଭଞ୍ଜ	(ବାରିପଦା)	୪୦୩୪	୯,୮୨୦୦୦	୧୦	୫,୨୫,୭୦୭
କେନ୍ଦୁଝର	(କେନ୍ଦୁଝରଗଡ଼)	୩୨୦୬	୫,୩୦,୦୦୦	୫	୨,୭୪,୮୮୭
କଳାହାଣ୍ଡି	(ଭବାନୀପାଟଣା)	୪୩୮୮	୭,୯୪,୦୦୦	୮	୪,୦୭,୧୬୭
ବଲାଙ୍ଗୀରପାଟଣା	(ବଲାଙ୍ଗୀର)	୩୪୭୮	୮,୨୨,୦୦୦	୯	୪,୭୦,୪୫୯
ବୌଦ୍ଧ-ଫୁଲବାଣୀ	(ଫୁଲବାଣୀ)	୪୧୨୦	୪,୫୦,୦୦୦	୫	୨,୩୦୭୭୨
ସର୍ବମୋଟ—		୫୯,୦୧୮	୧୩୭,୬୮୦୦୦	୧୪୦	୭୭,୦୩,୭୨୪

"ଯେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟତାରୂପକ ପାପ ହିନ୍ଦୁ ଜାତିକୁ କଳଙ୍କିତ କରୁଥିବ ସେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଜଗତରେ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ହୋଇ ରହିବ । ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ପକ୍ଷଂରେ ସ୍ୱରାଜ ଲାଭ କରିବା ହେବ ନାହିଁ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

(ଖ) ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କର ଲାଟ ଏବଂ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ

(ମାନ୍ୟବର ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଅଧୀନ ବିଭାଗମାନ ବନ୍ଧନୀ ଭିତରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଅଛି ।)

ମହାମାନ୍ୟ ଜନାବ୍ ଏମ୍. ଆସଫ୍ ଆଲି, ବାରିଷ୍ଟର୍—ଲାଟ ସାହେବ ।

୧ । ମାନ୍ୟବର ଶ୍ରୀ ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ—ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ (ଅର୍ଥ, କୃଷି ଓ ଜଙ୍ଗଲ, ସ୍ୱାୟତ୍ତଶାସନ ଓ ସମବାୟ, ଅବକାରୀ ଏବଂ ସାହାଯ୍ୟ ଓ ପୁନର୍ବସତି ବିଭାଗ)

୨ । ମାନ୍ୟବର ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ କାନୁନଗୋ—(ସ୍ୱରାଷ୍ଟ୍ରବିଭାଗ, ଆଇନ, ନଦୀ ଉପତ୍ୟକା, ଉନ୍ନୟନ, ଶିଳ୍ପ ଓ ଯୋଜନା ବିଭାଗ)

୩ । ମାନ୍ୟବର ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗରାଜ ମିଶ୍ର—(ଶିକ୍ଷା ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ବିଭାଗ)

୪ । ମାନ୍ୟବର ଶ୍ରୀ ରାଧାକୃଷ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ—(ପୂର୍ତ୍ତବିଭାଗ)

୫ । ମାନ୍ୟବର ଶ୍ରୀ ଲାଲ ରଣଜିତ ସିଂହ ବରିହା—(ଆଦିବାସୀ ଓ ଗ୍ରାମମଙ୍ଗଳ ବିଭାଗ)

୬ । ମାନ୍ୟବର ଶ୍ରୀ ସଦାଶିବ ତ୍ରିପାଠୀ—(ରାଜସ୍ୱ, ଯୋଗାଣ ଓ ପରିବହନ ବିଭାଗ)

୭ । ମାନ୍ୟବର ଶ୍ରୀ ପବିତ୍ରମୋହନ ପ୍ରଧାନ—(ଲୋକସମ୍ପର୍କ, ବାଣିଜ୍ୟ ଓ ଶ୍ରମ ବିଭାଗ)

(ଗ) ଓଡ଼ିଶା ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭା—(ସଭ୍ୟସଂଖ୍ୟା—୯୧)

ମାନ୍ୟବର ଶ୍ରୀ ଲାଲମୋହନ ପଟ୍ଟନାୟକ—ବାଚସ୍ପତି

ମାନ୍ୟବର ଶ୍ରୀମତୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବାଈ—ସହକାରୀ ବାଚସ୍ପତି

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କର ନାମ

ମାନ୍ୟବର ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ କାନୁନଗୋ, ମାନ୍ୟବର ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗରାଜ ମିଶ୍ର, ମାନ୍ୟବର ଶ୍ରୀ ରାଧାକୃଷ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ, ମାନ୍ୟବର ଶ୍ରୀ ଲାଲ ରଣଜିତ ସିଂହ ବରିହା, ମାନ୍ୟବର ଶ୍ରୀ ସଦାଶିବ ତ୍ରିପାଠୀ, ମାନ୍ୟବର ଶ୍ରୀ ପବିତ୍ର ମୋହନ ପ୍ରଧାନ, ଶ୍ରୀ ଗୌରାଙ୍ଗ ଚରଣ ଦାସ, ଶ୍ରୀ ଚକ୍ରଧର ପଟ୍ଟନାୟକ, ଶ୍ରୀ ଭୈରବଚନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି, ଶ୍ରୀ ଯାଦୁଚରଣ ଦାସ, ଶ୍ରୀ ନାରାୟଣ ବୀରବର ସାମନ୍ତ, ଶ୍ରୀ ମନମୋହନ ସାହୁ, ଶ୍ରୀ ସହଦେବ ଦାସ, ଶ୍ରୀ ଗଦାଧର ଦତ୍ତ, ଶ୍ରୀ ରାଜେନ୍ଦ୍ରକୁମାର ଦାସ, ଶ୍ରୀ ଦ୍ୱାରିକାନାଥ ଦାସ, ଶ୍ରୀ ମଦନମୋହନ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଶ୍ରୀ ହୃଷୀକେଶ ତ୍ରିପାଠୀ, ଶ୍ରୀ ଜୟକୃଷ୍ଣ ମହାନ୍ତି, ଶ୍ରୀ ଲୋକନାଥ ମିଶ୍ର, ଶ୍ରୀ ପୂର୍ଣ୍ଣାନନ୍ଦ ସାମଲ, ଶ୍ରୀ ବନମାଳୀ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଶ୍ରୀ ସତ୍ୟବାଦୀ ନନ୍ଦ, ଶ୍ରୀ ସୁରେନ୍ଦ୍ରନାଥ ଦାସ, ଶ୍ରୀ ଜଳନ୍ଧର ସୁଆର ଉପରାୟ, ଶ୍ରୀ କରୁଣାକର ପାଣିଗ୍ରାହୀ, ଶ୍ରୀ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ସାହୁ, ଶ୍ରୀ ବୃନ୍ଦାବନଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ, ଶ୍ରୀ ରତ୍ନାକର ସୂପକାର, ଶ୍ରୀ ମୋହନ ସିଂହ, ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ମିଶ୍ର, ଶ୍ରୀ ରବି ବେହେରା, ଲାଲ ରୁଦ୍ରମାଧବ ଦେଓ, ଶ୍ରୀ ମନମୋହନ ବେହେରା, ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ମିଶ୍ର, ଶ୍ରୀ ନାରାୟଣ ପଣ୍ଡା, ଶ୍ରୀ ମଧୁସୂଦନ ମହାପାତ୍ର, ଶ୍ରୀ ଶମ୍ଭୁ ନାୟକ, ଶ୍ରୀ ଉମାଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଡାକ୍ତର ଗୋପୀନାଥ ପଣ୍ଡା, ଶ୍ରୀ ଏ. ନାରାୟଣ ମୂର୍ତ୍ତି, ଶ୍ରୀ ନାରାୟଣ ସାହୁ, ଶ୍ରୀ ଅନନ୍ତ ତ୍ରିପାଠୀ ଶର୍ମା, ଶ୍ରୀ ରାଧାମୋହନ

"ଯେ ବ୍ୟକ୍ତି ଧର୍ମ ଓ ନୀତିର ନାମରେ ଲୋକଙ୍କୁ ଅଜ୍ଞାନ କରେ । ସେ ଯେପରି ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ସେବା କରେ ଅନ୍ୟ କେହି ସେପରି କରେ ନାହିଁ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ସାହୁ, ଶ୍ରୀ ରାଧାକୃଷ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସରାୟ, ମୌଲବୀ ମହମ୍ମଦ ୟୁସୁଫ, ମୌଲବୀ ସୟଦ ଫଜଲ୍ ହକ୍, ମୌଲବୀ ମହମ୍ମଦ ... ମୌଲବୀ ମହମ୍ମଦ ଲତିଫୁର ରହମାନ, ଶ୍ରୀମତୀ ବିଦ୍ୟୁତପ୍ରଭା ଦେବୀ, ଶ୍ରୀ ଘନଶ୍ୟାମ ଦାସ ଥୁରିଆ, ରାଜା ଶ୍ରୀ ଚୈତନ୍ୟ ନାରାୟଣ ଭଞ୍ଜ ଦେଓ, ଶ୍ରୀ ବ୍ରଜନାଥ ମିଶ୍ର, ଶ୍ରୀ ବୈଦ୍ୟନାଥ ରଥ, ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ସାହୁ, ମିସ୍ ଏ ... ଲାଥ୍‌ରୁଅର୍ ମର୍ଦ୍ଦେ, ଶ୍ରୀ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ମଲ୍ଲିକ, ଶ୍ରୀ ଗୋଦାବରୀ ରାମଦାସ, ଶ୍ରୀ ଲାଲମୋହନ ପଣ୍ଡା, ଶ୍ରୀ ନବକୃଷ୍ଣ ଦାସ, ଶ୍ରୀ ଶିବଶଙ୍କର ଦାସ, ଶ୍ରୀ ମାନଗୋବିନ୍ଦ ପଣ୍ଡା, ଶ୍ରୀ ଗୋପୀନାଥ ନାୟକ, ଶ୍ରୀ ଜଲନ୍ଧର ଦେବ, ଶ୍ରୀ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଶ୍ରୀ ମହେଶଚନ୍ଦ୍ର ସୁବାହୁ ସିଂହ, ଶ୍ରୀ ବୃନ୍ଦାବନ ପ୍ରଧାନ, ଶ୍ରୀ ଥାଟରାଜ ରୁଦ୍ରପ୍ରତାପ ସିଂହ ଦେଓ, ଶ୍ରୀ କାଳୀପ୍ରସାଦ ବାବୁ, ଶ୍ରୀ ଗଜାନନ ନାୟକ, ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀଧର ଦାସ, ଶ୍ରୀ ଦିବାକର ବହିଦାର, ଶ୍ରୀ ହମାର ଚରଣ ମାଝି, ଶ୍ରୀ କପିଳେଶ୍ୱର ପ୍ରସାଦ ନନ୍ଦ, ଶ୍ରୀ କମୁରଞ୍ଜ ନାୟକ, ଶ୍ରୀ ନରହରି ଦଣ୍ଡପାଟ, ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଗଣ୍ଡେଲ, ଶ୍ରୀ ସଦାନାରାୟଣ ମହାପାତ୍ର, ଶ୍ରୀ ମାଝିକଣ୍ଠ ମହାନ୍ତି, ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ଭଞ୍ଜଦେଓ, ଶ୍ରୀ ଦାମୋଦର ମହାନ୍ତି, ଶ୍ରୀ ଶରତଚନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି, ଶ୍ରୀ ବୃନ୍ଦାନାଥ ରାୟ, ଶ୍ରୀ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ସାହୁ, ଶ୍ରୀ ଦଶରଥ ପ୍ରଧାନ, ଶ୍ରୀ ମୋହନ ନାଗ, ଶ୍ରୀ ଶଶିଭୂଷଣ ପ୍ରଧାନ । [ଦୁଇଗୋଟି ସ୍ଥାନ ଖାଲିଅଛି]

(ଘ) ଭାରତର କେନ୍ଦ୍ର ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳ ଏବଂ କେନ୍ଦ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାରେ ଓଡ଼ିଶାର ସଦସ୍ୟବୃନ୍ଦ—(୪)

[୧] ମାନ୍ୟବର ଶ୍ରୀ ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବ—ଶିଳ୍ପ ଓ ଯୋଗାଣ ବିଭାଗ ମନ୍ତ୍ରୀ ।

[୨] ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଦସ୍ୟବୃନ୍ଦ—

ଶ୍ରୀ ବିଶ୍ୱନାଥ ଦାସ, ଶ୍ରୀ ରାଜକିଶୋର ଦାସ, ଶ୍ରୀ ଭୁବନାନନ୍ଦ ଦାସ, ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଗଜପତି ନାରାୟଣ ଦେଓ, ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ, ଶ୍ରୀ ବିଜୟକୁମାର ପାଣି, ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ମିଶ୍ର, ମୌଲବୀ ମହମ୍ମଦ ହନିଫ, ଶ୍ରୀ ଏନ୍. ମାଧବ ରାଓ, ଶ୍ରୀ ଲାଲ ରାଜକନହ୍ୟାର, ଶ୍ରୀ ସାରଙ୍ଗଧର ଦାସ, ଶ୍ରୀ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ମିଶ୍ର, ଶ୍ରୀ ମହେଶ୍ୱର ନାୟକ ।

(ଙ) ଓଡ଼ିଶା ହାଇକୋର୍ଟ—

ମାନ୍ୟବର ଶ୍ରୀ ବୀରକିଶୋର ରାୟ—ପ୍ରଧାନ ବିଚାରପତି

" ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ—ବିଚାରପତି

" ଶ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗରାଜ ପାଣିଗ୍ରାହୀ—ବିଚାରପତି

" ଶ୍ରୀ ଆର୍. ଏଲ୍. ନରସିଂହମ୍, ଆଇ. ସି. ଏସ୍.—ବିଚାରପତି

	ପୁରୁଣା ଜିଲ୍ଲା	ପୂର୍ବତନ ଗଡ଼ଜାତ ଅଞ୍ଚଳ	ସର୍ବମୋଟ
(ଚ) କୃଷି—		(ଏକର)	(ଏକର)
(କ) ଚାଷୋପଯୋଗୀ ଜମିର—			

"ଯେଉଁ ମାନବ ଜାତିର ସେବାରେ ତା ହୃଦୟରୁ ଭଗବାନ ହେଲେ ତାଙ୍କ ଅସ୍ଥାନ ହୋଇ ରହିଅଛନ୍ତି ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ମୋଟ କ୍ଷେତ୍ରଫଳ—	୨୦୧,୪୧,୯୭୧	୧,୭୨,୩୫,୨୨୬	୩,୭୩,୭,୭୬୪୭
(ଖ) ଚାଷଜମିର ମୋଟ କ୍ଷେତ୍ରଫଳ—	୭୫,୭୨,୯୧୯	୪୯,୧୫,୮୦୦	୧୨,୫୨,୪୭୧୯
(ଗ) ବିଭିନ୍ନ ଶସ୍ୟ ଚାଷ କରାଯାଉଥିବା ଜମିର ପରିମାଣ—			
୧) ଶୀତଦିନିଆ ଧାନ (ଶାରଦ)	୪୭,୫୭,୧୫୬	୩୫୬୮,୩୦୦	୮୨,୨୫୪୯୬
୨) ବିଆଲୀ ଧାନ	୬,୭୨,୮୦୪	୩ ୫୦,୩୦୦	୧୦,୦୩,୧୦୪
୩) ଡାଲୁଆ ଧାନ	୭୮,୦୬୬	୧,୦୦୦	୭୯,୦୬୬
୪) ଗହମ	୬,୨୫୬	୫,୪୦୦	୧୧,୬୫୬
୫) ବାର୍ଲି	୯୬୦	—	୯୬୦
୬) ଜଓ୍ୱାର	୩୮,୭୧୯	୨୭,୯୦୦	୬୬,୬୧୯
୭) ବାଜରା	୪,୪୪୦	୪,୬୦୦	୯,୦୪୦
୮) ରାଗି ବା ମାଣ୍ଡିଆ	୨୭୦୭୯୦	୪୩,୬୦୦	୩୧୪ ୩୯୦
୯) ମକା	୨୫,୨୧୨	୨୮,୯୦୦	୫୪,୧୧୨
୧୦) ମୁଗ ବିରି ବୁଟ ପ୍ରଭୃତି	୧୨,୯୮୬୪	୫୬,୦୦୦	୧୮୫,୮୬୪
୧୧) ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଏବଂ ଡାଲିଶସ୍ୟ	୮୭୪, ୯୦୫	୨୭୫, ୦୦୦	୧୧,୪୯,୯୦୫
୧୨) ପେଶୀ	୫୬୮୦	୧୬, ୦୦୦	୨୧, ୬୮୦
୧୩) ରାଶି	୮୨ ୯୬୬	୨୦୫, ୦୦୦	୨୮୭, ୯୬୬
୧୪) ରେଡ଼ି ଏବଂ ସୋରିଷ	୨୩, ୦୨୮	୪୭, ୬୦୦	୭୦, ୬୨୮
୧୫) ଚିନାବାଦାମ	୩୨, ୦୪୩	୨୨, ୯୫୩	୫୪, ୯୯୩
୧୬) ନଡ଼ିଆ	୧୦, ୯୪୯	—	୧୦, ୯୪୯
୧୭) ଶଣ ବା ଜଡ଼ା	୨୨, ୨୪୬	୨୨ ୦୦	୪୪ ୨୪୬
୧୮) ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ତୈଳବୀଜ	୯୦, ୭୮୧	୨୬ ୭୦୦	୧୧୭୩୮୧
୧୯) ମସଲା	୨୦, ୨୩୪	—	୨୦ ୨୩୪
୨୦) ଆଖୁ	୩୩, ୧୩୪	୨୯୦୦୦	୬୨ ୧୪୩
୨୧) କପା	୯୦୦୦ (ଅନୁମାନିକ)	—	୯୦୦୦
୨୨) ପୋଟ	୪୫ ୩୦୦	୫ ୭୦୦	୫୧,୦୦୦

" କାହିଁ କୋଟି ଲୋକଙ୍କ [illegible] ର ଗାଲ୍‌ରାକୁ ଯାହା ମୁଛୁନାହିଁ ତାହା [illegible] ତିଆରି କରିବ ନାହିଁ ସମସ୍ତଙ୍କର ଏ ଦୁଃଖ [illegible] ଉଚିତ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

(ଆନୁମାନିକ)

୨୩) ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ତନ୍ତୁଜାତଦ୍ରବ୍ୟ	୯, ୨୪୮	—	୯, ୨୪୮
୨୪) ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରଙ୍ଗ	୧, ୨୭୫	—	୧, ୨୭୫
୨୫) କଫି	୧୩୫	—	୧୩୫
୨୬) ଧୂଆଁପତ୍ର	୩୦, ୭୨୫	୧, ୯୦୦	୩୨, ୬୨୫
୨୭) ଛଣପଟ	୨୫୦	—	୨୫୦
୨୮) ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଔଷଧ ଏବଂ ନିଶାଦ୍ରବ୍ୟ	୬, ୮୩୧	—	୬, ୮୩୧
୨୯) ପଶୁ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ	୧୨, ୬୧୭	—	୧୨, ୬୧୭
୩୦) ଫଳ ଏବଂ ପନିପରିବା	୧, ୮୪, ୩୫୬	—	୧, ୮୪, ୩୫୬
୩୧) ଅନ୍ୟ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ	୧୧, ୮୬୯	୧୯୫, ୧୦୦	୨, ୦୬, ୯୬୯
୩୨) ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଫସଲ	୧୧୩, ୨୮୮	୧୦, ୧୦୦	୧୨୩, ୩୮୮

(ଘ) ସର୍ବମୋଟ— ୨୫, ୮୮, ୦୦୨

(ଙ) ଜଙ୍ଗଲ—

(୧) ଜମିଦାରୀ ଜଙ୍ଗଲରୁ	ପୁରୁଣା ଜିଲ୍ଲାସମୂହ	ପୂର୍ବତନ ଗଡ଼ଜାତ ଅଞ୍ଚଳ	ସର୍ବମୋଟ
ମିଶାଇ କ୍ଷେତ୍ରଫଳ (ବର୍ଗମାଇଲ)	୫୨୧୧	୭୨୫୮	୧୨୪୬୯

(୨) ଜଙ୍ଗଲଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ—ମୃତ୍ତିକା, ବୃକ୍ଷ, କାଠଗଣ୍ଡି ବା ଚଲାଣ, ବାଉଁଶ, ଜାଳେଣି କାଠ, ବେତ ଲତା କାଉଁଶ ପ୍ରଭୃତି; ତନ୍ତୁ, ପତ୍ର, ଫୁଲ, ମଞ୍ଜି, ଶିଝୁଳ, ଫଳମୂଳ, ମହୁଲ ରସ, ଖଇର ଛେଲି, ଗମ ଅଠା, କାଠତେଲ, ଝୁଣା, ପ୍ରାକୃତିକ ବାର୍ଣ୍ଣିସ ରଙ୍ଗ, ଲାଖ, କାଠ କୋଇଲା, ମହୁ ଏବଂ ମହମ; ଚମଡ଼ା ହାତୀଦାନ୍ତ, ହାଡ଼ ଏବଂ ଶିଙ୍ଗ; ମହୁଆ ଫୁଲ, ମହୁଆ ମଞ୍ଜି, କରଞ୍ଜ, ରେଶମ ଗୋଟି, କୋଚିଲା ମଞ୍ଜି ଇତ୍ୟାଦି।

(ଚ) ଓଡ଼ିଶାର ଶିଳ୍ପ ସମ୍ପଦ—

(୧) ବଡ଼ ଓ ମଧ୍ୟମ ଧରଣର ଶିଳ୍ପ—କାଗଜକଲ, (ଓରିଏଣ୍ଟ କାଗଜ କଲ, ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲା); ମିଲ ଲୁଗା (ଓଡ଼ିଶା ଟେକ୍ସଟାଇଲ ମିଲ, ଚୌଦ୍ୱାର, କଟକ ଜିଲ୍ଲା); କାଚ ଏବଂ ଫାୟାର ବ୍ରିକସ୍ (ବାରଙ୍ଗ, କଟକ ଜିଲ୍ଲା); ଲୁଣ (ପୁରୀ ଏବଂ ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲା); ଚିନି (କଟକ, ଗଞ୍ଜାମ ଏବଂ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲା); ରେଫ୍ରିଜରେଟର (କଳିଙ୍ଗ ରେଫ୍ରିଜରେଟର କର୍ପୋରେସନ ଲିମିଟେଡ୍, କଟକ); କୋଇଲା

“ମୋ ଭାରତବାସୀ ଭଲ ହେଲେହିଁ ଅନୁମାନ ହେବ, ସେମିତି ଭାବ ବ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଉନ୍ନତି କରିବା ପାଇଁ ମୋ ବଞ୍ଚିବ ହୋଇଛନ୍ତି।”

—ଗାନ୍ଧିଜୀ

ଷ୍ଟୋରେଜ ପ୍ଲାଣ୍ଟ ବା ଅଣ୍ଡା ରଖିବା ଯନ୍ତ୍ର (କଟକ); ଗେଞ୍ଜି କାରଖାନା (ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଏବଂ କଟକ); ମାଟିପାଏ (ମୟୂରଭଞ୍ଜ); ସାବୁନ (ଖଡ଼ିଆଳ ରୋଡ, କଳାହାଣ୍ଡି ଜିଲ୍ଲା)।

(୨) କୁଟୀର ଶିଳ୍ପ – ହାତବୁଣା ଲୁଗା (ଟେକ୍ସଟାଇଲ ମାର୍କେଟିଙ୍ଗ ଅନୁଷ୍ଠାନ, କଟକ); ଲୁଗା ବୁଣା (ସୋନପୁର, କଳାହାଣ୍ଡି, ବଲାଙ୍ଗୀର ଏବଂ ବରଗଡ଼); ଟସର ଶିଳ୍ପ, ହାତବୁଣା, ଖଇଲ, ସାବୁନ, ବାକ୍ସ ସିନ୍ଦୁକ ତିଆରି; ଖୁପା ଢାଲି; ଫିନାଇଲ; ତେଲଘଣା; ଚମଡ଼ା କାମ; ତାଣ୍ଡୁଗୁଣ୍ଡି, ଗାଲିଚି, ଡେଙ୍ଗି, ପିତ୍ତଳ ଏବଂ କଂସା ବାସନ, ତଗଲଣି, ସୁନା ଏବଂ ରୁପାର ତାରକସି କାମ, ଶିଙ୍ଗକାମ ପ୍ରଭୃତି।

(୩) ରେଜିଷ୍ଟ୍ରୀ ହୋଇଥିବା କାରଖାନା ଗୁଡ଼ିକର ସଂଖ୍ୟା—

(ପ୍ରେସ ସବୁକୁ ବାଦଦେଇ)— ୧୬୬

(ଞ) ମାଛକୁଣ୍ଡ ଜଳୀୟ-ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଯୋଜନା (ଡୁଡୁମା ଯୋଜନା ନାମରେ ପରିଚିତ) ଓ ହୀରାକୁଦ ବହୁମୁଖୀ ଯୋଜନା ବିଷୟରେ କେତେକ ଜାଣିବା କଥା—

(କ) ଡୁଡୁମା ଯୋଜନା—ମାଛକୁଣ୍ଡ ନଦୀରେ ଏ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଅଛି। ଏ ନଦୀର ଅଧିକାଂଶ ଓଡ଼ିଶା ଓ ମାନ୍ଦ୍ରାଜର ସୀମା ରୂପେ ରହିଅଛି। ଡୁଡୁମାଠାରେ ଗୋଟିଏ ଅଦ୍ଭୁତ ଜଳପ୍ରପାତ ଅଛି। ପ୍ରପାତର ଉପର ଓ ତଳର ଉଚ୍ଚତା ଓ ବର୍ଷା ପ୍ରବାହ ଏସବୁକୁ ମିଶାଇ ମୋଟରେ ୮୭୭ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚତା ଯାହା ଅଛି, ଜଳରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ କରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଅଛି। ବୋଧହୁଏ ତାହାର ପରିମାଣ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ନିମିତ୍ତ ଡୁଡୁମା ଜଳପ୍ରପାତଠାରୁ ୧୮ ମାଇଲ ଦୂରରେ ନଦୀ ବାନ୍ଧି ୧୩୭ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚରେ ୨୮ ହଜାର କୋଟି ଘନଫୁଟ ଜଳ ଧରି ରଖିବା ଭଳି ଗୋଟିଏ ବନ୍ଧ ତିଆରି ହେବ। ଏ ବନ୍ଧଯୋଗେ ବର୍ଷାଦିନର ବଳକା ପାଣିରୁ ବିଦ୍ୟୁତ୍ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନଦୀରେ ବନ୍ଧ ଦିଆଯିବ। ସେଥିଯୋଗୁଁ ୧୦୮,୦୦୦ କିଲୋୱାଟ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ ହୋଇପାରିବ ବୋଲି ଆଶା କରାଯାଉଛି। ଓଡ଼ିଶା ଏ ବିଦ୍ୟୁତ୍ଶକ୍ତିର ଶତକଡ଼ା ୫୦ ଭାଗ ବା ଅର୍ଦ୍ଧେ ପାଇବାର କଥା, କିନ୍ତୁ ମାନ୍ଦ୍ରାଜରେ ବିଦ୍ୟୁତ୍ଶକ୍ତିର ଅଧିକ ଦରକାର ହେବାରୁ ଓଡ଼ିଶା ୧୦ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମାନ୍ଦ୍ରାଜକୁ ଯଥାଯୁକ୍ତ ମୂଲ୍ୟରେ ୭୦ ଭାଗ ଦେଇ ନିଜେ ୩୦ ଭାଗ ନେବ ବୋଲି ଠିକ ହୋଇଛି।

(ଖ) ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ସରକାର ଉଭୟ ସରକାରଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ଯୋଜନାଟିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରୁଛନ୍ତି। ୧୩୨ କିଲୋୱାଟ ଲାଇନରେ ଓଡ଼ିଶାକୁ (ଜୟପୁର, ରାୟଗଡ଼ା, ବ୍ରହ୍ମପୁର) ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଶକ୍ତି ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବ। ଜୟପୁରଠାରୁ ଲାଇନ ବୋରିଗୁମା, ନବରଙ୍ଗପୁର, କୋରାପୁଟ ଓ କୋରାପୁଟକୁ ଯିବ। ରାୟଗଡ଼ାରୁ ସେଠାରେ ଥିବା କଳକୁ ବିଦ୍ୟୁତ୍ଶକ୍ତି ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବାର ଆଶା। ପୁଣି ମାଡ଼ାଙ୍କର [illegible] କୁ ଓ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଚାଲିକ୍ଷେମଣ୍ଡି ସହର ଓ ତାହାର ଆଖପାଖରେ ଥିବା ଗୋପାଳପୁର, ଛତ୍ରପୁର, ରମ୍ଭା ଓ ଆସ୍କାକୁ ଏବଂ କେନ୍ଦ୍ରରେ ରସୁଲକୁଣ୍ଡାକୁ ବିଦ୍ୟୁତ୍ଶକ୍ତି ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବ। ଏ ସବୁ ସ୍ଥାନରେ ବିଦ୍ୟୁତ୍ଶକ୍ତି ଶୀଘ୍ର ଯୋଗାଇବା ନିମନ୍ତେ ୧୯୫୩ ମସିହାରେ ବିଦ୍ୟୁତ୍ଶକ୍ତି ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବାର ଆଶା।

"ସତ୍ପଥରେ ଗତି କରିବା ଯେଉଁ ସେଇଁ ବଳ ଅଟେ ସେ ବଳ ଅଛି ବୋଲି ପ୍ରତୀତ ହେବା ସ୍ୱାଧୀନ ଓ ବଳିଷ୍ଠ ଜାତ [illegible] ସବୁ ସମୃଦ୍ଧ କ୍ରିୟା କଳାପ ବୃଦ୍ଧି ଗଢ଼ାଯାଏ ତାହାହିଁ ସ୍ୱରାଜ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ହୀରାକୁଦ୍ ଯୋଜନା—

(କ) ଏ ଯୋଜନାଟିକୁ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ "କେନ୍ଦ୍ର ଜଳଶକ୍ତି, ଜଳସେଚନ ଓ ନୌଚାଳନ" କମିଶନ୍ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରୁଅଛନ୍ତି । ଏ ଯୋଜନା ଅନୁସାରେ ମହାନଦୀ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ବନ୍ଧ ହେବ । ଏହାର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ୧୫,୭୦୦ ଫୁଟ । ପ୍ରଧାନ ବନ୍ଧର ଦୁଇ ପାଖରେ ଦୁଇଟି ଖାଲ ଖୋଳାହେବ ଓ ଡାହାଣପାଖ ଖାଲର ଲମ୍ବ ୩୫୬୦୦ ଫୁଟ ଓ ବାଁପାଖ ଖାଲର ଲମ୍ବ ୨୭,୦୦୦ ଫୁଟ ହେବ । ଜଳୀୟ ବିଦ୍ୟୁତ ଉତ୍ପାଦନ ଓ ଜଳସେଚନ ସକାଶେ ପାଣିର ଉପଯୋଗ କରାଯିବ ।

(ଖ) ମୋଟରେ ୩୫୦,୦୦୦ କିଲୋୱାଟ୍ ବିଦ୍ୟୁତଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ କରିବାଭଳି ଯନ୍ତ୍ର ବସିବ । ଏଥିଭିତରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ୧୨୩,୦୦୦ କିଲୋୱାଟ୍ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ କଲା ଭଳି ଯନ୍ତ୍ର ବସିବ । ଅତିରିକ୍ତ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଯୋଗାଇବାପାଇଁ ଅବଶିଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ କରିବାକୁ ଯନ୍ତ୍ର ବସିବ । ଅନୁଗୁଳ, ଝାରସୁଗୁଡ଼ା, ଗାଙ୍ଗପୁରରୁ ଟାଟାନଗରକୁ, ବଣେଇରୁ ବାଙ୍କୋକୁ [ଯେଉଁଠାରେ ଇସ୍ପାତ କାରଖାନା ବସେ] ୧୩୨ କିଲୋୱାଟ୍ ଓ ୬୬ କିଲୋୱାଟ୍ ଲାଇନ୍ ଯୋଗେ ହୀରାକୁଦରୁ ବିଦ୍ୟୁତଶକ୍ତି ନିଆଯିବ । ସମ୍ବଲପୁରରୁ ବଲାଙ୍ଗୀର, କଳାହାଣ୍ଡି ଷ୍ଟେଟ୍ ଦେଇ ରାୟଗଡ଼ାକୁ ଗୋଟିଏ ଲାଇନ୍ ଯିବ; ଏ ଲାଇନ୍ ଡୁଡୁମା ମାଛକୁଣ୍ଡ ମିଳିତ ପ୍ରୟୋଗ ସ୍ଥାପନ କରିବ । ଆଶା କରାଯାଏ ଯେ—କଟକ, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ଖୋର୍ଦ୍ଧାରୋଡ଼, ପୁରୀ, ଜଗତସିଂହପୁର, କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ଓ ଅଠଗଡ଼କୁ ପାୱାର ବା ବିଦ୍ୟୁତଶକ୍ତି ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବ । କଟକ ଷ୍ଟେସନରୁ ତାଳଚେର, ଟିକରପଡ଼ା ଓ ଅନୁଗୁଳ ଏବଂ ଝାରସୁଗୁଡ଼ା ଓ ଗାଙ୍ଗପୁରକୁ ବିଦ୍ୟୁତଶକ୍ତି ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବ ।

(ଗ) ଯୋଜନାଦ୍ୱାରା ପାୱାର ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବ । ତାହାଛଡ଼ା ବନ୍ୟାର ପରିମାଣ କମିବ, ୧୦ ଲକ୍ଷ ଏକର ଜମିରେ ପାଣି ମାଡ଼ିବ ଓ ମହାନଦୀରେ ସର୍ବ ସମୟପାଇଁ ନୌଚାଳନାର ସୁବିଧା ହେବ ।

(ଘ) ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବା ଫଳରେ ଯେଉଁ ଲୋକମାନେ ଜମିବାଡ଼ି ହରାଇବେ, ସେମାନଙ୍କ ପୁନର୍ବାସ ପାଇଁ ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲା ଓ ଓଡ଼ିଶାରେ ମିଶିଥିବା ଗଡ଼ଜାତମାନଙ୍କର ରକ୍ଷିତ (ରିଜର୍ଭ) ଜଙ୍ଗଲ ଓ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲରେ ୧,୧୨,୭୭୨ ଏକର ବ୍ୟବହାରୋପଯୋଗୀ ଅନାବାଦୀ ଜମି ଠିକ୍ ହୋଇଅଛି ।

(ଙ) ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଜମି ଅକ୍ୱାୟାର (ବା ହାସଲ) କରାଯାଇଅଛି, ସେମାନଙ୍କୁ ୧୯୫୦ ମସିହା ଅପ୍ରେଲ ମାସ ଶେଷ ହେବା ପ୍ରାୟ ୧୨ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା କ୍ଷତିପୂରଣ ଦିଆଯାଇଅଛି ।

(ଚ) ଶିକ୍ଷା—

(୧) ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ—୧୯୪୩ ରେ ସଂସ୍ଥାପିତ ।

ପ୍ରଥମ ଭାଇସ୍-ଚାନ୍ସେଲର—ଡକ୍ଟର ପି. କେ. ପରିଜା, ଆଇ. ଇ. ଏସ୍. (ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ)

"ଅସତ୍ୟ ଓ ହିଂସା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଶାସନ କେବେ ହେଁ ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ସମର୍ଥନ ପାଇବ ନାହିଁ । ଏହାର କାରଣ ହେଉଛି ଏ ଦୁଇ ଉପାୟ ପ୍ରୟୋଗ କଲେ ବିରୋଧୀମାନଙ୍କୁ ଦମନ ଓ ବିରୋଧ କରିବା ବିରୋଧରୁ ରୋକିବାକୁ ହେବ । ସେପରି କଲେ ଆଉ ସ୍ୱାଧୀନତା ଅର୍ଥ ନାହିଁ । ଏମିତି ହିଂସାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ୱାଧୀନତା ପକ୍ଷ ବିକାଶ କରିବେ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାଇସ୍-ଚାନ୍ସେଲର—ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରାମଣି ଆଚାର୍ଯ୍ୟ, ଏମ୍. ଏ. ବି. ଏଲ୍.
ସିଣ୍ଡିକେଟ୍ ସଭ୍ୟସଂଖ୍ୟା—୧୨
ସିନେଟ ସଭ୍ୟସଂଖ୍ୟା—୮୨
(୨) ବୈଷୟିକ (ଟେକ୍ନିକାଲ) ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗୁଡ଼ିକର ସଂଖ୍ୟା—୩୦

	ସ୍କୁଲ ସଂଖ୍ୟା—	ଛାତ୍ରସଂଖ୍ୟା
(୩) ନିମ୍ନପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ	୮୪୫୦	୩୮୨,୫୦୬
ଉଚ୍ଚ ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ	୭୪୨	୬୩୫,୩୬
ମଧ୍ୟ ଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟ	୪୦୬	୨୬୮୦୪
ଉଚ୍ଚ ଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟ	୧୩୯	୨୦୫,୩୬
କଲେଜ	୧୯	୪୦୨୩
ନାରୀଶିକ୍ଷା—		ଛାତ୍ରୀସଂଖ୍ୟା
କଲେଜ	୧	୧୬୪
ହାଇସ୍କୁଲ	୭	୧୬୬୭
ମାଇନର ସ୍କୁଲ	୩୪	୩୪୯୮
ପ୍ରାଇମେରୀ ସ୍କୁଲ	୨୪୪	୧୨୦୫୯

ଏହା ବ୍ୟତୀତ ସାଧାରଣ ସ୍କୁଲ କଲେଜରେ ବହୁସଂଖ୍ୟାରେ ବାଳିକା ଶିକ୍ଷା ପାଆନ୍ତି ।

		ଛାତ୍ରସଂଖ୍ୟା
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଶିଷ୍ଟ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ—		
ଟୋଲ, ମଦ୍ରାସା ପ୍ରଭୃତି	୧୫୯	୪୩୨୧

(୪) ପ୍ରତିକଡ଼ା କେତେ ଜଣ ସାକ୍ଷର—୯୭

(୫) ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷା	ସ୍କୁଲସଂଖ୍ୟା	ଛାତ୍ରସଂଖ୍ୟା
ନିମ୍ନସ୍ତର ମୌଳିକ ସ୍କୁଲ	୧	୯୧
ଉଚ୍ଚସ୍ତର ମୌଳିକ ସ୍କୁଲ	୩୬	୨୮୩୧
ମୌଳିକ ଟ୍ରେନିଙ୍ଗ୍ ସ୍କୁଲ	୭	୨୩୦

(୬) ପ୍ରୌଢ଼ ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ର ୫୨୨
(୭) ଦୈନିକ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ସଂଖ୍ୟା—୫

"ହିନ୍ଦୁସ୍ତାନୀ ଏକ ହିଁ ସରଳ ଦେବନାଗରୀ । ଏହାର ଅର୍ଥ ଅକ୍ଷର ବହୁ ଓ ଅଳ୍ପ ଶବ୍ଦ । ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ ସକଳ ପ୍ରକାର ଜନଙ୍କୁ ଅନାୟାସରେ ବୁଝାଇଥାଏ । ହିନ୍ଦୀ କହିଲେ ଏହା ବୁଝାଏ ନାହିଁ ।"

—ଗାନ୍ଧିଜୀ

(କ) ଇଷ୍ଟର୍ଣ୍ଣ ଟାଇମସ, (ଖ) ନବ ଓଡ଼ିଶା, (ଗ) ସମାଜ, (ଘ) ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର, (ଙ) ଦୈନିକ ଆଶା

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ୧୧

ପତ୍ରିକା ୨୨

ଗାଁ ଗହଳରେ ସରକାରଙ୍କଦ୍ୱାରା ଚଳାଯାଉଥିବା ରେଡ଼ିଓ ସଂଖ୍ୟା—୩୦୫

ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଖୋଲାଯାଇଥିବା ସର୍ବସାଧାରଣ ପାଠାଗାର ସଂଖ୍ୟା—୫୮

ଓଡ଼ିଶାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ସର୍ବମୋଟ ରେଡ଼ିଓ ସଂଖ୍ୟା—୧୮୯୯

[ଠ] ବୃହତ୍ ଜଳସେଚନ ଯୋଜନାମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା—୩

(୧) ମହାନଦୀ ଜଳସେଚନ ଯୋଜନା
(୨) ବୈତରଣୀ ଜଳସେଚନ ଯୋଜନା } ଉତ୍ତର ଓଡ଼ିଶା କେନାଲ ସମୂହ

(୩) ଋଷିକୁଲ୍ୟା ଜଳସେଚନ ଯୋଜନା (ରସଲକୁଣ୍ଡା ଏବଂ ସୁରଡ଼ା ଜଳଭଣ୍ଡାର ଦ୍ୱାରା ପରିପୁଷ୍ଟ) } ଗଞ୍ଜାମ କେନାଲ ସମୂହ

ଛୋଟ ଛୋଟ ଜଳସେଚନ ଯୋଜନା ଗୁଡ଼ିକର ସଂଖ୍ୟା—୫୬୮

ଜଳସେଚିତ ଜମିର ପରିମାଣ—୧୯୨୫୭୮୦ ଏକର

[ଡ] ଖଣି ଏବଂ ଖଣିଜ ଦ୍ରବ୍ୟ—ଆସ୍‌ବେଷ୍ଟସ, ଲୁହା, ଚିନାମାଟି, ଗ୍ରାଫାଇଟ୍ [ମୟୂରଭଞ୍ଜ] କ୍ରୋମାଇଟ୍, ମାଙ୍ଗାନିଜ, ଲୁହା [କେନ୍ଦୁଝର], ଚୂନପଥର ଏବଂ ଅଗ୍ନିବାରଣ ମାଟି [ସୁନ୍ଦରଗଡ଼], କୋଇଲା [ଢେଙ୍କାନାଳ, ତାଳଚେର], ଗ୍ରାଫାଇଟ୍ [ଢେଙ୍କାନାଳ, ଆଠମଲ୍ଲିକ ଏବଂ ବଲାଙ୍ଗିର ପାଟଣା]।

[ଢ] ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଏବଂ ସ୍ୱାୟତ୍ତଶାସନ ବିଭାଗ—

[୧] ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜ—	୧
[୨] ହାସପାତାଲ ଏବଂ ଡାକ୍ତରଖାନା—	୩୩୪
[୩] ଆୟୁର୍ବେଦ କଲେଜ—	୧
[୪] ଆୟୁର୍ବେଦୀୟ ଡାକ୍ତରଖାନା—	୪୨
[୫] ରାଜଯକ୍ଷ୍ମା ଚିକିତ୍ସାଳୟ—	୧
[୬] ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି	୧୩
[୭] ଜିଲ୍ଲାବୋର୍ଡ	୭

"କେବଳ ଉପାସରେ ସଢ଼ୁଥିବା ଏହି କୋଟି କୋଟି ଲୋକଙ୍କ ସହିତ [illegible] ମିଶାଇ ଦେବାକୁ [illegible] ମୋ ପ୍ରସ୍ତାବିତ [illegible] ପ୍ରଚାର [illegible] ସେମାନଙ୍କ [illegible] ନାହିଁ [illegible]। ଏ ବାହାର ପ୍ରଚାର କରନ୍ତୁ ଆପଣମାନଙ୍କର [illegible] କାଟିବା, ଖଦଡ଼ ପିନ୍ଧିବା ଓ [illegible] ଅଧିକ ସାହାଯ୍ୟ ଦେବା ପ୍ରୟୋଜନ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

[୮] ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତ   ୬୨୮
[୯] ଅଦାଲତ ପଞ୍ଚାୟତ   ୧୬୩

[୬] (କ) ଆଦିବାସୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା—୨୮୪୨୮୬୯

ସମୁଦାୟ ଜନସଂଖ୍ୟାରୁ ଶତକଡ଼ା ଅନୁପାତ—୨୪.୮

(ଖ) ଆଦିବାସୀଙ୍କ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ବ୍ୟବସ୍ଥା—

(୧) ୮ଟି ଆଶ୍ରମ ସ୍କୁଲ ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇ ସେଠାରେ ଆଦିବାସୀ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ କାଠକାମ, କୃଷି, ସୂତାକଟା ଏବଂ ଲୁଗାବୁଣା ପ୍ରଭୃତି ବିଷୟରେ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଉଅଛି। ସାଧାରଣ ଶିକ୍ଷା ମାଇନର ସ୍ତର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦିଆଯାଏ। ଏହି ଛାତ୍ରମାନଙ୍କର ଖାଇବା ପିଇବା, ଲୁଗାପଟା ଯୋଗାଇବା ଏବଂ ଶିକ୍ଷାରେ ଯେତେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୁଏ ସେସବୁ ସରକାର ବହନ କରନ୍ତି।

(୨) ୧୪୦ଟି ସେବାଶ୍ରମ (ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ) ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇ ସେଠାରେ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ସୂତାକଟା, ବଗିଚାକାମ, ଗ୍ରାମର ପରିଷ୍କାର ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ଏବଂ ଖେଳ ପ୍ରଭୃତି ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଏ। ତାହା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଲେଖାପଢ଼ା ଶିଖାଯାଏ। ଏହି ସବୁ ସେବାଶ୍ରମରେ ସର୍ବମୋଟ ଛାତ୍ରସଂଖ୍ୟା [illegible]। ସେବାଶ୍ରମରୁ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ଶ୍ରେଣୀର ଗରିବ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଲୁଗାପଟା ମାଗଣାରେ ଦିଆଯାଏ।

(୩) ଗୋଟିଏ ତାଲିମ୍ କେନ୍ଦ୍ର ଖୋଲାଯାଇଛି। ସେଠାରେ ଗ୍ରାମମଙ୍ଗଳ କର୍ମୀମାନଙ୍କୁ ଲେଖାପଢ଼ା, ସୂତାକଟା, ଲୁଗାବୁଣା, ସମବାୟ, ବଢ଼େଇକାମ, ଗ୍ରାମ ପରିଷ୍କାର ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା, ଚିକିତ୍ସା, ପ୍ରାଥମିକ ସାହାଯ୍ୟ ଏବଂ ପଶୁପାଳନ ପ୍ରଭୃତି ବିଷୟରେ ତାଲିମ୍ ଦିଆଯାଏ।

(୪) ବୟସ୍କମାନଙ୍କୁ ଲେଖାପଢ଼ା ଶିଖାଇବା ପାଇଁ ୭୬ଟି ନୈଶବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଅଛି।

(୫) ମାଇନର ସ୍କୁଲ, ହାଇସ୍କୁଲ ଓ କଲେଜରେ ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ଗରିବ ଆଦିବାସୀ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ମାସିକ ଷ୍ଟାଇପେଣ୍ଡ ଦିଆଯାଏ।

(୬) ୮ ଜଣ ଆଦିବାସୀ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ [illegible] ଏବଂ ସରକାମରେ ତାଲିମ କରାଯାଇଅଛି।

(୭) ମଫସଲ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଅନୁନ୍ନତ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକଙ୍କ ଘରରେ ସାଧାରଣ ଔଷଧ ମାଗଣାରେ ରଖିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଅଛି।

(୮) ଏଣ୍ଡ୍ରି ପୋକ ପୋଷିବା ପାଇଁ ୩ଟି କେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଅଛି।

(୯) କେନ୍ଦୁଝର ଜିଲ୍ଲାର ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ମାଗଣାରେ ଗୋରୁ ଏବଂ ଲୁଗା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଅଛି।

(୧୦) ଅଣଆଦିବାସୀମାନେ ପ୍ରାୟ ୩୦୦୦ ଏକରରୁ ବେଶୀ ଜମି ବେଆଇନ ଭାବରେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କଠାରୁ ନେଇଯାଇଥିଲେ। ସେ ସବୁ ଜମି ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଫେରସ୍ତ ଦିଆଯାଇଅଛି।

(୧୧) ବହୁ ଅନାବାଦି ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲ ଜମିକୁ ଆବାଦ କରି ଚାଷ କରିବାକୁ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଦିଆଯାଉଅଛି।

"ଗୋଟିଏ ଘଣ୍ଟାରେ ଯେତେ ବୁଦ୍ଧି ନ ହେଲେ ସେଥିରେ କାମ କରେ ତାହା ଯଥେଷ୍ଟ।"
—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

(୧୨) ଭଲ କୁକୁଡ଼ା ଏବଂ ଛେଳି ଯେପରି ଜନ୍ମ ହୋଇପାରିବେ, ସେଥିପାଇଁ ଉନ୍ନତ ଧରଣର ବୋଦା ଏବଂ କୁକୁଡ଼ା ସବୁ [ଲେଗ ହର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ ରୋଡ଼ ଆଇଲାଣ୍ଡ—ରେଡ୍ କୁକୁଡ଼ା] ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଅଛି । ଭଲଜାତି ଫଳଗଛ ମଧ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଅଛି ।

(୧୩) ଶବରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ ଜିନିଷକୁ ସୁବିଧା ଦରରେ ଯୋଗାଇ ଦେବା ସକାଶେ ଗଞ୍ଜାମ ମାଳଅଞ୍ଚଳର ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ସରକାରୀ ଦୋକାନ ସବୁ ବସାଯାଇଛି ।

(୧୪) ଗଞ୍ଜାମ ଏବଂ କୋରାପୁଟର ପାହାଡ଼ିଆ ଅଞ୍ଚଳରେ ଗୋତି ପ୍ରଥା ଥିଲା । ଏହା ଦ୍ୱାରା ପାହାଡ଼ିଆ ଜାତର ଲୋକେ ଋଣ ମୁକ୍ତିରେ ଧନୀମାନଙ୍କ ପାଖରେ ବେଠି ଖଟୁଥିଲେ । ଉକ୍ତ ପ୍ରଥାକୁ ଉଠାଇ ଦିଆଯାଇଅଛି ।

(ଚ) ଆଦିବାସୀ ପରାମର୍ଶଦାତା କାଉନ୍‌ସିଲ, ଓଡ଼ିଶା

(୧) ମାନ୍ୟବର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ— ସଭାପତି

(୨) ମାନ୍ୟବର ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମଣ [illegible] ସିଂହ ଭଞ୍ଜଦେଓ—ସହକାରୀ ସଭାପତି

ସଭ୍ୟବୃନ୍ଦ—

[୩] ମୋହନ ସିଂହ, ଏମ୍. ଏଲ୍. ଏ,	ସମ୍ବଲପୁର
[୪] ଶ୍ରୀ ଗୋପୀନାଥ ନାୟକ ଏମ୍. ଏଲ୍. ଏ,	ମୟୂରଭଞ୍ଜ
[୫] ଶ୍ରୀ ନରସିଂହ ଦଣ୍ଡପାଟ, ଏମ୍. ଏଲ୍. ଏ,	ସୁନ୍ଦରଗଡ଼
[୬] ଶ୍ରୀ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ମଲ୍ଲିକ ଏମ୍. ଏଲ୍. ଏ,	ଖଣ୍ଡମାଳ
[୭] ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ସାହୁ ଏମ୍. ଏଲ୍. ଏ,	କଟକ
[୮] ଶ୍ରୀ ଡ଼. ରାମଦାସ, ଏମ୍. ଏଲ୍. ଏ,	ଜୟପୁର, କୋରାପୁଟ
[୯] ମିସ୍ ଏ. ସି. ମନଗୋ, ଏମ୍. ଏଲ୍. ଏ,	ନହରଙ୍ଗ, ଗଞ୍ଜାମ
[୧୦] ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମାଝୀ,	ମୟୂରଭଞ୍ଜ
[୧୧] ଶ୍ରୀ ସାଧୁରାମ ହାଣ୍ଡେକ	ମୟୂରଭଞ୍ଜ
[୧୨] ଶ୍ରୀ ପି. ଏସ୍. ନାଗେ	ସୁନ୍ଦରଗଡ଼
[୧୩] ମିଃ ହାଇମନ୍ ଲକରା [କଶାନ]	ସୁନ୍ଦରଗଡ଼
[୧୪] ଶ୍ରୀ ବାଇରା ଗୋମାଙ୍ଗୋ	କୋରାପୁଟ
[୧୫] ଶ୍ରୀ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ଗଡ଼ବା	କୋରାପୁଟ
[୧୬] ଶ୍ରୀ ମଧୁସୂଦନ ଗଡ଼	କୋରାପୁଟ
[୧୭] ଶ୍ରୀ ଦାମୋଦର ଦଣ୍ଡ ଆଦି	ଗଞ୍ଜାମ ମାଳଅଞ୍ଚଳ

"ମୋର [illegible] ମୁଁ ଏ ବିଷୟ [illegible] ଯେ [illegible] ସ୍ୱରାଜ ନାହିଁ ; [illegible] ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

[୧୮] ଶ୍ରୀ ମୁକୁନ୍ଦ ନାୟକ — ତୋରାପୁଟ
[୧୯] ଶ୍ରୀ ଦେବେନ୍ଦ୍ର ମାଝୀ — କଳାହାଣ୍ଡି
[୨୦] ଶ୍ରୀ ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ଗିରି — କେନ୍ଦୁଝର

[ଥ] ଗ୍ରାମ ମଙ୍ଗଳ ଅନୁଷ୍ଠାନ

ଗ୍ରାମ ମଙ୍ଗଳ କେନ୍ଦ୍ର—	୩୭
ନାରୀ ମଙ୍ଗଳ ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ର —	୧

[ଦ] ବିଭିନ୍ନ ଶ୍ରେଣୀର ସମବାୟ ସମିତି

ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରାଦେଶିକ ସମବାୟ ବ୍ୟାଙ୍କ—	୧
ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରାଦେଶିକ ସମବାୟ ଜମିବନ୍ଧକ ବ୍ୟାଙ୍କ—	୧
ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରାଦେଶିକ ସମବାୟ ଇଉନିୟନ—	୧
ନିଖିଳ ଓଡ଼ିଶା ବଣକାରମାନଙ୍କର ଲୁଗା ସୂତା ସଂଗଠନ	୧
କେନ୍ଦ୍ର ସମବାୟ ବ୍ୟାଙ୍କ—	୨୦
କୃଷି ସମିତି (ଋଣ ଦେଉଥିବା ଏବଂ ଋଣ ନ ଦେଉଥିବା)	୩୨୮୧
କୃଷି ଇତର ଅନ୍ୟ ସମିତି—	୨୮୯
ସର୍ବମୋଟ—	୪୫୨୨
ସମବାୟ ସମିତିମାନଙ୍କର ମୋଟ ସଭ୍ୟସଂଖ୍ୟା	୨୮୮୨୩୬

(ଧ) ଭ୍ରମଣକାରୀମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଓଡ଼ିଶାର ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ପରିଚୟ ।

—ପୁରୀ ଜିଲା—

(୧) ପୁରୀ (ପୁରୁଷୋତ୍ତମ କ୍ଷେତ୍ର).
ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥଦେବ ଏବଂ ତାଙ୍କର ମନ୍ଦିର ପ୍ରକାଶେ ଅଛନ୍ତି, ସମୁଦ୍ରକୂଳବାସ ରୂପେ ମଧ୍ୟ ଉପଯୋଗୀ ।

(୨) ସାକ୍ଷୀଗୋପାଳ—
ଶ୍ରୀ ସାକ୍ଷୀଗୋପାଳ ଦେବଙ୍କ ଅଧିଷ୍ଠାନ ଏବଂ କୋଟିଏ ଉଦ୍ୟାନ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।

(୩) ଭୁବନେଶ୍ୱର—
ଉତ୍କଳୀୟ କଳାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନିଦର୍ଶନ ଲିଙ୍ଗରାଜ ମନ୍ଦିର, ରାଜାରାଣୀ ମନ୍ଦିର; ମୁକ୍ତେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରର ପ୍ରାଚୀନ ଓ ସ୍ଥାପତ୍ୟ ଏବଂ ଭାସ୍କର୍ଯ୍ୟ ଦେଖିବାର ଜିନିଷ ବହୁତ ଅଛି । ଏଠି ଗରମ ପାଣି ପିଇଲେ ସମସ୍ତ ପାପ ରୋଗ ଦୂର ହୋଇଥାଏ ବୋଲି ଲୋକ ଜାଣି ରହିଛି ।

"ସ୍ୱାର୍ଥପରତା ପାଇଁ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ପ୍ରବଳ ମୋହ ଥିବାରୁ ଦେଶର ଦୁଃଖମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅନୁମାନକରି ଯାହା ଦେଖିବା ଉଚିତ ତାହା ଆମ୍ଭମାନେ ଭୁଲିଯାଉଥାଉ ।"

—ଗାନ୍ଧୀ

(୪) ଧଉଳି ପାହାଡ଼—
ଅଶୋକଙ୍କ ଶିଳାଲିପି ପାଇଁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।

(୫) ଖଣ୍ଡଗିରି ଓ ଉଦୟଗିରି—
ଜୈନକୀର୍ତ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୁମ୍ଫାମାନ ଥିବାରୁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏ ସବୁ ଗୁମ୍ଫା ପାହାଡ଼ ଦେହରେ ଖୋଳାହୋଇଅଛି । ହାତୀଗୁମ୍ଫାରେ କଳିଙ୍ଗ ସମ୍ରାଟ ଖାରବେଳଙ୍କ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଶିଳାଲିପି ଅଛି ।

(୬) କୋଣାର୍କ ମନ୍ଦିର—
ଏହା ଗଙ୍ଗବଂଶୀୟ [illegible] ପ୍ରଶାସନ ପାଇଁ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହାର ଧ୍ୱଂସାବଶେଷ [illegible] ଓ ସ୍ଥାପତ୍ୟର [illegible] ଚରମ କୃତିତ୍ୱ [illegible] ରେ ବିକଶିତ ହୋଇ ରହିଛି [illegible] ବୋଲି [illegible] କରାଯାଇଥାଏ ।

(୭) ଅତ୍ରି [illegible] ଉଷ୍ଣ ପ୍ରସ୍ରବଣ—
ଖୋର୍ଦ୍ଧା [illegible] ନିକଟରେ [illegible] ଗନ୍ଧକ ଜଳ ବାହାରୁଥିବା ଉଷ୍ଣ ପ୍ରସ୍ରବଣ ।

(୮) [illegible] ପାହାଡ଼ ଓ ମନ୍ଦିର—
[illegible] ରାଜପ୍ରାସାଦର ଧ୍ୱଂସାବଶେଷ ଓ ଗୋଟିଏ [illegible] ପାଇଁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।

(୯) କାଇପଦର—
ମୁସଲମାନ ଫକୀର ବୋଖାରୀ ସାହେବଙ୍କ କବର ଅଛି । ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନ ଉଭୟଙ୍କର ତୀର୍ଥସ୍ଥାନ ।

(୧୦) ଶିଶୁପାଳ ଗଡ଼ (ଭୁବନେଶ୍ୱର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ)—
ଅନୁସନ୍ଧାନ ଫଳରେ [illegible] ଖୋଳାଯାଇଛି । ଗୋଟିଏ ନଗର ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇଅଛି । ଏହା କଳିଙ୍ଗ ସମ୍ରାଟ ଖାରବେଳଙ୍କ ରାଜଧାନୀ ବୋଲି କଥିତ ।

(୧୧) ଚିଲିକା ହ୍ରଦ—
ଭାରତର ପୂର୍ବ ଉପକୂଳର ବୃହତ୍ତମ ହ୍ରଦ । ଏହା (କ) ବର୍ଷର ସବୁ ଋତୁରେ ନାନା ଦୃଶ୍ୟବୈଚିତ୍ର୍ୟ (ଖ) ମାଛ [illegible] ଓ (ଗ) ବତକ ବା ପାଣିହଂସ ଶିକାର ନିମନ୍ତେ ବିଖ୍ୟାତ ।

—କଟକ ଜିଲ୍ଲା—

(୧) ବାରବାଟୀ ଦୁର୍ଗ—
ବର୍ତ୍ତମାନ କେବଳ ଧ୍ୱଂସାବଶେଷ ରହିଅଛି । ଏକେ ଏହା ଗଙ୍ଗବଂଶୀ ରାଜାମାନଙ୍କ ରାଜଧାନୀ ଥିଲା ।

(୨) କାଠଯୋଡ଼ି ପଥରବନ୍ଧ—
[illegible] ସହରକୁ [illegible] ନଦୀରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ନିମିତ୍ତ ୧୦୦୦—୧୦୫୦ ମସିହାରେ ଜଣେ କେଶରୀବଂଶ

"ହିନ୍ଦୁମାନେ [illegible] ପରସ୍ପର । [illegible] ଧର୍ମ ଦେଶର ଲୋକଙ୍କ [illegible] [illegible] ଦୋଷୀ ହେବା ଉଚିତ ହେବନାହିଁ ।"

—ଗାନ୍ଧିଜୀ

ପୂଜା (ମର୍ଦ୍ଦନ କେଶରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମିତ)। ଏହିଠାରେ ପ୍ରାଚୀନ ଶୈଳୀକ ବା ଐତିହାସିକ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରତ୍ନତାତ୍ତ୍ୱିକ ଏଥିରେ ପ୍ରକାଶ ପାଉଛି।

(୩) ପି.ଇ.ସ୍କୁଲ—

କଟକ ସହରର କେନ୍ଦ୍ରସ୍ଥଳରେ ଅବସ୍ଥିତ। ମହାତ୍ମା ନେତାଜୀ ପଢ଼ାଯାଇଥିବା ମହାପୁରୁଷ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ସ୍ମାରକ ଏଠାରେ ପ୍ରଚାର କରୁଛି।

(୪) ନରାଜ—ମହାନଦୀ କୂଳରେ ଗୋଟିଏ ରମଣୀୟ ସ୍ଥାନ।

(୫) ବିରଜା ମନ୍ଦିର (ଯାଜପୁର)—ଗୋଟିଏ ତୀର୍ଥସ୍ଥାନ।

(୬) ଚଣ୍ଡିଖୋଲ—ଗୋଟିଏ ରମଣୀୟ ବନ୍ୟସ୍ଥଳୀ। ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ ମନ୍ଦିର ଅଛି ଏବଂ ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ବିଶ୍ରାମାଳୟ ଅଛି।

(୭) ଅଂଶୁପା—ବାଙ୍କୀରେ ଅବସ୍ଥିତ ବଡ଼ ହ୍ରଦ। ପ୍ରାକୃତିକ ଦୃଶ୍ୟ ମନୋହର।

—ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଜିଲ୍ଲା—

(୧) ବେଦବ୍ୟାସ—

ପାନପୋଷ ରେଲୱେ ଷ୍ଟେସନଠାରୁ ଏକ ମାଇଲ ଦୂରରେ ଶଙ୍ଖ ଓ କୋଏଲ ନଦୀଦ୍ୱୟର ସଙ୍ଗମ ସ୍ଥଳରେ ଅବସ୍ଥିତ। ଏଠାରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ନଦୀର ଉତ୍ପତ୍ତି। ଏଠାରେ ମହାଭାରତକାର ମହର୍ଷି ବେଦବ୍ୟାସ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ ବୋଲି କଥିତ।

(୨) ଖଣ୍ଡାଧାର ଜଳପ୍ରପାତ—

ବଣେଇଗଡ଼ ସହରଠାରୁ ପ୍ରାୟ ୧୦ ମାଇଲ ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ। ଏଠାରେ ପାଣି ପ୍ରାୟ ୭୦୦ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚରୁ ତଳକୁ ପଡ଼ୁଛି।

(୩) ସର୍ବେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର—

ବଣେଇଗଡ଼ଠାରୁ ୨୫ ମାଇଲ ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ। ମନ୍ଦିରର ଧ୍ୱଂସାବଶେଷ ରହିଅଛି। ଗୋଟିଏ ଷଣ୍ଢ ମୂର୍ତ୍ତିରୁ ଅବିରାମ ଝରଣା ପ୍ରବାହିତ ହେଉଅଛି।

—ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲା—

[୧] ହୀରାକୁଦ—ସମ୍ବଲପୁରର ଉତ୍ତରରେ ପ୍ରାୟ ୭ ମାଇଲ ଦୂରରେ ମହାନଦୀର ଦୁଇଟି ଶାଖା ନଦୀ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କ୍ଷୁଦ୍ର କୁଦ ବା ଦ୍ୱୀପ। ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରତରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଜଣାଯାଇଥିବା ହୀରାକୁଦ ବନ୍ଧଯୋଜନା ଏହିଠାରେ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଅଛି।

"[illegible] ମନୁଷ୍ୟ [illegible] ଦୁଃଖ [illegible]। [illegible] ଏହି ଅର୍ଥରେ [illegible] ଦେଶ [illegible]। ଏ ଅର୍ଥରୁ [illegible] ଅନୁଗତ [illegible] ସ୍ୱାର୍ଥ [illegible] ହେଉଥିବ। [illegible] ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଭାଗିଦାର ହେବା ଉଚିତ।"

—ଗାନ୍ଧିଜୀ

(୨) ଗୋପାଳପୁର—ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟନିବାସ। ଏଠାର ଦୃଶ୍ୟ ମନୋହର ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର। ବ୍ରହ୍ମପୁର ରେଳଷ୍ଟେସନଠାରୁ ଦକ୍ଷିଣପୂର୍ବ ୮ ମାଇଲ ଦୂର।

(୩) ବରଳକୁଣ୍ଡା ଜଳପ୍ରପାତ—ଏ ଜିଲ୍ଲାର [illegible] ଏ ଜଳପ୍ରପାତର ପାଣି [illegible] ବ୍ରହ୍ମପୁରଠାରୁ ୪୦ ମହାପାତ୍ର। ଏଠାର ପ୍ରାକୃତିକ ଦୃଶ୍ୟ ମନୋହର। [illegible] ମାଇଲ ଦୂର। ଏଠାରୁ ଜଳପ୍ରପାତ [illegible] ଯାଇ ହେବ।

(୪) ତପ୍ତପାଣି ଉଷ୍ଣ ପ୍ରସ୍ରବଣ—ବ୍ରହ୍ମପୁରଠାରୁ ୫୨ ମାଇଲ ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ। ଏ ଗନ୍ଧକଯୁକ୍ତ ଉଷ୍ଣ ପ୍ରସ୍ରବଣ ଜଳରେ ରୋଗନାଶକ ଗୁଣ ଅଛି।

—କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲା—

(୧) ଡୁଡୁମା ଜଳପ୍ରପାତ—ଡୁଡୁମା ଜଳବିଦ୍ୟୁତ ଉତ୍ପାଦନ ଯୋଜନାରେ ମାଦ୍ରାଜ ସରକାର ଓ ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ମିଳି କାର୍ଯ୍ୟଭାର ବହନ୍ତି। ଏ ଜଳପ୍ରପାତରୁ ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପନ୍ନ ହେବ।

(୨) ଦମୟନ୍ତୀ ସାଗର—କୋରାପୁଟଠାରୁ ୬ ମାଇଲ ଦୂରରେ ନନ୍ଦପୁରର ସନ୍ନିକଟରେ ଜୋଲପ୍ରାନ୍ତରରେ ଗୋଟିଏ ମନୋହର ଓ ବୃହତ ପୁଷ୍କରିଣୀ। ଏହା ପ୍ରସିଦ୍ଧ ନଳରାଜା ଓ ରାଣୀ ଦମୟନ୍ତୀଙ୍କ ସ୍ମୃତି ସମ୍ବଳିତ।

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ଥାନ

୧) ଶରଣକୁଳ—ନୟାଗଡ଼ରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ତୀର୍ଥସ୍ଥାନ। ଲଡୁକେଶ୍ୱର ମହାଦେବଙ୍କ ଆସ୍ଥାନ।

୨) ଓଡ଼ଗାଁ—ନୟାଗଡ଼ରେ ଅବସ୍ଥିତ। ରଘୁନାଥ ଦେବଙ୍କ ମନ୍ଦିର ଅଛି। ଏହା ଗୋଟିଏ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ତୀର୍ଥସ୍ଥାନ।

୩) ମଣିନାଗ ମନ୍ଦିର—ରଣପୁରର ମଣିନାଗ ପାହାଡ଼ ଉପରେ ଅବସ୍ଥିତ। ଏଠାରୁ ଚିଲିକା ହ୍ରଦର ମନୋହର ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ।

୪) ନୀଳମାଧବ ମନ୍ଦିର—ଖଣ୍ଡପଡ଼ାର କଣ୍ଟିଲୋଠାରେ ମହାନଦୀ କୂଳରେ ଗୋଟିଏ ପୁରୁଣା ଦେଉଳ। ଏଠାର ଦୃଶ୍ୟ ମନୋମୁଗ୍ଧକର।

୫) ବାଣେଶ୍ୱର—ନରସିଂହପୁରରେ ଅବସ୍ଥିତ। ପ୍ରାଚୀନ ଶୈବ ମନ୍ଦିର ଥିବାରୁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ।

୬) ଉଷାକୋଠି—[illegible] ଗୋଟିଏ ପ୍ରାକୃତିକ ପାହାଡ଼। ଅତି ମନୋରମ।

୭) [illegible] ସାହି—ଦଶପଲ୍ଲାରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ସୁନ୍ଦର ଦୃଶ୍ୟ [illegible]।

(ଗ) ରାସ୍ତା ଓ ରେଳରାସ୍ତାର ଦୈର୍ଘ୍ୟ—

(୧) ରାସ୍ତା — ୬୨୭୨ ମାଇଲ

(୨) ରେଳରାସ୍ତା — ୮୭୩ ମାଇଲ

"ଯେଉଁ ଦେଶ [illegible] ଏହି ଦେଶରେ [illegible]।"

—ଗାନ୍ଧୀ

ଗୋଟିଏ ବସନ୍ତ ଜନସଭାରେ ବାପୁଜୀ

(ଚ) ଭାରତ ଖାଦ୍ୟ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଓଡ଼ିଶାର ଅବଦାନ

[ଭାରତର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶକୁ ଧାନ ଚାଉଳ ରପ୍ତାନି]

୧୯୫୩-୫୪	୬୨୭୨୫ ଟନ୍
୧୯୫୪-୫୫	୮୨୯୫୦ ”
୧୯୫୫-୫୬	୮୪୯୨୨ ”
୧୯୫୬-୫୭	୧୨୫୯୫୯ ”
୧୯୫୭-୫୮	୧୩୯୯୨୦୪୯ ”
୧୯୫୮-୫୯	୧୨୭୭୦୦୧୫ ”

(ଛ) ଖଦୀ ପ୍ରଚାର

ସରକାରଙ୍କ ପରିଚାଳିତ ଖଦୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ

ଖଦୀକେନ୍ଦ୍ର—୧୫୭
କଟାଳି ସଂଖ୍ୟା—୨,୯୦୯
ବୁଣାଳୀ—୬୦୦
ମୋଟ ଖଦୀ—ଃ ୩୫୬୩୩୮୯

(ଜ) ରାଜନୈତିକ ଦୁଃସ୍ଥଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ

ସରକାରୀ ସାହାଯ୍ୟପ୍ରାପ୍ତ ରାଜନୈତିକ ଦୁଃସ୍ଥଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା—ଃ ୨୭୭
ମାସିକ ସାହାଯ୍ୟର ପରିମାଣ—୫,୯୦୫୯

"ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ପ୍ରତି ଅନ୍ୟମାନେ ଘୋର ଅନ୍ୟାୟ କରିଥାନ୍ତି । ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ଯେଉଁ ସବୁ ଶିଳ୍ପ ଓ କାରିଗରୀ ବିସ୍ମୃତ ହୋଇ ସାରିଲେଣି ସେ ସବୁକୁ ପୁନରୁଜ୍ଜୀବିତ କରିବାରେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଉତ୍ପାଦିତ ଜିନିଷପତ୍ର ଯେପରି ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ବିକ୍ରି ହୋଇ ଯାଇ ପାରିବ ତାହାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାରେ ଏ ଅନ୍ୟାୟର ପ୍ରତିକାର କରାଯାଇପାରେ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଆମ ସଂବିଧାନ ପରିଚୟ

ଏ ପତ୍ରିକାରେ ଧାରାବାହିକ ଭାବରେ ଭାରତ ସଂବିଧାନର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ ପ୍ରକାଶ କରାଯିବ । ଏହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଆମ୍ଭ ଦେଶ ପ୍ରଶାସନର ମୂଳ ଦଲିଲ୍ ମାତ୍ର ।

ଶ୍ରୀ ବ ..

ସଂବିଧାନ ସଭାର ବିକାଶ

ପ୍ରଥମେ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ସନ୍ ୧୯୨୨ ମସିହାରେ ଲୋକମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ନିର୍ବାଚିତ ସଂବିଧାନ ସଭା କଥା କହିଥିଲେ । ସେ ଲେଖିଥିଲେ—"ବିନା ମୂଲ୍ୟରେ ବ୍ରିଟିଶ୍ ପାର୍ଲାମେଣ୍ଟ ଯେଉଁ ଉପହାର ଦେବ, ତାହାକୁ ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ବୋଲି ବୁଝିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ । ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ଭାରତର ଆତ୍ମପ୍ରକାଶର ଘୋଷଣା ହେବ । ପାର୍ଲାମେଣ୍ଟର ଗୋଟିଏ ଅଧିନିୟମଦ୍ୱାରା ଏହା ପ୍ରକାଶିତ ହେବ । ତଥାପି ସନ୍ ୧୯୩୪ ମସିହା ପୂର୍ବରୁ ସରକାରୀ ଭାବରେ କଂଗ୍ରେସ ଏହି ବିଷୟକୁ ଗମ୍ଭୀର ଓ ଦୃଢ଼ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରି ନ ଥିଲା । ୧୯୩୮ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ମାସରେ ପଣ୍ଡିତ ଜବାହରଲାଲ ନେହେରୁ ଲେଖି-ଥିଲେ — "ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ କରିବା ଓ ଲୋକତନ୍ତ୍ରାତ୍ମକ ରାଜ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କରିବା କାର୍ଯ୍ୟ କଂଗ୍ରେସର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଅଟେ । ତାର ଦାବି, ସେ[ହି] ବାହାରୁ କାହାରି ହସ୍ତକ୍ଷେପ ବିନା ବୟସ୍କମାନଙ୍କ ମତ ଅନୁସାରେ ନିର୍ବାଚିତ ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଗୋଟିଏ ସଂବିଧାନ ସଭା ଗଢ଼ାଯାଉ ଏବଂ ଭାରତର ଶାସନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଆଇନ୍-କାନୁନ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତ ସେହି ସଭାଦ୍ୱାରା ଗଢ଼ାଯାଉ । ଏହା ଗଣତନ୍ତ୍ରର ମାର୍ଗ ଅଟେ ଏବଂ ବିପ୍ଳବ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉପାୟ ଦ୍ୱାରା ତଦ୍ୱାରା ଏ ଅଭିଳାଷ ପୂରଣ କରାଯାଇ ପାର[ିବ] । ଏହିପରି ଭାବରେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିବା ସଭା ପ୍ର[ଜା] ଲୋକଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧି ହେବ । ସାଧାରଣତଃ ପ୍ର[...]

"ସହରମାନେ ସେମାନଙ୍କ କଥା ନିଜେ ବୁଝି ପାରନ୍ତି । ଗ୍ରାମମାନଙ୍କୁ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ନଜର ଦେବାର କଥା । ସେମାନଙ୍କର ଯେଉଁ ସବୁ ବଦ୍ଧମୂଳ ବିଶ୍ୱାସ, କୁସଂସ୍କାର ଓ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ମନୋବୃତ୍ତି ଅଛି ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହେଉଛି ସେ ସବୁଥିରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ମୁକ୍ତ କରିବା । ଗ୍ରାମମାନଙ୍କରେ ରହିବା, ଗ୍ରାମବାସୀମାନଙ୍କ ସୁଖ ଦୁଃଖରେ ଭାଗୀ ହେବା ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶିକ୍ଷା ଓ ସଦ୍‌ବିବେକମୂଳକ ସମ୍ବାଦ ପ୍ରସାର କରିବା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉପାୟରେ ଏ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଲୀଗ୍ ଦଳମାନଙ୍କ ଉପରେ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଉତ୍ତେଜନାର ପ୍ରଭାବ ବେଶୀ ପଡ଼ିଥାଏ । ଏହି କ୍ଷୁଦ୍ର ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ସମସ୍ୟାମାନଙ୍କର ସମାଧାନ କରିବା ଅପେକ୍ଷା ତାହା ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କର ଆର୍ଥିକ ଓ ସାମାଜିକ ସମସ୍ୟାମାନ ସମାଧାନ କରିବା ଦିଗରେ ଅଧିକ ତତ୍ପର ହେବ । ଏହିପରି ଭାବରେ ବିଶେଷ ବାଧାବିଘ୍ନର ସମ୍ମୁଖୀନ ନ ହୋଇ ସେହି ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଲେ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଓ ସେହି ପ୍ରକାର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମସ୍ୟା-ମାନଙ୍କର ସ୍ୱତଃ ସ୍ଫୂର୍ତ୍ତ ସମାଧାନ କରିହେବ ।”

ଭାରତ ସମ୍ବିଧାନ ସଭା ସମ୍ବନ୍ଧେ ଏହି ଯେଉଁ ଦାବି ଉପସ୍ଥାପିତ କରିଥିଲା, ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାର ତାହାର ବିରୋଧିତା କରି ଆସିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଯୁଦ୍ଧ ଓ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ପରିସ୍ଥିତି ଏପରି ଅବସ୍ଥା ସବୁ ସୃଷ୍ଟି କରିଦେଲା ଯେ; ସେ ସବୁକୁ ଦେଖି ଚର୍ଚ୍ଚିଲ ସରକାର ମଧ୍ୟ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱିତ ହୋଇଗଲେ । ଯୁଦ୍ଧ ଶେଷ ହେବା ପରେ କ୍ରିପ୍ସ ଯୋଜନାରେ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାର ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲେ ଯେ ଦେଶରେ ନୂଆ ସମ୍ବିଧାନ ଗଢ଼ିବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ସଙ୍ଗଠନ ସ୍ଥାପନ କରାଯାଉ । କିନ୍ତୁ କ୍ରିପ୍ସଯୋଜନା ସ୍ୱୀକୃତ ହେଲା ନାହିଁ । ୧୯୪୬ ମସିହା, ମାର୍ଚ୍ଚ ତା୧୫ରିଖରେ ଶ୍ରମିକ ଦଳର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ମି: ଏଟଲି ହାଉସ୍ ଅଫ୍ କମନ୍ସରେ ଘୋଷଣା କଲେ—

“ଭାରତ ୪୦ କୋଟି ଲୋକଙ୍କର ସ୍ୱତ୍ତ୍ୱ ଅଛି । ସେ ନିଜର ସନ୍ତାନମାନଙ୍କ ସ୍ୱାଧୀନତା ନିମନ୍ତେ ଲଢ଼ି କରିବାକୁ ବହୁ ଥର ଓଠାଇ ପାରନ୍ତି । ସେ ଯଦି ନିଜେ ତାର ଭବିଷ୍ୟତ ଗଢ଼ିବାପାଇଁ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦାବି କରୁଛି, ତାହାହେଲେ ଏଥିରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା କ'ଣ ଅଛି ? ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରଚଳିତ ଶାସନ ପରିବର୍ତ୍ତେ କି ପ୍ରକାର ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରାଯିବ, ତାହା ସ୍ଥିର କରିବା ଭାରତର କାମ । କିନ୍ତୁ ଆମର ଇଚ୍ଛା, ଏହା ସ୍ଥିର କରିବା ପାଇଁ ଭାରତ ପକ୍ଷରେ ଯେ ସମସ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦରକାର, ସେ ସମସ୍ତ କରିବା ଦିଗରେ ଆମ୍ଭେମାନେ ଭାରତର ସହାୟକ ହେବୁଁ ।”

ବହୁ କଟକଣା ସହିତ ଜନ୍ମ

ଏହି ଘୋଷଣାର ପରିଣାମ ସ୍ୱରୂପ ୧୯୪୬ ମସିହାରେ କ୍ୟାବିନେଟ୍ ମିଶନର ଯୋଜନାନୁସାରେ ସମ୍ବିଧାନ ସଭା ସ୍ଥାପିତ ହେଲା । ଏହି ସଙ୍ଗଠନ ପ୍ରକୃତ ଭାବରେ ପ୍ରଭୁତ୍ୱସମ୍ପନ୍ନ ନ ଥିଲା । ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଓ କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରଣାଳୀ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବିଭିନ୍ନ ଅନେକ କଟକଣାର ସହିତ ଏହାର ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା । କେନ୍ଦ୍ରବ୍ୟାପୀ ଏହାର ସବୁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଉପରେ ବ୍ରିଟିଶ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟର ଶେଷ ମୋହର ବାଜ଼ା ହେଉଥିଲା । ବ୍ରିଟିଶ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟର ଅନୁମୋଦନରେ କିଛି ସିଦ୍ଧ ହେଉ ନ ଥିଲା ।

ଏହି ସବୁ ପ୍ରତିକୂଳ ଅବସ୍ଥା ସତ୍ତ୍ୱେ ବି କଂଗ୍ରେସ ସମ୍ବିଧାନ ସଭାରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ସ୍ୱୀକାର କଲା । ପକ୍ଷାନ୍ତରରେ ମୁସଲିମ୍ ଲିଗ ଏଥିରେ ଯୋଗଦାନ କରିବାକୁ ନାରାଜ ହେଲା । ଡିସେମ୍ବର ତା ୯ ରିଖରେ

> “ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତର ଅର୍ଥ ଯେ ହିଏ ପ୍ରତି ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ହେବ ଗ୍ରାମ ସ୍ୱୟଂସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିଜର ପ୍ରୟୋଜନମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ପଡ଼ୋଶୀ ଗ୍ରାମମାନଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବନାହିଁ । ଅଥଚ ସେହି କେତୋଟି ବିଷୟପାଇଁ ନିର୍ଭର କରିବା ଦରକାର ସେହିପାଇଁ ପଡ଼ୋଶୀଙ୍କ ସହ ପରସ୍ପର ମୁଖାପେକ୍ଷୀ ହେବାକୁ ହେବ ।”
>
> —ଗାନ୍ଧିଜୀ

ବକ୍ତବ୍ୟରେ ଜିନ୍ନା ଯାହା କିଛି ଚାହୁଁଥିଲେ, ବ୍ୟବହାରତଃ ତାଙ୍କୁ ସେ ସବୁ ଦିଆଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ସଭାରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ରାଜି ହେଲେ ନାହିଁ । ସେ ଆଗରୁ ଯେଉଁ ଜିଦ୍ ଧରିଥିଲେ, ତାହା ଉପରେ ଦୃଢ଼ ରହିଲେ । ସେ କହିଲେ ଯେ, ମୁସଲିମ୍ ଜାତି ହିନ୍ଦୁ-ମୁସଲମାନ ଉଭୟଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିବା ଗୋଟିଏ ସମ୍ବିଧାନ ସଭାରେ ଆଦୌ ଯୋଗ ଦେବ ନାହିଁ । ପାକିସ୍ଥାନ ଓ ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନ ସକାଶେ ଦୁଇଟି ପୃଥକ୍ ସମ୍ବିଧାନ ସଭା ସ୍ଥାପିତ ହେଉ; ସେ ଦାବି କରିବସିଲେ ।

ଏହାପରେ ଭାରତରେ ମୁସଲିମ ଲିଗ୍ ଜୁନ୍ ୩ ତାରିଖର ଯୋଜନା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଭାର ପ୍ରତିରୋଧ କଲା । ଏହି ଯୋଜନାରେ ଦେଶ ବିଭାଗ କଥା କୁହାଯାଇଥିଲା । ଅର୍ଥାତ ଭାରତରୁ ପାକିସ୍ଥାନକୁ ଛାଡ଼ିଦିଆଯାଇ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ପରିଣତ କରାଯିବ ବୋଲି କଥିତ ହୋଇଥିଲା ।

ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଭୁତ୍ୱସଂପନ୍ନ ସଂବିଧାନ ସଭା ।

ଭାରତୀୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ଅଧିନିୟମ କ୍ୟାବିନେଟ୍ ମିଶନ ଯୋଜନାକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ସଂବିଧାନ ସଭାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ପ୍ରଭୁତ୍ୱସଂପନ୍ନ କରିଦେଲା । ୧୯୪୭ ମସିହା, ଅଗଷ୍ଟ ମାସ ତା୧୪ରିଖ ଦିନ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଅଧିକାରକୁ ନିଜ ହାତରେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଏହାର ଆଉ ଗୋଟିଏ ବୈଠକ ବସିଲା ।

ସମ୍ବିଧାନର ରଚନା ।

ଭାରତରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଭୁତ୍ୱସମ୍ପନ୍ନ ସଂବିଧାନ ସଭାର ପ୍ରଥମ ଅଧିବେଶନରେ ଏହାର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଡା. ରାଜେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ଭାରତଙ୍କର ଶ୍ରେଣୀହୀନ ସମାଜ ଗଢ଼ିବା ବିଷୟରେ ଭାଷଣ ଦେଇଥିଲେ । ଭାରତକୁ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ସ୍ୱପ୍ନ ବୋଲି କଳ୍ପନା କରି ଏହି ସଭାମଣ୍ଡଳ ପରସ୍ପରର ସାହଚର୍ଯ୍ୟ ଉପରେ ଗଢ଼ାଯାଇ ପାରିବ ବୋଲି କହିଥିଲେ । ଏଥି ପାଇଁ ସଂବିଧାନ ରଚନା କରିବା ସଭାର ପ୍ରଧାନ କାର୍ଯ୍ୟ ଥିଲା । ଏହି ସଂବିଧାନକୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାସାଦ ରୂପେ କଳ୍ପନା କରାଗଲା ଓ ପଣ୍ଡିତ ନେହେରୁଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବ ସେହି ପ୍ରାସାଦର ମୂଳଦୁଆ ହେଲା । ପଣ୍ଡିତ ନେହେରୁ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବରେ ସଭାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିମ୍ନଲିଖିତମତେ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଥିଲେ ।

"ନୂଆ ସଂବିଧାନରେ ଭାରତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ-ସଂପନ୍ନ ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶ ହେବ । ଏହାର କର୍ମାଚାରଣ ଓ ଏହାର ଶାସନର ଅଙ୍ଗମାନେ ଜନତାଠାରୁ ଶକ୍ତି ଓ ଅଧିକାର ସବୁ ହାସଲ କରିବେ ଏବଂ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ଭାରତର ସମସ୍ତ ଲୋକଙ୍କୁ ସାର୍ବଜନୀନ ସଦାଚାର ଅଧୀନରେ ସାମାଜିକ, ଆର୍ଥିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ନ୍ୟାୟ, ସମ୍ମାନ, ଅବସର ଓ ଆଇନ୍ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସାମ୍ୟ; ବକ୍ତୃତା, ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି, ବିଶ୍ୱାସ, ଧର୍ମ, ଉପାସନା, ବ୍ୟବସାୟ ଓ କାର୍ଯ୍ୟ ଆଦିରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦେବା-ପାଇଁ ନିଶ୍ଚିତ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ହଉଅଛି ।"

> "ଗ୍ରାମସେବକ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ହିଁ ବୁଣାକାର, ସୂତାକଟାଳୀ, ଢେଙ୍କିଆ, ତେଲି ଓ [illegible] ରୂପେ କାମ ଆରମ୍ଭ କରିବେ । ଯା ନହେଲେ ସେହି ପଦ ନ ଅଟନ୍ତି ତେବେ ସେ ବୁଣାକାର ଓ ସୂତାକଟାଳୀ ହୋଇ ରହିଗଲା ଭଳି ।"
>
> —ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଏଥିରେ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ସଂପ୍ରଦାୟ, ଅନୁନ୍ନତ ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳ (Backward Tribal Area) ଏବଂ ଦଳିତ ତଥା ଅନ୍ୟ ଅନୁନ୍ନତ ଶ୍ରେଣୀମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିତ୍ରାଣ (Safeguard) ର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯିବ ।

ଏଥିରେ ନ୍ୟାୟ ଓ ସଭ୍ୟ ସ୍ତରର ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ଲୋକତନ୍ତ୍ରର ପ୍ରାଦେଶିକ ସୀମାର ଏକତା ଏବଂ ସ୍ଥଳ, ଜଳ ତଥା ଆକାଶରେ ଏହାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଭୁତ୍ୱସମ୍ପନ୍ନ ଅଧିକାର ଗୁଡ଼ିକୁ ରକ୍ଷା କରାଯିବ । ଏହି ପ୍ରାଚୀନ ଦେଶ ସଂସାରରେ ନିଜର ଅଧିକାରପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ସମ୍ମାନିତ ସ୍ଥାନ ପାଇ ସଂସାରରେ ଶାନ୍ତି, ତଥା ମାନବ କଲ୍ୟାଣର ଉନ୍ନତିରେ ସ୍ୱତଃପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇ ନିଜର ଅଂଶ ପ୍ରଦାନ କରିବ ।

ବିଭିନ୍ନ ସମିତିର ରିପୋର୍ଟମାନ ସଂବିଧାନ ଗଠନ ପ୍ରସ୍ତାବ ପାଇଁ ଲକ୍ଷ ଓ ମୂଳ ଆଧାର କାମ ଦେଇଥିଲା । ଏହି ସମିତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ସଂଘ ଶକ୍ତି ସମିତି, ସଂଘ ସଂବିଧାନ ସମିତି, ପ୍ରାଦେଶିକ ସଂବିଧାନ ସମିତି, ସଂଖ୍ୟା-ଲଘୁ ସଂପ୍ରଦାୟ ତଥା ମୌଳିକ ଅଧିକାର ମନ୍ତ୍ରଣା ସମିତି, ଚିଫ୍ କମିଶନର ବୃନ୍ଦ ଏବଂ ସଂଘ ତଥା ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଆର୍ଥିକ ସମ୍ବନ୍ଧର ସମିତିମାନ ଏବଂ ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳ ମନ୍ତ୍ରଣା ସମିତି (Tribal Area Advisory Committee) ର ନାମ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ତାହାର ଶେଷ ରୂପ ଓ ଆକାର ସ୍ଥିର କରିଥିଲା ଡ଼ଠା କମିଟି । ଡକ୍ଟର ଆମ୍ବେଦକର ଏହି କମିଟିର ସଭାପତି ଥିଲେ । ସଂବିଧାନ ଲେଖନରେ ଆଠ ମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ଏବଂ ତା ପରେ ସଂବିଧାନ ସଭା ତାହାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦଫା ଅଂଶ (Clause) କୁ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ବିଚାର କଲା । ଯାହା ସବୁ ଆଲୋଚନା ହେଲା ସେ ସବୁକୁ ନଜରରେ ରଖି ସଂବିଧାନ ସଭା ସଂବିଧାନର ସଂଶୋଧନ କରିଦେଲା ।

୧୯୪୯ ମସିହା, ନଭେମ୍ବର ମାସ, ୨୬ତାରିଖ ଦିନ ଭାରତର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ତରଫରୁ ସଂବିଧାନ ସଭା ସଂବିଧାନକୁ ଅଙ୍ଗୀକୃତ ଓ ଅଧିନିୟମିତ କରିଦେଲା; ଅର୍ଥାତ୍ ଆଇନ ରୂପରେ ପାସ କରିଦେଲା । ଏହି ସଂବିଧାନ ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ୱାଧୀନତାର ଅଧିକାର ପତ୍ର ଅଟେ । ଏହିପରି ଭାବରେ ଦୁଇ ବର୍ଷ ଏଗାର ମାସ ଓ ଅଠର ଦିନ ପରେ ସେହି ସଂବିଧାନ ତିଆରି ହେଲା, ଯହିଁରେ ୩୯୫ ଗୋଟି ଧାରା ଓ ୮ ଗୋଟି ତପସିଲ ଅଛି ।

ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ପତାକା

ସଂବିଧାନ ସଭା ରାଷ୍ଟ୍ରକୁ ତାହାର ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ପତାକା ଓ ଚକ୍ର ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିଅଛି । ୧୯୪୭ ମସିହା, ଜୁଲାଇ ମାସ, ୨୨ତାରିଖ ଦିନ ସଭା ଅଶୋକ ଚକ୍ରାଙ୍କିତ ତ୍ରିରଙ୍ଗୀ ପତାକାକୁ ଭାରତର ପତାକାରୂପେ ଗ୍ରହଣ କଲା । ପଣ୍ଡିତ ନେହେରୁ ଏହି ପତାକା ସମ୍ବନ୍ଧରେ କହିଥିଲେ, "ଏହି ପତାକା କୌଣସି ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବା ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦର ପତାକା ନୁହେଁ; କିନ୍ତୁ

"ମୋ ଦେଶଭକ୍ତିରେ ବର୍ଜନ ଓ ଗ୍ରହଣ ଉଭୟ ପାଇଁ ସ୍ଥାନ ଅଛି । ମୁଁ [illegible] ସଦ୍‌ଭାବେ ମୋ ଜନ୍ମଭୂମି ପ୍ରତି ମୋ ସେବା ସୀମାବଦ୍ଧ ରହୁଥିବାରୁ ଏହା ବର୍ଜନାତ୍ମକ, ପରନ୍ତୁ କାହା ସହିତ ଶତ୍ରୁତା ବା ବୈରିତା ମୋର ଲକ୍ଷ୍ୟ ନ ଥିବାରୁ ମୋ ଦେଶଭକ୍ତି ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ ମୂଳକ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ସ୍ୱାଧୀନତାର ପତାକା । କେବଳ ଆମ ସ୍ୱାଧୀନତାର ପତାକା ଏହା ନୁହେଁ । ଯେଉଁ ସମସ୍ତ ଲୋକ ଏହାକୁ ଦେଖିବେ, ଏହା ସେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସ୍ୱାଧୀନତାର ପ୍ରତୀକ ହେବ ।”

ଭାରତୀୟ ପରମ୍ପରାର ଅନୁସରଣ କରି ଭାରତୀୟ ନାରୀମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ଶ୍ରୀମତୀ ହଂସ ମେହେଟା ସଂବିଧାନ ସଭାକୁ ସ୍ୱାଧୀନତାର ଏହି ପ୍ରତୀକଟି ଉପହାର ସ୍ୱରୂପ ଦେଇଥିଲେ ।

ସଂବିଧାନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ

ଭାରତର ସମସ୍ତ ନାଗରିକପାଇଁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକୁ ସୁରକ୍ଷିତ କରିବା—

ସାମାଜିକ, ଆର୍ଥିକ ଏବଂ ରାଜନୈତିକ ନ୍ୟାୟ; ବିଚାର, ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି, ବିଶ୍ୱାସ, ଧର୍ମ ଏବଂ ଉପାସନାର ସ୍ୱାଧୀନତା; ନାଗରିକମାନଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ ଏବଂ ଅବସରର ସାମ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ କରାଇବା ଏବଂ ସେ ସବୁରେ ବ୍ୟକ୍ତିର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଏବଂ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଏକତାକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରୁଥିବା ବନ୍ଧୁତାକୁ ବଢ଼ାଇବା ।

ମୌଳିକ ଅଧିକାର

୧ । ବ୍ୟାବହାରିକ ଏବଂ ସାମାଜିକ ସାମ୍ୟ ।
୨ । ଅସ୍ପୃଶ୍ୟତାର ଲୋପ ।
୩ । ଅବସରର ସାମ୍ୟ ।
୪ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ୱାଧୀନତା; ବାକ୍‌ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ, ସମ୍ମେଳନ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ତଥା ବ୍ୟବସାୟ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ଆଦି ଏହାର ଅନ୍ତର୍ଗତ ।
୫ । ଆଇନର ଶାସନ ।
୬ । ପ୍ରାଣ ଓ ସ୍ୱାଧୀନତାର ରକ୍ଷା ଏବଂ ଆଇନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସାମ୍ୟ ।
୭ । ଧର୍ମକୁ ମାନିବା, ଆଚରଣ କରିବା ଏବଂ ପ୍ରଚାର କରିବାର ସ୍ୱାଧୀନତା ।
୮ । ସଂସ୍କୃତି ଏବଂ ଶିକ୍ଷାର ଅଧିକାର ।
୯ । ସମ୍ପତ୍ତିର ପ୍ରାପ୍ତି ।
୧୦ । ସାଂବିଧାନିକ ଉପଚାରର ସୁବିଧାର ସାମ୍ୟ ।

“ଭାରତୀୟ ଗ୍ରାମୋଦ୍ୟୋଗ ବହୁ ଯୁଗରୁ ଚୋଷାଏ କୃଷି ଲୋକାଶ୍ରିତ ରହିଅଛି । ସେ କୃଷି ଉପରେ କୁଣ୍ଡାଳି ହୋଇ କେବଳ ମାତ୍ର ସାହାଯ୍ୟକାରୀ ମାତ୍ର । ସେ ସବୁ ଅଭ୍ୟାସ ଦେଲେ ଓ ଗ୍ରାମବାସୀମାନଙ୍କ ହସ୍ତଶିଳ୍ପ ଓ କାରିଗରୀ ଲୁପ୍ତ ହେଲେ ଗ୍ରାମବାସୀମାନଙ୍କଠାରେ ଉଚ୍ଚଦୋଷ୍ଟୀର ଶାନ୍ତି ମାନଙ୍କରେ ଶକ୍ତି ଲକ୍ଷଣ ଦେଖିବାକୁ ମିଳବ ।”

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଭାରତରେ ବୈଷୟିକ ଶିକ୍ଷା

ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଶିଳ୍ପ, କୃଷି, ସରବରାହ, ପ୍ରତି-ରକ୍ଷା, ଶକ୍ତି ଓ ସାଧାରଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଆଦି ସେବାମୂଳକ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କର ଓ ଦେଶକୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରିବା ଭଳି ଏବଂ ଦେଶର ମଙ୍ଗଳ କରିବା ଭଳି ଗଠନମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କର ବିକାଶ ନିମିତ୍ତ ଯୋଜନା କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଅଛି । ସେଥିନିମିତ୍ତ ଦେଶରେ ବୈଷୟିକ ଶିକ୍ଷାର କି ସୁବିଧା ରହିଅଛି ତାହା ପରୀକ୍ଷା କରିବା ଦରକାର ହେଉଅଛି । ବିଜ୍ଞାନ ବିଭାଗ ଓ ବୈଷୟିକ ବିଭାଗରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତା ମଧ୍ୟରେ କି ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହିଅଛି ଏବଂ ଉକ୍ତ ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ ନୀତି କି କି ସମ୍ଭବ ରହିଅଛି ? “ସାଇଣ୍ଟିଫିକ୍ ମ୍ୟାନପାୱାର କମିଟୀ”ଙ୍କ ସର୍ଭେ (ବା ଅନୁସନ୍ଧାନ) ଫଳରେ ତାହା ପରୀକ୍ଷାର ସୁବିଧା ପଡ଼ିଅଛି । ଖାଲି ଯେ ପରିମାଣରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହିଅଛି ତାହା ନୁହେ, ଗୁଣରେ ମଧ୍ୟ ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହିଅଛି । ଗୁଣଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କଲେ ବିଶେଷଜ୍ଞ ଇଞ୍ଜିନିୟର, ଟେକ୍‌ନୋଲଜିଷ୍ଟ ଓ ଗବେଷଣାରତ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ନିମିତ୍ତ ସୁବିଧା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏହିମାନେ ବେଶି ସଂଖ୍ୟାରେ ଦରକାର ।

୧୯୪୫ ମସିହାର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ଅନୁଭୂତ ହୋଇଥିଲା ଯେ, ଶିଳ୍ପ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ବିଶେଷଜ୍ଞ ଦରକାର ହେବେ । ଏଣୁ ଏ ଦେଶରେ ଉଚ୍ଚତର ବୈଷୟିକ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରସାର କରିବା ଖୁବ୍ ଦରକାରୀ ହେବ । ଦେଶ ସେହି ସମସ୍ୟାର ସମ୍ମୁଖୀନ ଗୋଟିଏ କମିଟୀ (ସରକାର କମିଟୀ) ବିଶଦଭାବରେ ତାହା ପରୀକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ଉକ୍ତ କମିଟୀରେ ବିଭିନ୍ନ ଅନୁଷ୍ଠାନର ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । କମିଟୀ ଦେଇ ସରକାରଙ୍କୁ ସୁପାରିଶ କରିଥିଲେ ଯେ, ଚାରିଗୋଟି ଉଚ୍ଚତର ବୈଷୟିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ସ୍ଥାପିତ ହେବ । ପ୍ରତି ଅଞ୍ଚଳରେ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ଅନୁଷ୍ଠାନ ରହିବ । ମାସାଚୁସେଟ୍ସ ଇନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ଅଫ୍ ଟେକ୍‌ନୋଲଜିର ଛାଞ୍ଚରେ ଏସବୁ ଗଠିତ ହେବ । ଏହି କମିଟୀ ମଧ୍ୟ ବିଶଦ ଯୋଜନା ଓ ଖର୍ଚ୍ଚର ଅଟକଳ ଠିକ୍ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସରକାରଙ୍କ ପାଖରେ ଦାଖଲ କରିଥିଲେ । ସରକାର ବର୍ତ୍ତମାନ ଦୁଇଟି ଅନୁଷ୍ଠାନ ସ୍ଥାପନ କରିବା ସକାଶେ ଠିକ୍ କରିଅଛନ୍ତି । ଏଥିମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ପୂର୍ବାଞ୍ଚଳରେ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ପଶ୍ଚିମାଞ୍ଚଳରେ ସ୍ଥାପିତ ହେବ । ପରେ ଗୋଟିଏ ଦକ୍ଷିଣାଞ୍ଚଳ ଏବଂ ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳରେ ସ୍ଥାପିତ ହେବ ବୋଲି ମଧ୍ୟ ସ୍ଥିର କରାଯାଇଅଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଉଚ୍ଚତର ବୈଷୟିକ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ବିଭିନ୍ନ ବୈଷୟିକ ବିଷୟରେ ଟ୍ରେନିଂ ଓ ଗବେଷଣାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯିବ ଏବଂ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ଓ ଟେକ୍‌ନୋଲଜି (ଯନ୍ତ୍ର ବିଜ୍ଞାନ)ର ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ୨୦୦୦ ଅଣ୍ଡର ଗ୍ରାଜୁଏଟ୍ ଏବଂ ୧୦୦୦ ପୋଷ୍ଟ ଗ୍ରାଜୁଏଟ୍ ଓ ରିସର୍ଚ୍ଚ ୱାର୍କର (ଗବେଷକ) ମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ କରାଯିବ ।

“ମନୁଷ୍ୟ ମଳର ଯଦି ଭଲ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ ତାହାହେଲେ ବର୍ଷକୁ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର ଖତ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇପାରିବ ଏବଂ ଅନେକ ରୋଗରୁ ମୁକ୍ତି ମିଳିପାରିବ ।”

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

କଲିକତାଠାରୁ ୭୦ ମାଇଲ୍ ଦୂରରେ ହିଜଳି-ଠାରେ ଇଷ୍ଟର୍ଣ୍ଣ ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ (ବା ପୂର୍ବାଞ୍ଚଳ ଅନୁଷ୍ଠାନ) ଟି ସ୍ଥାପିତ ହେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଉଅଛି । ବାଙ୍ଗାଲୋରସ୍ଥ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ଅଫ୍ ସାଏନ୍ସର ଭୂତପୂର୍ବ ଡିରେକ୍ଟର ଏବଂ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଶିଳ୍ପ ଓ ଯୋଗାଣ ବିଭାଗର ପୂର୍ବତନ ଡିରେକ୍ଟର ଜେନେରାଲ୍ ଡକ୍ଟର ଜେ. ସି. ଘୋଷ ଉକ୍ତ ଅନୁଷ୍ଠାନର ପ୍ରଥମ ଡିରେକ୍ଟରରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଅଛନ୍ତି ଏବଂ ବିଦେଶରୁ ଦୁଇ ଜଣ ବିଶାରଦ ଅଧ୍ୟାପକ ରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ ହେବା ପାଇଁ ଏ ମନୋନୀତ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଦୁଇ ଜଣ ଅଧ୍ୟାପକ ତାଙ୍କ ସ୍ୱ ସ୍ୱ ବିଭାଗର କାର୍ଯ୍ୟଭାର ନେଇ ସାରିଲେଣି ।

ସରକାର କମିଟିଙ୍କଦ୍ୱାରା ଅଟକଳ ହୋଇ-ଥିଲା ଯେ ଅନୁଷ୍ଠାନଟି ସ୍ଥାପିତ ହେଲେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ମତେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେବ ।

ଏକକାଳୀନ...୩୦୪ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା

ପୌନଃପୁନିକ......୪୪ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା

ଉକ୍ତ ଅଟକଳକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଲୋଚନା କରା-ଯାଉଅଛି । ଏବେ ପ୍ରଥମେ ଯାହା ଅଟକଳ ହୋଇଅଛି ତାହାଠାରୁ ଅଧିକ ଟଙ୍କା ଦରକାର ହୋଇପାରେ । ଅନୁଷ୍ଠାନଟିକୁ ଗଢ଼ି ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ କରିବାକୁ କେତେକ ବର୍ଷ ଲାଗିଯିବ । ଆଶା କରାଯାଏ ଯେ, ଉକ୍ତ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଚଳିତ ବର୍ଷ ଭିତରେ କେତେକ ପୋଷ୍ଟଗ୍ରାଜୁଏଟ୍ ଛାତ୍ରଙ୍କୁ ନିଆଯାଇ ପାରିବ ।

ଓ୍ୱେଷ୍ଟର୍ଣ୍ଣ ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ (ପଶ୍ଚିମାଞ୍ଚଳ ଅନୁଷ୍ଠାନ)ଟି ବମ୍ବେରେ ସ୍ଥାପିତ ହେବ ବୋଲି ମନସ୍ଥ ହୋଇଅଛି । ଏହା ଆକାର ପ୍ରକାରରେ ଇଷ୍ଟର୍ଣ୍ଣ ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟର ଅନୁରୂପ ହେବ । ପ୍ରତି ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ମୌଳିକ ବିଷୟମାନଙ୍କରେ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯିବ । ଏହା ଛଡ଼ା ଏହା ବିଶେଷ କରି ଆଞ୍ଚଳିକ ପ୍ରୟୋଜନମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବ ।

ବାଙ୍ଗାଲୋର ବିଜ୍ଞାନ ଅନୁଷ୍ଠାନ

ଏ ଦେଶରେ ଉଚ୍ଚତର ବୈଜ୍ଞାନିକ ଓ ଯନ୍ତ୍ର-ବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଯେତେ ପ୍ରମୁଖ କେନ୍ଦ୍ର ଅଛି ବାଙ୍ଗାଲୋର ବିଜ୍ଞାନ ଅନୁଷ୍ଠାନ Indian Institute of Science ତନ୍ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଧାନ । ବୈଜ୍ଞାନିକ ଗବେଷଣାର କେନ୍ଦ୍ର ରୂପେ ଏ ଅନୁଷ୍ଠାନ ୧୯୦୯ ମସିହାରେ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା । ଏବେ ଏଥିରେ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ଓ ଟେକ୍ନୋଲୋଜିର ବିଭିନ୍ନ ଶାଖାରେ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇପାରି ଅଛି । ଟ୪୭.୨୧ ଲକ୍ଷ ଏକକାଳୀନ ଓ ଟ୪.୨୪ ଲକ୍ଷ ପୌନଃପୁନିକ ଖର୍ଚ୍ଚରେ ଉକ୍ତ ଅନୁଷ୍ଠାନର ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗର ଉନ୍ନତି ନିମିତ୍ତ ଗୋଟିଏ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସ୍ଥିର ହୋଇଅଛି । ଉକ୍ତ ଉନ୍ନତିକର ଯୋଜନାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ—

(୧) ଏରୋଡାଇନାମିକ୍ସ ଓ ଏରୋନଟିକାଲ୍ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ଶିକ୍ଷାରେ ଉନ୍ନତି ଘଟାଇବା ଓ ଗବେଷଣା କରିବା ।

(୨) ଫ୍ରିକ୍ୱେନ୍ସି ମଡ୍ୟୁଲେସନ, ଫିଲ୍ଟର, ଟ୍ରାନ୍ସମିସନ୍, ରାଡ଼ର ଓ ମାଇକ୍ରୋଓ୍ୱେଭ ପ୍ରପୋଗେସନ ପ୍ରଭୃତି ସମେତ କମ୍ୟୁନିକେସନ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ବିଭାଗରେ ଗବେଷଣାର ସୁବିଧା କରିବା ।

"ଗଣତନ୍ତ୍ର ଓ ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ରର ପ୍ରେମିକ ଯେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜର ଧର୍ମହେତୁ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରାମକୁ ବାଛିନେଇପାରେ ଏବଂ ତାହାକୁ ଏକମାତ୍ର ଧର୍ମସେବା ରୂପେ ଗ୍ରହଣକଲେ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ସୁଫଳ ଫଳିବ ।"

—ଗାନ୍ଧିଜୀ

(୩) ଗ୍ୟାସଟର୍ବାଇନ ଡିଜାଇନ ପ୍ରସ୍ତୁତି ଓ ଇଣ୍ଟର୍ନାଲ କମ୍ବସନ୍ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ବିଷୟର ସଂପ୍ରସାରଣ କରିବା ।

(୪) ମେଟାଲର୍ଜିରେ ଶୁଦ୍ଧ ଓ ପ୍ରଯୁକ୍ତ ଗବେଷଣାର ବିକାଶ ।

(୫) ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ୍ସ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜି ବିଷୟରେ ଶିକ୍ଷା ଓ ଗବେଷଣାମୂଳକ ସୁବିଧାର ପ୍ରସାର

(୬) ବାୟୋକେମିଷ୍ଟ୍ରି ବିଷୟରେ ଫୁଡ୍ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜି, ଆଣ୍ଟିବାୟୋଟିକ୍‌ସ୍, ଫର୍ମେଣ୍ଟେସନ କେମିଷ୍ଟ୍ରୀ, ଫୁଡ୍ ଓ ନ୍ୟୁଟ୍ରିସନ୍‌ର ଗବେଷଣାମୂଳକ ସୁବିଧାର ପ୍ରସାର ।

(୭) ନ୍ୟୁକ୍ଲିୟର୍ ଫିଜିକ୍ସ, ଲୋ ଟେମ୍ପରେଚର ଫିଜିକ୍ସ ଓ ଆଷ୍ଟ୍ରୋଫିଜିକ୍ସରେ ଗବେଷଣାମୂଳକ ସୁବିଧାର ପ୍ରସାର ।

(୮) ସିନ୍ଥେଟିକ୍ ଫ୍ୟୁଏଲ (ବା କୃତ୍ରିମ ଜାଳେଣି) ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମଲିକ୍ୟୁଲାର୍ ଗଠନ ବିଷୟରେ ମୌଳିକ ଗବେଷଣାର ପ୍ରସାର ।

ତୋହରା ଏ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ୭୮ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଦେଇ ଖର୍ଚ୍ଚରେ ପାଓ୍ୱାର୍ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ନାମରେ ଗୋଟିଏ ନୂଆ ବିଭାଗ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଅଛି । ୨୩ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚରେ ଗୋଟିଏ ହାଇ ଭୋଲ୍ଟେଜ୍ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ଲାବୋରେଟୋରି ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଅଛି ।

ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ

ଗବେଷଣାକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରିବା ନିମନ୍ତେ ପୋଷ୍ଟ-ଗ୍ରାଜୁଏଟ୍ ଓ ଗବେଷଣାମୂଳକ ଟ୍ରେନିଂର ବିକାଶ ଏବଂ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜିର ଅନ୍ୟ କେତେକ ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ଶାଖାରେ ପୋଷ୍ଟଗ୍ରାଜୁଏଟ୍ ପାଠ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କରିବା ନିମିତ୍ତ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ୧୯୫୯-୬୦ ମସିହାରେ ୪୨୦.୫ ଲକ୍ଷ ଗ୍ରାଣ୍ଟ୍ କେତେକ ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଦେଇଅଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜି ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଏ ଦେଶରେ ଉପଯୁକ୍ତ ସୁବିଧା ନାହିଁ ।

୫୦ଟି ଡିଗ୍ରୀସ୍ତର ଓ ୧୫୦ଟି ଡିପ୍ଲୋମାସ୍ତର ବୃତ୍ତି ଦେବାଲାଗି ନୂଆ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଅଛି । ଡିଗ୍ରୀସ୍ତର ବୃତ୍ତିର ପରିମାଣ ମାସିକ ଟ ୨୦୦୲ ଏବଂ ଡିପ୍ଲୋମାସ୍ତର ବୃତ୍ତିର ପରିମାଣ ମାସିକ ଟ ୧୦୦୲ ।

ଅଣ୍ଡର ଗ୍ରାଜୁଏଟ୍‌ଙ୍କ ଟ୍ରେନିଂ ପାଇଁ ସୁବିଧା

ପୋଷ୍ଟ ଗ୍ରାଜୁଏଟ୍ ଟ୍ରେନିଂ ପାଇଁ ଯେପରି ସୁବିଧା କରାଯାଇଅଛି, ସେହିପରି ଅଣ୍ଡର ଗ୍ରାଜୁଏଟ୍ ଟ୍ରେନିଂ ପାଇଁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ସିଭିଲ୍, ମେକାନିକାଲ୍ ଓ ଇଲେକ୍‌ଟ୍ରିକାଲ୍ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ସୁବିଧା କରାଯାଇଅଛି ।

ଭାରତରେ ୬୦ଟିରୁ ଅଧିକ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ କଲେଜ ଅଛି । ଏହି କଲେଜମାନଙ୍କରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଧରଣରେ ଡିଗ୍ରୀ କୋର୍ସରେ ସିଭିଲ୍, ଇଲେକ୍‌ଟ୍ରି-

"ମୁଁ ଚାହେଁ ନାହିଁ ଯେ ମୋ ଘର ଚାରିପଟେ କାନ୍ଥ ଘେରା ହୋଇ ରହୁ ଓ ମୋର ଝରକାଗୁଡ଼ିକ ବନ୍ଦ ରହୁ । ମୁଁ ଚାହେଁ ସବୁ ଦେଶର ସଂସ୍କୃତି ମୋ ଘର ଚାରିପଟେ ଯେତେ ମୁକ୍ତ ଭାବରେ ସମ୍ଭବ ପ୍ରବାହିତ ହେଉ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଚାହେଁ ନାହିଁ ଯେ ସେଥିରେ ମୋର ପାଦ ଉପୁଡ଼ି ଯାଉ । ମୁଁ ମୋର ନିଜ ଘରେ ଜଣେ ବାହାରର ଲୋକ ବା ଭିକାରୀ ଭାବରେ ରହିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ । ମୋର ଧର୍ମ ମୋତେ ଜେଲଖାନାର ବନ୍ଦୀ ହେବାକୁ ଦିଏ ନାହିଁ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

କାଲ ଓ ମେକାନିକାଲ୍ ବିଭାଗରେ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଉ-ଅଛି। ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ମେରିନ୍ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ପାଠ୍ୟ। ଦୁଇଟି ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକାଲ କମ୍ୟୁନିକେସନ୍ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ, ଗୋଟିଏ ଅନୁଷ୍ଠାନ-ରେ ମେଟାଲର୍ଜିକାଲ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଟେକ୍ସଟାଇଲ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ବିଷୟରେ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଉଛି। ଏହି ପାଠ୍ୟ ୩-୪ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଲୁଥାଏ।

ପୂର୍ବରୁ ଥିବା ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗୁଡ଼ିକର ଉନ୍ନତି କରା-ଯାଉଛି। ନୂଆ ନୂଆ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇ-ଯାଉଅଛି। ଫଳରେ ବହୁସଂଖ୍ୟକ ଛାତ୍ର ଶିକ୍ଷା ନେଇ ପାରିବେ। ତଳ-ଲିଖିତ ତାଲିକାରୁ ଏ ବିଷୟ ଦେଖି ବୁଝାପଡ଼ିବ।

ଶିକ୍ଷାର ମାନ	୧୯୫୮-୫୯ରେ	୧୯୬୯-୭୦ରେ
	ଫଳାଫଳ	ଭର୍ତ୍ତି ଛାତ୍ରସଂଖ୍ୟା
(କ) ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ—		
ଡିଗ୍ରୀ ଓ ପୋଷ୍ଟ ଗ୍ରାଜୁଏଟ ପାଠ୍ୟ	୧୩୭୨	୨୬୫୩
ଡିପ୍ଲୋମା ପାଠ୍ୟ	୨୦୨୦	୩୭୫୮
(ଖ) ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜି—		
ଡିଗ୍ରୀ ଓ ପୋଷ୍ଟ ଗ୍ରାଜୁଏଟ ପାଠ୍ୟ	୨୭୨	୮୧୦
ଡିପ୍ଲୋମା ପାଠ୍ୟ	୫୫୨	୭୫୩

ତେବେ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗୁଡ଼ିକୁ ଅନେକ ସମସ୍ୟାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ୁଅଛି। କେତେକ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଅନୁଷ୍ଠାନ ନମନ୍ତେ ବହୁସଂଖ୍ୟକ ଛାତ୍ର ଗ୍ରହଣ କରୁଅଛନ୍ତି। ବହୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ସେ ସବୁ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଶିକ୍ଷକ ଓ ଛାତ୍ରଙ୍କର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରଯାଇ ପାରୁନାହିଁ। ସ୍ୱଳ୍ପ ଅନୁଷ୍ଠାନ ପାଇଁ ଯନ୍ତ୍ର, ଉପକରଣ ଓ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାରେ ଟଙ୍କାପଇସାର ଅଭାବ ପ୍ରଧାନ ଅନ୍ତରାୟ ହେଉଅଛି। ପ୍ରତୁଳ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ଗୋଟିଏ ଯୋଜନା ସୃଷ୍ଟି କରିଅଛନ୍ତି। ଏ ଯୋଜନାରେ ଟ ୧୫୦ ଲକ୍ଷ ଏକକାଳୀନ ଓ ଟ ୨୭ ଲକ୍ଷ ପୌନଃପୁନିକ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେବ ବୋଲି ଅଟକଳ ହୋଇଅଛି। ଅବସ୍ଥାକୁ ବିବେଚନା କରି ଆଲୋ-ଚନା କଲା ପରେ ଅଲ୍ ଇଣ୍ଡିଆ କାଉନ୍ସିଲ ଫର ଟେକ୍‌ନିକାଲ ଏଡୁକେସନ୍ ଏହି ଯୋଜନା ଗ୍ରହଣ କରି-ଥିଲେ। ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଛାତ୍ରାବାସ ନିର୍ମାଣ କରିବା ସ୍ୱୀକୃତ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କୁ ଋଣ ସୂତ୍ରରେ ଟ ୫୮ ଲକ୍ଷ ଋଣ ଦେବା ପାଇଁ ଯୋଜନାରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇ ଅଛି। ଯୋଜନାରେ ୧୫ଟି ବଡ଼ ବଡ଼ ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ସ୍ଥାନ ଦିଆଯାଇଅଛି। ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଟ ୫୨,୮୫,୦୦୦ ଏକକାଳୀନ: ଟ ୧୦,୯୮,୮୭୬ ପୌନଃପୁନିକ ଗ୍ରାଣ୍ଟ ଓ ଋଣ ସୂତ୍ରରେ ଟ ୧୮,୮୫,୦୦୦ ଋଣ ଦିଆଯାଇଅଛି।

ବ୍ୟବହାରିକ ଶିକ୍ଷା

ବୈଷୟିକ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନରୁ ଯେଉଁ ଗ୍ରାଜୁଏଟ ଓ ଡିପ୍ଲୋମାଧାରୀମାନେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ବାହାରୁଅଛନ୍ତି ଶିଳ୍ପ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଓ ବୈଷୟିକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତ କରିବା ଗୋଟିଏ ସମସ୍ୟା ହୋଇ ପଡ଼ିଅଛି। କେତେ ଜଣ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଓ ବୈଷୟିକ କର୍ମୀ ଆବଶ୍ୟକ ତାହା ଅନୁଧ୍ୟାନ କରାଯିବା ଫଳରେ ଜଣା ଯାଇଅଛି ଯେ ଯେଉଁ ପ୍ରକାରର କର୍ମୀଗୁଡ଼ିକ ଆବଶ୍ୟକ ସେମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ସେ କେବଳ ବର୍ତ୍ତମାନ ବାହାରୁଛନ୍ତି ବରଂ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟ

"ଅହିଂସା ଦୁର୍ବଳର ପଥ ନୁହେଁ।"

—ଗାନ୍ଧିଜୀ

ଭିତ୍ତିରେ। କର୍ମଦାତା, ସେ ସରକାର ବା, ଶିଳ୍ପପତି ହୋଇଥାଆନ୍ତୁ ନିଶ୍ଚିତ ଦାବି କରନ୍ତି ଯେ, ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନରୁ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ଛାତ୍ରମାନେ ଯଥେଷ୍ଟ ବ୍ୟାବହାରିକ ଜ୍ଞାନ ଓ ଅଭିଜ୍ଞତା ନେଇ ବାହାରିବା ଉଚିତ। କଥା ହେଉଛି ଯେ, ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ଓ ଶିଳ୍ପାନୁଷ୍ଠାନର ମିଳିତ ଉଦ୍ୟମରେ ଛାତ୍ରମାନେ ବ୍ୟାବହାରିକ ଜ୍ଞାନ ଓ ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଶିକ୍ଷାସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇ ବାହାରି ପାରିବେ। ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟବଶତଃ ଏହି ଦେଶରେ ଏ ମିଳିତ ଦାୟିତ୍ୱକୁ କେହି ଗୁରୁତ୍ୱର ଉପଲବ୍ଧି କରି ନାହାନ୍ତି। ତେଣୁ ସେଥିପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଜରୁରୀ ଓ ଏହାଦ୍ୱାରା ବହୁ ଫଳ-ପ୍ରଦ ଯେ ସମ୍ବନ୍ଧ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ପାଇଁ ବୈଷୟିକ କର୍ମୀଙ୍କ ଶିକ୍ଷା-ପଥରେ ଥିବା ଅନାବଶ୍ୟକ ତ୍ରୁଟିକୁ ଦୂର କରିବା ଦରକାର ଏବଂ ବ୍ୟାବହାରିକ ଶିକ୍ଷାର ଯେଉଁ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ରହିଛି, ତାହା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯିବା ଦରକାର। ପ୍ରକୃତ ବୈଷୟିକ ଶିକ୍ଷା ପଦ୍ଧତି ଏହିଭଳି ଉପଯୋଗୀ ହେବ ନିଶ୍ଚିତ। "ସାଇଣ୍ଟିଫିକ୍ ମ୍ୟାନ ପାୱାର କମିଟି" ଯେଉଁ ଶିକ୍ଷାନବିଶି ପ୍ରଥା ଯୋଜନାଟି ପ୍ରସ୍ତାବ କରିଥିଲେ, ତାହା ସରକାରଙ୍କ ବିଚାରାଧୀନ ଅଛି।

"ସାଇଣ୍ଟିଫିକ ମ୍ୟାନ ପାୱାର କମିଟି" ଙ୍କ ସୁପାରିଶ ଅନୁସାରେ ସରକାର ୨୫୦ ଟି ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ବୃତ୍ତି ଓ ୨୦୦ ଡିପ୍ଲୋମା ବୃତ୍ତିର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିଅଛନ୍ତି। ପ୍ରଥମ ବୃତ୍ତିର ପରିମାଣ ମାସିକ ଟ୧୫୦ ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟ ବୃତ୍ତିର ପରିମାଣ ମାସିକ ଟ ୭୫ ଅଟେ। ଏହି ବୃତ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ଭାରତର କେତେକ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନରେ ମିଳିବ। ଉପଯୁକ୍ତ ଛାତ୍ରମାନେ ଏ ବୃତ୍ତି ପାଇ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସମୟରେ ବ୍ୟାବହାରିକ ଶିକ୍ଷା ପାଇପାରିବେ।

ସହଯୋଗ ସ୍ଥାପନ ଓ ଆଦର୍ଶ

ଅତି ପୂର୍ବରୁ ଭାରତରେ ବୈଷୟିକ ଶିକ୍ଷାର ଧାରାଗୁଡ଼ିକରେ ସହଯୋଗ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇ ପାରି ନ ଥିଲା। କେବଳ ତାହାରେ ଶିକ୍ଷାର ଆଦର୍ଶ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ। ଦେଶର କେତେ ବୈଷୟିକ କର୍ମକ୍ଷମ ଆବଶ୍ୟକ ସେ ବିଷୟରେ ନାମ ଗନ୍ଧ ମଧ୍ୟ ଉଠି ନ ଥିଲା। ଏ କଥା ସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇଅଛି ଯେ, ଭାରତରେ ବୈଷୟିକ ଶିକ୍ଷାର ଧାରାଗୁଡ଼ିକରେ ସହଯୋଗ ସ୍ଥାପିତ ହେବା ଦରକାର ଏବଂ ସୁଫଳ ପାଇବା ଲାଗି ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇଥିବା ଗୋଟିଏ ଯୋଜନାନୁସାରେ ଉକ୍ତ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯିବା ଦରକାର। ଏ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହାସଲ କରିବା ନିମନ୍ତେ ୧୯୪୫ ମସିହାରେ ସରକାର ନିଖିଳ ଭାରତ ବୈଷୟିକ ଶିକ୍ଷା କାଉନସିଲ ସ୍ଥାପନ କଲେ। ଭାରତରେ ବୈଷୟିକ ଶିକ୍ଷାକୁ ସଙ୍ଗଠିତ ଭାବରେ ସଂଗଠନ କରିବା ଏବଂ ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯୋଜନା କରିବା ବିଷୟରେ ସରକାରଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦେବା ଏ କାଉନସିଲର କାମ। କାଉନସିଲରେ ୭୬ ଜଣ ସଭ୍ୟ ଅଛନ୍ତି। କାଉନସିଲରେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ କେନ୍ଦ୍ର ଦପ୍ତରର, ଷ୍ଟେଟ ସରକାରଙ୍କ ବାଣିଜ୍ୟ, ଶିଳ୍ପ, ଶ୍ରମ ଓ ଶିକ୍ଷା ଅନୁଷ୍ଠାନର ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଅଛନ୍ତି।

କାଉନସିଲଟି ସ୍ଥାପିତ ହେବାର ଅନୁଦାନ ଧରରେ ଦେଶରେ ବୈଷୟିକ ଶିକ୍ଷାକୁ ଆଦର୍ଶ ଧରଣର କରିବାରେ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁ ସୁବିଧା ଅଛି ତାହାର ଉନ୍ନତି ଓ ପ୍ରସାର କରିବାରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଆଗେଇ ଯାଇଅଛି। ବୈଷୟିକ ଶିକ୍ଷାକୁ ଆଦର୍ଶ ଧରଣର କରିବାପାଇଁ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଙ୍ଗ ଓ ଟେକ୍ନୋଲୋଜିର ପ୍ରଧାନ ଶାଖାମାନଙ୍କରେ କାଉନସିଲ ୬ଟି ବୋର୍ଡ-

"ଏକତା ନିଜ ଘର ଧର୍ମ ଅବାଧ ଓ ଅଂଶୀଦାର, କଦାପି ଅନ୍ୟ ଜିନିଷ ନୁହେଁ। ଏହା ଭାଗ୍ୟ ଅଭ୍ୟୁଦୟ ଏବଂ ସେହି କାରଣରୁ ସ୍ୱାଧୀନତାର ପ୍ରତୀକ।"

—ଗାନ୍ଧୀ

ଭାରତ ବୈଷୟିକ ଶିକ୍ଷା ବୋର୍ଡ ସ୍ଥାପନ କରିଅଛନ୍ତି । ନିଖିଳ ଭାରତ ବୈଷୟିକ ଶିକ୍ଷା ବୋର୍ଡମାନେ ସିଭିଲ, ମେକାନିକାଲ ଓ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକାଲ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ, ମେଟାଲର୍ଜି, ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ ପରିଚାଳନା, ବାସ୍ତୁକାର୍ଯ୍ୟ, ଅଙ୍କନବିଦ୍ୟା ଓ ସହର ଯୋଜନା, ଟେକ୍ସଟାଇଲ୍ସ ଟେକ୍ନୋଲୋଜି, ମୁଦ୍ରଣ କଳା, କେମିକାଲ ଟେକ୍ନୋଲୋଜି ଓ କେମିକାଲ ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂର ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରଣୟନ କରିଅଛନ୍ତି । ପାଠ୍ୟର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ଅଙ୍ଗ ଏହି ଯେ, ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନମାନେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମୟ ବା ଆଂଶିକ ସମୟ ଦେଇ ପାଠ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଦେଇ ପାରିବେ । ଶିକ୍ଷାର ବ୍ୟାବହାରିକ ଦିଗ ଉପରେ ସେମାନେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଅଛନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ ସରକାରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଚାକିରି କରନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷାମୂଳକ ବିଷୟରେ ତାଲିମ ଦେବା ଆଂଶିକ ସମୟ (part-time) ର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଆଶା କରାଯାଏ ଯେ, କାଉନ୍‌ସିଲଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇଥିବା ମୌଳିକ ଆଦର୍ଶକୁ ବିଶ୍ୱ-ବିଦ୍ୟାଳୟ ସମେତ ସମସ୍ତ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗ୍ରହଣ କରି ନେବେ ।

ସୁଗୁଣ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗୁଡ଼ିକୁ ମଜବୁତ କରିବା ଓ ସେ ସବୁର ପ୍ରସାର କରିବାପାଇଁ ଯୋଜନା କରିବା, ଭାରତର ବୈଷୟିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ସ୍ଥାପନ କରିବା ଏବଂ ଅଗ୍ରଗତି ଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥିବା ବୈଷୟିକ ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଯୋଜନା କରିବା କେବଳ କାଉନ୍‌ସିଲ କାର୍ଯ୍ୟର ଫଳ । ଗତ କେତେ ବର୍ଷ ଭିତରେ ଅନେକ ଉନ୍ନତି କରାଯାଇଅଛି । ତଥାପି ବହୁତ କାମ କରିବାକୁ ହେବ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ବଡ଼ ବଡ଼ ଉଦ୍ୟମ ସଫଳତା ଏହି ପରିଚାଳକ ଦରକାର, ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଆଗକୁ ଯୋଜନା କରିବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ଥିବ ଏବଂ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ଲୋକମାନଙ୍କ ଉପରେ ଠିକ୍ ସମୟରେ ଠିକ୍ ସମ୍ବନ୍ଧ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାର ଶକ୍ତି ଥିବ; ବିଭିନ୍ନ ବିଷୟରେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଗ୍ରହଣ କରିବାର ଶକ୍ତି ଥିବ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଅଧସ୍ତନ କର୍ମଚାରୀମାନେ ବିଭିନ୍ନ ସେ ସବୁ ନିଜର କାମ କରିବେ ତାହାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଥିବ । ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତରେ ବୈଷୟିକ ପରିଚାଳକମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷା (ଟ୍ରେନିଂ) ଗୋଟିଏ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାନ ଗ୍ରହଣ କରିଅଛି । କାରଣ ଭବିଷ୍ୟତରେ ସମସ୍ତ ଉତ୍ପାଦନମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟର ଯୋଜନା, ଅନୁଷ୍ଠାନ ଓ ସଂଗଠନ କରିବାର ଭାର ଉକ୍ତ ପରିଚାଳକମାନଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବ । ତେଣୁ ଶିଳ୍ପ ପରିଚାଳନା ଓ ବ୍ୟବସାୟ ପରିଚାଳନାରେ ବୈଷୟିକ ଶିକ୍ଷାପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟା ନିଖିଳ ଭାରତ ବୈଷୟିକ ଶିକ୍ଷା କାଉନ୍‌ସିଲ ଦୃଷ୍ଟି ଗୁରୁତର ଭାବରେ ଆକର୍ଷଣ କରିଅଛି । ଏ ଦେଶରେ ଟ୍ରେନିଂର ସୁବିଧା ନିମନ୍ତେ ଯୋଜନାମାନ କରାଯାଇଅଛି ।

ଭାରତରେ ଅନେକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଓ ବିଶେଷଜ୍ଞ ଆବଶ୍ୟକ । ଏହି ଦେଶରେ ଶିକ୍ଷା ଓ ଗବେଷଣାର ପ୍ରସାରପାଇଁ ସୁବିଧା କଲେ ଉକ୍ତ ଆବଶ୍ୟକତା ଆଂଶିକ ପୂରଣ ହୋଇ ପାରିବ । ଏ ଦେଶରେ ଯେଉଁ ବୈଷୟିକ ଶିକ୍ଷାପାଇଁ ଉଚିତ ସୁବିଧା ନାହିଁ ଏବଂ ଶୀଘ୍ର ସୁବିଧା କରିହେବ ନାହିଁ ସେ ଶିକ୍ଷାପାଇଁ ବିଦେଶକୁ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ବରିଷ୍ଠ ପଠାଇବାକୁ ହେବ । ସେଥିପାଇଁ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ-

"ହିନ୍ଦୀ ବା ହିନ୍ଦୁସ୍ତାନୀ ଦେଶ ଲୋକଙ୍କର ଗୋଟିଏ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଭାଷା ହେବା ଅବଶ୍ୟ ଉଚିତ । ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଭାଷାର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ପାରିବେ । ସେଥିପାଇଁ ଏ ଭଳ ପେଶା ... ହୋଇ ଆସିଅଛି ।"

— ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ମୂଳକ ଯୋଜନା ହୋଇଅଛି । ସେ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଲେ କାଳକ୍ରମେ ଅଧିକାଂଶ ବ୍ୟକ୍ତି ରୋଜଗାର କରିପାରିବେ । କିନ୍ତୁ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଅନେକ ଶିକ୍ଷିତ ବ୍ୟକ୍ତି ଜରୁରି ଆବଶ୍ୟକ, ଯେଉଁମାନେ କି ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ଓ ଗବେଷଣାନୁଷ୍ଠାନ ପରିଚାଳନା କରିବାର, ଶିଳ୍ପ ସଂଗଠନ କରିବାର ଓ ସମାଜର ସକଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମସ୍ୟା ବୁଝିବାର ଭାର ଗ୍ରହଣ କରିପାରିବେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଶରେ ଯେଉଁ ଧାରା ସେଥିରେ ଆମ୍ଭେମାନେ ଏପରି ଲୋକ ଗଢ଼ିପାରିବା ନାହିଁ । ଏଣୁ ପୃଥିବୀର ଅଧିକ ଉନ୍ନତ ଦେଶମାନଙ୍କର ସମ୍ବଳ ଉପରେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଅନେକ ନିର୍ଭର କରିବାକୁ ହେବ ।

[illegible]ଆ ପାରିଚ[illegible] ଟ୍ରେନିଂ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ

ଶିଳ୍ପୋନ୍ନତ, ବୈଜ୍ଞାନିକ ଗବେଷଣା, କୃଷି, ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଭୃତି ବିଷୟରେ ଭାରତକୁ ପୃଥିବୀର ସମସ୍ତ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଦେଶ ସହିତ ଘନିଷ୍ଠ ଓ ସକ୍ରିୟ ସମ୍ପର୍କ ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଶିଳ୍ପ ଓ କୃଷିସଂକ୍ରାନ୍ତ ଉତ୍ପାଦନ କିପରି ବଢ଼ାଯାଏ, ସେ ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜନ କରିବା, ଗବେଷଣାଗାରରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଏବଂ ଭାରତରେ ଶିକ୍ଷାଦାନ ଓ ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ରର ସଂଗଠନ ବିଷୟକ ଆଧୁନିକ ପ୍ରଣାଳୀ ଶିଖିବାପାଇଁ ବହୁସଂଖ୍ୟକ ବୈଷୟିକକର୍ମୀ (Technicians) ଓ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କୁ ଭାରତ ବାହାରକୁ ପଠାଇଲେ ଉକ୍ତ ଘନିଷ୍ଠ ଓ ସକ୍ରିୟ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପିତ କରାଯାଇପାରିବ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଶରେ ସର୍ବାଙ୍ଗୀଣ ଉନ୍ନତି ଆବଶ୍ୟକ । ତେଣୁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ତିନୋଟି ବିଷୟ ଓ ଉନ୍ନତ ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ କରିବାପାଇଁ ଭାରତ ବାହାରେ ଭାରତୀୟ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଓ ବୈଷୟିକ କର୍ମୀମାନଙ୍କୁ ତାଲିମ ଦେବା ଦରକାର ହେଉଅଛି । ଯଥା—

[୧] ଶିଳ୍ପୋନ୍ନତ ଜମିରେ ବୈଷୟିକମାନଙ୍କ ଟ୍ରେନିଂ ।

[୨] ବୈଜ୍ଞାନିକ ଓ ଶିଳ୍ପ ବିଷୟକ ଗବେଷଣା ଓ ଶିକ୍ଷାଦାନ କର୍ମୀମାନଙ୍କ ଟ୍ରେନିଂ ଏବଂ

(୩) କଲେଜମାନଙ୍କର ଓ ସରକାରଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀ[illegible] ଜନସାଧାରଣ ସେବା ଆଦି ଶାସନ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କର ଟ୍ରେନିଂ ।

ଆମେରିକା ସରକାର ଉପରୋକ୍ତ ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ କରିବା ପାଇଁ ୧୯୫୨ (ଖ୍ରୀଷ୍ଟା) ଜାନୁଆରୀମାସରେ ସହିତ ମିଶି ବୈଷୟିକ ସହାୟତା "ବୈଷୟିକ ସହାୟତା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ" ଶୁରୁ କଲେ । ଉକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଗବେଷଣାଗାରରେ ଉତ୍ତମ ଅନୁଷ୍ଠାନ ବା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନରେ ଭାରତୀୟ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଟେକନୋଲୋଜିଷ୍ଟମାନଙ୍କର ଟ୍ରେନିଂ ବିଷୟ ସଂଗଠନ କରିବା ଏବଂ ଫଳରେ ସଫଳ ଅର୍ଥନୈତିକ ଉନ୍ନତି ଯୋଜନା ଓ ପୁନର୍ଗଠନ ଯୋଜନା ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ଲୋକ ତିଆରି କରିବା । ୧୯୫୨ ମସିହାଠାରୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଟି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଅଛି । ନିର୍ବାଚିତ ଭାରତୀୟ ବୈଷୟିକଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ପାଇଁ ୧୦୦୦ରୁ ଅଧିକ ଛାତ୍ର ପଠା ହୋଇ ସାରିଲେଣି; ଆମେରିକା ଭାରତକୁ ଶିକ୍ଷା ପାଇବା ପାଇଁ ଯାଇଥିବେ । ଯଥାଃ—

ଶିକ୍ଷାବର୍ଷ	ଯାହାଙ୍କୁ ପଠାଯାଇଥିବା ଛାତ୍ରଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା
ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଛନ୍ତି	୫୯୨

"ଦେଶ ବାହାର ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ [illegible] ଓ [illegible]
[illegible] ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

୧୬
ଚଳା ଓ ୮୬
ଶିଶୁ ୨୨୧
ଭୃତି ଓ ବାଣିଜ୍ୟ ୯୫
ପେଟ୍ରୋଲିୟମ (ସମୁଦ୍ରତଳ)

ସେମାନଙ୍କ ପରେ ଚତୁର୍ଥ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନାକୁ ଏ ଦେଶକୁ ଫେରି ଆସିଅଛନ୍ତି । ୫ ବର୍ଷ ଯୋଜନାଟିକୁ ଏପରି ଭାବରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯାଇଅଛି ଯେପରି କି ପରବର୍ତ୍ତୀମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁ ବିଷୟରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇ ନ ଥିଲା, ସେ ବିଷୟରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇ ପାରିବ । ବହୁ ଆର୍ଥିକ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅସୁବିଧା ଯୋଗୁଁ ତାହାରକୁ ଖୁବ୍ କମ୍ ଛାତ୍ର ପଠାଯିବେ । ପରିବର୍ତ୍ତିତ ଯୋଜନାରେ ଯେ କେବଳ ସରକାର ଓ ସରକାରଙ୍କ ଅନୁମୋଦିତ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତା ଯେଉଁ ବର୍ଦ୍ଧିତ ହୋଇଅଛି, ତାହା ନୁହେଁ, ଅଧିକନ୍ତୁ ଶିକ୍ଷା ଓ ଗବେଷଣାନୁଷ୍ଠାନ ଓ ସରକାରଙ୍କ ଅନୁମୋଦିତ ଶିଳ୍ପମାନଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତା ଉପରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଅଛି ।

ବୈଷୟିକ ଶିକ୍ଷା ପଦ୍ଧତି ଅନେକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସମସ୍ୟାପୂର୍ଣ୍ଣ । ବୈଷୟିକ ଶିକ୍ଷାଦାନରେ ଯେତେବେଳ ସଫଳତା ହାସଲ କରାଯାଇଥିଲେ ହେଁ ତା ପଶ୍ଚିମ ଗୋଲାର୍ଦ୍ଧର ଅଗ୍ରଗତିଶୀଳ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁ ସବୁ ସୁବିଧା ଅଛି ଭାରତରେ ସେସବୁ ସୁବିଧା ହେବାକୁ ବହୁ ସମୟ ଲାଗିବ ।

"ମୋର ବୃଦ୍ଧ ବୟସରେ [illegible] ପୁନରୁଜ୍ଜୀବନ କରିପାରିଲେ ଭାରତର [illegible] ବଞ୍ଚିବାର [illegible] ।"

× × × × ×

"ମୋ [illegible] । ମୁଁ [illegible] ଦେଖିଲେ [illegible] । [illegible] ସ୍ଥାପନ କରିବି ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଟଙ୍କାର ଇତିହାସ

ଗତ ଅଗଷ୍ଟ ୧୫ ତାରିଖଠାରୁ ଖାଲି ଭାରତରେ ଏଥର ନୂଆ ଟଙ୍କା ପ୍ରଚଳନ ହେଉଅଛି; ତା ସହିତ ନୂଆ ଅଧୁଲି [ଆଠଅଣି], ସୁକି [ଚାରିଅଣି] ଦୋଅଣି, ଅଣି ଦଶପଇସି ଓ ପଇସା ମଧ୍ୟ ପ୍ରଚଳନ ହେବାକୁ ଯାଉଅଛି । ୧୮୩୫ ମସିହାରେ ଭାରତୀୟ ମୁଦ୍ରା ରୂପେ ପ୍ରଥମେ ଟଙ୍କା ପ୍ରଚଳନ ହେଲା । ସେତେବେଳେ ତାହାର ଚାରି ଭାଗରୁ ଏକ ଭାଗ ଖାଦ ଅର୍ଥାତ୍ ତାମ୍ବ ସମ୍ମିଶ୍ରିତ ଶୁଦ୍ଧ ରୂପାରେ ତିଆରି ହୋଇଥିଲା । ୧୯୪୭ ମସିହାରେ ପ୍ରଥମେ ଖାସ ଭାରତରେ ଏଥର ଟଙ୍କାର ପ୍ରଚଳନ ହେଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ନୂଆ ଟଙ୍କା ପ୍ରଚଳନ ହେଉଅଛି. ଏହା ନିକେଲ ଟଙ୍କା ପ୍ରଚଳନର ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟ । ବହୁତ ବର୍ଷ ହେବ ମୁଦ୍ରା-ବିଶାରଦମାନେ ସୁନ୍ଦରତମ ଭଳି ଏକ ଟଙ୍କାର ଉପାଦାନ ବଦଳାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହି ଚେଷ୍ଟା ରୂପ ପାଇଛି ଓ ଭାରତୀୟ ମୁଦ୍ରାରେ ଆଜ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟାପକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଅଛି ।

ଏହି ନୂତନ ନିକେଲ ଟଙ୍କାର ଆଗପାଖରେ ଅଶୋକସ୍ତମ୍ଭର ସିଂହ ମୂର୍ତ୍ତି ଓ ପଛପାଖରେ ଶସ୍ୟ ନକ୍ସାର ଛାପ ରହିଛି । ଏଥିରୁ ଭାରତର ଯେ କେବଳ ଅତୀତ ଗୌରବ ସୂଚିତ ହେଉଅଛି ତାହା ନୁହେଁ, ବରଂ ଏଥିରେ ଭାରତର ଅର୍ଥ ସଚିବ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସି. ଡି. ଦେଶମୁଖ ଯାହାକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରତର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ସମସ୍ୟା ବୋଲି ଆଖ୍ୟା ଦେଇଥିଲେ, ସେହି ଖାଦ୍ୟ ସମସ୍ୟାର ଆଭାସ ମଧ୍ୟ ଦେଉଅଛି । ଏହାର ଆଉ ମଧ୍ୟ ସୂଚିତ ହେଉଅଛି ଯେ, ଆଧୁନିକ ଜଟିଳ ଅର୍ଥନୀତିରେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଯେଉଁ ପ୍ରାଚୀନ ମୁଦ୍ରା ଗୋଟିଏ ଶତାବ୍ଦୀ ଧରି ଅଧିକାର କରି ଆସୁଥିଲା, ସେ ସ୍ଥାନ ତା ଠାରୁ ଅଧିକତର ସୁଲଭ ଧାତୁର ଟଙ୍କା ଅଧିକାର କଲା । ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର କୌଣସି ପ୍ରଭେଦ ବା ଗଠନ ନାହିଁ ହେଲା ବା ଅନ୍ୟ କଥାରେ କହିଲେ ମୋଟାମୁଟି ଭାବରେ ପ୍ରଚଳିତ ହେଲା ।

"ଏହି ଭାରତକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାକୁ ଆପଣମାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ତାହାହେଲେ ମୁଁ ଆପଣମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁ ଜିନିଷ ଦେଉଛି ତାହା ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତୁ । ମୁଁ ଆପଣମାନଙ୍କୁ ସାବଧାନ କରି ଦେଉଛି । ଅନ୍ୟଥା ଭାରତର ଆହୁରି ଅଧଃପତନ ହେବ ।"

—ଗାନ୍ଧିଜୀ

ଆଧୁନିକ ଅର୍ଥନୀତିର ସଂଘର୍ଷ

ଶତାଧିକ ବର୍ଷ ହେଲା ରୂପାଟଙ୍କା ମୁଦ୍ରାର ସାଧାରଣ ମାନରୂପେ ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇ ଆସୁଅଛି । ଏ ଟଙ୍କାକୁ ଗ୍ରାମବାସୀ ଉଚ୍ଚ ବୋଲି ମନେକରି ଘରରେ ପୁଞ୍ଜି କରି ସାଇତି ରଖୁଥିଲେ । ଅନ୍ତତଃ ମଧ୍ୟ ଶସ୍ୟ ଆମଦାନୀ ଭଲ ହେଲେ ତାହାକୁ ବଦଳାଇ ନାକ ଫୁଲି ପାଇଁ ଅଳଙ୍କାର କରି ନେଉଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ଟଙ୍କା ତାହା ପକ୍ଷରେ ଅଧିକତଃ ଶ୍ରେଣୀର ମୁଦ୍ରା ଓ ତାହାକୁ ସେ ଆଦର କରେ ଓ ତାହା ସହିତ ସେ ସୁପରିଚିତ, ତେବେ ଟଙ୍କା ବଦଳରେ ସେ ଅନ୍ୟ ମୁଦ୍ରା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆନନ୍ଦରେ ଗ୍ରହଣ ନ କରିବାର କଥା । କିନ୍ତୁ ଜଗତ ମୁଦ୍ରା ସମସ୍ୟାରେ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଏବଂ ଗଭୀର ତଥ୍ୟ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ପରିବର୍ତ୍ତନର ସନ୍ଦର୍ଭରୁ ନିଜକୁ ଅବଗତ କରି ରଖିପାରିବା ନାହିଁ । ମୁଦ୍ରାର ଯଥାର୍ଥ ମୂଲ୍ୟ ଓ ଲେନଦେନ ଦାୟିତ୍ୱ ଯେଉଁ ସମସ୍ତ ଜଟିଳତା ବର୍ତ୍ତମାନର ଅର୍ଥନୀତି ଭେଦ କରି ଆସିଛି, ତା ଯୋଗୁଁ ବଡ଼ ଧରଣର ବାଣିଜ୍ୟରେ ଉପଯୁକ୍ତ ମାଧ୍ୟମ ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହେବା ପ୍ରଯୋଗରୁ ରୂପାଟଙ୍କା ରହିତ ହେଲା । ମୁଦ୍ରା ବିଶେଷଜ୍ଞମାନେ ଅନୁଭବ କଲେ ଯେ ବହୁମୂଲ୍ୟରେ ଯେଉଁ ରୂପାଟଙ୍କା ତିଆରି, ଟଙ୍କାର ପ୍ରକୃତ ମୂଲ୍ୟଠାରୁ ତାହା ଅଧିକ ହୋଇଥିବା ହେତୁ ତାର ପ୍ରଚଳନ ଅନାବଶ୍ୟକ ଓ କ୍ଷତିକାରକ । ଟଙ୍କାରେ ରୂପାଭାଗ କମାଇବା ସମସ୍ୟା ସାପେକ୍ଷ । ସେଥିପାଇଁ ବହୁସମସ୍ୟା ଧୀରେ ଧୀରେ ଲୋକଙ୍କ ଅଜାଣତରେ ବଦଳାଇ ନେବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା ।

ରୂପା ଟଙ୍କାର ଅସୁବିଧା

୧୮୯୩ ମସିହାରେ ପ୍ରଥମରେ ରୂପାର ଦର ତଳକୁ ଖସିଗଲା ଓ ତାପରେ ୧୯୧୭-୧୮ ମସିହାରେ ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ଘଟିବା ଫଳରେ ରୂପାର ମୂଲ୍ୟ ତାର ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ଦରଠାରୁ ତେର ଗୁଣ ବଢ଼ିଗଲା । ଟଙ୍କାରେ ଥିବା ରୂପାକୁ ପୁଞ୍ଜି କରି ରଖିବା ଓ ତରଳାଇ ରଖିବା ଆଦି-ଅନେକ ବାଟରେ ଲଗାଇବାର ସୁବିଧା ପାଇଲେ । ସେହି କାରଣରୁ ସେତେବେଳେ ପ୍ରଥମେ ରୂପା ଟଙ୍କାରେ ଦୁର୍ବଳତା ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ସୁତରାଂ, କାଗଜ ମୁଦ୍ରା ବା ନୋଟର ପ୍ରଚଳନର ଦୀର୍ଘ ଭାବରେ ବଢ଼ାଯିବାର ପ୍ରଥମ ହେଲା । ତଥାପି ଚଳିତ ଶତାବ୍ଦୀର ୩୦ ସାଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବେଶି ଅଧିକ ଭାବରେ ନୋଟ ଓ ଟଙ୍କା ମୁଦ୍ରାର ପ୍ରଚଳନ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । ପ୍ରଥମରୁ ରୌପ୍ୟ ମୁଦ୍ରା ବନ୍ଦ ସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ଲୋକମାନଙ୍କରେ ବୃଦ୍ଧିପାଇ ତେବେ ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ଅଭାବ ହେଲେ ଅର୍ଥବିଭାଗ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ମୁଦ୍ରାଙ୍କ ରୌପ୍ୟ ମୁଦ୍ରାରେ ରୂପାର ପରିମାଣ ହ୍ରାସ କଲେ । ଏକଟଙ୍କିଆ ନୋଟ ସୃଷ୍ଟି କଲାଇଲେ ଓ ଅଧା ଶୁଦ୍ଧ ରୂପା ଦେଇ ସୁକ ବା ସ୍ୱରୂପିଣୀ ଟଙ୍କା ଜାରି କଲେ । ଅକ୍ଟୋବରରେ ୧୯୪୭ ମସିହାରେ ପ୍ରଥମକରି ନିକେଲ ଟଙ୍କା ବାହାରିଲା ।

ଦଶମିକ ମୁଦ୍ରା

ନିକେଲଟଙ୍କା ବାହାରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନୂତନ ଭାବରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମୁଦ୍ରାଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଅଚଳ୍ପି ଚାଲିଥିଲା ... ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇଥିଲା—ସେଗୁଡ଼ିକ

"... ଶ୍ରୀ ... [illegible]
... [illegible] ହେବ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଅଧୁଲି, ସୁକି, ଦୋଣି, ଅଣି, ଦୋଅଣି ଓ ପଇସା । ଅଧୁଲି ଓ ସୁକିର ଅଗ ପାଖରେ ଅଶୋକ ସ୍ତମ୍ଭର ସିଂହ ମୂର୍ତ୍ତି ଓ ପଛପାଖରେ ଶସ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀର ଛବି ରହିଅଛି । ମାତ୍ର ଦୋଣି, ଅଣି, ଦୋଅଣି, କପର ନିକେଲରେ ତିଆରି । ସେ ସବୁର ଆଗପାଖରେ ଅଶୋକ ସ୍ତମ୍ଭର ସିଂହ ମୂର୍ତ୍ତି ଓ ପଛପଟେ ଅଶୋକ ଷଣ୍ଢର ଛବି ରହିଛି ।

ଯେଉଁ ନୂଆ ପଇସା ବାହାରିଛି, ତାହା ପିତ୍ତଳରେ ତିଆରି । ୧୯୪୩ ମସିହାରେ ଯେଉଁ ତମ୍ବାର ଟାଇପ ମୁଦ୍ରା ବାହାରିଥିଲା ତାହା ଅପେକ୍ଷା ଏହା ଅଧିକ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ । ଏହା ଅଣ ପଇସା ଭଳି ସମାନ ବ୍ୟାସ-ବିଶିଷ୍ଟ ଗୋଲାକାର ମୁଦ୍ରା; କିନ୍ତୁ ତାହା ଅପେକ୍ଷା କିଞ୍ଚିତ ମୋଟା ଓ ମଝିରେ ଛିଦ୍ର ନାହିଁ । ତାହାଆଗ ପାଖରେ ଅଶୋକ ସ୍ତମ୍ଭର ସିଂହମୂର୍ତ୍ତି ଓ ପଛପଟରେ ଅଶୋକଙ୍କ ଅଶ୍ୱର ମୂର୍ତ୍ତି ।

ଏହି ସମସ୍ତ ମୁଦ୍ରାରେ ଇଂରାଜୀ ଓ ହିନ୍ଦୀ (ଦେବନାଗରୀଲିପିରେ) ଉଭୟ ମୂଲ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି ।

"ଆମମାନଙ୍କ ଦେଶର ମାଆମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଯୋଗୁଁ ଆମମାନଙ୍କର ଅନେକ ଆନ୍ଦୋଳନ ସହିତ ଫଳ ଦିଏ ବଡ ହୋଇଥାଏ । ଆମ୍ଭେମାନେ ଯେଉଁ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁ ସେଥିର ଅଧିକାଂଶରେ ଯଥୋପଯୁକ୍ତ ଫଳ ମିଳେ ନାହିଁ । ଅପରମାନଙ୍କ ବଂଶପରମ୍ପରା ଜାତ ବ୍ୟବସାୟରେ ଯଥେଷ୍ଟ ମୂଳ ଧନ ନ ଥିବାରୁ ସମସ୍ତେ ନେଉନାହାନ୍ତି ଆମ୍ଭେମାନେ ତାହାମାନଙ୍କୁ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିବା ନ କରି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଉଥାଉଁ ।"

× × × ×

"ନାରୀମାନଙ୍କ ମାନସିକ ଶକ୍ତି ପୁରୁଷର ମାନସିକ ଶକ୍ତି ସହିତ ସମାନ ଓ ନାରୀ ପୁରୁଷର ସହଚରୀ । ପୁରୁଷର ଯାବତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିବା ହେବାର ତାର ଅଧିକାର ଅଛି । ସ୍ୱାଧୀନତାରେ ସେ ପୁରୁଷ ସହିତ ଭାଗ ସମାନ କରେ ।"

—ଗାନ୍ଧିଜୀ

ନାଗରିକ ସ୍ୱାଧୀନତା

ମାନ୍ୟବର ସର୍ଦ୍ଦାର ପଟେଲ

ମୋର ଶ୍ରଦ୍ଧେୟ ବନ୍ଧୁ ପଣ୍ଡିତ ହୃଦୟନାଥ କୁଞ୍ଜ୍ରୁ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟରେ ଗୋଟିଏ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ବକ୍ତୃତା ଦେଇଥିଲେ । ମୁଁ ଖୁବ୍ ମନୋଯୋଗ ସହକାରେ ତାହା ଶୁଣିଅଛି । ସେ ବକ୍ତୃତା ଶୁଣିଲାବେଳେ ମୋର ବହୁତ ବର୍ଷ ତଳର ଘଟଣା ମନେପଡ଼େ । ଯେଉଁବେଳେ ଏ ଦେଶରେ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାମାନଙ୍କରେ ପଣ୍ଡିତ କୁଞ୍ଜ୍ରୁଙ୍କ ଦଳ [ମଧ୍ୟଦଳ] ର ଲୋକେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରିଥିଲେ । ତେତେବେଳେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଦେଶର ହଜାର ହଜାର ନରନାରୀଙ୍କୁ ବିନା କାରଣରେ ଜେଲରେ କାବୁ କରି ରଖା ଯାଇଥିଲା । ସେମାନଙ୍କର ଦୋଷ ଏହି ଯେ ସେମାନେ ଦେଶର ମୁକ୍ତିପାଇଁ ଆନ୍ଦୋଳନ କରୁଥିଲେ । ଏବେ ଯେଉଁ ଲୋକମାନେ ହିଂସାତ୍ମକ ଉପାୟରେ ସମାଜକୁ ନାରଖାର କରିବାକୁ ବ୍ରତ କରିଅଛନ୍ତି, ମାନନୀୟ କୁଞ୍ଜ୍ରୁ କାଲି ସେମାନଙ୍କୁ ନାଗରିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦେବାପାଇଁ ପ୍ରବଳ ଭାବ ସହକାରେ ବକ୍ତୃତା ଦେଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଆମ୍ଭେମାନେ ଜେଲରେ ଥିଲାବେଳେ ତ ସେମାନେ ତୁଣ୍ଡ ଫିଟାଇ ନ ଥିଲେ ! ସେ ଦୁଇଟି ବିଷୟ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଅଛନ୍ତି । ଗୋଟିକରେ ସେ ଏ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାରେ କିଛିଦିନ ପୂର୍ବେ ପାସ୍ ହୋଇଥିବା ପ୍ରତିଷେଧମୂଳକ ଅଟକ ଆଇନଟିକୁ ସମାଲୋଚନା କରିଅଛନ୍ତି । ସେ କହିଅଛନ୍ତି ଯେ, ଏ ଆଇନ ଅନୁସାରେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର କ୍ଷମତାର ଅପବ୍ୟବହାର କରୁଅଛନ୍ତି; ଅଥବା ଏ କ୍ଷମତାକୁ ଅନ୍ୟାୟ ଭାବରେ ପ୍ରୟୋଗ କରୁଅଛନ୍ତି ।

ମୁଁ ଏ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜଣଙ୍କ ପାଇଁ କହୁଅଛି ଯେ, ବର୍ଷକତଳେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ଶାସିତ ଅଞ୍ଚଳରେ ୧୭୬ଜଣ ଅଟକବନ୍ଦୀ ଥିବାସ୍ଥଳେ ବର୍ତ୍ତମାନ ମାତ୍ର ଜଣେ ଅଟକବନ୍ଦୀ ଅଛନ୍ତି । ଏ ବ୍ୟକ୍ତି ଗୋଟିଏ ବିଦେଶୀ ରାଜ୍ୟ ପକ୍ଷରୁ ଗୁପ୍ତଚର କାମ କରୁଥିବା ଯୋଗୁଁ ଅଟକବନ୍ଦୀ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ମୁଁ ପଚାରେଁ, ସରକାରଙ୍କୁ ଦିଆ ଯାଇଥିବା କ୍ଷମତାର ଅପବ୍ୟବହାର ସରକାର କରିଛନ୍ତି ବୋଲି ବର୍ତ୍ତମାନ ଆପଣମାନେ କହିପାରିବେ କି ? ତେବେ ଆପଣମାନେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କଠାରୁ କଅଣ ଆଶା କରନ୍ତି ?

"ଅନ୍ୟ ବିଷୟଟି ହେଉଛି ପ୍ରାଦେଶିକ ସରକାରମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ଆଇନର ବ୍ୟବହାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏବଂ ବିଲ୍‌ଟି ପାସ୍ ହେଲାବେଳେ ତାହା ଠିକ୍‌ରୂପେ ବା ଯଥାର୍ଥରୂପେ ଯାଞ୍ଚ ହୋଇନାହିଁ ବୋଲି ସେ ଦର୍ଶାଇଅଛନ୍ତି । ଏ ସମାଲୋଚନାଟି ଛଅମାସ ଆଗରୁ ହେବା ଉଚିତ ଥିଲା । ଏ ଆଇନର ପ୍ରତି ଦଫାକୁ ଠିକ୍‌ଭାବେ ଯାଞ୍ଚ କରିବାପାଇଁ ଛଅମାସ ତଳେ ଏ ସଭାକୁ ସୁଯୋଗ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଏଥିରେ ଯଦି ମୁଁ ଅକୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥାଏ, ତେବେ ମୋ ସହିତ ମାନ୍ୟବର କୁଞ୍ଜ୍ରୁ ସମେତ ସମସ୍ତ ସଭ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଅକୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ମୋତେ ଅନ୍ତତଃ ଏହି କଥାରୁ ଟିକିଏ ସାନ୍ତ୍ୱନା

> "ପୁରୁଷ ଓ ନାରୀ ଏ ଦୁହିଁଙ୍କ ପଦ ସମାନ ହେଲେହେଁ ଏକ ନୁହେଁ । ଦୁହେଁ ଯେ ହିଁ ଏ ଅତୁଳନୀୟ ଯୁଗ୍ମ—ଏକ ଅପରର ପରିପୂରକ ।"
>
> —ଗାନ୍ଧିଜୀ

ମିଳୁଛି । ଉକ୍ତ ବିଲ୍‌ଟି ଛଅମାସ ତଳେ ପାସ୍ ହୋଇଥିଲା ।

ଏହି ସମୟରେ ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶର ସଭ୍ୟ ପଣ୍ଡିତ କୁଞ୍ଜରୁ କହିଲେ ଯେ, ବିଲ୍‌ଟି ପାସ୍ ହେଲାବେଳେ ସେ ଭାରତ ବାହାରେ ଥିଲେ ।

ଉତ୍ତରରେ ସର୍ଦ୍ଦାରଜୀ କହିଲେ ମାନନୀୟ ସଭ୍ୟ ଉପସ୍ଥିତ ନ ଥିବାରୁ ମୁଁ ଦୁଃଖିତ । ତେବେ ସମୟ ଓ ଜୁଆର କାହାରି ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରେନାହିଁ । କୌଣସି ସଭ୍ୟ ଯେତେ ବଡ଼ ହୋଇଥାନ୍ତୁ ପଛକେ ଏ ସଭା ତାଙ୍କପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରେନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏହାପରେ ମଧ୍ୟ ସେ ଯେତେବେଳେ ଏ ବିଲ୍ ପାସ୍ ହୋଇଗଲା ବୋଲି ଜାଣିଲେ ଗୋଟିଏ ସଂଶୋଧନ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଗତ କରିବାକୁ କିମ୍ବା ଉକ୍ତ ଆଇନ ଅନୁଯାୟୀ କ୍ଷମତାର ଅପବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଥିବା କଥା ସରକାରଙ୍କୁ ଦର୍ଶାଇବା ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଥିଲା ।

ପ୍ରାଦେଶିକ ସରକାରମାନେ ଏ ଆଇନଟିକୁ କିପରି ଭାବରେ ପ୍ରୟୋଗ କରୁଅଛନ୍ତି ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ କଥା ମୁଁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବି । ବଡ଼ ଦୁଃଖର କଥା ଯେ ମାନନୀୟ କୁଞ୍ଜରୁ କେବଳ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କରିଅଛନ୍ତି । ମୋ ମତରେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ଶାସନ ସବୁ ପ୍ରଦେଶର ଶାସନ ଅପେକ୍ଷା ଉତ୍କୃଷ୍ଟ । ସେ କହିଅଛନ୍ତି କି ହାଇକୋର୍ଟମାନେ ଜନ ସାଧାରଣଙ୍କ ସ୍ୱାଧୀନତା ରକ୍ଷା କରିଅଛନ୍ତି; ତେଣୁ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି କୃତଜ୍ଞତା ଦେଖାଇବା ଉଚିତ । ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରକାରରେ କହୁଛି ଯେ, ଯେଉଁ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷତା, ନିଷ୍ଠା ଓ ସାଧୁତାକୁ ଦେଖି ସନ୍ଦେହ କରି ନାହାନ୍ତି, ଏ ସଭା ଓ ଭାରତର କୋଟି କୋଟି ଲୋକ ସେହି ସରକାରଙ୍କୁ କୃତଜ୍ଞତା ଜ୍ଞାପନ କରିବା ଉଚିତ ।

ସେ ଏକ ସମୟରେ ମାମଲାମାନଙ୍କ ଓ ଏଥିର କଥା ଉଲ୍ଲେଖ କରିଅଛନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ସେପରି ମକଦ୍ଦମାରେ ହାଇକୋର୍ଟ ମତ ଦେଲେ ଯେ, ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ଆଦେଶ ଦେବା ପରେ କୋର୍ଟ ଦେଖିଲେ, ସେ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟଙ୍କର ବିଚାରକ୍ଷମତା ନାହିଁ । ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ଦୁଇଟି ମତ ପ୍ରକାଶ ପାଇ ପାରେ । ଯଦି ଜଣେ ଅଟକବନ୍ଦୀ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଞ୍ଚଳରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁ ଅଥବା ସେ କାର୍ଯ୍ୟଦ୍ୱାରା ତା ନିଜର ନଗରଟା ଉପରେ ଆଞ୍ଚ ଆସିଲା କିମ୍ବା ସେ ଶଙ୍କର ଜେଲ ହୋଇ ସେ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ କଲା ବାହାରେ କଲା ଫଳରେ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ମନେକଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ବିଚାର କ୍ଷମତା ଅଛି; ତେଣୁ ସେ ଲୋକକୁ ଅଟକ କରିବା ଲାଗି ଆଦେଶ ଦେଲେ । ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ନିରାପତ୍ତା ଭଙ୍ଗ ହାଇକୋର୍ଟ ଯେ ରାୟ ପ୍ରକାଶ କଲେ ତାହା ନୁହେଁ; କିନ୍ତୁ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟଙ୍କର ତାହା ଉପରେ ବିଚାରକ୍ଷମତା ନ ଥିବାରୁ ତାଙ୍କ ଖଲାସ କରି ଦେଲେ । ତେଣୁ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ତାଙ୍କ ନିଜ ପକ୍ଷରୁ ଆଦେଶ ଜାରି କଲେ ଓ ଏହି ଲୋକମାନଙ୍କୁ ପୁଣି ଗିରଫ କଲେ । ସେହିପରି ସାଧାରଣ ଫୌଜଦାରି ମକଦ୍ଦମାରେ ଏକ ସାଧାରଣ ବିଧି ଅନୁସୃତ ହୁଏ । ଯେଉଁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଚାର କ୍ଷମତା ନ ଥିବା ଯୋଗୁଁ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ମୁକ୍ତ ଦିଆଯାଏ ସେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାକୁ ପୁଣି ଗିରଫ କରାଯାଇ ଉପଯୁକ୍ତ ବିଚାରକ୍ଷମତା ଥିବା କୋର୍ଟ ଆଗରେ ହାଜର କରାଯାଏ । ଅଟକମାନେ

"ନାରୀଶିକ୍ଷା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନେକେ ପିତାମାତାମାନଙ୍କରେ ସଂସ୍କାର ଦୂର ହୋଇ ଯଦି ଚେଷ୍ଟିତ ନ ହୁଏ ତାହାହେଲେ ଆମ୍ଭେମାନେ ଯେଉଁ ଅସହାୟ ଅବସ୍ଥା ଦେଖୁଥାଉଁ ତାହାର ଅଧିକ ବୃଦ୍ଧି ହେବ ମାତ୍ର ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଜନସଂଘ ନେତ୍ରୀ ସରକାରଙ୍କୁ କଥା କହି କହୁଛନ୍ତି ଯେ ତାଙ୍କର ଦଳ ଅହିଂସାମୂଳକ ? ମୁଁ ସ୍ୱୀକାର କରେ, ଆମ୍ଭମାନେ ଏହି ଲୋକମାନଙ୍କ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ଦେଶର ଶାସନ ଦାୟିତ୍ୱ ନେଇ ଦେଇଛୁ, ସେମାନଙ୍କ ସହ ଆମ୍ଭମାନେ ଉପଯୁକ୍ତ ବ୍ୟବହାର କରିବା ଦରକାର । ସୁସ୍ଥ ଏହି ନୂଆ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଦେଶରେ ଧ୍ୱଂସମୂଳକ ଶକ୍ତି ସୃଷ୍ଟି କରି ସମାଜକୁ ନଷ୍ଟ କରିଦେବାକୁ ବସିଅଛନ୍ତି ।

"ବର୍ତ୍ତମାନ ବିଶେଷ ଶ୍ରେଣୀର ମକଦ୍ଦମା କଥା ଧରାଯାଉ । ବିଶେଷ ଶ୍ରେଣୀର ମକଦ୍ଦମାରେ ସେହିଠି ଲୋକମାନେ ଦୁଇ ବର୍ଷପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଟକ ରହିଥିଲେ ସେଠାରେ ହାଇକୋର୍ଟ ସେମାନଙ୍କୁ ଖଲାସ ଦେଇ ଦେଲେ । ହାଇକୋର୍ଟ ମତରେ ଦୁଇବର୍ଷ ଜେଲରେ ରହିବାପରେ ସେମାନେ ଆଉ କୌଣସି ଉତ୍ପାତ ଜନକ ନୁହନ୍ତି । ସେ ମତ ଉଚିତରେ ଯେଉଁ ଯୁକ୍ତି କରାଯାଇଛି, ତାକୁ ଖଣ୍ଡନ କରିବାକୁ ମୁଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁ ନାହିଁ । ମୁଁ ସାହସ ସହକାରେ କହୁଅଛି ଯେ ଯେଉଁ ଲୋକମାନେ ହାଇକୋର୍ଟ ଆଦେଶରେ ଖଲାସ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଦିଆଗଲେ ସେମାନେ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗକୁ ଟାଣି ସେହି ପୂର୍ବ ପଥ ଅବଲମ୍ବନ କରିବେ ବୋଲି ସରକାର ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ସେ ଶକ୍ତି କଣ ?

"ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଶାସନ ଅନୁଷ୍ଠାନ କଠିନ କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ପୁଲିସମାନଙ୍କର ପ୍ରବଳ ଉଦ୍ୟମ ଫଳରେ ଏହି ଲୋକମାନେ ଅନ୍ତତଃ ମାନୁଛନ୍ତି ଯେ ବୋମା ଫିଙ୍ଗା, ଏପରି ହୋଟେଲ ଫିଙ୍ଗା ବା ରେଲଗାଡ଼ି ଲାଇନ ଉପାଡ଼ିବା କମ୍ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ତାର କାଟିବା ପରି ଉପଦ୍ରବ କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଦୁଇ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ସେମାନେ ଏଥି ଲୁଟିପାରିଲେ । ଏ ବକ୍ତବ୍ୟ ଯଦି ସତ ହୋଇଥାଏ, ତେବେ ସେଥିପାଇଁ କି ମୂଲ୍ୟ ଦେବାକୁ ପଡ଼ୁଛି ? ରେଲଗାଡ଼ି ଲାଇନଚ୍ୟୁତ ଦ୍ୱାରା କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଜୀବନ ନଷ୍ଟ ହୋଇଛି ? ସ୍ୱତରେ ରେଲପାତ କହୁଛନ୍ତି ଯେ ଧାରଣା ଉଠାଇ ନଥିବା ଦ୍ୱାରା ରେଲଗାଡ଼ି ଲାଇନଚ୍ୟୁତ ହେବାରେ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଲୋକଙ୍କର ପ୍ରାଣହାନି ଘଟିଛି, ସେ ବିଷୟରେ ଆପଣମାନଙ୍କର କିଛି ଧାରଣା ଅଛି କି ? ଏତେ ଲୋକ ମରିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଟିକିଏ ହେଲେ [illegible] ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇ ନାହିଁ । ତଥାପି ଆପଣ ସରକାରୀ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସମାଲୋଚନା କରୁଅଛନ୍ତି ।

ଏହିପରି ମତଭେଦ ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ କମ୍ୟୁ ସରକାର ହାଇକୋର୍ଟଙ୍କ ସିଦ୍ଧାନ୍ତକୁ ମାନି ନେଇ ଅଛନ୍ତି । ସେ ମତଭେଦଟି ବାସ୍ତବ । କାରଣ ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ କୁହାଯାଇ ପାରେ ଯେ, ଦଳ (ଧ୍ୱଂସମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲିପ୍ତଥିବା ଦଳ) ର ନେତା ଖଲାସ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗୋଟିଏ ବକ୍ତୃତା ଦେଇଥିଲେ । ସେ ବକ୍ତୃତାଟିକୁ ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରେ । ସେଥିରେ ସେ (ନେତା) ସାକ୍ଷାତ ହୋଇ କଣ କହିଥିଲେ ? ହାଇଦ୍ରାବାଦର କେତେକ ଅଞ୍ଚଳରେ ଯେପରି ଧ୍ୱଂସମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ ଚାଲିଛି ତାହାର ଅବଲମ୍ବନରେ ହିଂସାମୂଳକ ଉପାୟରେ ସମାଜକୁ ମୁକ୍ତ କରିବା ଲାଗି ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ମୁକ୍ତିସେନା ଦରକାର । ଏ ଦେଶରେ ଏହିପରି ହେଉ ବୋଲି ଆପଣ ଚାହାନ୍ତି ? ଏହିପରି ଲୋକଙ୍କର ହାତରେ

> "[illegible] ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ [illegible] ଯେଉଁ [illegible] ପ୍ରଚଳିତ [illegible] ସେ [illegible] ତାହା [illegible] ଓ [illegible] ପାପ [illegible] । [illegible] ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମର [illegible] କରୁଅଛୁ ।"
>
> —ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ଆଇନ କେବଳ କଣ୍ଟକିତ ? ମୁଁ ବିଶ୍ୱାସ କରେ, ଯେବେ ସରକାର ଏହି ନୀତି ଅବଲମ୍ବନ କରିଥାନ୍ତି, ସେତେବେ ସେ ଦୋଷୀ ବୋଲି ଅଭିଯୋଗ ହୋଇଥାନ୍ତି । ହାଇକୋର୍ଟର ଜଜମାନଙ୍କ ସମେତ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଲୋକଙ୍କର ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରତି ଯେବେ ସରକାର ଦାୟୀ । ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ (ଧ୍ୱଂସାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ଲୋକମାନେ) ଜଜ ବା ମନ୍ତ୍ରୀ ତାହାଙ୍କୁ ଶୁଣନ୍ତି ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟର ଗୋଟାଏ ସୀମା ରହିବା ଦରକାର । ଯଦି କେହି ଅଧିକ ଭୁଲ କରନ୍ତି, ତାହାହେଲେ ସେ ଭୁଲ ସଂଶୋଧନ ହୋଇପାରନ୍ତା । ମାତ୍ର ସରକାରଙ୍କ ଭୁଲକୁ ସମାଲୋଚନା କଲେ ବଡ଼ ଅନ୍ୟାୟ ହେବ ।

ସୁପ୍ରିମ୍ କୋର୍ଟ ବା କଂଗ୍ରେସର ଗୋଟିଏ ମତାମତ ମଧ୍ୟ ଅଛି । ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ବୁଝାପାଉଛି ଯେ ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେଉଁ ସୂତ୍ରମାନ ଦର୍ଶାହୋଇଛି ତାହା ଉପଯୁକ୍ତ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖାଇ ଦେଇଥିଲେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ କହିବାକୁ ଚାହେଁ ଯେ ସୂଚନା ଗୁଡ଼ିକ ଅବସର ଦେବା ଲାଗି ଆଇନରେ କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ (ସରକାର) ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ଯେ ଉପଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଏତେ ବିଶଦ ବିବରଣ ଦେବା ଅନାବଶ୍ୟକ । ହାଇକୋର୍ଟ ଏହି ମତ ପ୍ରକାଶ କଲେ, ଆମ୍ଭେମାନେ ହାଇକୋର୍ଟର ମତକୁ ମାନି ନେଲୁଁ । ଏହି ହାଇକୋର୍ଟ ଗୁଡ଼ିକ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର । ସେମାନେ ସ୍ୱାଧୀନତାର ପୋଷକ ହୋଇଥିବା ଯୋଗୁଁ ଆମ୍ଭେମାନେ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରୁଅଛୁଁ । ସେହିପରି ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ସରକାରମାନେ ଅତି କଠିନ ସମସ୍ୟା ଭିତରେ କାମ କରୁଥିବା ଯୋଗୁଁ ମଧ୍ୟ ଆମ୍ଭେମାନେ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରୁଁ । ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଜେଲରେ ବନ୍ଦୀ କରି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେମାନଙ୍କର ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜେଲ ଅବସ୍ଥା ହାସଲ କରେ ଆମ୍ଭେମାନେ ଏହି ପ୍ରକାର ଦେଖିବାକୁ ଚାହୁଁ । ସେ ତାହା ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ । ଏହା କିଛି ନୂଆ କଥା ନୁହେଁ । ମୋର ବନ୍ଧୁ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଉଦାହରଣ ଅଛନ୍ତି । ଉପଯୁକ୍ତ କାରଣ ନ ଥାଇ ଆପଣମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କେତେ ଜଣ ସମ୍ମାନିତ ପାଇଁ ପୁଣି ଅଟକ ରହିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ? ମୁଁ ଉପସ୍ଥିତ ସମ୍ମାନର ହସ୍ତର ଅବଶ୍ୟ କହିବ ଯେ, ଏ ଛୁଟି ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ସମ୍ଭବ ଥିଲା ।”

ଏହି ସମୟରେ ଶ୍ରୀ ମହାବୀର ତ୍ୟାଗୀ କହିଲେ ଯେ ଆମ୍ଭେମାନେ ତ ଏହିପରିକୁ ବହୁବାର ଜେଲ ଭୋଗିଛୁ । ଓଡ଼ିଶାର ଉଦ୍‌ଗତ କହିଲେ, “ଆମ୍ଭେମାନେ କେବଳ କେତେ ସପ୍ତାହ ଜେଲରେ ଅଟକ ହୋଇନାହୁଁ; ମାତ୍ର ବିନା କାରଣରେ ଅନେକ ବର୍ଷ ଜେଲ ଭୋଗିଛୁ । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ କାହିଁକି ଅଟକ ରଖା ଯାଉଥିଲା, ସେ କଥା ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଜଣା ନ ଥିଲା । ଏପରିକି ଆମ୍ଭେମାନେ ଜାଣି ନ ଥିଲୁ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ବନ୍ଦୀ ରହିବାର ଅବଧି କେତେ । ତାହାରେ କଣ ସଂକ୍ଷେପ, ସେ କଥା ଆମକୁ ଜଣାଇ ଦିଆଯାଉ ନ ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଜେଲରେ ଅଟକ ବନ୍ଦୀ ଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଏହିପରି ସୁବିଧା ଦିଆଯାଉଛି । ଅନେକ ଲୋକ ତାହାରେ ସ୍ୱାଧୀନ ରହିବା ଅବସ୍ଥା ସେ ସୁବିଧାକୁ ଦେଖି ଭୁଲିଯିବେ । ଯେଉଁମାନେ ନାଗରିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ତ୍ୟାଗ କରିଅଛନ୍ତି, ସେମାନେ ନାଗରିକ ସ୍ୱାଧୀନତାର ରକ୍ଷକ, ତାହା ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିବାକୁ କିଛି କମ୍ ଉଚିତ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ସେହି ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ଆମ୍ଭେମାନେ କଷ୍ଟ ଭୋଗିଅଛୁ ଏବଂ ଯାହାକୁ ଆମ୍ଭେମାନେ ଅତି ମୂଲ୍ୟବାନ ମନେ କରୁଁ ତାହା ଯେ ବଦଳେ—ଏ କଥା କେମିତି ବଳ

“ଜଗତରେ ଅମୂଲ୍ୟ ବୋଲି କିଛି ବସ୍ତୁ ଥିବା ଭଳି ରହୁଥିବ । ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସା ଲୁଚିରେ ଲୋଭ ଯାଉନାହିଁ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଆମ୍ଭେ ଯୋଗ୍ୟତା ଦେଇ ପ୍ରଭାବ ରହିଅଛୁ ।”

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ କିମ୍ବା ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି ।

"ଭାରତର ଭୂଖଣ୍ଡରେ କେଉଁଣ ସଙ୍ଗଠନ ସେ କଥା ଦେଖନ୍ତୁ । ସ୍ବତନ୍ତ୍ରର ଗତ କାଳ ସେ କଥା ଦେଖନ୍ତୁ । ଏଭଳି ସମୟରେ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ନରପତି ରହି ପାରନ୍ତି ଆପଣମାନେ ଭାବୁଛନ୍ତି ଯେ ଭାରତ ତମାମ ଏକୁଟରେ ନରପତି ରହିପାରନ୍ତି । ଆପଣ ନାଗରିକ ସ୍ୱାଧୀନତା କଥା କହୁଅଛନ୍ତି । 'ଭଲ କଥା ! ମୋ ଇଚ୍ଛା ଯେ ଆପଣଙ୍କ ଭରନ୍ତୁ ଯେ କେଉଁ ଯନ୍ତ୍ରଣା ବହିଲୁ ଯାଆନ୍ତୁ; ସେଠାରେ ଦେଖିବେ ପ୍ରତିଦିନ ସଭା ହେଉଛି । ସେଠାରେ ଏପରି ବକ୍ତୃତା ହେଉଛି ଯେ ଭାରତ ଇଂରାଜାମଳରେ ସେପରି ବକ୍ତୃତା କେବେ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ଆପଣ ଯାଇ ଶୁଣନ୍ତୁ ସେମାନେ କିପରି ଅଶ୍ଳୀଳ ଭାଷାରେ ବକ୍ତୃତା ଦେଉଅଛନ୍ତି । କିପରି ଗାଳିଗୁଲଜ କରୁଅଛନ୍ତି, ରକ୍ତସ୍ରୋତ ବହିବାକୁ ମତାଉଅଛନ୍ତି ।

"ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଦୁଇଟି ଭାବଧାରର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକ ଭାବର ଦେଉଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ମଧ୍ୟରେ ବିଭେଦ ବଢ଼ାଇବାରେ, ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଭିତରେ ଘୃଣା ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ଆନନ୍ଦ ପ୍ରକାଶ କରୁଅଛନ୍ତି । ଏହା ତାଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଅଛନ୍ତି । ଆଉ ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ କି ନିର୍ବିଘ୍ନରେ ହିଂସାତ୍ମକ ଉପାୟରେ ସମାଜ ତଥା ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗୁଡ଼ିକୁ ଧ୍ୱଂସ କରିଦେବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ସାମର୍ଥ୍ୟ ପ୍ରୟୋଗ କରି ଏ ଉଭୟ ଯୁଦ୍ଧ ଭାବଧାରର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ଆମ୍ଭେମାନେ ଯାଉଅଛୁଁ ।

"ମୋର ବନ୍ଧୁ ପଣ୍ଡିତ କୁଞ୍ଜରୁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଦେଶପାଣ୍ଡେଙ୍କ କଥା ଉଲ୍ଲେଖ କରିଅଛନ୍ତି । ମୁଁ ତାଙ୍କ ସହକର୍ମୀରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଅଛି । କିନ୍ତୁ ହିନ୍ଦୁ ମହାସଭାରେ କେତେକ ଚରମମାଣରେ କଟିଳତା ଅଛି । ଆପଣଙ୍କର ଅବଶ୍ୟ ସ୍ମରଣ ଥିବ ଯେ ଜାତିପିତା [ଗାନ୍ଧୀଜୀ] ଙ୍କ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନର କେତେକ ସଦସ୍ୟ ହତ୍ୟାକରି ଅଛନ୍ତି । ମୁଁ ଯେ କୌଣସି ସଦସ୍ୟ ପାଖରେ ପ୍ରମାଣ କରିଦେବି ଯେ, ସେ ଅନୁଷ୍ଠାନର ଅନେକ ଲୋକ ତାଙ୍କ ଜୀବନ ନାଶ କରିବାକୁ ପ୍ରତିଜ୍ଞାବଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ମାରି ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ନ ଥିଲେ । ସେ ମୋତେ କହୁଅଛନ୍ତି ଯେ କେଉଁ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ହତ୍ୟା କରାଯିବ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ତାହା ଜାଣି ନ ଥିଲେ । ସେ ଏହା ଜାଣିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ବେଶ୍, ମୁଁ ତାଙ୍କର ଏ ଜ୍ଞାନଗର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବି । ସେଉଁ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ହତ୍ୟା କଥା କୁହାଯାଉଛି, ସେ ହେଉଛନ୍ତି ଭାରତର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ।"

ଏହି ସମୟରେ ଅନେକ ସଦସ୍ୟ "ଲଜ୍ଜା ! ଲଜ୍ଜା !" ବୋଲି ପାଟିକରି ଉଠିଲେ ।

ଏ କଥା ଜାଣି ଆପଣଙ୍କର ଲାଭ କଅଣ ? ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଦେଶପାଣ୍ଡେଙ୍କର ଜଣେ ସହକର୍ମୀଙ୍କଠାରୁ ଏ ଖବର ମିଳିଛି । ସବୁ କଥା ଖୋଲାଖୋଲି କୁହାଯାଉ ବୋଲି କଅଣ ଆପଣ ଚାହାନ୍ତି ? ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଏହା କୁହାଯିବା ଉଚିତ କି ? ପୁଲିସ ଏ ଦାୟିତ୍ୱ ନେଇ ପାରିବେ କି ? ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରାଗଲାବେଳେ ତାଙ୍କ ଜୀବନ ରକ୍ଷା କରି ନ ପାରିଥିବା ଯୋଗୁଁ ପୁଲିସ ବିଭାଗ ଉପରେ ସମସ୍ତେ ଖଡ଼୍ଗହସ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ରକ୍ଷା ପାଇ ନ

"ଅସ୍ପୃଶ୍ୟତା ଯେ ଶୟତାନର ସୃଷ୍ଟି ଏହା ମୁଁ ଅସ୍ୱୀକାର କରେନାହିଁ ; କିନ୍ତୁ ଯଦି ଏହା ଗୋଟିଏ ଅତୀତର ସୃଷ୍ଟି ବୋଲି ହେଲେ ଏହାର ପୁରାତନତା ଯୋଗୁଁ ଏହାକୁ ସମର୍ଥନ କରାଯାଇ ନ ପାରେ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଥିଲା । ଆମ୍ଭେମାନେ ସତର୍କତାମୂଳକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନେଲାବେଳେ ଆପଣ କହୁଛନ୍ତି ଯେ ନାଗରିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଗଲା । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ବାଟ କାହିଁ ? ଆମେ କରିବା କଅଣ ?

ବିରୁଦ୍ଧ ଦଳର ପାଟି ବନ୍ଦ କରିଦେବାକୁ ଆମ୍ଭେ-ମାନେ ଲୋକଙ୍କୁ ଗିରଫ କରୁନାହିଁ । ବିରୁଦ୍ଧ ଦଳର ପାଟି ବନ୍ଦ କରିଦେବା ସକାଶେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଶାସନ କାଳରେ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଲୋକ ଗିରଫ ହୋଇଥିବା କଥା କିଏ ପ୍ରମାଣ କରିଦେଇ ପାରିବ କି ? ମୁଁ ଏବଂ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଉଭୟେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ମାନଙ୍କୁ ବହୁବାର କହିଛୁ ଯେ ସେମାନେ ସବୁ ଧ୍ୱଂସାମୂଳକ ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ କରନ୍ତୁ, ତାହା-ହେଲେ ନିର୍ବାଚନରେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରିବାକୁ ସେମାନଙ୍କୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧିକାର ଦିଆଯିବ । ସେମାନେ ଯଦି ଏହା ନ କରି ଭିନ୍ନ ବାଟ ଧରନ୍ତି, ତେବେ ସେମାନେ ଅବଶ୍ୟ ତାଙ୍କ ଭାଗ୍ୟ ଭୋଗିବେ; ଏହାକୁ ମୁଁ କହୁଥାଏ ।

ଆମ୍ଭେମାନେ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାହା କରିଛୁ ତହିଁରୁ ଦେଖାଯିବ ଯେ ଆମ୍ଭେମାନେ ଯେଉଁ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦେଇଛୁ ଏ ଦେଶ ସେ ଭଳି ସ୍ୱାଧୀନତା କେବେହେଲେ ଭୋଗକରି ନ ଥିଲା । ଯେଉଁ ୮।୧୦ ଟି ସମ୍ବାଦପତ୍ର ବହୁତର ଧ୍ୱଂସାମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ କହୁଅଛନ୍ତି, ତାକୁ ସବୁ ପଢ଼ନ୍ତୁ । ସର-କାରଙ୍କୁ ସମାଲୋଚନା କରିବା କିମ୍ବା ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରତି ଅନାସ୍ଥା ଦେଖାଇବାରେ କୌଣସି ଆପତ୍ତି ରହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ବୋଲି ଚିଫ୍ ଜଷ୍ଟିସ୍ ଯେଉଁ ମତ ଦେଇଥାନ୍ତି, ତାକୁ ଖବର କାଗଜରୁ ପଢ଼ିଲେ ବେଳେ ତାର ଅର୍ଥ କଅଣ ବୋଲି ବୁଝାଯାଏ ? ବର୍ତ୍ତମାନ ସରକାର ପ୍ରତି ଯେପରି ଅନାସ୍ଥା ଭାବ ପ୍ରଚାର କରା ଯାଉଛି, ଆଗରୁ କେବେ ସେପରି କରାଯାଉ ନ ଥିଲା । ଆମର ସହକର୍ମୀମାନେ ଏପରି ପ୍ରଚାର କରୁଅଛନ୍ତି । ଆମ୍ଭେମାନେ ସେ କଥା ଶୁଣୁନାହୁଁ । ଅନେକ ଲୋକ ଏଭଳି ପ୍ରଚାର କରୁଅଛନ୍ତି, ଆପଣ ସବୁଠାରେ ଏ କଥା ଦେଖୁଅଛନ୍ତି ।

କେହି କହୁଅଛନ୍ତି ଯେ ଏ ଆଇନ ବହୁତ କ୍ଷମତା ଦେଉଅଛି ଏବଂ ଏହା ବଡ଼ କଠୋର । କେଉଁ ମାନ ଭାବରେ ସେ ଏ କଥା କହୁଅଛନ୍ତି କି ? ହାଇକୋର୍ଟ ଜଜ୍ ପାଞ୍ଚାର କର୍ମଗ୍ରସ୍ତ ଯେପରି ଅଟକ ବନ୍ଦୀଙ୍କ ମକଦମା ଯାଞ୍ଚ କରି ପାରିବେ, ସେଥିପାଇଁ ଆମ୍ଭେମାନେ ଏ ଆଇନରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଅଛୁଁ । ତାଙ୍କର ଆଦେଶକୁ ମାନିବାକୁ ଆମ୍ଭେମାନେ ବାଧ୍ୟ ଅଟୁ । ପୂର୍ବେ ଏପରି ହେଉ ନ ଥିଲା । ଆପଣ କଅଣ ବୁହାନ୍ତି କହନ୍ତୁ ! ଏ ଆଇନରେ କଅଣ ତ୍ରୁଟି ରହିଅଛି, ମୁଁ ତାହା ଜାଣେ । କି ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ି ଆମ୍ଭେମାନେ ଏ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରିଅଛୁଁ ସେ କଥା ଆମ୍ଭେମାନେ ଜାଣିଛୁ; କିନ୍ତୁ ଉଭୟ ପକ୍ଷରେ ତ୍ରୁଟି ରହିଅଛି ।

"ମୁଁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଉଅଛି ଯେ ଆସନ୍ତା ଅଧି-ବେଶନରେ ଅଥବା ବଜେଟ୍ ଅଧିବେଶନରେ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଆଇନଗତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆଗତ କରିବି । କାରଣ ମୁଁ ମନେକରେ ଯେ ସରକାରର ଲକ୍ଷ୍ୟ ପରିଷ୍କାର ହେବା ଦରକାର । ଏ ସରକାରର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସମସ୍ତେ ଠିକରୂପେ ବୁଝିବା ଦରକାର । ଖାଲି ଯେ ଏ ସଭାର ସଭ୍ୟମାନେ ଏହାକୁ ବୁଝିଲେ ଚଳିବ, ତାହା ନୁହେଁ; ସମସ୍ତ ଦେଶରେ ଲୋକେ ଏକଥା ବୁଝିବା ଦରକାର । ଯେତେ ଧ୍ୱଂସାମୂଳକ ପ୍ରଚାର ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଏ ଦେଶରେ ଆଇନ ଶୃଙ୍ଖଳା ରକ୍ଷା

> "ଆମ୍ଭେମାନେ ସବୁ ଭାରତରେ ଏକପଞ୍ଚମାଂଶ ଲୋକ (ଦଳିତ)ଙ୍କୁ ଚିରକାଳ ଅଧୀନ କରି ରଖି ଏବେ ଭାଗ୍ୟକୁ କୁହିର ବାଳକର ସେମାନଙ୍କୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ତାହାହେଲେ ସ୍ୱରାଜ ଲାଭ ନିରର୍ଥକ ହେବ ।"
>
> —ଗାନ୍ଧୀଜୀ

କରିବାରେ ତାହା ସରକାରଙ୍କୁ କଦାପି ବାଧାଦେଇ ପାରିବନାହିଁ । ସମସ୍ତ ଦକ୍ଷିଣ ପୂର୍ବ ଏସିଆରେ ଏହି ହେଉଛି ଏକମାତ୍ର ଦେଶ ଯେଉଁଠାରେ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଶାସନ ଚାଲି ପାରିବ । ଆମ୍ଭେମାନେ ଶାସନ କରିବାର ଅଳ୍ପକାଳ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛୁ ସେଥିରେ ଆମ୍ଭେମାନେ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରୁଅଛୁ । ଆମ୍ଭେମାନେ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଥାଇପାରୁ; କିନ୍ତୁ ସ୍ୱପ୍ନ ପ୍ରାୟ ଭୁଲ ହୋଇଥାଏ । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ସେହି ସରକାରମାନେ ଖୁବ୍ କଠିନ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଶାସନ କରୁଅଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ଆପଣ କଣ ପ୍ରଶଂସା କରିବେ ନାହିଁ; ଉତ୍ସାହିତ କରିବେ ନାହିଁ ?

ତାପରେ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଦେଶ କଥା ଧରୁଅଛି । ଏ ପ୍ରଦେଶ କାଶ୍ମୀରର ଆଖଡ଼ା ଜାଗା । ଏ ପ୍ରଦେଶ ଉପଦ୍ରବୀମାନଙ୍କ ଜାଗା, ଯେଉଁ ଉପଦ୍ରବୀମାନେ ଦାବି କରନ୍ତି ଯେ ଏ ଦେଶରେ ଗୋଟିଏ ହିନ୍ଦୁ ସରକାର ରହିବା ଦରକାର । ଯଦି ଏହି ଲୋକଙ୍କର ଏହାହିଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହୋଇଥାଏ, ତାହାହେଲେ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ କହୁଛି ଯେ ଏହି ଲୋକମାନଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀ କରି ଆମ୍ଭେମାନେ ଗୋଟିଏ ସଭ୍ୟ ସରକାରର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଅଛୁ । ସେମାନଙ୍କୁ ଯେତେ ଦିନ ଅଟକ କରିବାର କଥା ତହିଁରୁ ଅଧିକ ଦିନ କେବେ ମଧ୍ୟ ଆମ୍ଭେମାନେ ଜେଲରେ ରଖୁନାହୁଁ । ଏଥିରେ ଆମ୍ଭେମାନେ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରୁନାହୁଁ । କିନ୍ତୁ ଯେ କୌଣସି ଦଳର ଭାବନାକୁ ଦମନ କରିବାକୁ ଆମ୍ଭେମାନେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ।

ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଏ ସଭାକୁ ସତର୍କ କରି ଦେଉଛି ଯେ, ଏ ଦେଶରେ ଏପରିଲୋକ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ଏ ଦେଶର ସମାଜକୁ ତଳିମାଡ଼ି କରି ଦେବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ଏଠାରେ କେତେକ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ମନେକରନ୍ତି ଯେ ଭାଷାଗତ ପ୍ରଦେଶକୁ ଅଲଗା କରି ସେମାନେ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ପ୍ରଦେଶ ପାଇଁ ଅବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି କରିଦେବେ ଏବଂ ଦେଶର ଶାନ୍ତିଭଙ୍ଗ କରିଦେବେ । ସେମାନେ କହନ୍ତି ଯେ ଆଉରଙ୍ଗଜେବ୍ ଏଠାରେ ଜଣ ପାଶ ନ ଥିଲେ; ଏ ଲୋକମାନେ କହନ୍ତି ତାହା କଣ ପାଇବେ ? ମୁଁ କହୁଛି ଯେ ଏ ଲୋକଙ୍କର ବାସସ୍ଥାନ ହେଉଛି ପାଗଳାଗାରଦ । ଯେ କୌଣସି ଦଳ ବା ଏ ଦେଶରେ ଯେତେ ଦଳ ଅଛନ୍ତି, ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଶାନ୍ତି ଶୃଙ୍ଖଳା ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ମଧ୍ୟ ସରକାର ଯେପରି ସୁରକ୍ଷିତରେ ଶାସନ ଚଳାଇ ପାରିବେ ଆମ୍ଭେମାନେ ତହିଁର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଛୁ । ତେଣୁ ମୁଁ ପ୍ରଶଂସାର କଥା ଶୁଣିବାକୁ ଚାହେଁ, ନିନ୍ଦାର କଥା ଶୁଣିବାକୁ ଚାହେଁନାହିଁ । ମୋ ଦେଶର ଲୋକଙ୍କର ନାଗରିକ ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଲୋକଠାରୁ ମୁଁ ବେଶି ଭଲପାଏ । ମାତ୍ର କେତେ ଜଣ ଧର୍ମାନ୍ଧ ଓ ପାଗଳ ମସ୍ତିଷ୍କର ଲୋକଙ୍କ ଅପରାଧମୂଳକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଗି ମୁଁ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଲୋକଙ୍କର ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ବଳି ଦେଇ ନ ପାରେ, ଅଥବା ବିପନ୍ନ କରି ନ ପାରେ ।

ଏ ସଭା ଅବଗତ ଅଛନ୍ତି ଯେ, ଆମ୍ଭେମାନେ ଅଳ୍ପଦିନ ହେଲା କେତେକ ବଡ଼ ବଡ଼ ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟ (ବା ଷ୍ଟେଟ୍) କୁ ଭାରତ ସହିତ ସାମିଲ କରିଅଛୁ । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ କେତେକ ନ୍ୟସ୍ତସ୍ୱାର୍ଥ ଲୋକଙ୍କୁ ଦୂର କରିବାକୁ ହେବ । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଶକ୍ତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲଢ଼େଇ କରିବାକୁ ହେବ ।

"ଅସ୍ପୃଶ୍ୟତା ତାହାଠାରୁ ଭିନ୍ନ ନୁହେଁ । ଯେଉଁ ଭଳି ନର ଦେବତାଙ୍କ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମରେ ପ୍ରବେଶ କରି ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ନଷ୍ଟ କରୁଅଛି ଅସ୍ପୃଶ୍ୟତା ତହିଁରୁ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଅଛି । ଅସ୍ପୃଶ୍ୟତାର ଅବସାନ ନହେଲେ ଏହି ଭଳି ଶତ ଦେବତାଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରିବା ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

"ଶ୍ୱେତପତକରଙ୍କ ଅଟକ ସମ୍ପର୍କରେ ମୋର ବହୁ ଅଭିଯୋଗ କରୁ ଅଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେ କଣ ଜାଣି ନାହାନ୍ତି ଯେ ବଙ୍ଗରେ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ହେଉଥିବାବେଳେ ଆମ୍ଭେମାନେ ତାଙ୍କୁ ଅଟକ କରି ରଖିଛୁ ? ମୁଁ ବଙ୍ଗ ବିଭାଗ କଥା କହୁନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ତାର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା କଥା କହୁଅଛି । ବଙ୍ଗ ବିଭାଗ ପରେ ଦୁଇ ପାଖରେ ଅସଂଖ୍ୟ ନରନାରୀଙ୍କୁ ନୃଶଂସ ଭାବରେ ହତ୍ୟା କରାଯାଇଥିଲା । ସାରା ପୃଥିବୀରେ ଆମ୍ଭେମାନେ ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇଥିଲୁ । ଅଚ୍ଛା, ସେତେବେଳେ କଣ ବଙ୍ଗ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ସମସ୍ୟାର ଶେଷ ଥିଲା ? ସେତେବେଳେ ଦୁଇ ବଙ୍ଗ ମିଶିଯିବା କଥା ପ୍ରଚାର କରିବା ଠିକ୍ ଥିଲା ? ଏହା ଏକତାର ବାଟ ନୁହେଁ, ଏହା କୋରିଆର ଅନୁସୃତ ହେଉଥିବା ବାଟ । ମାତ୍ର କୋରିଆ ଲୋକମାନେ ପାଗଳାମିରେ ଗୋଟାଏ ବାଟ ଧରୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଅଛି ଓ ସେମାନଙ୍କର ଜାହାଜ ଅଛି । ମାତ୍ର ଏଠାରେ ଲୋକେ ବକ୍ତୃତା ଦେଉଛନ୍ତି ଓ ସାଧାରଣଙ୍କୁ ଉତ୍ତେଜିତ କରି ପରବଳ ଦମ୍ଭ ଦେଉଅଛନ୍ତି । ଏହି ଲୋକଙ୍କ ନାଗରିକ ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ଆମ୍ଭେମାନେ ଖାତର କରୁନାହିଁ । କାରଣ ସେମାନଙ୍କ କୁଚିନ୍ତା ଫଳରେ ହଜାର ହଜାର ଲୋକ ନିହତ ହେଉଛନ୍ତି । ଅନେକ ନାରୀ ତାଙ୍କ ଇଜ୍ଜତ ହରାଇ ଅଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ପରେ ଯେତେବେଳେ ସବୁ ଶୁନଶାନ, ସେମାନେ ଶରଣାର୍ଥୀଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସି ସେମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ତେଜିତ କରୁଛନ୍ତି, ମତାମତ କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ସବୁକଥା ଲାଗି ସରକାରଙ୍କୁ ନିନ୍ଦା କରୁଛନ୍ତି । ଏଇ ହେଉଛି ଆଜକାଲକାର ସ୍ଥିତ । ଏହାକୁ କଣ ନାଗରିକ ସ୍ୱାଧୀନତା କୁହାଯାଏ ! ଯାହାହେଉ, ଏହା ନାଗରିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ନୁହେଁ ।"

(ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟରେ ବକ୍ତୃତା)

"ନାରୀଙ୍କ ଯଥାର୍ଥ ଶିକ୍ଷାରେ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ମୋ ମତରେ ହେଉଛି ପୁରୁଷର ଅନୁକରଣ କରି ବା ପୁରୁଷସହିତ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରି ନାରୀମାନେ ଜଗତର ସେବା କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ନାରୀମାନେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଦେବାକୁ କ୍ଷମ; କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଯେବେ ମହତ୍ ହୋଇପାରନ୍ତେ ପୁରୁଷଙ୍କୁ ଅନୁକରଣ କଲେ ସେମାନେ କଦାପି ସେତେ ମହତ ହୋଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ପୁରୁଷର ସେମାନେ ପରିପୂରକ ହେବା ଉଚିତ ।"

—ଗାନ୍ଧିଜୀ

ଭାରତର କୂଟନୈତିକ ସମ୍ପର୍କ

ଗତବର୍ଷ ବୈଦେଶିକ ଦପ୍ତର ତରଫରୁ ବିଦେଶରେ ୧୧ଟି ସ୍ଥାନରେ ନୂତନ ଦୂତାବାସ ଏବଂ ଗୋଟିଏ କନସୁଲେଟ୍ ଅଫିସ ଖୋଲାଯାଇଥିଲା । ଲଣ୍ଡନ୍, ପ୍ୟାରିସ୍, ବର୍ଣ୍ଣ, କାଏରୋ, ରେଙ୍ଗୁନ୍, ସିଙ୍ଗାପୁର, ନ୍ୟୁୟର୍କ ଓ ଓ୍ୱାସିଂଟନ୍‌ରେ ଭାରତୀୟ ମିଶନମାନଙ୍କ ରହିବାପାଇଁ ଜମିବାଡ଼ି ଖରିଦ କରାଯାଇଥିଲା, କାରଣ ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ ଦେଖାଯାଉଛି ଯେ ଘରଭଡ଼ା ନେବା ଅପେକ୍ଷା ଜମିଖରିଦ କଲେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଆର୍ଥିକ-ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଲାଭହେବ ।

ମଧ୍ୟପ୍ରାଚ୍ୟ—

୧୯୫୦ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ମାସରେ ଦିଲ୍ଲୀଠାରେ ଭାରତ ଏବଂ ଆଫଗାନିସ୍ଥାନ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ବନ୍ଧୁତାମୂଳକ ଚୁକ୍ତିପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୫୦ ମସିହା ଏପ୍ରିଲ ମାସରେ କାବୁଲଠାରେ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟବସାୟ ବାଣିଜ୍ୟମୂଳକ ସନ୍ଧିପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଦୁଇ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସିଧାସଳଖ ବେତାର ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଲାଇନ୍ ବସାଇବା ପାଇଁ କାବୁଲଠାରେ ୧୯୪୯ ମସିହା ଡିସେମ୍ବର-ମାସରେ ଗୋଟିଏ ଚୁକ୍ତିପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ୧୯୫୦ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ମାସରେ ବମ୍ବେଠାରେ ଏହା ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ହୋଇଥିଲା । ଗତ ବର୍ଷ ବୈଦେଶିକ ଦପ୍ତରର ସହକାରୀ ମନ୍ତ୍ରୀ "ଆଫଗାନ୍ ଜାସନ" ଉତ୍ସବରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ଯାଇ ଆଫଗାନିସ୍ଥାନ ପରିଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ । ଏହି ଉତ୍ସବକୁ ଭାରତୀୟ ହକି ଓ ଫୁଟବଲ୍ ଟିମ୍‌କୁ ମଧ୍ୟ ପଠାଯାଇଥିଲା ଏବଂ କାବୁଲଠାରେ ଭାରତୀୟ ଚିତ୍ରକଳାର ଗୋଟିଏ ପ୍ରଦର୍ଶନୀ କରାଯାଇଥିଲା ।

ଭାରତ, ଇରାନ୍ ସହିତ ମଧ୍ୟ ବନ୍ଧୁତାସୂତ୍ରରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇଛି । ବ୍ୟବସାୟ କରିବା ସମ୍ବନ୍ଧରେ କି ସୁବିଧା ସେ ବିଷୟ ଦେଖିବାପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଇରାନୀୟ ଅର୍ଥନୈତିକ ମିଶନ୍ ୧୯୪୯ ମସିହା ଡିସେମ୍ବର ମାସରେ ଦିଲ୍ଲୀ ଆସିଥିଲେ ଏବଂ ବାଣିଜ୍ୟ ଓ ନୌଚାଳନ ସନ୍ଧିପତ୍ରର ଗୋଟିଏ ଚିଠା ମିଶନ୍ ହାତରେ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଦୁଇ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଦୁଇତରଫିଆ ବୈମାନିକ ଚୁକ୍ତି ସମ୍ପର୍କରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ହୋଇନାହିଁ । ତେଣୁ ଆଗରୁ ଯେଉଁ ଚୁକ୍ତି କରାଯାଇଥିଲା, ତାହାର କାର୍ଯ୍ୟକାଳକୁ ୧୯୫୦ ମସିହା ଜୁନମାସଠାରୁ ଅଧିକ ଛଅମାସ ସକାଶେ ବଢ଼ାଇ ଦିଆଯାଇଅଛି । ସିଧାସଳଖ ବେତାର ଚୁକ୍ତି ସକାଶେ ଏବଂ ପଙ୍ଗପାଳ ନିବାରଣ ସଙ୍ଘକୁ ସମର୍ଥନ କରିବାପାଇଁ ମଧ୍ୟ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଚାଲିଛି । ତେହେରାନରେ ଥିବା ରାଷ୍ଟ୍ରଦୂତଙ୍କ ଯୋଗେ ଦକ୍ଷିଣ ଇରାନର ଅଙ୍ଗ୍ଲୋ-ଇରାନିୟାନ ତେଲ କମ୍ପାନୀରେ କାମକରୁଥିବା ଭାରତୀୟ ମାନଙ୍କର ମଙ୍ଗଳବିଧାନ କରାଯାଇଅଛି ।

"ମୋ ଅହିଂସାରେ ଆପଦ୍‌ଗ୍ରସ୍ତ ପ୍ରିୟଜନମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ, ବିପଦ ମୁହଁରୁ ପଳାଇ ଯିବାର ଅବକାଶ ନାହିଁ । କାପୁରୁଷ ଭଳି ପଳାଇବା ଓ ହିଂସା ଆଚରଣ କରିବା-ଏ ଦୁଇଟି ମଧ୍ୟରୁ ମୁଁ ଦ୍ୱିତୀୟଟିକୁହିଁ ପସନ୍ଦ କରେ ।"

—ଗାନ୍ଧିଜୀ

ବାଗଦାଦ୍‌ରେ ଜଣେ ରାଷ୍ଟ୍ରଦୂତ, କାଏରୋ ଏବଂ ସିରିଆ ସକାଶେ ଜଣେଜଣେ ରାଷ୍ଟ୍ରଦୂତ ଏବଂ ଏଡ଼େନରେ ଜଣେ କମିଶନର ନିଯୁକ୍ତ ହେଲା ପରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାଚ୍ୟର ଅଧିକାଂଶ ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ଭାରତର କୂଟନୈତିକ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି । ଭାରତ ସହିତ କୂଟନୈତିକ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରିବା-ପାଇଁ ୟେମେନ୍ ସରକାର ମଧ୍ୟ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ବନ୍ଧୁତା ଓ ବାଣିଜ୍ୟମୂଳକ ସନ୍ଧି ବିଷୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାପାଇଁ ସେ ୧୯୫୯ ମସିହା ଜୁଲାଇ-ମାସରେ ଦିଲ୍ଲୀକୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରତିନିଧିଦଳ ପଠାଇଥିଲେ ।

ବନ୍ଧୁତାମୂଳକ ସନ୍ଧି ଏବଂ ଦୁଇତରଫିଆ ବୈମାନିକ ଚୁକ୍ତି ସକାଶେ ମିଶର ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଚାଲିଛି । ଆକାଶ ଲାଇନରେ ବ୍ୟବସାୟ ଚଳାଇବା ସକାଶେ ଭାରତ ସରକାର ଏବଂ ତୁର୍କୀ ସରକାର ମଧ୍ୟରେ ଚୁକ୍ତିପତ୍ର ଦସ୍ତଖତ ହେବାପାଇଁ ଗୋଟାଏ ଯୋଜନା ହୋଇଛି । ଭାରତ ଏବଂ ମସ୍କୋ ମଧ୍ୟରେ ବନ୍ଧୁତାମୂଳକ ଚୁକ୍ତି ଏବଂ ବାଣିଜ୍ୟ ଚୁକ୍ତି ସକାଶେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଚାଲିଛି ।

ବାଗଦାଦ୍‌ରେ ଥିବା ଭାରତୀୟ ପ୍ରତିନିଧି ବହେରେନ୍ ଏବଂ କୁଏତ୍‌ରେ ଥିବା ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ରଖନ୍ତି । ଏହି ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ହେଉଛନ୍ତି ବ୍ୟବସାୟୀ ଅଥବା ତେଲ କମ୍ପାନୀରେ କାମ କରୁଥିବା ଲୋକ ।

ଗଲ ବର୍ଷ ପ୍ରାୟ ୧୫,୦୦୦ ହାଜଯାତ୍ରୀ ଯାତ୍ରୀଙ୍କ ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ମୁସଲମାନ ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ସକାଶେ ଜଣେ ଦେଶୀୟ ଅଫିସର ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଯାତ୍ରୀ-ମାନଙ୍କୁ ବେଶୀ ପରିମାଣରେ ଔଷଧପତ୍ର ଯୋଗାଇବା-ପାଇଁ ଏବଂ ହାଦଜାଜ୍‌ରେ ଭାରତର ପ୍ରଚାରକାର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରସାର କରିବାପାଇଁ ସେଉଁ ଯୋଜନା କରାଯାଇଥିଲା ତାହା ମଞ୍ଜୁର ପାଇଅଛି ।

ଦକ୍ଷିଣ-ପୂର୍ବ ଏସିଆ ଏବଂ ସୁଦୂର ପ୍ରାଚ୍ୟ-

୧୯୪୯ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ ୫ ତାରିଖରେ ସିଂହଳ ସରକାର ଭାରତୀୟ ଏବଂ ପାକିସ୍ତାନ ରେସିଡ଼େଣ୍ଟସ୍ [ନାଗରିକ] ଆଇନ ପ୍ରୟୋଗ କରିଥିଲେ । ସିଂହଳରେ ଥିବା ଯେଉଁ ଭାରତୀୟମାନେ ସିଂହଳର ନାଗରିକ ରୂପେ ରେଜଷ୍ଟ୍ରୀଭୁକ୍ତ ହେବା ସକାଶେ ସମର୍ଥ ସେମାନେ ସେଥିପାଇଁ ୨ବର୍ଷ ଭିତରେ ଦରଖାସ୍ତ କରିପାରିବେ । ପରମିଟ୍ ଭିତ୍ତିରେ ସିଂହଳରୁ ଭାରତକୁ ଟଙ୍କାପଇସା ପଠାଇବା ସକାଶେ ୧୯୫୦ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ପହିଲା ତାରିଖରୁ ଗୋଟିଏ ନୂତନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସ୍ଥିର କରାଯାଇଅଛି ।

୧୯୫୦ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ମାସରେ ସିଂହଳଠାରେ ରାଜ୍ୟଗୋଷ୍ଠୀ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ସମ୍ମିଳନୀ ହୋଇଥିଲା । ସେଠାରେ ବର୍ମାକୁ ଅଳ୍ପଦିନିଆ ଋଣ ହିସାବରେ ୧,୦୦୦,୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ଋଣ ଦେବାକୁ ଭାରତ ରାଜି ହୋଇଥିଲା । ଗୋଟିଏ ଭାରତୀୟ ପ୍ରତିନିଧିଦଳ ଅଳ୍ପଦିନ ତଳେ ରେଙ୍ଗୁନ୍ ଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ବର୍ମା ଜାତୀୟକରଣ ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ସ୍ଥାନ-ଚ୍ୟୁତ ଭାରତୀୟ ଜମିମାଲିକମାନଙ୍କୁ କି ଭିତ୍ତିରେ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦିଆଯିବ, ସେ ବିଷୟରେ ବର୍ମା ସରକାରଙ୍କ ସହିତ ଆଲୋଚନା କରିଥିଲେ । ବିଦ୍ରୋହୀମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଫଳରେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୧୩,୦୦୦ ଭାରତୀୟ ସର୍ବସ୍ୱାନ୍ତ ହୋଇ ବର୍ମାରୁ ଫେରି ଆସିଛନ୍ତି ।

"ବ୍ୟଭିଚାରୁ ଏବ ଏପରି ବେଶ୍ୟାଗମନଠାରୁ ମଦ୍ୟପାନକୁ ମୁଁ ଅଧିକ ନିନ୍ଦନୀୟ ମନେକରେଁ । ଅନେକ ସମୟରେ ମଦ୍ୟପାନ ସ୍ୱେଚ୍ଛ ଓ ବେଶ୍ୟାଗମନ ଉଭୟର ଜନକ ହୁଏ ନା ?"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଭାରତ ସରକାର ଏଥିପାଇଁ ପ୍ରାୟ ୫୯୦୦,୦୦୦ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିଛନ୍ତି । ବର୍ମା ସରକାରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ସ୍ୱକସ୍ୱ ଛାଡୁଥିବା ସେହି ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ ତାହାର କରାଯାଉଛି ସେମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱକସ୍ୱ ଯୋଗାଇବା ଏହାଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର ସାହାଯ୍ୟ ଦିଆଯାଉଅଛି । ୧୯୪୯ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ମାସ ୧୩ ତାରିଖ ସୁଦ୍ଧା ଭାରତ ସରକାର ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ୧୦୩୪ ଜଣଙ୍କୁ ସ୍ୱକସ୍ୱ ଯୋଗାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ଦୁଇତରଫିଆ ବୈମାନିକ ଚୁକ୍ତି ଏବଂ ବନ୍ଧୁତା, ବାଣିଜ୍ୟ ଏବଂ ନୌଚାଳନ ଚୁକ୍ତି କରିବା ସକାଶେ ଭାରତ ଏବଂ ଥାଇଲାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଚାଲିଛି । ଇତିମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟାଙ୍କକ୍ ଏବଂ ତା ଆଗକୁ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଚଳାଚଳ କରିବାପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଭାରତୀୟ କମ୍ପାନୀକୁ ଅସ୍ଥାୟୀଭାବରେ କ୍ଷମତା ଦିଆଯାଇଛି । ଆର୍ଥିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସଙ୍ଖ୍ଳା (ଦକ୍ଷିଣ ଥାଇଲାଣ୍ଡ)ରେ ଥିବା ଭାରତୀୟ ଦୂତାବାସକୁ ବନ୍ଦ କରି ଦିଆଯାଇଛି ।

ମାଳୟରେ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ଚାଲିଛି । ମାଳୟରେ ଥିବା ଅଧିକାଂଶ ଭାରତୀୟ ମାଳୟର ସନ୍ତ୍ରାସବାଦୀମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପଠାରୁ ଦୂରରେ ରହିଛନ୍ତି, ତଥାପି କେତେକଙ୍କୁ ଜରୁରୀ ଆଇନ୍ ବଳରେ ଅଟକବନ୍ଦୀ କରାଯାଇଛି । ଅନେକ ଭାରତୀୟ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ଧରି ମାଳୟ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଖର୍ଚ୍ଚରେ ଭାରତକୁ ଚାଲି ଆସିଛନ୍ତି ।

ବାଟାଭିଆରେ ଥିବା ଭାରତୀୟ କନସୁଲେଟ୍-ଜେନେରାଲଙ୍କୁ ରାଷ୍ଟ୍ରଦୂତ ସ୍ତରକୁ ଉଠାଯାଇଅଛି । ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ସ୍ୱାଧୀନତା ଉତ୍ସବରେ ଯୋଗ ଦେବା ପାଇଁ ରାଜକୁମାରୀ ଅମୃତକାଉର ଭାରତର ପ୍ରତିନିଧି ଭାବରେ ଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ଭାରତୀୟ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ରର ଉଦ୍‌ଘାଟନ ଉତ୍ସବରେ ଡକ୍ଟର ସୋକର୍ଣ୍ଣ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ ।

ସାଇଗନ୍‌ଠାରେ ଥିବା ଭାରତୀୟ କନସୁଲେଟ୍‌କୁ କନସୁଲେଟ୍-ଜେନେରାଲରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ କରାଯାଇଅଛି । ଇଣ୍ଡୋଚୀନକୁ ଯେଉଁ ଭାରତୀୟମାନେ ଯାଉଥିଲେ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଫରାସୀ ପାସପୋର୍ଟ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷମାନେ ଟିପଚିହ୍ନ ନେଉଥିଲେ । ଏହି ପ୍ରଥାକୁ ଲୋପ କରିବା ପାଇଁ ଫରାସୀ ପାସପୋର୍ଟ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇବାରେ ଭାରତୀୟ କନସଲ୍-ଜେନେରାଲ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଅଛନ୍ତି ।

୧୯୪୯ ମସିହା ଅକ୍ଟୋବର ମାସରେ ଚୀନର କେନ୍ଦ୍ର ଲୋକ ସରକାରଙ୍କୁ ଚୀନ୍‌ର ଆଇନସଙ୍ଗତ ସରକାର ବୋଲି ଘୋଷଣା କରାଯାଇଥିଲା । ୧୯୪୯ ମସିହା ଡିସେମ୍ବର ମାସରେ ନୂତନ ଚୀନ୍ ସରକାରଙ୍କୁ ଭାରତ ସରକାର ସ୍ୱୀକାର କରିଥିଲେ । ଭାରତ ଏବଂ ଚୀନ ମଧ୍ୟରେ କୂଟନୈତିକ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଅଛି ଏବଂ ଚୀନରେ ଭାରତର ରାଷ୍ଟ୍ରଦୂତରୂପେ ଶ୍ରୀ କେ. ଏମ୍. ପାନିକରଙ୍କୁ ପୁନର୍ବାର ନିଯୁକ୍ତ କରାଯାଇଅଛି । ନୂଆ ଚୀନର ରାଷ୍ଟ୍ରଦୂତ ମଧ୍ୟ ଦିଲ୍ଲୀରେ ପହଞ୍ଚି ସାରିଲେଣି ।

"ବ୍ରିଟିଶ ବନ୍ଧୁକ ସଙ୍ଗୀନ ଏ ଦେଶରେ ଗୋଟାଏ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି କରିଅଛି, ଯଦ୍ଦ୍ୱାରା ଜ ମାନଙ୍କୁ ବିପ୍ଳବଙ୍କାରେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଧାରା ବ୍ୟାହତ ହେଉଅଛି ଏବଂ ଦମନକାରୀ ଓ ଦମିତ ଉଭୟେ ଭ୍ରମର ବଳରେ ଚାଲୁଅଛନ୍ତି ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଜାପାନୀ ପିଲାମାନଙ୍କର ଅନୁରୋଧକ୍ରମେ ଭାରତର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଗୋଟିଏ ହାତୀ ପଠାଇଥିଲେ ଏବଂ ତାହା ସହିତ ଜାପାନୀ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଶୁଭେଚ୍ଛା ଜଣାଇଥିଲେ ।

୧୯୪୯ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ମାସରେ ମାନିଲା-ଠାରେ ଗୋଟିଏ ଭାରତୀୟ କନ୍‌ସୁଲେଟ୍-ଜେନେରାଲ ଅଫିସ ସ୍ଥାପିତ ହେଲା । ଭାରତ ଏବଂ ଫିଲିପାଇନ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ବୈମାନିକ ଚୁକ୍ତିପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ବନ୍ଧୁତାମୂଳକ ସନ୍ଧି ବିଷୟ ବିଚାରାଧୀନ ଅଛି ।

ଭାରତୀୟମାନେ ହଙ୍ଗକଙ୍ଗରେ ଯେପରି ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିବେ, ସେଥିପାଇଁ ଯୁଦ୍ଧ ପୂର୍ବ ଅବସ୍ଥା ଫେରାଇ ଆଣିବାପାଇଁ ହଙ୍ଗକଙ୍ଗ୍‌ର ଉପନିବେଶ ସରକାରଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରାଯାଇଅଛି ଏବଂ ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ଯେଉଁ ସବୁ କଟକଣା ଥିଲା, ତାହାକୁ ଦୂରୀଭୂତ କରିବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଉଅଛି ।

ତିବ୍ବତ, ନେପାଳ, ସିକିମ ଏବଂ ଭୁଟାନ୍

ଗତବର୍ଷ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଜଣେ ଭାରତୀୟ ପଲିଟିକାଲ ଅଫିସର ସରକାରୀ ଭାବରେ ଲାସା ପରିଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ । ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ଗୋଟିଏ ତିବ୍ବତୀୟ ବାଣିଜ୍ୟ ମିଶନ୍ ଚୀନ, ଆମେରିକା ଏବଂ ବ୍ରିଟେନରୁ ଫେରି ବାଣିଜ୍ୟ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବାପାଇଁ ଦିଲ୍ଲୀଠାରେ ରହିଥିଲେ ।

୧୯୪୯ ମସିହା ଗ୍ରୀଷ୍ମଋତୁରେ ଭାରତ ପକ୍ଷରୁ ନେପାଳକୁ ଗୋଟିଏ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଏବଂ ସାଂସ୍କୃତିକ ମିଶନ୍ ପଠାଯାଇଥିଲେ । ୧୯୫୦ ମସିହାର ପ୍ରଥମ ଚତୁର୍ଥାଂଶରେ ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ମିଶନ୍ ନେପାଳରୁ ଭାରତକୁ ଆସିଥିଲେ । ୧୯୫୦ ମସିହା ଫେବ୍ରୁଆରୀ ମାସରେ ନେପାଳର ମହାରାଜା ଦିଲ୍ଲୀକୁ ଆସିବାପରେ ନେପାଳ ସହିତ ବର୍ତ୍ତମାନ ବନ୍ଧୁତାମୂଳକ ସ୍ୱାଗାଟିଏ ନୂତନ ସନ୍ଧି କରାଯାଇଅଛି ।

୧୯୪୯ ମସିହା ଜୁନ୍ ମାସରେ ସିକିମ୍‌ର ମହାରାଜା ଷ୍ଟେଟ୍‌ର ଶାସନପରିଚାଳନାରେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ଦରକାର କରି ପଲିଟିକାଲ୍ ଅଫିସରଙ୍କ ପାଖକୁ ଚିଠି ଲେଖିଥିଲେ । ତଦନୁଯାୟୀ ପଲିଟିକାଲ ଅଫିସର ଷ୍ଟେଟ୍‌ର ଶାସନ ପରିଚାଳନା ହାତକୁ ନେଲେ । ତା ପରେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କର ଜଣେ ଅଫିସର ଦେୱାନରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟଭାର ଗ୍ରହଣକଲେ । ସିକିମ୍‌ର ମହାରାଜା ଉକ୍ତ ଦେୱାନଙ୍କୁ ଧାରେଷ ଭରେ ନିଯୁକ୍ତ କଲେ । ଦେୱାନଙ୍କର ସୁପାରିଶ ଅନୁଯାୟୀ ସିକିମ୍‌ରେ ଭୂ-ରାଜସ୍ୱ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଏବଂ ଜଙ୍ଗଲ ସର୍ଭେ କରିବା ସକାଶେ ଯାହା ଖର୍ଚ୍ଚ ହେବ ସେ ସବୁ ଖର୍ଚ୍ଚ ବହନ କରିବାପାଇଁ ଭାରତ ସରକାର ସମ୍ମତହୋଇଥିଲେ ।

୧୯୪୯ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟମାସରେ ଭୁଟାନ ଏବଂ ଭାରତ ମଧ୍ୟରେ ବନ୍ଧୁତାମୂଳକ ଗୋଟିଏ ନୂତନ ସନ୍ଧି କରାଯାଇଥିଲା । ଭୁଟାନ୍ ସରକାରଙ୍କର ବୈଦେଶିକ ସମ୍ପର୍କ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହେବ ଏବଂ ଭାରତ ସରକାର ଭୁଟାନର ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଶାସନ ପରିଚାଳନାରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ଗୋଟାଏ ଚୁକ୍ତିନାମା ହୋଇଅଛି । ଶୁଭେଚ୍ଛା ସୂଚକ ବ୍ୟବସ୍ଥାରୂପେ ଭାରତ ସରକାର ଭୁଟାନ୍ ସହିତ

''ଯଦି ଭାରତ ସଂପ୍ରଦାୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହିନ୍ଦୁମାନେ ଏକକ ବୃହତ୍ତମ ତାହାହେଲେ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ସଂପ୍ରଦାୟମାନଙ୍କପାଇଁ ସେମାନେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିବା ଉଚିତ । ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉପାୟ ଦ୍ୱାରା ଅନୁକୂଳ ହେବନାହିଁ ।''

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଦେଓ୍ୱାନଗିରି ଗ୍ରାମକୁ ମିଶାଇ ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ବାର୍ଷିକ ସାହାଯ୍ୟ ପରିମାଣକୁ ଟ ୨୦୦,୦୦୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼ାଇ ଦେଇଥିଲେ ।

ଆସାମ—

ଆସାମର ଏଜେନ୍ସୀ ଆଦିବାସୀ ଅଞ୍ଚଳର ଶାସନ ପରିଚାଳନାକୁ ଉନ୍ନତ ଧରଣର କରିବାପାଇଁ ଆବୁର ପାର୍ବତ୍ୟ ଜିଲ୍ଲାର ଜଲୁମାରଭୂଟାରେ ଗୋଟିଏ ନୂତନ ଶାସନ କେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ମିସ୍ମି ପାର୍ବତ୍ୟ ଜିଲ୍ଲାରେ ନିଜାମଘାଟଠାରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ କେନ୍ଦ୍ର ଖୋଲିବାପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ କରାଯାଇଛି । ପାଶିଘାଟଠାରେ ୪୫ଟି ସ୍କୁଲ ଖୋଲାଯାଇଛି ।

ଇଉରୋପ—

୧୯୫୧ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ମାସରେ ଲିସ୍ବନଠାରେ ଗୋଟିଏ ଭାରତୀୟ ଦୂତାବାସ ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଥିଲା । ହୋଲି ସି (ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମ ଗୁରୁ) ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ ଭିତରେ ଶହଶହ ବର୍ଷ ଧରି ଯେଉଁ ଚୁକ୍ତି ଥିଲା ସେହି ଚୁକ୍ତି ଅନୁସାରେ ଭାରତର କେତେକ ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନରେ ଧର୍ମଯାଜକମାନଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତ କରିବାରେ ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ ପୃଷ୍ଠପୋଷକତା କରୁଥିଲା । ଭାରତ ଏବଂ ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ ମଧ୍ୟରେ ୧୯୫୦ ମସିହାରେ ଗୋଟିଏ ଚୁକ୍ତିନାମା ହୋଇ ଏହି ପୃଷ୍ଠପୋଷକତାକୁ ଲୋପ କରାଯାଇଅଛି ।

୧୯୫୧ ମସିହା ଜୁନମାସରେ, ଭାରତ ଇଉନିୟନରେ ମିଶିବାପାଇଁ ଚନ୍ଦନନଗରର ଲୋକମାନେ ବହୁ-ସଂଖ୍ୟାରେ ଭୋଟ ଦେଇଥିଲେ । ଚନ୍ଦନନଗର ଶାସନଭାର ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ହାତକୁ ହସ୍ତାନ୍ତର କରାଯାଇଅଛି । ଦକ୍ଷିଣରେ ଥିବା ୪ଟି ଫରାସୀ ଉପନିବେଶରେ ସ୍ୱାଧୀନ ଏବଂ ଉଦାରଭାବରେ ଯେପରି ଗଣଭୋଟ ନିଆଯାଇପାରିବ, ସେଥିପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ସକାଶେ ଫରାସୀ ସରକାରଙ୍କୁ ଭାରତ ସରକାର ଅନୁରୋଧ କରିଛନ୍ତି ।

୧୯୫୧ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟମାସରେ ବେର୍ନଠାରେ ଗୋଟିଏ ଭାରତୀୟ ଦୂତାବାସ ଖୋଲାଯାଇଥିଲା । ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ, ଡେନମାର୍କ ଏବଂ ଫିନଲାଣ୍ଡ ସହିତ ଲିଗେସନ ସ୍ତରରେ କୂଟନୈତିକ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଥିଲା । ବର୍ଣ୍ଣଠାରେ ଥିବା ଭାରତୀୟ ମନ୍ତ୍ରୀ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ସହିତ ମଧ୍ୟ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରିବେ ଏବଂ ଜଣେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀ ନିଯୁକ୍ତ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭିଏନାଠାରେ ଜଣେ ଭାଇସ୍-କନସୁଲେଟଙ୍କୁ ରଖାଯାଇଅଛି । ସେଥି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସୁଇଡେନରେ ଥିବା ରାଷ୍ଟ୍ରଦୂତ ଡେନମାର୍କ ଏବଂ ଫିନଲାଣ୍ଡ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ରଖିବେ ।

ବନଠାରେ ଥିବା ମିଳିତ ହାଇ କମାଣ୍ଡର ନିମନ୍ତ୍ରଣରେ ଭାରତ ସରକାର ମିଳିତ ହାଇକମାଣ୍ଡରେ ଭାରତୀୟ ମିଶନର ମୁଖ୍ୟରୂପେ ଜର୍ମାନିସ୍ଥ ଭାରତୀୟ ସାମରିକ ମିଶନର ସର୍ବୋଚ୍ଚ କର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତ କରିଛନ୍ତି ।

ଫ୍ରାନ୍ସଠାରେ ଥିବା ଭାରତୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ରଦୂତଙ୍କୁ ନରୱେ ପାଇଁ ମନ୍ତ୍ରୀରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ କରାଯାଇଅଛି । ଭାରତ ଏବଂ ନରୱେ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଅସ୍ଥାୟୀ ଭାରତ ବୈମାନିକ ଚୁକ୍ତିପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ହୋଇଛି ।

୧୯୫୧ ମସିହା ଜୁନମାସରେ ଭାରତ ସୁଇଜରଲାଣ୍ଡ ସହିତ ଗୋଟିଏ ସାମୟିକ ବୈମାନିକ ଚୁକ୍ତି କରିଛି । ଗତ ଡିସେମ୍ବର ମାସରେ ଭାରତ ସରକାର ବର୍ଣ୍ଣଠାରେ ଥିବା ଭାରତୀୟ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଜରିଆରେ "ରେଭିନ୍ୟୁସ୍ କନଭେନସନ୍" ସମ୍ପର୍କରେ ଗୋଟିଏ ଚୁକ୍ତିପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିଥିଲେ ।

"ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ଏକତା ବିନା ଏ ଅଭାଗ୍ୟ ଦେଶରେ କୌଣସି ଦିନ ସ୍ୱରାଜ ହେବାର ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ମୋତେ ଦିଶୁ ନାହିଁ ।"

—ଗାନ୍ଧିଜୀ

ବ୍ରିଟେନ୍‌ରେ ଥିବା ଭାରତୀୟ ହାଇକମିଶନର ଏଜେଣ୍ଟ୍‌ରୂପେ ଅଧିକାଂଶ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରନ୍ତି । ଆଉ କେତେକ କାର୍ଯ୍ୟ ଲଣ୍ଡନରେ ଥିବା "ପ୍ରଜା-ଗୋଷ୍ଠୀ ସମ୍ପର୍କ ଅଫିସ" ହାତରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ନ୍ୟସ୍ତ ରହିଛି । ଏହି ଅବଶିଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ହାତକୁ ନେଇ ଆସିବା ପ୍ରଶ୍ନ ମଧ୍ୟ ବିବେଚନାଧୀନ ଅଛି । ୧୯୪୯ ମସିହା ଜୁଲାଇ ମାସରେ ବ୍ରିଟେନ୍‌ରେ ଥିବା ଭାରତୀୟ ହାଇକମିଶନରଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ନିଜ କାମ ଛଡ଼ା ଆୟର୍ଲଣ୍ଡରେ ଭାରତୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ରଦୂତ ରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ କରାଗଲା । ଆର୍ଥିକ ଦୁର୍ଗତି ଯୋଗେ ଡବ୍‌ଲିନ୍‌ର ଦୂତାବାସ ଖୋଲାଗଲେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାହାକୁ ନିଯୁକ୍ତ କରାଯାଇନାହିଁ ।

ଆମେରିକା ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଏବଂ କାନାଡ଼ା —

୧୯୪୯ ମସିହା ଅକ୍ଟୋବର ମାସରେ ପ୍ରେସି-ଡେଣ୍ଟ ଟ୍ରୁମାନଙ୍କର ଅତିଥିରୂପେ ଭାରତର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଆମେରିକା ପରିଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସେଠାରେ ସେ ତିନି ସପ୍ତାହ ଧରି ରହିଥିଲେ ।

ଫୁଲ୍‌ବ୍ରାଇଟ୍ ଆଇନ୍‌ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ ଆମେରିକା ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ସହିତ ଭାରତ ଗୋଟିଏ ଚୁକ୍ତି ପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ କରିଛି । ଉଭୟ ଦେଶର ପାରସ୍ପରିକ ଉପକାର ପାଇଁ ଯେଉଁ ସବୁ ଶିକ୍ଷାମୂଳକ ଏବଂ ସାଂସ୍କୃତିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସ୍ଥିର କରାଯିବ, ତାହାକୁ ଆର୍ଥିକ ସାହାଯ୍ୟ ଦେବାପାଇଁ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାପାଇଁ ଏହି ଆଇନରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । ଏଥିପାଇଁ ବାର୍ଷିକ ୪୦୦,୦୦୦ ଡୋଲାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ (ଟଙ୍କା ଆକାରରେ) ଖର୍ଚ୍ଚ କରାଯିବା ସକାଶେ ଆଇନ୍‌ରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । ଆମେରିକାର ବଳକା ଜିନିଷକୁ ଭାରତରେ ବିକ୍ରୀ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ଟଙ୍କା ମିଳିବ, ସେହି ଟଙ୍କା ଦ୍ୱାରା ଉକ୍ତ ଖର୍ଚ୍ଚ ତୋଳାଯିବ । ଭାରତ ଏବଂ ଆମେରିକା ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ମଧ୍ୟରେ ବନ୍ଧୁତା, ବାଣିଜ୍ୟ ଏବଂ ନୌ-ଚଳନମୂଳକ ସନ୍ଧି କରିବାପାଇଁ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଚାଲିଛି ।

କାନାଡ଼ା ସରକାରଙ୍କର ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଅନୁସାରେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ କାନାଡ଼ା ମଧ୍ୟ ପରିଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ । ଭାରତୀୟ ଲୋକେ ଉକ୍ତ ରାଜ୍ୟକୁ ପ୍ରତିବର୍ଷ କେତେ ସଂଖ୍ୟାରେ ଯାଇପାରିବେ, ତାହା ସ୍ଥିର କରିବା ସକାଶେ ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଉଅଛି ।

ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକା—

ବାକ୍ରଲ୍‌ଠାରେ ଥିବା ଭାରତୀୟ ଦୂତାବାସର ବାଣିଜ୍ୟ ବିଭାଗ ସେନେକେଟେଷ୍ଟ ପେରୁ, ଭେନେଜୁଏଲା, କଲମ୍ବିଆ, ଇକ୍ୱେଡର ଏବଂ ଫରାସୀ ଗୁଏନା ଭାରତର ବାଣିଜ୍ୟ ସ୍ୱାର୍ଥ ଯେପରି ରକ୍ଷିତ ହେବ, ସେଥିପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦିଅନ୍ତି ।

ଆର୍ଜେଣ୍ଟାଇନା ପାଇଁ ନିଯୁକ୍ତ ଭାରତୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ର-ଦୂତ ୧୯୪୯ ମସିହା ଜୁନ୍ ୨୩ ତାରିଖରେ ତାଙ୍କର ପରିଚୟ ପତ୍ର ଦାଖଲ କରିଥିଲେ । ଉଭୟ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଥିବା ଗୋଟିଏ ଚୁକ୍ତି ଅନୁଯାୟୀ ଆର୍ଜେଣ୍ଟାଇନା ଭାରତୀୟ ଝୋଟ ବଦଳରେ ଗହମ ଯୋଗାଇବ ।

ବ୍ୟୁନୋସ୍ ଏଆରସ୍‌ଠାରେ ଥିବା ବାଣିଜ୍ୟ ସମ୍ପର୍କୀୟ ପରାମର୍ଶଦାତା ଉରୁଗୁଏ, ପାରାଗୁଏ, ବଲିଭିଆ ଏବଂ ଚିଲିରେ ତାଙ୍କର କ୍ଷମତା ପ୍ରୟୋଗ କରିପାରିବେ । ୧୯୪୯ ମସିହା ଅକ୍ଟୋବର ମାସରେ

"ଈଶ୍ୱର ନ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଦଣ୍ଡ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଅନନ୍ତ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଆର୍ଜେଣ୍ଟାଇନାଠାରେ ଥିବା ଭାରତୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ରଦୂତ ଚିଲି ପାଇଁ ମନ୍ତ୍ରୀରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ ହେଲେ ।

ଆଫ୍ରିକା—

ଭାରତକୁ ଆସିଥିବା ଇଥିଓପିଆନ୍ ମନ୍ତ୍ରୀ ଦଳେ ଦଳ ନୂଆ ଦିଲ୍ଲୀରେ ରହିଛନ୍ତି ଏବଂ ଭାରତୀୟ ମନ୍ତ୍ରୀ ଅନୁଦିନ ହେଲା ଆଡ଼ିସ୍‌ଆବାବା ଅଭିମୁଖରେ ଯାତ୍ରା କଲେ ।

ଭାରତ ଏବଂ ଆଫ୍ରିକାର ଏକ୍ସଚେଞ୍ଜ ବ୍ୟାଙ୍କ ଲିମିଟେଡ୍ ଭାଙ୍ଗି ଯିବା ଫଳରେ ପୂର୍ବ ଆଫ୍ରିକାର ଅନେକ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ସଞ୍ଚୟକାରୀଙ୍କର ବହୁ କ୍ଷତି ହୋଇଛି । ବିଶେଷ ବ୍ୟବସ୍ଥାରୂପେ ଆଫ୍ରିକା ଏବଂ ଭାରତର ଯେଉଁ ସଞ୍ଚୟକାରୀମାନଙ୍କର କ୍ଷତି ହୋଇଛି, ସେମାନଙ୍କୁ ଟଙ୍କା ଦେବା ସକାଶେ ପୂର୍ବ ଆଫ୍ରିକାରେ ଥିବା ଭାରତୀୟ କମିଶନର ଯେପରି ସମର୍ଥ ହୋଇପାରିବେ, ସେଥିପାଇଁ ଭାରତ ସରକାର ୫୧୦୦୦୦୦ ମଞ୍ଜୁର କରିଛନ୍ତି ।

ଭାରତୀୟ ଓ ଏସିଆର ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏବଂ ଭାରତରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା ପାଇଁ ଆଫ୍ରିକାର କେନିଆ ରାଜ୍ୟର ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ସାଂସ୍କୃତିକ ବୃତ୍ତି ଦେବା ସକାଶେ ଯେଉଁ ଯୋଜନା କରାଯାଇଛି ତହିଁରେ ୧୯୪୯ ମସିହାରେ ଶୁଭ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଏହି ଯୋଜନାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ସାଂସ୍କୃତିକ ଏବଂ ବନ୍ଧୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରିବା । ୭୦ ଟି ବୃତ୍ତି ମଞ୍ଜୁର କରାଯାଇଥିଲା; କିନ୍ତୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ଭିତରେ କେବଳ ୭୦ ଜଣଛାତ୍ର ମନୋନୀତ ହୋଇପାରିଥିଲେ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ୫୩ ଜଣ ଭାରତରେ ପଢ଼ୁଛନ୍ତି ।

ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଏବଂ ନିଉଜିଲାଣ୍ଡ

ଭାରତ ଏବଂ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ମଧ୍ୟରେ କରାଯାଇଥିବା ଭ୍ରମଣ ଚଳାଚଳ ଚୁକ୍ତି ୧୯୪୯ ମସିହା ଜୁଲାଇ ମାସରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଗଲା । ନିଉଜିଲାଣ୍ଡରେ ପ୍ରାୟ ୧,୨୦୦ ଭାରତୀୟ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଅଧିକାଂଶ କୃଷକ, ଦୋକାନୀ ଏବଂ ପେଶାଦାର ଲୋକ । ସେମାନେ ସମାନ ନାଗରିକ ଅଧିକାର ପାଉଛନ୍ତି ଏବଂ ଦଳ ଜନ୍ମ ବର୍ଣ୍ଣଗତ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଯୋଗେ ଦଳିତ ହେଉନାହାନ୍ତି ।

ଫିଜି ସରକାରଙ୍କର ଜମିଜମା ଆଇନ ଫଳରେ ସେଠାକାର ଭାରତୀୟ କୃଷକମାନେ ବଡ଼ ହଇରାଣ ହେଉଛନ୍ତି । ଏହି ଅସୁବିଧା ପ୍ରତି ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷିତ ହୋଇଛି । [illegible] ଫିଜି-ଭାରତୀୟମାନଙ୍କର ଗମନାଗମନ ସୁବିଧା ଭଲଭାବରେ କରିବା ପାଇଁ ଭାରତ ଫିଜି ଜଳପଥରେ "ଶୀର୍ଷ" ନାମକ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଜାହାଜ ରଖାଯାଇଅଛି ।

ପ୍ରଚାରକେନ୍ଦ୍ର—

ବର୍ତ୍ତମାନ ୧୯ଟି ସ୍ଥାନରେ ଯଥା:—ଆଙ୍କରା, ବାଙ୍ଗକକ୍, ଜାକର୍ତ୍ତା, ବୁନୋସ୍ ଏୟାରସ୍, କାଏରୋ, କାନବେରା, ଢାକା, କରାଚୀ, କାବୁଲ୍, ଲାହୋର, ଲଣ୍ଡନ୍, ନାଇରୋବି, ଅଟୋଆ, ପ୍ୟାରିସ, ରେଙ୍ଗୁନ୍

'ଗୋଟି ଗୋଟି ଲୋକଙ୍କ ଆଚରଣ ସମୟସାପେକ୍ଷ । ଏ ଆଚରଣକୁ ବଳ ସାହାଯ୍ୟରେ ଉଚ୍ଛେଦ ହେବନାହିଁ । ଏହା ଅଳ୍ପ ଭାବରେ ଆସେ ବା ଅଛି ବୋଲି ଜଣାପଡ଼େଯାଏ । ଜାତୀୟ କର୍ମୀମାନେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମନର ଭୟ ଏଥରୁ ଦୂର କରିବେ ପାରିଲେ ଆଚରଣକୁ ଅଚ୍ଛୁଆଁର କ୍ଷିପ୍ରତର ଦୂର ହେବ '

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ସିଙ୍ଗାପୁର, ରେଙ୍ଗୁନ୍, ଟୋକିଓ ଏବଂ ଓ୍ୱାସିଂ-ଟନ୍‌ରେ ପ୍ରଚାର କେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଅଛି ।

ବିଦେଶରେ ଥିବା ମିଶନ୍‌ମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ମନ୍ତ୍ରୀ ଦପ୍ତରଦ୍ୱାରା ସାଙ୍କେତିକ ବା କୋଡ଼ଶବ୍ଦରେ ଭାରତ ଖବର ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବା ଫଳରେ ଭାରତରେ ପ୍ରତିଦିନ କ'ଣ ଘଟୁଛି, ସେମାନେ ତାହା ଜାଣି ପାରନ୍ତି । ଏହିସବୁ ଖବର "ଏକ୍ସଟର୍ନାଲ୍ କମ୍ୟୁନିକେସନ୍ ସର୍ଭିସ" ଜରିଆରେ ପଠାଯାଏ । ଉତ୍ତର ଅଞ୍ଚଳ, ପଶ୍ଚିମ—ମଧ୍ୟପ୍ରାଚ୍ୟ, ଦକ୍ଷିଣ ପୂର୍ବ ଏସିଆ ଏବଂ ସୁଦୂର ପ୍ରାଚ୍ୟର ସୁବିଧା ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରତି ବିଶେଷ ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯାଉଅଛି ଏବଂ ଏହିସବୁ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଖବର ପଠାଯାଉଅଛି । ଏହିସବୁ ଖବରକୁ ପ୍ରତିଦିନ ଦୁଇଥର ଲେଖାଏଁ ପ୍ରଚାରିତ କରାଯାଏ ଏବଂ ବିଦେଶରେ ଥିବା ୧୯ଟି ପ୍ରଚାର କେନ୍ଦ୍ର ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହାକୁ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରଚାରିତ ଖବର ପାଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ ସେମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଏହାର ନକଲସବୁ ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଦ୍ୱାରା ପଠାଯାଏ ।

ଏହା ଛଡ଼ା ପ୍ରଚାର ପତ୍ରପତ୍ରିକା ଏବଂ ବିଦେଶରେ ଭାରତର ପ୍ରଚାର ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ଫିଲମ୍ ପ୍ରଭୃତି ବିଦେଶରେ ଥିବା ଭାରତୀୟ ମିଶନ୍‌ମାନଙ୍କ ଜରିଆରେ ବଣ୍ଟନ କରାଯାଇଅଛି ।

ବିଦେଶରେ ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ଲାଇବ୍ରେରୀ ସବୁ ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଅଛି ଏବଂ ସେଠାରେ ଭାରତ ବିଷୟରେ ପୁସ୍ତକମାନ ରଖାଯାଇଅଛି ।

ନୂଆଦିଲ୍ଲୀଠାରେ ସାଂସ୍କୃତିକ ସମ୍ପର୍କରେ ଗୋଟିଏ ଭାରତୀୟ କାଉନ୍‌ସିଲ ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଅଛି ଏବଂ ଭାରତ ଓ ମଧ୍ୟପ୍ରାଚ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସାଂସ୍କୃତିକ ସମ୍ପର୍କ ବଢ଼ାଇବାପାଇଁ ଇଜିପ୍ଟ, ତୁର୍କୀ ଏବଂ ଇରାନରେ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନର ଶାଖାସବୁ ଖୋଲାଯାଇଛି । ଏହାଛଡ଼ା, ବିଦେଶକୁ ଯାଉଥିବା ସ୍ୱୀକୃତ ଭାରତୀୟ ନୃତ୍ୟକାର ଏବଂ କଳାକାରମାନଙ୍କୁ ସବୁ ପ୍ରକାର ସାହାଯ୍ୟ ଦିଆଯାଇଅଛି । ଆଉରି ମଧ୍ୟ ଏସିଆର ଭିନ୍ନ ଦେଶର ରାଜନୈତିକ, ସାମାଜିକ ଏବଂ ଅର୍ଥନୈତିକ ଅବସ୍ଥା ସମ୍ପର୍କରେ ଖବର ସଂଗ୍ରହ କରିବା ପାଇଁ ଏବଂ ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ପ୍ରଗତି ସକାଶେ ଏସିଆର ଦେଶଗୁଡ଼ିକୁ ଏକାଠି କରିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟାକରୁ ଛାତ୍ର ଏବଂ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କୁ ବଦଳାବଦଳି କରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ସକାଶେ ନୂଆଦିଲ୍ଲୀଠାରେ ଗୋଟିଏ ଏସିଆ ସମ୍ପର୍କ ଅନୁଷ୍ଠାନ ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଅଛି । ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନର ଖର୍ଚ୍ଚ ବାବଦରେ ଭାରତ ସରକାର ୧୯୪୯-୫୦ ମସିହା ଏବଂ ୧୯୫୧ ମସିହାରେ ଯଥାକ୍ରମେ ଟ.୧୨୫,୦୦୦ ଏବଂ ଟ.୨୧୩,୫୦୦ ଦେଇଛନ୍ତି ।

"ଜାତି ଜୀବନରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସ୍ୱାର୍ଥ ତ୍ୟାଗରେ ସାଧନ କରିବାକୁ ହେବ । ଅର୍ଥନୈତିକ ବିଷୟରେ ଏହା ନୈତିକ ଶିକ୍ଷାର ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ନାଗରିକ ଉପରେ ଯଥୋଚିତ ହେବ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଭାରତରେ ବିଦେଶୀ ଅଧିକୃତ ରାଜ୍ୟ

ଏ ବର୍ଷ ମଇମାସରେ ଚନ୍ଦନନଗର ଭାରତ ସାଧାରଣ ତନ୍ତ୍ର ସହିତ ସାମିଲ ହେଲା । ଚନ୍ଦନନଗର ଛଡ଼ା ଭାରତରେ ଆଉ କେତେକ ଫରାସୀ ଓ ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜ ଅଧିକୃତ ରାଜ୍ୟ ଅଛି । ସେ ରାଜ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ଭାରତରେ ମିଶାଇ ଦେବାପାଇଁ ଜନସାଧାରଣ ଦାବି କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଗୁଡ଼ିକ ଅଦ୍ୟାପି ଭାରତରେ ମିଶିନାହିଁ ।

୧୯୪୯ ମସିହା ଜୁନ୍ ମାସରେ ଫ୍ରାନ୍ସର ରାଜଧାନୀ ପାରିସରେ ଭାରତର ଥିବା ହାଇକମିଶନର ଓ ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜ ବୈଦେଶିକ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ସମ୍ମିଳନୀ ହୋଇଥିଲା । ଭାରତର ହାଇକମିଶନର କହିଥିଲେ ଯେ, ଭାରତର ଏକତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସେଠାର ବୈଦେଶିକ ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଭାରତ ସହିତ ସାମିଲ ହେବା ଦରକାର ଏବଂ ସେଠାର ଅଧିବାସୀମାନେ ଏହା ଦାବି କରୁଅଛନ୍ତି । ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜ ବୈଦେଶିକ ମନ୍ତ୍ରୀ ଏ କଥାକୁ ମାନିନେଇ କହିଥିଲେ ଯେ, ସେ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପ୍ରତି ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି ଚେଷ୍ଟା କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ।

ଏ ବିଷୟର ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିମନ୍ତେ ୧୯୫୦ ମସିହା ଫେବ୍ରୁଆରୀ ମାସରେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ପାଖରୁ ଗୋଟିଏ ସ୍ମାରକପତ୍ର ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜ ସରକାରଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠାଯାଇଥିଲା । ଏଥିରେ ସୂଚନା ଦିଆଯାଇଥିଲା ଯେ, ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜ ଅଧିକୃତ ରାଜ୍ୟର ଭବିଷ୍ୟତ ସମ୍ପର୍କରେ ଏବଂ ସେ ସବୁକୁ କି ଉପାୟରେ ଭାରତ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ରରେ ସାମିଲ କରିବ ସେ ସମ୍ପର୍କରେ ଭାରତ ଓ ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜ ସରକାର ଗୋଟିଏ ଆଲୋଚନା ଚଳାଇ ନେବା ଦରକାର । ଗତ ଜୁନ ମାସରେ ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜ ସରକାର ଲିସବନରେ ଥିବା ଭାରତୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ରଦୂତଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ପତ୍ର ଦେଇଥିଲେ । ଉକ୍ତ ପତ୍ରରେ ସେମାନେ ଜଣାଇଥିଲେ ଯେ, ସେମାନେ ଭାରତରେ ଥିବା ଅଧିକୃତ ରାଜ୍ୟକୁ ଛାଡ଼ିବା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହନ୍ତି । ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜ ସରକାର ଏହିରୂପେ କ୍ଷମତା ହସ୍ତାନ୍ତର କରିବା ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା ଚଳାଇବାକୁ ମନା କରିଦେବା ଫଳରେ ଭାରତ ସରକାର ବର୍ତ୍ତମାନ ଗୋଆ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜ ଅଧିକୃତ ରାଜ୍ୟର ପରିସ୍ଥିତିକୁ ପୁନର୍ବିଚାର କରୁଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଉଛି ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ସମାଧାନଦ୍ୱାରା ଉକ୍ତ ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଭାରତ ସାଧାରଣ ତନ୍ତ୍ରରେ ସାମିଲ କରିବା ।

ଭାରତରେ ଥିବା ଫରାସୀ ଅଧିକୃତ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ଇତିହାସରେ ଚନ୍ଦନନଗରର ଭାରତ ସହିତ ମିଶଣ ହେଉଛି ସବୁଠାରୁ ପ୍ରଧାନ ଘଟଣା । ଗଣଭୋଟ ଦ୍ୱାରା ଏ ରାଜ୍ୟ ୧୯୫୦ ମସିହା ମଇ ମା ୨ ତାରିଖରେ ଭାରତ ସହିତ ମିଶିଲା । ପଣ୍ଡିଚେରୀ, କାରିକଲ, ୟାନାମ, ମାହେ ଆଦି ରାଜ୍ୟ ଭାରତର ସଙ୍ଗେ ପର୍ଣ୍ଣିମ ୯

> "ଭାରତ ପାଇଁ ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନ ଶବ୍ଦ ଓ ସୀମାକୁ ଭୁଲିଯିବା ବରଂ ତାହା ସହ୍ୟ ହେବ; କିନ୍ତୁ ଆମମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ଚଳାଇ ଚଳାଇ ମତଭେଦ ରହିବା କଥାକୁ ସହ୍ୟ କରିପାରିବି ନାହିଁ । ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ନ ଲୋପ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଯଦି ଭାରତର ଶିରା ବନ୍ଦ କରିଦେବାକୁ ପଡ଼େ ତେବେ ତା ମୋ ପକ୍ଷରେ ଗ୍ରାହ୍ୟ ।"
>
> —ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏ ସବୁ ରାଜ୍ୟର ଭବିଷ୍ୟତ ସମ୍ପର୍କରେ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ହୋଇନାହିଁ ।

୧୯୪୭ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ ତା ୧୫ ପରେ ଭାରତୀୟ ସ୍ୱାଧୀନ ଓ ଅଧିକୃତ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରେ ଜନସାଧାରଣ ଉକ୍ତ ଅଧିକୃତ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଭାରତରେ ମିଶାଇ ଦେବା ପାଇଁ ଦାବି କଲେ । ଆଲୋଚନା ପରେ ୧୯୪୮ ମସିହା ଜୁନ ମାସରେ ଫରାସୀ ସରକାର ଗୋଟିଏ ଘୋଷଣାପତ୍ର ପ୍ରକାଶ କଲେ । ଏଥିରେ କୁହାଯାଇଥିଲା ଯେ, ଫରାସୀ ଅଧିକୃତ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରେ ଥିବା ଲୋକମାନେ ଭାରତ ସରକାର ବା ଫରାସୀ ସରକାରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ରହିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି, ସେକଥା ସେମାନେ ସ୍ଥିର କରିବେ । ଫଳରେ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରେ ଗଣଭୋଟ ନେବା ସମ୍ପର୍କରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯିବ । ଭାରତ ବା ଫ୍ରାନ୍ସ କେହି ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ବାହ୍ୟ ବା ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଚାପ ପକାଇବେ ନାହିଁ । ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କର ମତାମତ ନିମନ୍ତେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ କରାଯିବ ।

[କ] ରାଜ୍ୟ ମାନଙ୍କରେ ସାଧାରଣ ମ୍ୟୁନିସିପାଲ ନିର୍ବାଚନ କରିବା;

[ଖ] ଗଣଭୋଟର ତାରିଖ ଠିକ୍ କରିବା ପାଇଁ ସେହି ନଗର ମ୍ୟୁନିସିପାଲ ଆସେମ୍ବ୍ଲି ଓ ଅନ୍ୟ ପ୍ରତିନିଧି ସ୍ଥାନୀୟ ସଂସ୍ଥା ଆସେମ୍ବ୍ଲିମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ବୈଠକ ଡାକିବା । ଏ ସ୍ଥଳରେ ଗଣଭୋଟ ନିଆଯିବ ଆସେମ୍ବ୍ଲି, ସେଥିପାଇଁ ଫରାସୀ ସରକାରଙ୍କୁ ସୂଚାଇବ ।

ଫରାସୀ ଭାରତରେ ପରେ ସେହି ସବୁ ଘଟଣା ଘଟିଲା ସେଥିରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ଫରାସୀ ସରକାର ଉପନିବେଶଗୁଡ଼ିକରେ ସେହି ଆତ୍ମ-ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଅଧିକାରକୁ ଦମନ କରୁଅଛନ୍ତି. ତାହାଭିତରେ ଆଉ ଆଉରି ଅନେକ କଥା ରହିଯାଉଅଛି । ତେଣୁ ୧୯୪୮ ମସିହା ଡିସେମ୍ବର ମଧ୍ୟରେ ସେହି ମ୍ୟୁନିସିପାଲ ନିର୍ବାଚନ ହେବାର ଥିଲା, ତାକୁ ସ୍ଥଗିତ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଭାରତ ସରକାର ଫରାସୀ ସରକାରଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ । ଭାରତର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ଚାହିଁଥିଲେ ଯେ ନିର୍ବାଚନକୁ ସ୍ଥଗିତ ରଖିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନିର୍ବାଚନ ବେଳେ ଉପସ୍ଥିତ ରହିବା ନିମନ୍ତେ ପରିଦର୍ଶକ ନିଯୁକ୍ତ କରିବା ସକାଶେ ଫରାସୀ ସରକାରଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ । ନିର୍ବାଚନ ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତରେ ହେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଫରାସୀ ଭାରତ ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେବା ନିମନ୍ତେ ଏ ଦୁଇଟି ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସୂଚନା ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଏ ଦୁଇଟି ପ୍ରସ୍ତାବ ଉପରୁ ଫରାସୀ ସରକାର କୌଣସିଟିରେ ରାଜି ହୋଇ ନ ଥିଲେ । ୧୯୪୮ ମସିହା ଅକ୍ଟୋବର ମାସ ତା ୨୪ ରେ ପଣ୍ଡିଚେରୀ, କାରିକଲ ଓ ୟେନାମରେ ନିର୍ବାଚନ ହୋଇଥିଲା । ଫରାସୀ ସରକାରର ସମର୍ଥକମାନେ ସନ୍ତ୍ରାସମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରୁ କାରିକଲ କଂଗ୍ରେସ ନିର୍ବାଚନକୁ ପରିହାର [ବଏକଟ୍] କରିଥିଲେ । ନିର୍ବାଚନ ବେଳେ ମାହେରେ ପୁରୁତର ଗଣ୍ଡଗୋଳ ହୋଇଥିଲା । ଫରାସୀ ସରକାର ଶୃଙ୍ଖଳା ସ୍ଥାପନ କରିବା ସକାଶେ

> "ଭାରତରେ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହେବା ଉଚିତ । ମୋର ଏ କଥାରେ ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ମୋର ମତ ଯେ ଆମ୍ଭେମାନେ ଯଦି ପିଲାମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଉପଯୋଗୀ ଧନ୍ଦା ଶିଖାଇ ଦେଉ ଏବଂ ସେ ଧନ୍ଦାକୁ ସେମାନଙ୍କ ମାନସିକ ଦୈହିକ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବିକାଶରେ ନିୟୋଜିତ କରୁ ତାହା ହେଲେ ଏ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଆମ୍ଭେମାନେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିପାରିବା ।"
>
> —ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ସୈନ୍ୟ ନିୟୋଗ କରିଥିଲେ ଏବଂ ମାର୍ଚ୍ଚ ଶେଷଭାଗରେ ଗୋଟିଏ କ୍ରୁଜର ବା ଯୁଦ୍ଧ ଜାହାଜ ରଖିଥିଲେ। ଅନେକ ଫରାସୀ ଉପନିବେଶସ୍ଥ ନାଗରିକଙ୍କୁ ପ୍ରତିବେଶୀ ଭାରତୀୟ ସୀମାମାନଙ୍କୁ ପଳାଇଯିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା। ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଅନେକ ରାଜନୈତିକ ନେତା ଥିଲେ। ପରେ ଭାରତ ସରକାର ସୂଚନା ଦେଲେ ଯେ ମାର୍ଚ୍ଚରେ ସ୍ଥିରୀକୃତ ହୋଇଥିବା ନିର୍ବାଚନରେ ଯୋଗ ଦେବା ପାଇଁ ଏହି ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସୁବିଧା ଦିଆଯିବା ଦରକାର; କିନ୍ତୁ ତାହା କରିବାକୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଅନୁମତି ମିଳିଲା ନାହିଁ। ୧୯୪୯ ମସିହା ଫେବୃଆରୀ ମାସରେ ନିର୍ବାଚନ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ମ୍ୟୁନିସିପାଲ ଆସେମ୍ବ୍ଲିରୁ ଫରାସୀ ସରକାର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସମର୍ଥନ କରୁଥିବା ଦଳ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ।

ପଣ୍ଡିଚେରୀ, କାରିକଲ, ୟେନାମ ଓ ମାହେର ମ୍ୟୁନିସିପାଲ ଆସେମ୍ବ୍ଲିମାନେ ୧୯୪୯ ମସିହା ଡିସେମ୍ବର ତା୧୧ ରେ ଗଣଭୋଟ ନେବା ପାଇଁ ସ୍ଥିର କଲେ ଏବଂ ନ୍ୟାୟଭାବରେ ଗଣଭୋଟ ନିଆ ହେବ ତାହା ସ୍ଥିର କଲେ। ଏହି ସମୟରେ ଭାରତ ସରକାର ଫରାସୀ ସରକାରଙ୍କ ବୈଦେଶିକ ବିଭାଗ ଅଫିସ ପାଖରେ ଦୃଢ଼ ଆପତ୍ତି କରି ଜଣାଇଲେ ଯେ ଗଣଭୋଟ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଉ; ନିଜ ସୁବିଧା ବୁଦ୍ଧିରେ ନିର୍ବାଚନ ନ ହେଉ ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକଙ୍କୁ ତାର ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ଭୋଟ ଦେବାକୁ ସୁବିଧା ଦିଆଯାଉ। ଧମାଧମ ଚିଠି ଦିଆନିଆ ପରେ ଏବଂ ପାରିସରେ ଆଲୋଚନା ହୋଇସାରିବା ପରେ ସ୍ଥିର ହେଲା ଯେ ଗଣଭୋଟ ସମୟରେ ଉଭୟ ସରକାରଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଗ୍ରହଣୀୟ ହେବାଭଳି ନିରପେକ୍ଷ ପରିଦର୍ଶକ ନିଯୁକ୍ତ ହେବା ଦରକାର। ଏ ଭିତରେ ଫିଲପ୍ ବାରୁ ଫରାସୀ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରେ ତାଙ୍କ ଭାଷଣରେ କହିଥିଲେ—ଏହା ଗଣଭୋଟ ସହିତ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଗୋଟିଏ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କାର୍ଯ୍ୟ। ଏହା ହେଉଥିଲାବେଳେ ନିରପେକ୍ଷ ପରିଦର୍ଶକମାନେ ଉପସ୍ଥିତ ନ ଥିଲେ। ଏହା ଭିତରେ ପୁନଶ୍ଚ ଆପତ୍ତି ହେବାରୁ ଗୋଟିଏ ବୁଝାମଣା ହେଲା ଯେ, ଏହିସବୁ କଥାରେ ତାରିଖ ସ୍ଥିର ହୋଇଯାଇବା ପରେ, ନିରପେକ୍ଷ ପରିଦର୍ଶକମାନଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତିରେ ତାହାର ସଂଶୋଧନ ହେବ।

ଗଣଭୋଟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସହିତ କେତେଗୋଟି ପ୍ରଧାନ ସମସ୍ୟାର ସମ୍ପର୍କ ରହିଅଛି। ଯଥା—(କ) ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ନିବେଦନ କରିବା ପାଇଁ ସମସ୍ତ ରାଜନୈତିକ ଦଳଙ୍କର କେଉଁ ସ୍ୱାଧୀନତା ଅଛି; (ଖ) ଫରାସୀ ସରକାରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ବା ସ୍ୱାୟତ୍ତଶାସନ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଚାକିରି କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ନିର୍ବାଚନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯୋଗଦେବା ପାଇଁ ଅନୁମତି ଦିଆଯିବ ନାହିଁ; ଏବଂ (ଗ) ଯେଉଁ ରାଜନୈତିକ ଶରଣାର୍ଥୀମାନେ କ୍ଷମା ପାଇବେ ବୋଲି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଲାଭ କରିଅଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ବାହୁଡ଼ି ଆସିବାକୁ ଏବଂ ରାଜନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଅନୁମତି ଦିଆଯିବ।

ଫରାସୀ ସରକାର ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଅଛନ୍ତି ଯେ, ଭାରତ ସରକାର ୧୯୪୮ ମସିହା ଜୁନ ମାସର ଚୁକ୍ତିର ବହିର୍ଭାବରେ କରି ଉକ୍ତ ଚୁକ୍ତିର ୧୯୫୦ ମସିହା ଅପ୍ରେଲ ପହିଲା ଦିନ ୧୯୪୧ ମସିହାର କଷ୍ଟମ୍ସ ୟୁନିୟନ୍ ଚୁକ୍ତିକୁ ଉଚ୍ଛେଦ କରି ଫରାସୀ ଉପନିବେଶର ଲୋକମାନଙ୍କ ଉପରେ ଅର୍ଥନୈତିକ ଚାପ

"ପ୍ରତ୍ୟେକ ବାଳକ ବାଳିକାର ଶାରୀରିକ, ମାନସିକ ଓ ନୈତିକ ବିକାଶ ହେଉଛି ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ୧୯୪୧ ମସିହାରେ ଭାରତ ସରକାର ଓ ଫରାସୀ ସରକାରଙ୍କ ଭିତରେ ଗୋଟିଏ 'କଷ୍ଟମସ୍ ୟୁନିୟନ' ଚୁକ୍ତି (ଶୁଳ୍କ ଚୁକ୍ତି) ସମ୍ପାଦିତ ହୋଇଥିଲା । ଉକ୍ତ ଚୁକ୍ତି ଅନୁସାରେ ଭାରତ ସରକାର ଫରାସୀ ସରକାରଙ୍କୁ ବାର୍ଷିକ ୬୭,୨୦,୦୦ 'ସବ୍ସିଡି' ଦେଇ ଏହା ବଦଳରେ ଫରାସୀ ସରକାରଙ୍କ ରାଜ୍ୟରୁ ଶୁଳ୍କ ଆଦାୟ କ୍ଷମତା ପାଇଲେ । ଆମଦାନି ରପ୍ତାନି ଓ ଶୁଳ୍କ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ଫରାସୀ-ଭାରତ ଭାରତବର୍ଷର ଆର୍ଥିକତଃ ଗୋଟିଏ ଅଂଶ ହୋଇ ରହିଲା । ବର୍ଷକିଆ ନୋଟିସ୍ ଦେଇ ଉକ୍ତ ଚୁକ୍ତି ରଦ୍ଦ କରିବାର କଥା । ଯୁଦ୍ଧ ଶେଷ ହେବାପରେ ଅବସ୍ଥା ବଦଳି ଯାଇଥିବା ହେତୁ ୧୯୪୮ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସରେ ଅର୍ଥାତ୍ ୧୯୪୮ ମସିହା ଜୁନ ମାସର ଘୋଷଣା ପୂର୍ବରୁ କଷ୍ଟମସ୍ ୟୁନିୟନକୁ ରଦ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ ଭାରତ ସରକାର ବର୍ଷକିଆ ନୋଟିସ ଦେଇଥିଲେ । ତେବେ ପ୍ରାୟ ବର୍ଷକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଫରାସୀ ସରକାରଙ୍କଠାରୁ କୌଣସି ଉତ୍ତର ମିଳିଲା ନାହିଁ । ପ୍ରଚଳିତ ଅବସ୍ଥାର କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ନ କରିବା ପାଇଁ ୧୯୪୯ ମସିହା ଫେବ୍ରୁଆରୀ ମାସରେ ୧୯୪୧ ମସିହାର ଚୁକ୍ତିକୁ ଡିସେମ୍ବର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାପାଇଁ ଭାରତ ସରକାର ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲେ । ଫରାସୀ ସରକାର ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ଗ୍ରହଣ କଲେନାହିଁ । ଏହା ପରିବର୍ତ୍ତେ ସେ ୧୯୪୯ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସ ମଧ୍ୟ ଭାଗରେ ୧୯୪୧ ମସିହା ଚୁକ୍ତିକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଣିଲେ । କିନ୍ତୁ ଡିସେମ୍ବରର ସମସ୍ତ ନଭେମ୍ବରର ଆସୁଥିଲା ଏବଂ ୧୯୪୯ ମସିହା ଚୁକ୍ତି ମାର୍ଚ୍ଚ ୩୧ ତାରିଖରେ ପୂରି ଯାଉଥିଲା । ତେଣୁ ଏତେ ସମୟ ଭିତରେ ଚୁକ୍ତିର ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକୁ ପରୀକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ଅସୁବିଧା ହେଲା । ସେଥିପାଇଁ ଭାରତ ସରକାର ଫରାସୀ ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ସ୍ୱୀକାର କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ସୁତରାଂ ୧୯୪୯ ମସିହା ଏପ୍ରିଲ ମାସରୁ କଷ୍ଟମସ୍ ୟୁନିୟନ ଚୁକ୍ତି ଶେଷ ହେଲା ଏବଂ ବିଦେଶୀ ରାଜ୍ୟପରି ଗଣ୍ୟ ହେଉଥିବା ଆମଦାନି ଓ ରପ୍ତାନି ବିଷୟକ ଆଇନମାନ ଫରାସୀ ଅଧିକୃତ ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତ ହେଲା । ଭାରତ ସରକାର ଗୋଟିଏ ପରମିଟ ପ୍ରଥା ମଧ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ । ଏ ପ୍ରଥା ଅନୁସାରେ ଫରାସୀ ଅଧିକୃତ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଏବଂ ଫରାସୀ ଅଧିକୃତ ରାଜ୍ୟ ଓ ଭାରତ ଭିତରେ ଲୋକ ଗମନାଗମନକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରାଯାଉଥିଲା । କାରଣ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନେ ଏହି ଫରାସୀ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଘାଟିରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଦେଶୀ ଭାରତୀୟ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରେ ସେମାନଙ୍କ କ୍ରିୟାକଳାପ ଚଳାଉଥିଲେ । ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବାର ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ କାରଣ ଏହି ଯେ, ଏହା ଦ୍ୱାରା କଷ୍ଟମସ୍ ରେଗୁଲେସନକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରିବାରେ ସୁବିଧା ହେବ । ଏହି ରେଗୁଲେସନ୍ ଯୁଦ୍ଧ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥାଯୋଗୁଁ ୧୯୪୧ ମସିହା ଚୁକ୍ତିରୁ ଅଧିକ ଟାଣୁଆ ହୋଇଥିଲା ।

ଡିସେମ୍ବର ହେବ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୧୯୪୧ ମସିହାର କଷ୍ଟମସ୍ ୟୁନିୟନ ଚୁକ୍ତିକୁ ପୁଣି ବୃଦ୍ଧି କରିବା କଥାରେ

"ମୁଁ ବହୁ-ଗୁରୁ ଉପାଶ୍ରୟ ମଧ୍ୟରେ ଉପନୀତ ହୋଇଅଛି ଯେ ଆମମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁ ଋଷିରେ ନିର୍ଭୟ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଉଅଛି ତଦ୍ୱାରା ଦେଶର ଶିକ୍ଷିତ ଯୁବକମାନେ କ୍ଲୀବ ହୋଇ ଯାଉଅଛନ୍ତି । ଭବିଷ୍ୟ ଜନମାନଙ୍କ ମସ୍ତିଷ୍କ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଚାପ ପଡ଼ୁଛି ଏବଂ ଯୁବକମାନେ ଅନୁକରଣ ଦୋଷ ହୋଇ ପଡ଼ୁଅଛନ୍ତି ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

୧୯୫୪ ମସିହା ଅକ୍ଟୋବର ମାସ ଶେଷରେ ଭାରତ ସରକାର ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲେ। ଫରାସୀ ସରକାର ଏ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିଥିଲେ 'ଡେପୁଟେସନ ଡେମୁଲେସନ୍' ପ୍ରଭୃତି ସମ୍ବାଦ ଫରାସୀ ଅଧିକୃତ ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକମାନଙ୍କର ସେପରି ଅସୁବିଧା ନ ହୁଏ, ତହିଁର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ନିମନ୍ତେ ଭାରତ ସରକାର ତାକୁ ହସ୍ତାନ୍ତର କରିବା ସଂପର୍କରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣକୁ ଯେତେଦୂର ପରିମାଣରେ କୋହଳ କରି ଦେଇଅଛନ୍ତି। ଫଳରେ ପୂର୍ବର ଅସୁବିଧା ଦୂର ହୋଇ ଯାଉଅଛି ବୋଲି ଫରାସୀ ସରକାର ସ୍ୱୀକାର କରିଅଛନ୍ତି।

ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପାୟରେ ଫରାସୀ ସରକାରଙ୍କ ସହିତ ସମାଧାନ କରିବାପାଇଁ ଭାରତ ସରକାର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚେଷ୍ଟିତ।

"ମୋ ମତରେ ଚଳିତ ଭାରତରେ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ପଦ୍ଧତିରେ ଶ୍ରେଣୀବଦ୍ଧ ଉପବାସରେ ରହୁଥିବା କୋଟି କୋଟି ଲୋକଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଏ ଦେଶ ପକ୍ଷରେ ଅଧାତତଃ ଏକମାତ୍ର ପ୍ରାଥମିକ ଓ ପ୍ରେରିତ ଶିକ୍ଷା । ହାତ ଶିକ୍ଷା ପରେହିଁ ଅକ୍ଷର ଶିକ୍ଷା । ମନୁଷ୍ୟର ଶିକ୍ଷା ସବୁ କ୍ଷମତାହିଁ ତାକୁ ପଶୁଠାରୁ ଭିନ୍ନ କରଅଛି।"

× × × × × ×

"ଯେଉଁ ଜାତି ମଦ୍ୟ ପାନର କବଳରେ ପଡ଼ନ୍ତି, ନିଶ୍ଚୟ ଉତ୍କଳ ଦଶା ଛଡ଼ା ତା କପାଳରେ ଆଉ କିଛି ନାହିଁ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଠକେଇ ମନୋବୃତ୍ତି

ଶ୍ରୀ ଅନନ୍ତପ୍ରସାଦ ପଣ୍ଡା, ବି. ଏ.

ଆଜିକାଲି ଆମ ଦେଶରେ ଦେଖାଯାଉଛି ଯେପରି ଠକିବାର ପ୍ରବୃତ୍ତିଟା ଅତିମାତ୍ରାରେ ବଢ଼ି ଯାଉଛି। ସାନ ହେଉ, ବଡ଼ ହେଉ ପ୍ରତି କଥାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବୁଦ୍ଧିବଳ ଦେଖିଲେ ଟିକିଏ ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ ଅନ୍ୟକୁ ଠକିଦେବେ। ଏଇ ଯେଉଁ ମନୋଭାବ ତା ପ୍ରବୃତ୍ତି କ୍ରମଶଃ ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଚାଲିଛି ତାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଯଦି ନ ହୁଏ ତେବେ ଶୀଘ୍ର ଦେଖିବ ହେବ ପୁଣି ଆମ ଦେଶ ପାଇଁ ଭଲ ଅନେକ ପାଇବ ନାହିଁ।

ଆଜିକି ଦଶବର୍ଷ ହେଲା ଆମେ ସ୍ୱାଧୀନ ହୋଇଛୁ। ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶର ନାଗରିକ ହିସାବରେ ଆମ ଦେଶର ସମସ୍ତଙ୍କର ସର୍ବପ୍ରଥମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହେଉଛି ଏଇ ଠକିବା ମନୋବୃତ୍ତିର ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା; କିନ୍ତୁ କାହିଁ? ଏ ଦିଗରେ ତ କିଛି ସୂଚନା କେଉଁଠି ଦେଖାଯାଉ ନାହିଁ? ଆମେରିକା, ବିଲାତ ଓ ଇଉରୋପର 'ଅନ୍ୟାନ୍ୟ' ସଭ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆମେ ଯାହା ଜାଣୁ ସେଥିରୁ ନିଃସନ୍ଦେହରେ ବୁଝାଯାଉଥାଏ ଯେ, ସେ ଦେଶର ସାଧାରଣ ନାଗରିକଙ୍କ ଭିତରେ ଏଇ ଠକେଇକରିବାର ପ୍ରବୃତ୍ତି ଆଦୌ ନାହିଁ କହିଲେ ଚଳେ। ଅବଶ୍ୟ ସେ ଦେଶରେ ଯେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଜାଲ୍ ଜୁଆଚୋରି ଇତ୍ୟାଦି ମାମଲା ନ ହେଉଛି, ତା ମୁଁ କହୁନାହିଁ। ମୋର କହିବାର କଥାହେଉଛି ଯେ, ଯେଉଁଠି ସେ ସବୁ କଥା ହେଉଛି ସେଠାରେ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ରଖି ଓ ଯଥେଷ୍ଟ ବୁଦ୍ଧି ବ୍ୟୟ ଖରଚ କରି ପରିକଳ୍ପନା ମୂଳକ ଭାବେ କରାଯାଉଛି। କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣ ଜୀବନ ଧାରଣ ପାଇଁ ଯେଉଁ ସବୁ ନିତ୍ୟ ନୈମିତ୍ତିକ କାରବାର ଚାଲିଛି ସେଥିରେ ଏପ୍ରକାର ଠକେଇ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଏ ଦେ-ଶରେ ଲୋକମାନଙ୍କ ମନକୁ ଛୁଇଁନାହିଁ। ଏଠାରେ ତ ରାସ୍ତାରେ ଖବର କାଗଜ ବିକିବା ପାଇଁ ବି ଲୋକ ରହିବାର ଆବଶ୍ୟକ ହେଉନାହିଁ। ଖବର କାଗଜ-ବାଲା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ ଖବର କାଗଜ ଥୋଇ ଦେଇ ଚାଲି ଯାଆନ୍ତି। କାଗଜ ଖଣ୍ଡିଏ ଉଠାଇବା ମାତ୍ରେ ସେମାନେ ପଇସା ବା ଟଙ୍କାଟି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ ରଖି ଦେଇ ଯାଏ। ବାସ୍ତବରେ ଏପରି ମନୋଭାବ ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମ ଦେଶର ସାଧାରଣ ଜୀବନରେ ଦେଖା ନ ଯାଉଛି ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱାଧୀନ ରାଷ୍ଟ୍ରର ନାଗରିକ ବୋଲି କହିବା-ଯୋଗ୍ୟ ହେବା କି?

"ମୁଁ ହିନ୍ଦୁ। ମୋ ମତରେ ବରଂ ମୁଁ ଏତେ କହିଦେଉଅଛି ଯେ ସମସ୍ତ ଧର୍ମ ସମାନ ଭାବେ ସତ୍ୟ। ସବୁ ଧର୍ମର ଏକ ଈଶ୍ୱରଙ୍କଠାରୁ ଉତ୍ପତ୍ତି ସ୍ଥଳ। କିନ୍ତୁ କୌଣସି ଧର୍ମ ପୂର୍ଣ୍ଣ ନୁହେଁ; କାରଣ ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ମାନବରୁ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଧର୍ମସବୁ ପ୍ରଚାରିତ ହୋଇଅଛି।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଆମ ଦେଶର ଦୋକାନୀ ବେପାରୀର ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ କପରି କେଉଁ ଉପାୟରେ ଗ୍ରାହକଙ୍କୁ ଠକିବ ଦେବ । ଏପରିକି ମଧ୍ୟ ଚେଷ୍ଟାରେ ଲେଡେଜୁର ସେ ଆପଣାକୁ ଏ ଠକେଇରୁ ରକ୍ଷା କରିପାରିବ ! ଏଇ ଠକେଇ ମନୋଭାବ ଉପରେ ବର୍ବର କରି ଆମ ଦେଶର ବାରବାର ଭୂଲେ । ଫଳରେ ବିକ୍ରେତା ଓ କ୍ରେତା ଉଭୟଙ୍କ ମନରେ ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ସନ୍ଦେହ ପୂର୍ଣ୍ଣମାତ୍ରାରେ ଥାଏ । କଟକ ସହରରେ ଆମ୍ବ ବଜାରକୁ ଯାଇ ପଚାରିଲେ-ଟଙ୍କାରେ କେତୋଟି ଆମ୍ବ? ସେ ପ୍ରଥମେ ନିଶ୍ଚୟ କହିବ ଦୁଇଟା ବା ତିନିଟା । ତାପରେ ଟଙ୍କା ଓଜନ ଦୁଇ ଦୁଇ ତିନି ତିନିଟା ସ୍ଥାନରେ ଷୋଳଟି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବି ଯାଇଥାଏ । ଫଳ ବିକେତା ତିନିଗୁଣ ଲାଭ ହୋଇଥାଏ ଓ ଏଣେ ଟଙ୍କା ଓଜନ କରିବାକୁ ଭାର ସମସ୍ତ ବା କିଛି ନ ଥାଏ ତେବେ ଭୁଲରେ କମ ଓଜନ ପାଇ ଗୁଡ଼ିଏ ସ୍ଥାନରେ ଯୁଦ୍ଧ ବେଶୀ କେବେ ଅଧିକାରେ ରଖି ପାରେ । ଦୋକାନଦାର ବଣ୍ଟି ଧର ଛନକ ଦର୍ଶି ସମସ୍ତରେ ଏପ୍ରକାର ଅବସ୍ଥାପ୍ତି ଆକ୍ରମଣ କରେ, ସେଥିରୁ ସେ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ ଯେପରି ପାରେ ଠକେଇ ନେଇପିବ । ଜିନିଷର ଗୁଣ ଅଧିକ ତ ଅଛି, ବାଲେଶ୍ୱର, କଟକ, ଅଣ୍ଡା, ଘୋଡ଼ା, ଚାମ୍ପି, ଖଣ୍ଡି ପ୍ରଭୃତି କେତେ ଅସଂଖ୍ୟ ମାପ ବାର ମଧ୍ୟ ଠକାର-ବାର ବାଟ ତ ମେଲା ରହିଛି । ଖାଲି ସେତିକିରେ ତାହାର ଠକେଇବାର ପ୍ରବୃତ୍ତି ପରିତୃପ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ । ସେ ଶେଷରେ ଖାଦ୍ୟରେ ଅଖାଦ୍ୟ ମିଶାଇ ତାହାରି ମଧ୍ୟ ବଳଇପା ଠକନେବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ସେଥିପାଇଁ ତ ଆଜି ଆମ ଦେଶର ଲୋକେ ଯୋଗୁଁ ଠକେଇ ଖାଇ କେବଳ କଷ୍ଟରେ ମରୁଛନ୍ତି ? ଏହା ମୂଳରେ କଣ ଦେଶ ଠକେଇବାର ପ୍ରବୃତ୍ତି ପୂର୍ଣ୍ଣମାତ୍ରାରେ ପ୍ରବଳ ନାହିଁ କି ? କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଆମେ କଣ ଦେଖୁଁ ! ସେଠି 'ସହିତ ଦେଖାଇ ଦେଖାସାକ୍ଷାତ ନାହିଁ । ଦୋକାନରେ ଖାଲି ସବୁ ମାଲ ସଜାହୋଇ ରହିଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜିନିଷର ମୂଲ୍ୟ ଲେଖା ଯାଇ ଟିକେଟ୍ ମରାଯାଇଛି । କ୍ରେତା ଆସିଲେ ମନୋମତ ଜିନିଷ ନେଇ ନେଲ୍ ଓ ଉପଯୁକ୍ତ ଦାମ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ ଜମା କରି ଦେଇ ଚାଲିଗଲେ । ଦୋକାନର ବିକ୍ରେତା ଉପରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ କି ବିକେତାର ଦୋକାନ ସହିତ ଦେଖାସାକ୍ଷାତ୍ ହେବା ଦରକାର ନାହିଁ । କି ସୁନ୍ଦର ବ୍ୟବସ୍ଥା କହନ୍ତୁ ଦେଖି ? ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମ ଦେଶରୁ ଠକେଇ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଦୂର ନ ହୋଇଛି ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏ ସବୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆମ ପକ୍ଷରେ ସ୍ୱପ୍ନର ବିଷୟ ହୋଇ ରହିଥିବ ପ୍ରିୟା !

ଆଜି ଆମ ଦେଶର ବହୁ ଲୋକ ଆମର ଲକ୍ଷ୍ୟସ୍ଥଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବା ସରକାରୀ ଶାସନଧାରାର ବହୁ ସମାଲୋଚନା କରିବାକୁ ଶୁଣି ଅଧୀର ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି ପଡ଼ନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଟିକିଏ ଭଲ କରି ଦେଖିଲେ ଜନ୍ମ ଧୀରସ୍ଥିର ଭାବରେ ବିଚାର କଲେ ସେମାନେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଦେଖିପାରିବେ ଯେ, ଆଇନ୍ ବା ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ କୌଣସି ତ୍ରୁଟି ନାହିଁ, ଅସଲ ତ୍ରୁଟି ରହିଛି ଲୋକମାନଙ୍କର ସ୍ୱଭାବରେ । ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମର ଲୋକ ସାଧାରଣ ଭଲ ନିଜର ସ୍ୱଭାବ ବଦଳାଇ ନ ପାରିଛନ୍ତି ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେଶର

"ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶର ... ସ୍ୱାଧୀନତାର ଅର୍ଥକୁ ... ଏକ ... ଆନ୍ଦୋଳନ ... ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଓଡ଼ିଶାରେ ପଦଯାତ୍ରାରେ ବାପୁଜୀ

· ଚିତ୍ରପଟେ ବାପୁଜୀଙ୍କ ଉପରକୁ ଛତା ଧରିଛନ୍ତି ମାନ୍ୟବର ଶ୍ରୀ ମହତାବ

ଆଇନ, ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯେପରେ କର୍ତ୍ତା ହେବେ ସୁଶା
ଶାନ୍ତିରୂପ ଫଳ ଫଳିବ ନାହିଁ ।

କୋଟିଏ ଅନ୍ୟ ସାମାନ୍ୟ କଥା କହୁଛି । ଦିନେ
ଦିନ ସକାଳେ ମୁଁ କେବେଲ୍ ଗାଡ଼ୀ ଧରିବା ପାଇଁ
ସ୍ଟେସନକୁ ଯାଉଥିଲି କୋଟିଏ ସାଇକେଲ ରିକ୍ସାରେ ।
କଣସି ବଜାର ଜାଗରଣମଣ୍ଡ ଛକ ମାଝରେ
ରିକ୍ସାବାଲା ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ବାମ ପାଖ ରାସ୍ତାରେ
ନ ଯାଇ ଡାହାଣ ପାଖ ରାସ୍ତା ଦେଇ ଚଳିଲେ ।
ପଚାରିଲି—କଣରେ ! ଆଇନ ଅନୁସାରେ ତୋର
ବାଁପାଖ ରାସ୍ତାରେ ଯିବା କଥା ? ସେ କହିଲା-ବାବୁ
ଏଠିମାନ ତ ପୋଲିସ ନାହିଁ । ମୁଁ ସେଠି ତାକୁ
ବୁଝାଇଦେଲି ଯେ ଲୋକେ ଆଇନ ନ ମାନୁଛନ୍ତି
ବୋଲି ସିନା ପୋଲିସ ରହୁଛି । ଲୋକେ ଯଦି ଆଇନ
ଅନୁସାରେ ଠିକ୍ ବାଁ ପାଖ ରାସ୍ତା ମାଡ଼ି ଚାଲନ୍ତେ,
ଯାନବାହନ ବାଁ ପାଖ ରାସ୍ତାରେ ଚାଲି ପାରନ୍ତେ,
ତେବେ ପୋଲିସର ଆବଶ୍ୟକତା ରହନ୍ତା କାହିଁକି ?
ପରେ ରିକ୍ସାବାଲା ତାର ଦୋଷ ସ୍ୱୀକାର କରି
କହିଲା—"ହଁ ବାବୁ, ଠିକ୍ କହିଲେ । ବାସ୍ତବରେ ସବୁ
ଦୋଷ ଆମ ଏଇ ଲୋକଙ୍କର । ଲୋକେ ଯଦି ଆଇନ
ମାନି ଚଳନ୍ତେ ତେବେ ଏତେ ପୋଲିସ ରହିବାର
ଦରକାର କାହିଁକି ପଡ଼ନ୍ତା ?"

କଥାଟା ଅବଶ୍ୟ ଅତି ସାମାନ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ଟିକିଏ
ଚିନ୍ତାକରି ଦେଖିଲେ ଏଥିରୁ ଆମ ଲୋକଙ୍କର
ଆଇନ ମନୋଭାବ ସହଜେ ଧରାପଡ଼େ ।

ଅନ୍ୟ ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶର ସାଧାରଣ ନୈତିକତାର
କଥା ଉଠିଲେ ଆମ ଦେଶର କେତେକ ଲୋକ
କହନ୍ତି, ଆମ ଦେଶର ଜନସାଧାରଣ ଅତି ଗରିବ
ଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କର ଏ ପ୍ରକାର ଦୁର୍ବଳ ମନୋବୃତ୍ତି
ସ୍ୱାଭାବତଃ ଜନ୍ମିଅଛି । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ସେମାନଙ୍କ
ସହିତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକମତ ହୋଇପାରୁନାହିଁ । ଆମ
ଦେଶର ଏ ଦୁର୍ବଳ ମନୋବୃତ୍ତି କେବଳ କେଉଁଣ
ଗରିବ କାଙ୍ଗାଳୀଙ୍କ ଠାରେ ଦେଖାଯାଏ ? ସେ ଦିନ
ଜଣେ ଆମେରିକାବାସୀ ଭାରତୀୟ ବଣିକଙ୍କୁ ଆକ୍ଷେପ
କରି କୋଟିଏ ଇସ୍ତାହାର ବାହାର କରିଥିବାର ଦେଖିଲି ।
ସେ ଲେଖିଥିବା ଯେ, ଭାରତୀୟ ବଣିକମାନଙ୍କର ଦୁର୍ନୀତି
ପ୍ରବୃତ୍ତି ବା ଅସାଧୁତା ପାଇଁ ଆମେରିକାର କୌଣସି
ବଣିକ କେବେ ସୁଦ୍ଧା ଭବିଷ୍ୟରେ ଭାରତ ସହିତ
କାରବାର କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ । ବାସ୍ତବିକ
ଯଦି ଆମେ ଦଶ ସେର କଳାମଣ୍ଡଳରେ ସେରାଏ ଚକା
ଗୋଡ଼ି ମିଶାଇ ଦେଇ ସେରାଏ ମାଲର ଦାମ
ଉଠାଇ ନେବାର ଲୋଭ ଏଡ଼ି ନ ପାରୁ, ତେବେ
ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ବାଣିଜ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ଆମର ସମ୍ମାନ
ରହିବ କି ? କୌଣସି ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶର ନାଗରିକ
ପକ୍ଷେ ଏହା କେଉଁଣ କମ୍ ଲଜ୍ଜାର କଥା ?

ବାହୁ ବସିଲେ ଉଦ୍ୟୋଗ ତ ବାଳ । ବାସ୍ତବ
କେବଳ, ରହିବ କେବେ ? ଏଥିରେ ଆମେ ଦୋଷ
ଦେବା କାହାକୁ ? ଆମର ସ୍ୱାଧୀନ ରାଷ୍ଟ୍ର ତୃତୀୟ
ବର୍ଷ ଅତିକ୍ରମ କରି ଚତୁର୍ଥ ବର୍ଷରେ ପଦାର୍ପଣ କଲା ।
ଅବଶ୍ୟ ଏହା ମଧ୍ୟରେ ବହୁତ ବାଧାବିଘ୍ନ
ଓ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ପରିସ୍ଥିତି ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଆମକୁ ଗତି
କରିବାକୁ ପଡ଼ିଛି । ଆମର ସରକାର ମଧ୍ୟ ଯଥାସାଧ୍ୟ
ଚେଷ୍ଟା କରୁଅଛନ୍ତି ଦେଶର ପରିସ୍ଥିତିକୁ
ସମ୍ଭାଳି ଲୋକମାନଙ୍କର ସୁଖ ସମୃଦ୍ଧି ବଢ଼ାଇବା
ପାଇଁ । ନାନାପ୍ରକାର ବହୁମୁଖୀ ଯୋଜନାମାନ

"ଯେଉଁ ସ୍ୱାଧୀନତା ବାହାର ଲୋକଙ୍କ [illegible] ସ୍ୱାଧୀନ ଲୋକେ [illegible] ସେ
ସ୍ୱାଧୀନତା ବୃଥା ହେବ ।"

— ଗାନ୍ଧୀ

କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଉଛି । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଶବାସୀ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନରନାରୀର ଜାଣିବା ଉଚିତ ଯେ, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ୱାଧୀନ ରାଷ୍ଟ୍ରର ସମକକ୍ଷ ହେବାକୁ ହେଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ଏଭଳି ଠକେଇ ମନୋବୃତ୍ତି ଛାଡ଼ିବାକୁ ହେବ । ତା ନ ହେଲେ ଖାଲି ଆମର ପୁରୁଣା ସଭ୍ୟତାର ଦୋହାଇ ଦେଇ ଆମେ ଯଦି କେବଳ ସମାଲୋଚନା କରିବୁ, ତେବେ ଫଳ କିଛି ହେବ ନାହିଁ । ଆଜି ଦେଶବାସୀଙ୍କ ସମକ୍ଷରେ ଏତିକି ବିନୀତ ନିବେଦନ ।

ଜୟହିନ୍ଦ୍

"ମୋ ଘର ଚାରିପଟେ ଅଳଂଘ୍ୟ ପାଚିରି ଦେଇ ରଖିବି ବୋଲି ମୁଁ ଚାହେଁ ନାହିଁ କି ମୋ ଘରର ସବୁ ଝରକାରେ ତାଟି ଦେଇ ରଖିବାକୁ ମୁଁ ଚାହେଁ ନାହିଁ । ସବୁ ଦେଶ ସଂସ୍କୃତିର ପବନ ମୋ ଘର ଚାରିପଟେ ଯଥା ସମ୍ଭବ ମୁକ୍ତ ଭାବରେ ବହନ୍ତୁ, କିନ୍ତୁ କୌଣସିଟି ଦ୍ୱାରା ମୋର ପଦସ୍ଖଳନ ଅବସ୍ଥା ମୁଁ କଦାପି ଘଟାଇବାକୁ ଦେଇପାରିବି ନାହିଁ ।"

\+ + + +

"ବିଦେଶୀ ଶାସନ ଦ୍ୱାରା ଦେଶରେ ଯେତେ ଯେତେ ଅନିଷ୍ଟ ହୋଇଛି ବୋଲି ଇତିହାସ ଲେଖିବ ତନ୍ମଧ୍ୟରେ ସବୁଠୁଁ ବଡ଼ ଅନିଷ୍ଟ ହେଉଛି ବିଦେଶୀ ଭାଷାର ମାଧ୍ୟମରେ ଶିକ୍ଷା ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା । ଏହି ଦ୍ୱାରା ଦେଶ ଲୋକଙ୍କ ଶକ୍ତି ଅଯଥା ଅପଚୟ ହୋଇଅଛି ଏବଂ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ପରମାୟୁ କମିଯାଇଅଛି । ଏହା ଫଳରେ ସେମାନେ ଦେଶର ଜନସାଧାରଣଙ୍କଠାରୁ ଛଡ଼ା ହୋଇ ରହିଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଶିକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ଅକାରଣରେ ବହୁ ବ୍ୟୟସାପେକ୍ଷ ହୋଇ ପଡ଼ିଅଛି ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ମିଳିତ ଜାତି ସଂଘର

ନିରାପତ୍ତା ପରିଷଦ

ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀକାଳୀନ-ହେଡକ୍ୱାଟର ଲେକସକ୍ସେସ, ନ୍ୟୁୟର୍କ।

ସଭ୍ୟ—(୧୯୫୦)-ଚୀନ, ଫ୍ରାନ୍ସ, ସୋଭିଏଟ ରୁଷ, ଆମେରିକା ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର, କ୍ୟୁବା, ଇକ୍ୱାଡ଼ର, ମିଶର, ଭାରତ, ନରୱେ, ଯୁଗୋସ୍ଲାଭିଆ।

ଗଠନ ଓ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ—

ଏ ପରିଷଦ ମିଳିତ ଜାତି ଅନୁଷ୍ଠାନର ନିୟମାବଳୀର ୭ମ ଧାରା ଅନୁସାରେ ଗଠିତ ହୋଇଅଛି। ଶାନ୍ତି ଓ ନିରାପତ୍ତା ରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ନିରାପତ୍ତା ପରିଷଦ ମୂଳତଃ ଦାୟୀ ରହିବ।

ଏ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଦୁଇଟି ମୁଖ୍ୟ ସମସ୍ୟା ସହିତ ସମ୍ପୃକ୍ତ। ବାଦ ବିବାଦରେ ଶାନ୍ତିମୂଳକ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିବ ଏବଂ ପ୍ରତିରୋଧମୂଳକ କିମ୍ବା ବଳପ୍ରୟୋଗମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ। ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ଏହା ବିବଦମାନ ଜାତିମାନଙ୍କୁ ନିଷ୍ପତ୍ତିମୂଳକ ପଦ୍ଧତି ବା ସର୍ତ୍ତରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ନିବର୍ତ୍ତିବା ପାଇଁ ସୁପାରିଶ କରି ପାରିବ। ଅନ୍ତର୍ଜାତିକ ଶାନ୍ତିଭଙ୍ଗର ଆଶଙ୍କାଜନକ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ଉପୁଜିଲେ କୂଟନୈତିକ ସମ୍ପର୍କ, ଅର୍ଥନୈତିକ ସମ୍ପର୍କ ଛିନ୍ନ କରିବାର କିମ୍ବା ଶସ୍ତ୍ର ଓ ସୈନ୍ୟବଳ ସାହାଯ୍ୟରେ ନିଜ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ସମ୍ପର୍କୀୟ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରିପାରିବ।

ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଶାନ୍ତି ଓ ନିରାପତ୍ତା ସଂରକ୍ଷଣ ଦାୟିତ୍ୱ ବଳରେ ନିରାପତ୍ତା ପରିଷଦ ସଶସ୍ତ୍ରୀକରଣ ଅନିୟନ୍ତ୍ରଣ ପାଇଁ ଯୋଜନା ଠିକ୍ କରିବାପାଇଁ ଦାୟୀ ରହିବ। ଏ ଅନୁଷ୍ଠାନ ମିଳିତ ଜାତିଅନୁଷ୍ଠାନର ଆଟମିକ ଏନର୍ଜି କମିଶନ (ପରମାଣୁ ଶକ୍ତି କମିଶନ)ଠାରୁ ବିବରଣୀ ଓ ସୁପାରିଶ ଗ୍ରହଣ କରେ ଏବଂ ତାହାକୁ ନିରାପତ୍ତା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବିଷୟମାନଙ୍କରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ପଠାଏ। ସାଧାରଣ ଅସ୍ତ୍ରୀକରଣ (Conventional Amnaments) ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମିଳିତ ଜାତି କମିଶନଠାରୁ ମଧ୍ୟ ସୁପାରିଶ ଗ୍ରହଣ କରେ। ମିଳିତ ଜାତି ଅନୁଷ୍ଠାନର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ଥିବା ସମର (Strategic) ଅଞ୍ଚଳ ଗୁଡ଼ିକର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାରକ ଅନୁଷ୍ଠାନ (Supervisoy Organ) ସ୍ୱରୂପରେ ନିରାପତ୍ତା ପରିଷଦ ମଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକରେ।

ଏହା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନିରାପତ୍ତା ପରିଷଦକୁ ଗଠନମୂଳକ ଅଥବା ବୈଧାନିକକ୍ଷେତ୍ରରେ ନିର୍ବାଚନ କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡ଼େ। ନିରାପତ୍ତା ପରିଷଦର ସୁପାରିଶ

> "ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଭୋଟପତ୍ରଙ୍କ ଶକ୍ତି ଦେଶ ଜନ୍ମର ମହତ୍ତ୍ୱ ଘଟଣା କରିପାରିବ ନାହିଁ। ଜନସାଧାରଣ ଯଦି ବିବେକ ଭାବରେ ସଚେତ ନ ଥାନ୍ତି ତାହାହେଲେ ଭୋଟର ଦେଶର ମହତ୍ତ୍ୱ ମୂଲ୍ୟ ପଡ଼ିବ।"
>
> —ଗାନ୍ଧୀଜୀ

କ୍ରମେ ମିଳିତ ଜାତି ଅନୁଷ୍ଠାନର ସାଧାରଣ ବୈଠକରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରାଯିବା ପରେ ମିଳିତ ଜାତି ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ନୂତନ ସଭ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ । ମିଳିତ ଜାତି ଅନୁଷ୍ଠାନର ସଭ୍ୟରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସାମୟିକ ଭାବେ ଘୋଷଣା କରିବା, ସନନ୍ଦ ଘୋଷଣା ଓ ସନନ୍ଦ ଘୋଷଣା କରିବା, ସଦସ୍ୟପଦରୁ ବହିଷ୍କୃତ କରିବା ପରେ ସେମାନଙ୍କୁ ପୁନଃ ସଭ୍ୟପଦରେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ନିରାପତ୍ତା ପରିଷଦରେ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ରହିଛି । ଉକ୍ତ ପରିଷଦ ମିଳିତ ଜାତି ଅନୁଷ୍ଠାନର ସାଧାରଣ ସଭାର ବିଶେଷ ବୈଠକ ବସିବା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କରିପାରେ ଏବଂ ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ ପରିସ୍ଥିତିର ସୁଧାର ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ ପରିଷଦର ସହାୟତା ନିମନ୍ତେ ଅନୁରୋଧ କରିପାରେ । ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ବିଚାରାଳୟର ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ନିରାପତ୍ତା ପରିଷଦର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅଛି ।

ନିରାପତ୍ତା ପରିଷଦର ସୁପାରିଶ ଅନୁସାରେ ମିଳିତ ଜାତି ଅନୁଷ୍ଠାନର ସାଧାରଣ ବୈଠକ କର୍ତ୍ତୃକ ଜାତିଅନୁଷ୍ଠାନର ସେକ୍ରେଟାରୀ ଜେନେରାଲ ନିଯୁକ୍ତ କରାଯାଏ । ନିରାପତ୍ତା ପରିଷଦ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ଥାୟୀ ସଦସ୍ୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସମର୍ଥନ ନ କଲେ ଘୋଷଣା ପତ୍ର (charter)ର କୌଣସି ପ୍ରସ୍ତାବ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

ଅନ୍ତର୍ଜାତିକ [illegible]

ନିରାପତ୍ତା ପରିଷଦ ଶୀଘ୍ର ନିଜର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅବିରତ କାର୍ଯ୍ୟକରୁଥିବା ଗୋଟିଏ ଅପେକ୍ଷାକୃତ କ୍ଷୁଦ୍ର ଅନୁଷ୍ଠାନରୂପେ ଗଠିତ। ମିଳିତ ଜାତି ଅନୁଷ୍ଠାନର ଅସ୍ଥାନ ସ୍ଥଳ ବ୍ୟତୀତ ଉକ୍ତ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ମଧ୍ୟ ତାହାର ବୈଠକ ଡକାଇ ପାରିବ ।

ଏହାର ୧୧ ଜଣ ସଭ୍ୟରାଷ୍ଟ୍ର ମଧ୍ୟରୁ ପାଞ୍ଚଟି-ଯଥା ଚୀନ, ଫ୍ରାନସ, ସୋଭିଏଟ ରୁଷିଆ, ୟୁନାଇଟେଡ୍ କିଙ୍ଗଡମ୍ ଓ ଆମେରିକା ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ସ୍ଥାୟୀ ସଭ୍ୟ । ଅବଶିଷ୍ଟ ୬ଟି ରାଷ୍ଟ୍ର ଦୁଇବର୍ଷିଆ ସର୍ତ୍ତରେ ମିଳିତ ଜାତି ଅନୁଷ୍ଠାନର ସାଧାରଣ ବୈଠକ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ବାଚିତ ହୁଅନ୍ତି । ଏଥିରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସଭ୍ୟର ଗୋଟିଏ ଭୋଟ ଅଛି । ନିରାପତ୍ତା ପରିଷଦର ଦାୟିତ୍ୱରେ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଶାନ୍ତି ଓ ସୁରକ୍ଷା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ନିମନ୍ତେ ଯେଉଁ ସବୁ ରାଜନୈତିକ ଓ ନିରାପତ୍ତା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସମସ୍ୟାମାନ ଉକ୍ତ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଆଗରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଛି ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ନିମ୍ନରେ କେତୋଟି ସମସ୍ୟାର ନାମ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଗଲା— ଯଥା ଗ୍ରୀସ୍ ସମସ୍ୟା, ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ସମସ୍ୟା, କାଶ୍ମୀର ସ୍ୱାଧୀନ ରାଜ୍ୟ ସମସ୍ୟା, କାର୍ଫୁ ସମସ୍ୟା, ପାଲେଷ୍ଟାଇନ ସମସ୍ୟା ବର୍ଲିନ ସମସ୍ୟା । ବର୍ତ୍ତମାନ ନିରାପତ୍ତା ପରିଷଦର ମୁଖ୍ୟ ସମସ୍ୟା ହେଉଛି କୋରିଆ ପରିସ୍ଥିତି ।

"[illegible]"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ମିଳିତ ଜାତି ଅନୁଷ୍ଠାନର

ଶିକ୍ଷା ବିଜ୍ଞାନ ଓ ସଂସ୍କୃତି ଅନୁଷ୍ଠାନ

(ୟୁନେସ୍କୋ)

ହେଡକ୍ୱାଟର—୧୯ ଅଭେନ୍ୟୁ କ୍ଲେବେର ପ୍ୟାରିସ ୧୬

ସଭ୍ୟ-(୮୯ଟିଦେଶ)-ଆଫଗାନିସ୍ଥାନ, ଆର୍ଜେଣ୍ଟାଇନା, ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ, ବେଲଜିୟମ, ବଲିଭିଆ, ବ୍ରାଜିଲ, ବର୍ମା, କାନାଡ଼ା, ସିଲୋନ, ଚିଲି, କଲମ୍ବିଆ, କୋଷ୍ଟାରିକା, କ୍ୟୁବା, ଚେକୋସ୍ଲୋଭାକିଆ, ଡେନମାର୍କ, ଡୋମିନିକାନ ରିପବ୍ଲିକ, ଇକ୍ୱାଡ଼ର, ଇଜିପ୍ଟ, ଏଲ ସାଲଭାଡ଼ର, ଫ୍ରାନ୍ସ, ଗ୍ରୀସ, ଗୁଆଟେମାଲା, ହାଇତି, ହଣ୍ଡୁରାସ, ହଙ୍ଗେରୀ, ଭାରତ, ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ, ଇରାନ, ଇରାକ, ଇସ୍ରାଏଲ, ଇଟାଲି, ଜୋର୍ଡାନ, କୋରିଆ, ଲେବାନନ, ଲାଇବେରିଆ, ଲକ୍ସମବର୍ଗ, ମେକ୍ସିକୋ, ମୋନାକୋ, ନେଦରଲାଣ୍ଡ, ନ୍ୟୁଜିଲାଣ୍ଡ, ନରୱେ, ପାକିସ୍ଥାନ, ପାନାମା, ପେରୁ, ଫିଲିପାଇନ, ପୋଲାଣ୍ଡ, ସାଉଦି ଆରବ, ସ୍ୱିଡେନ, ସ୍ୱିଜରଲାଣ୍ଡ, ସିରିଆ, ଥାଇଲାଣ୍ଡ, ତୁର୍କୀ, ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ୟୁନିୟନ, ୟୁନାଇଟେଡ଼ କିଙ୍ଗଡ଼ମ, ଆମେରିକା ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର, ଉରୁଗୁଏ, ଭେନେଜୁଏଲା।

୧୦ ଓ ନ-ସଭ୍ୟ

୧୯୪୫ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ପହିଲାରୁ ୧୬ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲଣ୍ଡନରେ ଯେଉଁ ଅଧିବେଶନ ବସିଥିଲା ସେଥିରେ ମିଳିତ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ବିଜ୍ଞାନ ଓ ସଂସ୍କୃତିମୂଳକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ସ୍ଥାପନ ନିମନ୍ତେ ୟୁନେସ୍କୋର ବିଧାନ କରାଗଲା। ଉକ୍ତ ଅଧିବେଶନରେ ୪୩ଟି ରାଷ୍ଟ୍ରର ପ୍ରତିନିଧି ଓ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କର କେତେକ ସଂଖ୍ୟକ ପ୍ରତିନିଧି ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ। ୟୁନେସ୍କୋ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲଣ୍ଡନ ହେଡକ୍ୱାଟରରେ ପ୍ରାଥମିକ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଶନ (Preparatory Commission) ସ୍ଥାପନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଗୋଟିଏ ଚୁକ୍ତିନାମା ହେଲା, ଯେଉଁଟାକୁ ଉକ୍ତ ଅଧିବେଶନ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଣିଲେ। ୧୯୪୬ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ୪ତାରିଖରେ ୟୁନେସ୍କୋର ବିଧାନ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଲା। ସେତେବେଳକୁ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ୨୦ଟି ରାଷ୍ଟ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିଥିଲେ।

୧୯୪୭ ମସିହା ଫେବୃଆରୀ ୪ ତାରିଖରେ ମିଳିତ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କ ସ୍ୱାକ୍ଷର ସମ୍ମତି ଚୁକ୍ତିବଲରେ ୟୁନେସ୍କୋ ଭାବରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା।

ଉକ୍ତ ଗଠନତନ୍ତ୍ରର ୟୁନେସ୍କୋ ବା ମିଳିତ ଜାତି ଅନୁଷ୍ଠାନର ଶିକ୍ଷା ବିଜ୍ଞାନ ଓ ସଂସ୍କୃତି ଅନୁଷ୍ଠାନର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଉଛି, ଜାତି ଅନୁଷ୍ଠାନର ଘୋଷଣାପତ୍ର ଦ୍ୱାରା ଜାତି ବର୍ଣ୍ଣ ଭାଷା ଧର୍ମ ଓ ନରନାରୀ ନିର୍ବିଶେଷରେ ସମଗ୍ର ଜଗତର ଲୋକମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ଘୋଷିତ ହୋଇଥିବା ବିଚାର ବ୍ୟବସ୍ଥା, ଶାସନ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଓ ମୌଳିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରତି ସାର୍ବଜନୀନ ସମ୍ମାନ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ଓ ସେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଶିକ୍ଷା ବିଜ୍ଞାନ ଓ ସଂସ୍କୃତି ଜରିଆରେ ଜାତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସହଯୋଗର ବିକାଶ ଘଟାଇ ଶାନ୍ତି ଓ ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରିବା।

"ଛାତ୍ର-[illegible] ସମାଜର [illegible] ହେବା ଉଚିତ [illegible]—[illegible] ଓ [illegible]ର ସମସ୍ୟା। ଛାତ୍ରମାନେ [illegible] ନୁହନ୍ତି।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ୟୁନେସ୍କୋର ଏହି ଲକ୍ଷ୍ୟ ସିଦ୍ଧି ନିମନ୍ତେ ୟୁନେସ୍କୋ ଏହି ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ହାତକୁ ନେଇଅଛି । ଯଥା—

[କ] ସକଳ ପ୍ରକାର ସମ୍ବାଦ ଭାବ ବିନିମୟ ପ୍ରଣାଳୀରେ ଜାତିମାନଙ୍କର ପରସ୍ପରକୁ ଜାଣିବା ଓ ବୁଝିବା ପାଇଁ ଅଗ୍ରଗତିମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସହଯୋଗ କରିବା ।

[ଖ] ସଂସ୍କୃତିର ପ୍ରସାର ଓ ଜନପ୍ରିୟ ଶିକ୍ଷାକୁ ନୂତନ ପ୍ରେରଣା ଦାନ କରିବା ।

[ଗ] ଜ୍ଞାନର ସଂରକ୍ଷଣ ସାଧନ ଓ ପ୍ରସାର କରିବା ।

ଅନୁଷ୍ଠାନ ଓ ତାହାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ

ୟୁନେସ୍କୋର ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କର ବର୍ଷରେ ଥରେ ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣ ଅଧିବେଶନ ବସେ । ଅନୁଷ୍ଠାନର ନୀତି ଓ ମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟପନ୍ଥାରେ ଦୃଢ଼ମତ ପୋଷଣ କରୁଥିବା ସମସ୍ତ ସଭ୍ୟ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଏହି ଅଧିବେଶନରେ ଯୋଗ ଦିଅନ୍ତି । ସାଧାରଣ ଅଧିବେଶନରେ ଗୋଟିଏ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସମିତିର ନିର୍ବାଚନ ହୁଏ । ସେହି ସମିତି ଅଧିବେଶନରେ ଅନୁସୃତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ପାଇଁ ଦାୟୀ ରହେ ଓ ବର୍ଷରେ ଦୁଇ ଥର ଏହି ସମିତିର ବୈଠକ ବସେ । ଅଧିବେଶନଦ୍ୱାରା ପ୍ରତି ଛ'ବର୍ଷ ନିମନ୍ତେ ମୁଖ୍ୟ ଶାସକରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ ଜଣେ ଡିରେକ୍ଟର ଜେନେରାଲଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଗୋଟିଏ ସେକ୍ରେଟେରିଏଟ ଅଛି । ପ୍ରଥମ ଡିରେକ୍ଟର ଜେନେରାଲ ଡକ୍ଟର ଜୁଲିଅନ ହକସଲେ । ତାଙ୍କର ସ୍ଥଳାଭିଷିକ୍ତ ପ୍ରଥମେ ଦୁଇ ବର୍ଷ ନିମନ୍ତେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ।

ୟୁନେସ୍କୋର ସଭ୍ୟପଦ ଲାଭ କରିବା ନିମନ୍ତେ ମିଳିତଜାତି ଅନୁଷ୍ଠାନର ସମସ୍ତ ସଭ୍ୟ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଦ୍ୱାର ଉନ୍ମୁକ୍ତ ରହିଅଛି । ଅନ୍ୟ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ ସାଧାରଣ ଅଧିବେଶନର ଦୁଇ ତୃତୀୟାଂଶ ଗରିଷ୍ଠ ଭୋଟବଳରେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇପାରନ୍ତି ।

୧୯୪୮ ମସିହାରେ ବେଇରୁଟରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ତୃତୀୟ ସାଧାରଣ ଅଧିବେଶନରେ ସ୍ଥିର କରାଯାଇଥିଲା ଯେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ପ୍ରତି ଦୁଇ ବର୍ଷରେ ଥରେ ଏହି ଧରଣର ଅଧିବେଶନ ବସିବ । ସୁତରାଂ, ୧୯୪୯ ମସିହାରେ ପ୍ୟାରିସରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଚତୁର୍ଥ ଅଧିବେଶନଟି ଅଳ୍ପ ସମୟ ନିମନ୍ତେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲା । ପ୍ରଧାନତଃ ବିଶେଷ ପରିବର୍ତ୍ତନ ନ ଘଟାଇ ପୂର୍ବ ବାରମାସ ପାଇଁ ଅନୁଷ୍ଠାନର କାର୍ଯ୍ୟପନ୍ଥା ଚଳାଇବାକୁ କ୍ଷମତା ପ୍ରଦାନ କରିବା ଏବଂ ସେହି କାର୍ଯ୍ୟପନ୍ଥା ଅନୁଯାୟୀ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ଦିଗରେ ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ରାଶି ମଞ୍ଜୁର କରିବା ସେହି ଅଧିବେଶନର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା । ତା ପରବର୍ତ୍ତୀ ପଞ୍ଚମ ଧରଣର ଅଧିବେଶନ ଚଳିତ ବର୍ଷ ଜୁନ ମାସରେ ଫ୍ଲୋରେନ୍ସ ଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା ।

ୟୁନେସ୍କୋ ନିୟମାବଳୀର ୭ମ ଧାରାରେ ଅଛି, ପ୍ରତ୍ୟେକ ସଭ୍ୟ ରାଷ୍ଟ୍ର ତାର ଶିକ୍ଷା, ବିଜ୍ଞାନ ଓ ସଂସ୍କୃତି ମୂଳକ ବିଷୟରେ ଆଗ୍ରହାନ୍ୱିତ ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଅନୁଷ୍ଠାନର କାର୍ଯ୍ୟ ସହିତ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ରଖିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବେ । ବିଶେଷତଃ ନିଜର ସରକାର ତଥା ଅଧିବେଶନର ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କ ନିକଟରେ ପରାମର୍ଶଦାତା କମିଟିରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଓ ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଏକ ଜାତୀୟ

> “ମାତାମାନେ ପିଲାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବା ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ସ୍ୱାମୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ନିଶା ଦୋକାନରେ ପଡ଼ି ନ ରହି ବେଶି ଦିନ ଦ୍ୱାରରେ ଛିଡ଼ା ହେଉଥିବା ମୁଁ ଆଉ ସହିପାରେ ନାହିଁ ।”
>
> —ଗାନ୍ଧୀଜୀ

କମିଶନ ଗଠନ ଦ୍ୱାରା ଉକ୍ତ ବସ୍ତୁମାନେ ରକ୍ଷା ହେବେ । ୟୁନେସ୍କୋ ନିମନ୍ତେ ଇଉନାଇଟେଡ୍ ଷ୍ଟେଟ୍ସର ଜାତୀୟ କମିଶନ ପ୍ରଥମ କରି ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ୧୯୪୭ ମସିହାରୁ ଏହା କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କଲା ।

ୟୁନେସ୍କୋର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବୃହତ୍ତର ପରିସର ଉପରେ ଯୋଜନା ଗଠନ କରୁଅଛି । ସ୍ୱଳ୍ପ ସମୟ ବ୍ୟାପୀ ଓ ଦୀର୍ଘ ସମୟବ୍ୟାପୀ ଯୋଜନା ଉଭୟ ତାହାର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ସ୍ୱଳ୍ପ ସମୟବ୍ୟାପୀ ଯୋଜନା ଯଥା—ଯୁଦ୍ଧରେ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ଦେଶମାନଙ୍କର ପୁନର୍ବସତି ଓ ଦୀର୍ଘ ସମୟ ଗବେଷଣା ଓ ଯୋଜନା ପରିକଳ୍ପନା । ପୁନଶ୍ଚ, ଏହି କମିଟି ଆଗାମୀ ବହୁବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଚଳିତ କମିଟିରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ-ବ୍ୟକ୍ତ କରିବ । ଏହି କାଳ ମଧ୍ୟରେ ବର୍ଷକୁ ବର୍ଷ ସାଧାରଣ ଅଧିବେଶନ ବସି ତାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିରୂପଣ କରିବ ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ତାର ଯଥେଷ୍ଟ ପଥ ଓ ଶାନ୍ତି ପ୍ରଦାନ କରିବ ।

ନିମ୍ନଲିଖିତ ମୁଖ୍ୟ ବିଷୟରେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ନିରୂପଣ କରାହୋଇଛି । ପୁନର୍ଗଠନ, ଶିକ୍ଷା, ପ୍ରାକୃତିକ ବିଜ୍ଞାନ, ସାମାଜିକ ବିଜ୍ଞାନ, ଦର୍ଶନ, ମାନବିକ ଗବେଷଣା, ସାଂସ୍କୃତିକ କ୍ରିୟାକଳାପ ଏବଂ ଯାତାୟାତ ଆଦି ଏହାର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ।

'ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ସମାଜରେ ସୃଷ୍ଟ ଭେଦ - ଭାବ ରୂପ ଧାରଣ ।' ଆଜିର ବଡ଼ ଛୋଟ ଅଥବା ଯୋଗ୍ୟ ମାନଙ୍କ ଅଜ୍ଞତା ଭୂମିରେ ଲଘୁ ଗୁରୁ ଭେଦ ସୃଷ୍ଟି ଆଉ ମଣିଷ ମନରେ ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣ ହେଉଛି ପୀଡ଼ିତ । ଶୋଷଣ-ମୁକ୍ତ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯେଉଁଥି ମାନବ ସମାଜର ସମସ୍ତ ଲୋକେ ସେହିପରି ସମାନ ଏହାରି ନାମ ହେଉଛି ସମାଜବାଦ ।"

× × × × ×

"ଋଷିଆ ଦେଶ ସାମ୍ୟବାଦ କଥା କହୁଅଛି ଯେଉଁଠି ଲୋକଙ୍କ ଜବରଦସ୍ତି ଧନ ଦୀକ୍ଷିତ କରି ଦିବାର କଥା; କିନ୍ତୁ ଭାରତ ପକ୍ଷରେ ଏ ସାମ୍ୟବାଦ ଅନୁପଯୋଗୀ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଦରିଆପାରି ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ଆଇନଗତ ଅକ୍ଷମତା

ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଦରିଆପାରି ଦେଶରେ ଯେଉଁ ଲୋକେ ଅଛନ୍ତି, ସେ ସେ ଦେଶର ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କ ନିଜର ପରିଚୟ ଦେଉଛନ୍ତି ଏବଂ ସେ ଦେଶର ଜାତୀୟ ଜୀବନରେ ନିଜକୁ ମିଶାଇ ଦେଉଛନ୍ତି ବୋଲି ଭାରତ ସରକାର ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏହାସତ୍ତ୍ୱେ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସେଠି ଜାତିଗତ ମାନଙ୍କର ଅନ୍ତର ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଅଛି ଏବଂ ସେମାନେ ଆଇନଗତ ଯେଉଁସବୁ ଅକ୍ଷମତା ଭୋଗୁଅଛନ୍ତି, ଭାରତ ସରକାର ତାହାକୁ ଉପେକ୍ଷା କରି ନ ପାରନ୍ତି । ୧୯୪୯ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ ମାସଠାରୁ ୧୯୫୦ ମସିହା ଜୁଲାଇ ମାସ ଭିତରେ ଦେଶ ବାହାରେ ୩୦ ଲକ୍ଷ ଭାରତୀୟ ଯେଉଁ ଅସୁବିଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥିଲେ ସରକାରଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ତାହା ଅତି ଉଦ୍‌ବେଗର ବିଷୟ ଥିଲା । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ସେମାନଙ୍କୁ ପୃଥକ୍ କରି ରଖିବା ପାଇଁ "ଗ୍ରୁପ୍ ଏରିଆଜ୍ ବିଲ୍" ପାସ୍ ହୋଇଛି । ବର୍ମାରେ କେବଳ ବର୍ମୀମାନେ ଜମିବାଡ଼ି ଓ ଘରକର-ପାଇବେ ବୋଲି ଆଇନ ହୋଇଛି । ସିଂହଳରେ ପକ୍ଷପାତିତାମୂଳକ ନାଗରିକତା ସମ୍ବନ୍ଧ ଆଇନ ପାସ ହୋଇଛି ଏବଂ ଟଙ୍କାପଇସା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ରେମିଟାନ୍ସ କନ୍‌ଟ୍ରୋଲ ଆଇନ ମଧ୍ୟ ହୋଇଅଛି । ଏସବୁ ହେତୁ ଫଳରେ ଭାରତ ବାହାରେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟା ବଡ଼ ଦୁରୂହ ହୋଇପଡ଼ିଅଛି ।

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ୟୁନିୟନ୍ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟରେ "ଗ୍ରୁପ୍ ଏରିଆଜ୍ ଆକ୍ଟ୍" ପାସ୍ ହେଲା । ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ ଗୋରାମାନଙ୍କଠାରୁ ଅଲଗା କରି ରଖିବା ମତକୁ ୟୁନିୟନ୍ ସରକାର ଜୋରସୋରରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କଲେ । ଏହା ଫଳରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ କରିବା ପାଇଁ ଉପାୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବା ସକାଶେ ଗୋଟିଏ ଗୋଲ୍ ଟେବୁଲ ବୈଠକ ଡକାଇବାକୁ ମିଳିତ ଜାତି ସଂଘ ଯେଉଁ ପ୍ରସ୍ତାବ କରିଥିଲେ ସେ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ଦିଗରେ କିଛି ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ । ଭାରତ ସରକାର ବର୍ତ୍ତମାନ ଏ ବିଷୟ ମିଳିତଜାତି ସଂଘକୁ ଜଣାଇ ଅଛନ୍ତି । ସେପ୍ଟେମ୍ବର ମାସ ୩ୟ ସପ୍ତାହରେ ମିଳିତ ଜାତି ଜେନେରାଲ୍ ଅସେମ୍ବ୍ଲି ବସିବ । ଉକ୍ତ ଆସେମ୍ବ୍ଲିରେ ଉକ୍ତ ବିଷୟ ପୁନର୍ବାର ଆଲୋଚିତ ହେବାର ଆଶା ।

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଯେପରି ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଅଛି, ତଦ୍ୱାରା ମିଳିତ ଜାତି "ଚାର୍ଟର"ର "ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଓ ନୀତି" ଓ ମାନବର ଅଧିକାର ସଂପର୍କୀୟ ଘୋଷଣାର ଲଙ୍ଘନ କରାଯାଉଅଛି । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ମୋଟରେ ୨[illegible], ୪୦୭ ଜଣ ଭାରତୀୟ ଅଛନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ଭିତରୁ

"ମାନବଜାତି [illegible] ତାଠାରୁ ବେଶୀ [illegible] ନୁହେଁ ।"

— ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଶତକଡ଼ା ୨୨ ଜଣ ହେଉଛନ୍ତି ବ୍ୟବସାୟୀ; ଅପର ଶତକଡ଼ା ୨୨ ଜଣ ମଧ୍ୟ ବୃତ୍ତିଜୀବୀ ଅଟନ୍ତି। ଶତକଡ଼ା ୨୦ ଜଣ ହେଲେ କଳକାରଖାନାର ଶ୍ରମିକ। ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଶତକଡ଼ା ୯୦ରୁ ଅଧିକ ଲୋକ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବାରୁ ଅନେକ କହୁଯାଉଅଛି। ସେମାନେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଅଧିବାସୀ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କର ନ୍ୟାଯ୍ୟ ଅଧିକାରରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇଅଛନ୍ତି ଏବଂ ରାଜନୈତିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ ଜୀବନରେ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ଆଇନଗତ ଅକ୍ଷମତା ଲଦି ଦିଆଯାଇଅଛି। ସେଠାର ଜାତିସ୍ୱବାଦୀ ସରକାର ବର୍ତ୍ତମାନ କଳା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ପୃଥକ୍ କରି ରଖିବା ନୀତି ଗ୍ରହଣ କରିଅଛନ୍ତି। ଅତୀତରେ ଏ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଆଦୌ ସନ୍ତୋଷଜନକ ନ ଥିଲା। ବର୍ତ୍ତମାନ ତାହାଠାରୁ ଆହୁରି ଖରାପ ହୋଇପଡ଼ିଛି। ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ ଯେପରି ଅଲଗା କରି ଦିଆଯାଉଅଛି, ସେମାନେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉପାୟ ନ ଦେଖି ଭାରତକୁ ବାହୁଡ଼ିବେ ଯିବା।

ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟା ୧୯୪୬ ମସିହାଠାରୁ ଜେନେରାଲ ଆସେମ୍ବ୍ଲିରେ ଆଲୋଚିତ ହୋଇ ଆସୁଅଛି। ୧୯୦୯ ମସିହାରେ ଆସେମ୍ବ୍ଲି ଗୋଟିଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗ୍ରହଣ କଲେ। ଏହା ଅନୁସାରେ ମିଳିତ ଜାତି "ଚାର୍ଟର"ର "ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଓ ନୀତି" ଅନୁଯାୟୀ ଉକ୍ତ ସମସ୍ୟାକୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଲ୍-ଟେବୁଲ ବୈଠକରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ପାଇଁ ଭାରତ, ପାକିସ୍ଥାନ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ସରକାରଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରଗଲା। ଉକ୍ତ ପ୍ରସ୍ତାବ ଅନୁସାରେ କେବେ ଓ କେଉଁଠାରେ ଗୋଲ୍‌ଟେବୁଲ ବୈଠକ ହେବ ବୋଲି ଭାରତ ସରକାର ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ସରକାରଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ। ଅନେକ ଦିନଧରି ଚିଠିପତ୍ର ଦିଆନିଆ ହେଲାପରେ ଗତ ଫେବୃଆରି ମାସରେ ଉକ୍ତ ୩ଟି ରାଜ୍ୟର ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କ ଭିତରେ କେପ୍‌ଟାଉନଠାରେ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଆଲୋଚନା ହୋଇଥିଲା। ଉକ୍ତ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ସମ୍ମିଳନୀରେ ସୁପାରିଶ କରଗଲା ଯେ ଭାରତୀୟ ସମସ୍ୟା ତୁଟାଇବା ନିମନ୍ତେ ସମସ୍ତ ଉପାୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଗୋଲ୍-ଟେବୁଲ ବୈଠକ ବସିବ।

୧୯୪୯ ମସିହା ଜୁଲାଇ ମାସରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ସରକାର "ଏସିଆଟିକ୍ ଲ୍ୟାଣ୍ଡ୍ ଟେନ୍ୟୁର ଆମେଣ୍ଡ୍‌ମେଣ୍ଟ ଆକ୍ଟ" ନାମକ ଆଇନ ପାସ୍ କରିଅଛନ୍ତି। ଏ ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ଟ୍ରାନ୍ସଭାଲରେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ହାତରେ ଯେଉଁ ଜମି (ଏ ଜମି ସେମାନେ ବେଆଇନ୍ ଭାବରେ ଦଖଲ କରିଅଛନ୍ତି ବୋଲି ଅଭିଯୋଗ ହୋଇଥିଲା) ଥିଲା, ତାହା ୟୁରୋପୀୟଙ୍କୁ ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥିଲା। ଏ ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ମକଦ୍ଦମା ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ନାନା ଅବିଚାରମୂଳକ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥିଲା। ଅନେକ ସ୍ଥଳରେ (ଯଥା ରେଳ-ଷ୍ଟେସନ, ଡାକଘର ଓ ଟେଲ ଚଢ଼ା ତଥା ବସ୍ ସେମାନଙ୍କୁ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଅନୁମତି ଦିଆ

> 'ଯଦି ଅହିଂସାଦ୍ୱାରା ଆମ୍ଭେମାନେ ସ୍ୱରାଜ ଲାଭ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ ନିଶ୍ଚୟ ଚାହିଁ ଯେ ଆମ୍ଭେମାନେ ଶୃଙ୍ଖଳିତ ଭାବରେ ଅଗ୍ରସର ହେବୁ। ଯାହାହେଲେ ବୃହତ ସଙ୍ଗଠନ କ୍ଷମତା ଏବଂ ସ୍ୱାଧୀନତା ରକ୍ଷା କ୍ଷମତାରେ ମଧ୍ୟ ଅଧିକାରୀ ହେବ।"
>
> —ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ପାରୁ ନ ଥିବେ) ସେମାନଙ୍କୁ ଫେରାଇ ଦିଆ ଯାଉ ନ ଥିଲା ।

ଗୋଲଟେବୁଲ ବୈଠକ ବସିବା ଆଗରୁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ସରକାର 'ଗ୍ରୁପ୍ ଏରିଆଜ ବିଲ'କୁ ପାସ କରି ଭାରତୀୟମାନଙ୍କର ଆଗନ୍ତୁକ ଅକ୍ଷମତାକୁ ଆହୁରି ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ । ବିଲ୍‌ର ପ୍ରଧାନବସ୍ତୁ ଏହି ଯେ ଗୋରାଲୋକ ଓ କଳାଲୋକଙ୍କ ରହିବାପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅଞ୍ଚଳମାନ ଠିକ୍ କରାଯିବ । ପୁଣି କଳା ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଜାତିଗତ, ଭାଷାଗତ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଭିତ୍ତିରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅଞ୍ଚଳମାନ ଗଠିତ ହେବ । କୌଣସି ଅଞ୍ଚଳ 'ଗ୍ରୁପ୍ ଏରିଆ' ବୋଲି ନୋଟିଫିକେସନ୍ ଦିଆଯିବାର ବର୍ଷେକ ପରେ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗୋଷ୍ଠୀର ଲୋକ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗୋଷ୍ଠୀପାଇଁ ଧାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥିବା ଅଞ୍ଚଳ ଭିତରେ ଜାଗା ଦଖଲକରି ରହି ପାରିବ ନାହିଁ । 'ଗ୍ରୁପ୍ ଏରିଆ' ଭିତରେ ଜାଗା ବା ଜମି ଦଖଲ କରିବା ଯେଉଁ ଲୋକ ବା କମ୍ପାନୀ ପକ୍ଷରେ ଦୋଷାବହ, ସେ ଲୋକ ବା କମ୍ପାନୀ 'ଗ୍ରୁପ୍ ଏରିଆ' ଭିତରେ ଜାଗା ବା ଜମି ହାସଲ ବା ଭୋଗକରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଅଧିକାର ହରାଇଥିବା ଯେଉଁ କମ୍ପାନୀଙ୍କ ଦଖଲରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁସବୁ ସମ୍ପତ୍ତି ଅଛି, ସେମାନଙ୍କୁ ସେ ସବୁ ୧୦ବର୍ଷ ଭିତରେ ବିକ୍ରୀ କରି ଦେବାକୁ ହେବ । ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷଙ୍କର ଦଖଲରେ ଯେଉଁ ଜମି ଅଛି, ସେ ଜମି ସେମାନଙ୍କ ଅନ୍ତେ ବିକ୍ରୀ ହେବ । ଘର କରି ରହିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ହେଉ, ବେପାର କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ହେଉ, ସେ ଯେଉଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଜମି ନେଲେ ଦରଖାସ୍ତ ପଡ଼ିବେ ଆଇନ୍ ସମସ୍ତଙ୍କ ପ୍ରତି ସମାନ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବ । କୌଣସି ପ୍ରାର୍ଥୀ ଆଇନ୍‌ସଙ୍ଗତ ଭାବରେ କୌଣସି ଜାଗା ଦଖଲକରି ପାରିବ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ ଦେଖାଇ ପାରିଲେ ବ୍ୟବସାୟ ଲାଇସେନ୍ସ ଦିଆଯିବ ।

ଯଦ୍ୟପି ବାହାରକୁ ଜଣାପଡ଼ୁଛି ଯେ, ଏ ଆଇନ୍ ପକ୍ଷପାତିତାମୂଳକ ନୁହେଁ ଏବଂ ଜାତିଗତ ବିଦ୍ୱେଷ-ମୂଳକ ନୁହେଁ, ତଥାପି ଆଇନଟିର ଏ ସବୁ ଅକ୍ଷମତା ଦ୍ୱାରା ଭାରତୀୟମାନେ ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହେବେ । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଭାରତୀୟ ସଂଗଠନ ପକ୍ଷରୁ ଘୋଷଣା କରାଯାଇଅଛି ଯେ ବିଲଦ୍ୱାରା ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ ପୂରାପୂରି ଅଲଗାକରି ରଖିବାପାଇଁ ଯେପରି ଯୋଜନା କରାଯାଇଅଛି, ସେ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଭାରତୀୟମାନେ ଅର୍ଥନୈତିକ ଦିଗରୁ ବଞ୍ଚି ରହିବା ଅସମ୍ଭବ । ଏ ବିଲକୁ ସବୁଠାରେ ସମସ୍ତେ ନିନ୍ଦା କରିଅଛନ୍ତି ।

ପ୍ରସ୍ତାବିତ ଗୋଲଟେବୁଲ ବୈଠକ ନ ବସିବା ଯାଏ 'ଗ୍ରୁପ ଏରିଆଜ ବିଲ୍'କୁ ସ୍ଥଗିତ ରଖିବାପାଇଁ ଭାରତ ସରକାର ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ସରକାରଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ । ମାତ୍ର ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ସରକାର ତାଙ୍କ ଅନୁରୋଧ ରକ୍ଷା କଲେ ନାହିଁ । ଭାରତ ସରକାର ବିଚାରିଲେ ଯେ, ବିଧିବଦ୍ଧ ଭାବରେ ଆଇନଟି ପାସ ହୋଇଥିବା ହେତୁ ଗୋଲଟେବୁଲ ବୈଠକଦ୍ୱାରା କୌଣସି ଫଳ ହେବନାହିଁ । ତେଣୁ

"ଅନ୍ୟାୟ ଓ ଅତ୍ୟାଚାର ମୁହଁରୁ ଲୋକଙ୍କର ରକ୍ଷା ପାଇବାର ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ ଉପାୟ ହେଉଛି ଅହିଂସା—ହୃଦୟ ଗଢ଼ିବାର ସାଧନା, ଶ୍ରମ ଓ ତ୍ୟାଗ । କାଗଜ ଉପରେ ସମ୍ବିଧାନ ଲେଖିଦେଲେ, ଉଚ୍ଚ ଉଚ୍ଚ କଥା କହିବା ଓ ଓଜସ୍ୱିନୀ ବକ୍ତୃତା ଦ୍ୱାରା ଲୋକଙ୍କୁ ଅନ୍ୟାୟ ଓ ଅତ୍ୟାଚାରର ମୁହଁରୁ ରକ୍ଷାକରି ଯାଇ ନ ପାରେ ।"

—ଗାନ୍ଧିଜୀ

କୌଣସି ଗୋଲଟେବୁଲ ବୈଠକରେ ଯୋଗ ନଦେବା-ପାଇଁ ସେ ଠିକ୍ କଲେ ।

ଜେନେରାଲ ଆସେମ୍ବ୍ଲିରେ ଆଗାମୀ ଅଧିବେଶନରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ବିଷୟ ଆଲୋଚନା କରିବା ସକାଶେ ଭାରତ ସରକାର ମିଳିତ ଜାତି ଅନୁଷ୍ଠାନର ସେକ୍ରେଟେରୀଙ୍କୁ ଜଣାଇଛନ୍ତି ।

ପୂର୍ବ ଆଫ୍ରିକା

ପୂର୍ବ ଆଫ୍ରିକାରେ କେନିଆ, ଉଗାଣ୍ଡା, ଟାଙ୍ଗାନିକା ଓ ଜାଞ୍ଜିବାର—ଏ ଚାରୋଟି ରାଜ୍ୟ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱରେ ଅଛି । ଏସବୁ ରାଜ୍ୟର ଜାତିଗତ ପକ୍ଷପାତ ବିଚାର ନାହିଁ । ଏ ସବୁ ରାଜ୍ୟରେ ୧୮୪,୦୦୦ ଜଣ ଭାରତୀୟ ବାସିନ୍ଦା ଅଛନ୍ତି । କେନିଆ ହାଇଲ୍ୟାଣ୍ଡରେ ଆଗନ୍ତୁ କେତେକ ଅସୁବିଧା ଭାରତୀୟମାନେ ଭୋଗ କରୁଅଛନ୍ତି । ଏ ଅସୁବିଧା ଦୂର ନ ହୋଇଥିବାରୁ ଭାରତ ସରକାର କଡ଼ା ପ୍ରତିବାଦ କରୁଅଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁ ସମସ୍ୟାଟି ଅତି ଉଦ୍‌ବେଗଜନକ ଓ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କର ଘୋର ଅନିଷ୍ଟ କରୁଅଛି ସେ ସମସ୍ୟା ହେଉଛି 'ସଂଶୋଧିତ ଦେଶାନ୍ତର ଗମନ ଅର୍ଡିନାନ୍ସ' । ଭାରତ ସରକାର ଓ ତତ୍ରତ୍ୟ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ପ୍ରତିବାଦ ସତ୍ତ୍ୱେ ଉକ୍ତ ଅର୍ଡିନାନ୍ସ ପାସ ହୋଇଯାଇ ଅଛି । ଏ ଅର୍ଡିନାନ୍ସ ପକ୍ଷପାତମୂଳକ ବୋଲି ବାହାରକୁ ଜଣା ପଡ଼ୁ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆଇନଟି ବାସ୍ତବରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଲେ, ସେଠାର ଭାରତୀୟମାନଙ୍କର ଘୋର ଅମଙ୍ଗଳ ହେବ । ତେବେ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାର ଭାରତ ସରକାରଙ୍କୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇ ଅଛନ୍ତି ଯେ, ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରୟୁକ୍ତ ହେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏ ଆଇନ କରାଯାଇ ନାହିଁ ।

ଭାରତୀୟମାନଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥ ସଂରକ୍ଷଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରଙ୍କ ସହିତ ଅନେକ ଦିନ ଧରି ଆଲୋଚନା ଚାଲିଥିଲା । ଏହା ଫଳରେ ୧୯୪୮ ମସିହାରେ ବ୍ରିଟିଶ ପୂର୍ବ ଆଫ୍ରିକାରେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ଜଣେ କମିସନର ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ନିଯୁକ୍ତି ଫଳରେ ଭାରତୀୟ ଆଫ୍ରିକାବାସୀ ଓ ବ୍ରିଟିଶ ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ଗଭୀର ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଅଛି ।

ପୂର୍ବ ଆଫ୍ରିକାରେ ଭାରତୀୟମାନେ ଯେଉଁ ସବୁ କଷ୍ଟ ଅସୁବିଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ, ସେମାନଙ୍କ ପିଲାମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ତନ୍ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ । ସେମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ ଓ ପରାମର୍ଶ ଦେବା ନିମନ୍ତେ ଗତବର୍ଷ ପୂର୍ବ ଆଫ୍ରିକାକୁ ଦୁଇଜଣ ଶିକ୍ଷାବିତ୍ ପ୍ରେରିତ ହୋଇଥିଲେ । ଏ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନର ଭାର ସେମାନଙ୍କୁ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ସ୍ମାରକ କଲେଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ପ୍ରସ୍ତାବ ବିଚାର କରିବା ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ ପଠାଇବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ।

ମରିସସ୍

ମରିସସ୍‌ରେ ମୋଟରେ ୨,୮୫,୧୧୧ ଜଣ ଭାରତୀୟ ଅଛନ୍ତି । ସମୁଦାୟ ଲୋକସଂଖ୍ୟାର ଶତକଡ଼ା ୬୩.୭୧ ଜଣ ହେଉଛନ୍ତି ଭାରତୀୟ । ଭାରତ ବାହାରେ ବୋଧହୁଏ କେବଳ ଏହି ରାଜ୍ୟରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବାସିନ୍ଦାଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଭାରତୀୟଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଅଧିକ ।

"ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ମନରେ ଯେଉଁ ଗୋଟାଏ ଉଚ୍ଚ ଆଶା ସଞ୍ଚାର କରିଦେଇ ଯାଇଛି । ସେ ଆଶା ଯଦି ପୂର୍ଣ୍ଣ ସାର୍ଥକ ନ ହୁଏ ତାହାହେଲେ ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ମହାନୈରାଶ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ହେବ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଏହି ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଅଧିକାଂଶ ଶ୍ରମିକ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ସେଠାରେ ଅଳ୍ପ କେତେକ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ହାତରେ କେତେକ ଛୋଟ କାରଖାନା ଥିବାରୁ ସେମାନେ ସେହିଠାରେ କାମ କରନ୍ତି । ସେମାନେ ସେଠାରେ ଚାକିରି କରି ଥିବାରୁ ଅନେକ ଶାନ୍ତିରେ ଅଛନ୍ତି । ଅଳ୍ପ କେତେ ଜଣ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ପାଇ ଅଛନ୍ତି । ସାମାନ୍ୟ କେତେ ଜଣ ସରକାରୀ ଚାକିରି କରନ୍ତି ।

ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ ଭୋଟ୍ ଅଧିକାର ମିଳି ଥିବାରୁ ଦେଶର ସମସ୍ୟା ପ୍ରତି ସେମାନେ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି । ନୂଆ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାକୁ ୧୧ ଜଣ ଭାରତୀୟ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ଉକ୍ତ ସଭାରେ ୩୫ ଜଣ ସଭ୍ୟ (ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ୧୮ ଜଣ ନିର୍ବାଚିତ, ୧୨ ଜଣ ମନୋନୀତ ଏବଂ ୫ ଜଣ ନିଜ ନିଜ ପଦବଳରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ) ।

ଭାରତୀୟମାନେ ୧୦୦ ବର୍ଷ ତଳୁ ଏ ଦେଶରେ ରହି ଆସିଲେଣି । ତେଣୁ ସେ ଦ୍ୱୀପରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଧିବାସୀଙ୍କ ସହିତ ଘନିଷ୍ଠତା ହୋଇଯାଇଅଛି । ଭାରତୀୟଙ୍କ ମତରେ ଫିଜିଆନମାନେ ଏ ଦେଶର ପ୍ରଶଂସାଯୋଗ୍ୟ ଲୋକ । ସେମାନେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ସହିତ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ।

ସିଂହଳ

ସିଂହଳରେ ପ୍ରାୟ ୮ ଲକ୍ଷ ଭାରତୀୟ ବାସ କରନ୍ତି । ମାନ୍ଦ୍ରାଜର ଦକ୍ଷିଣ ଜିଲ୍ଲାମାନଙ୍କରୁ ଆସିଥିବା ତାମିଲ-ମାନେ ସେଠାରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ । ଏହି ଶହେ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ୭ ଲକ୍ଷ ଭାରତୀୟ ସିଂହଳକୁ ଯାଇ ସେଠାରେ ବାସ କରୁଅଛନ୍ତି । ଦେଶର ଆର୍ଥିକ ଉନ୍ନତି ନିମନ୍ତେ ଭାରତୀୟମାନେ ବହୁତ କାମ କରିଅଛନ୍ତି । କେବଳ ଭାରତୀୟ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ଉଦ୍ୟମ ଫଳରେ ସେଠାରେ ବହୁ ବସ୍ତିମାନ ଉଠୁଛି ପାରିଅଛି ।

ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଯେଉଁମାନେ ସିଂହଳର ନାଗରିକ ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବେ, ସେମାନଙ୍କୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ରାଜନୈତିକ ଅଧିକାର ମିଳିବ—ଏହି ବିଶ୍ୱାସରେ ଭାରତ ସରକାର ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ ସିଂହଳ ଯିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଭାରତୀୟମାନେ ସିଂହଳୀୟ ଆଇନ ଅନୁସାରେ ଉକ୍ତ ଅଧିକାରମାନ ଲାଭ କରି ନାହାନ୍ତି ।

ମୁଦ୍ରା ବିନିମୟ ଉପରେ କଣ୍ଟ୍ରୋଲ ଜାରି ହୋଇଥିବାରୁ ଭାରତୀୟମାନେ ସେ ଦେଶରୁ ଭାରତରେ ଥିବା ସେମାନଙ୍କ ପୋଷ୍ୟବର୍ଗଙ୍କ ପାଖକୁ ଟଙ୍କା ମନିଅର୍ଡର କରିବାରେ ଅସୁବିଧା ହେଉଅଛି । ଦେଶାନ୍ତର ଗମନ ଓ ବିଦେଶଯାତ୍ରା ସମ୍ପର୍କୀୟ ଆଇନ ପାସ୍ ହୋଇଥିବାରୁ ଭାରତୀୟମାନେ ସିଂହଳ ଓ ଭାରତ ଭିତରେ ଚଳାଚଳ କରିବାକୁ ବାଧାପ୍ରାପ୍ତ ହେଉଅଛନ୍ତି ।

ଏବେ ଗୋଟିଏ ନୂଆ ଆଇନ ଜାରି ହୋଇ କେବଳ ସିଂହଳୀୟମାନଙ୍କୁ ଭୋଟ୍ ଅଧିକାର ଦିଆଯାଇ ଅଛି । ସମସ୍ତ ବାଣିଜ୍ୟିକ ଓ ବ୍ୟାପାରିକ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଶତକଡ଼ା ୨୫ ଜଣ ସିଂହଳୀୟ ଅବଶ୍ୟ ନିଯୁକ୍ତ

"ଶ୍ରମିକମାନେ ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଜର [illegible] ଶକ୍ତି ବୁଦ୍ଧିମାନ ଉପଯୋଗ ଏବଂ ସାଧାରଣ ଲକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରତି ଏକାଗ୍ରତା ଦେଖାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନଙ୍କ [illegible] ଉନ୍ନତିର ସମ୍ଭାବନା [illegible] ବ୍ୟାପାର ଏ ଧରଣ କରିବାକୁ ଯେପରି ବୁଝିବ ସମ୍ଭବ ହେବ ନାହିଁ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ହେବେ ବୋଲି ଯେଉଁ ପ୍ରସ୍ତାବଟି ହୋଇଅଛି ତାହା ଫଳରେ ଅନେକ ଭାରତୀୟ ତାଙ୍କ ଜନ୍ମଭୂମି ହରାଇ ଅଛନ୍ତି । ଅଧିକ କାରଣ ଯୋଗୁଁ ସେମାନେ ଜୀବନ ଲାଗି ସିଂହଳ ଛାଡ଼ି ଚାଲି ଆସୁଅଛନ୍ତି । ପଡ଼ୋଶୀ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ବନ୍ଧୁତା ରକ୍ଷା କରିବା ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ମତ । ଏ ମତ ଅନୁସାରେ ସିଂହଳ ସରକାରଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ମତଭେଦ ଦୂର କରି ଆପୋଷ ମୀମାଂସା କରିବା ପାଇଁ ଭାରତ ସରକାର ଚେଷ୍ଟିତ ।

ବ୍ରହ୍ମଦେଶ

ବ୍ରହ୍ମଦେଶରେ ପ୍ରାୟ ୬।୭ ଲକ୍ଷ ଭାରତୀୟ ଅଛନ୍ତି । ବ୍ରହ୍ମଦେଶରେ ଅନ୍ତର୍ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିବାରୁ ଅନେକ ଭାରତୀୟ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କୁ ଭାରତକୁ ଫେରାଇ ଆଣିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଏଥିପାଇଁ ଭାରତ ସରକାର ୮ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ମଞ୍ଜୁର କରିଥିଲେ ।

ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇବାପରେ ବ୍ରହ୍ମଦେଶରେ ଜାତୀୟ ଭାବର ଢେଉ ଖେଳିଗଲା । ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଯେଉଁମାନେ ସେ ଦେଶର ନାଗରିକ ହେବାକୁ ହକଦାର, ସେମାନେ ସେଠାରେ ବିଦେଶୀ ଗଣାଗଲେ ଏବଂ ବ୍ରହ୍ମଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତା ପୂର୍ବରୁ ସେମାନେ ଯେଉଁସବୁ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଓ ଅଧିକାର ଉପଭୋଗ କରୁଥିଲେ ସେ ସବୁ ହରାଇଲେ । ବ୍ରହ୍ମଦେଶ ସରକାରଙ୍କ ମତ ହେଲା—ଜମିବାଡ଼ି କେବଳ ସେ ଦେଶର ଲୋକଙ୍କର ହେବ, ନୂକରି ଚାକିରିରେ କେବଳ ସେ ଦେଶର ଲୋକ ରହିବେ । ଏହା ଫଳରେ ବହୁ ଭାରତୀୟ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହେଲେ ।

କିନ୍ତୁ ଭାରତ ସରକାର ଏହି ପଡ଼ୋଶୀ ରାଜ୍ୟପ୍ରତି ଭଲ ଭାବ ଦେଖାଇଲେ । କାରଣ ଏ ଦେଶ ସବୁଦା ଭାରତର ବନ୍ଧୁଭାବରେ ରହିଅଛି । ଭାରତୀୟ ଜମି ମାଲିକମାନଙ୍କୁ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦେବା ସମସ୍ୟା ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ବଡ଼ ଉଦ୍‌ବେଗର କାରଣ ଥିଲା । ଏହି ଭାରତୀୟମାନଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥ ସଂରକ୍ଷଣ ବିଷୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାପାଇଁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରତିନିଧି ଦଳ ବ୍ରହ୍ମଦେଶକୁ ପଠାଯାଇଥିଲେ । ଜମି ମାଲିକମାନଙ୍କୁ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦେବା ଏବଂ ସବୁ ଦଳଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଗ୍ରହଣୀୟ ହେବା ଭଳି ଗୋଟିଏ ସମାଧାନ ବାହାର କରିବା ବିଷୟରେ ବ୍ରହ୍ମଦେଶ ସରକାରଙ୍କ ସହିତ ଆଲୋଚନା କରିବା ଏ ଦଳର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ।

ଭାରତ ଓ ବ୍ରହ୍ମଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଯାତାୟାତ କଲେ ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ପାସ ପୋର୍ଟ ନେବାକୁ ପଡ଼ିବ ବୋଲି ଭାରତ ସରକାର ମଧ୍ୟ ରାଜି ହୋଇଅଛନ୍ତି । ବ୍ରହ୍ମଦେଶକୁ ଯିବାକୁ ବା ସେଠାରୁ ଆସିବାକୁ ହେଲେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏଣିକି ପାସପୋର୍ଟ ନେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ମାଳୟ

ମାଳୟରେ ୭ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ଭାରତୀୟ ବାସ କରନ୍ତି । ସେଠାରେ ପ୍ରତି ଶହେ ଜଣ ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ୧୫ଜଣ ହେଉଛନ୍ତି ଭାରତୀୟ ।

ଅଧିକାଂଶ ଭାରତୀୟ କୁଲିରୂପେ କାମ କରିବାକୁ ମାଳୟ ଯାଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ କଠିନ ଶାରୀରିକ

> “ମୋ ଆଶା ପ୍ରକାଶ କରିଦେଉଛି । ଆଜି ଯାହା [illegible] ପ୍ରକାଶ କରିଦେଲେ ସୁଦ୍ଧା [illegible] ପାଇଁ [illegible] ଏକ ଧର୍ମ କଥା ନାହିଁ । ଭାରତ ପ୍ରତି ଯାହା ଅଛି ଅନ୍ୟ ଦେଶ ପ୍ରତି ନାହିଁ ।”
>
> —ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ପରିଣାମ ଫଳରେ ସେ ଦେଶର ଟିଣ ଓ ରବର ବ୍ୟବସାୟର ଉନ୍ନତି ଘଟିଅଛି । ମାଲୟରେ ଭାରତ ପକ୍ଷରୁ ଯେଉଁ ପ୍ରତିନିଧି ଅଛନ୍ତି ସେଠାର ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥାର ଉନ୍ନତି ନିମନ୍ତେ ଯୋଜନା ଓ ସୂଚନା ଦେବା ବିଷୟରେ ସେ ରତ ଅଛନ୍ତି ।

ବଡ଼ ବଡ଼ ଡୋମିନିୟନ୍ ବାହାରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବ୍ରିଟିଶ ଅଧିକୃତ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କର ରାଜନୈତିକ ସ୍ଥିତି ବିଷୟ ଜାଣିବାକୁ ଆମ୍ଭେମାନେ ଯେପରି ଆଗ୍ରହାନ୍ୱିତ, ମାଲୟର ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ରାଜନୈତିକ ସ୍ଥିତି ଜାଣିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଆମ୍ଭେମାନେ ସେହିପରି ଆଗ୍ରହାନ୍ୱିତ । ମାଲୟରେ ହୋଇଥିବା ନାଗରିକତା ସଂକ୍ରାନ୍ତ ଆଇନ ଗୋଟିଏ ଅଦ୍ଭୁତ ଧରଣର ଆଇନ । କାରଣ ଏ ଆଇନ ବଳରେ କେହି ଜାତୀୟତା ଗ୍ରହଣ କଲେବୋଲି ବୁଝାଯାଏ ନାହିଁ । ତେଣୁ ମାଲୟର ନାଗରିକ ଯେ କୌଣସି ଜାତୀୟତା ଗ୍ରହଣ କରିବା ନିମିତ୍ତ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧିକାର ଅଛି । ତେବେ ସୂଚନା ମିଳୁଛି ଯେ, ନିକଟ ଭବିଷ୍ୟତରେ ମାଲୟରେ ନାଗରିକତା ସଂକ୍ରାନ୍ତ ଆଇନରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇପାରେ । ମାଲୟରେ ଚୀନ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ନେତାମାନେ "କମ୍ୟୁନିଟିଜ୍ ଲିଆଜନ୍ କମିଟି" ନାମରେ ଗୋଟିଏ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଠନ କରିଅଛନ୍ତି ଏବଂ ନାଗରିକତା ଅଧିକାର ବଢ଼ାଇବାପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କରୁଅଛନ୍ତି ।

ଗତ କେତେମାସ ହେଲା ମାଲୟରେ ହିଂସାସ୍ମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରସାର ଘଟିଅଛି । ଅନେକ ଧନ-ଜୀବନ ନଷ୍ଟ ହୋଇଅଛି । ଦେଶର ଅର୍ଥନୈତିକ ଜୀବନ ବଡ଼ ବିପଦସଂକୁଳ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି । କିନ୍ତୁ ଏ ଧ୍ୱଂସମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ ବନ୍ଦ କରିବାପାଇଁ ସରକାର ଏବେ ତତ୍ପର ହୋଇ ପଡ଼ିଅଛନ୍ତି ।

ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ

ଜାଭା, ସୁମାତ୍ରା, ବୋର୍ଣ୍ଣିଓ ଓ ସେଲିବସ୍ ଏ ଚାରିଗୋଟି ବଡ଼ ଦ୍ୱୀପ । ୧୫ଟି ଛୋଟ ଦ୍ୱୀପକୁ ନେଇ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ଗଠିତ । ଏହାଛଡ଼ା ହଜାର ହଜାର ଛୋଟ ଦ୍ୱୀପ ମଧ୍ୟ ଏ ଦେଶର ଅନ୍ତର୍ଗତ । ୧୯୩୦ ମସିହାରେ ସର୍ବଶେଷ ଭାବରେ ହିସାବ ହୋଇଥିଲା ଯେ, ଏ ରାଜ୍ୟର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୭ କୋଟି । ଆନୁମାନିକ ୩୦ ହଜାର ଭାରତୀୟ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆରେ ରହନ୍ତି । ମିଷ୍ଟର୍ ଏ. କେ. ଚେଟ୍ଟିଆର ୧୯୪୭ ମସିହାରେ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ପରିଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସୁପାରିଶ ଅନୁସାରେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାରତକୁ ପ୍ରାୟ ୪ ହଜାର ଭାରତୀୟଙ୍କୁ ଫେରାଇ ଅଣାଯାଇଛି ।

ଇଣ୍ଡୋନେସିଆରେ ମୁଦ୍ରା ବିନିମୟ ସମ୍ପର୍କରେ କେତେକ କଟକଣା ଥିବାରୁ ଭାରତୀୟମାନେ ସେଠାରୁ ତାଙ୍କ ପୋଷ୍ୟବର୍ଗଙ୍କ ନିକଟକୁ ଟଙ୍କା ପଠାଇବାରେ ହଇରାଣ ହେଉଅଛନ୍ତି । ଭାରତ ସରକାର ନିବେଦନ କରିବା ଫଳରେ କେତେକ ସମୟ ଲାଗି ଏ କଟକଣା କୋହଳ କରାଯାଇଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ସରକାର ମୁଦ୍ରା ପ୍ରଚଳନ ସମ୍ପର୍କରେ କଟକଣା କରିଅଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଟଙ୍କା ପଇସା ମନିଅର୍ଡର କରିବା ପାଇଁ ଏବେ ସୁବିଧା ନାହିଁ । ତେ

"ଯେଉଁ ଦେଶର ଲୋକସଂଖ୍ୟା କାମକୁ ଖୁବ୍ କମ ସେ ଦେଶରେ ଯନ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପ ଦରକାର । ଭାରତପରି ଯେଉଁ ଦେଶରେ ବହୁତ ଲୋକ ଅଥଚ ଲୋକଙ୍କୁ ଖୁବ୍ କାମ୍ ଅଳ୍ପ ସେ ଦେଶରେ କଳ ଶିଳ୍ପ କ୍ଷତିକାରକ ହେବ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଭାରତକୁ ମନିଅର୍ଡର କରିବା ପାଇଁ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷ ଦରଖାସ୍ତ କଲେ ତାହା ମଞ୍ଜୁର ହେଉଅଛି । ଭାରତୀୟମାନେ ଯେପରି ବେଶି ଟଙ୍କା ଭାରତକୁ ପଠାଇ ପାରିବେ, ତାହାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ ହେଉଅଛି ।

ଜାକର୍ତ୍ତାରେ ଭାରତର ଗୋଟିଏ ଦୂତାବାସ ଅଛି । ମେଡାନରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଭାରତ-କନସୁଲେଟ୍ ଅଛି ।

ଫିଜି

୧୯୪୯ ମସିହାର ଶେଷ ଆଙ୍କଡ଼ାରୁ ଫିଜିର ମୋଟ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୨୮୯, ୯୫୫ ଥିଲା ବୋଲି ଅଟକଳ ହୋଇଥିଲା । ଏଥିମଧ୍ୟରୁ ୧,୩୩,୯୯୧ ଜଣ ବା ଶତକଡ଼ା ୪୭ ଜଣ ଭାରତୀୟ । ଭାରତୀୟମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ବୃତ୍ତି କୃଷି । ତେବେ ସେମାନେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ ମଧ୍ୟ କରନ୍ତି ।

ମରିସସ୍ ଭଳି ଏ ଦ୍ୱୀପରେ ଭାରତୀୟମାନେ ସଂଖ୍ୟାଗୁରୁ । ଫିଜିଆନମାନଙ୍କ ସହିତ ଏମାନଙ୍କର ଖୁବ୍ ବନ୍ଧୁତା ରହିଅଛି । ମରିସସ୍ ଭଳି ଫିଜିରେ ମଧ୍ୟ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ଉପରେ ନାଗରିକ ଅଧିକାର ଓ ସୁବିଧାସୁଯୋଗ ପ୍ରତି କୌଣସି ଆଇନଗତ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ନାହିଁ । ଫିଜି ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭାରେ ୧୬ ଜଣ ସରକାରୀ ଓ ୧୫ ଜଣ ବେସରକାରୀ ସଭ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ଭିତରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ୩ ଜଣ ନିର୍ବାଚିତ ଓ ୨ ଜଣ ମନୋନୀତ ଭାରତୀୟ ସଭ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ଜଣେ ଭାରତୀୟ ଏକଜିକ୍ୟୁଟିଭ୍ କାଉନସିଲ (ବା କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ବାହକ ପରିଷଦ)କୁ ମନୋନୀତ ହୋଇଅଛନ୍ତି ।

ଫିଜିର ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଭାରତ ସରକାର ବର୍ଷକୁ ୩ଟି ବୃତ୍ତି ମଞ୍ଜୁର କରିଥିବାରୁ ସେମାନେ ବିଶେଷ ଉତ୍ସାହିତ ହୋଇଅଛନ୍ତି ଏବଂ ନିଜ ମାତୃଭୂମି ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇଅଛନ୍ତି ।

ଫିଜିରେ ଥିବା ଭାରତୀୟମାନଙ୍କର କେତେକ ବିଷୟରେ ଅବଶ୍ୟ ଆଇନଗତ ଅକ୍ଷମତା ରହିଅଛି । ଜମି ଓ ପ୍ରଜାସ୍ୱତ୍ୱ ତନ୍ମଧ୍ୟରେ ସବୁଠାରୁ ପ୍ରଧାନ । ପ୍ରଜାସ୍ୱତ୍ୱ ଲାଭଜନକ ଜମି ସୃଷ୍ଟି ଓ ଜମିହସ୍ତାନ୍ତର ଅଧିକାର ବିଷୟରେ ସେମାନେ ଅଧିକତର କ୍ଷମତା ଚାହାନ୍ତି

"ଏନ୍ତୁ ଟିଲ ଦଣ୍ଡିମାନ ଯେପରି ଗୁହାଳ ତା ଫଳରେ କୋଟି କୋଟି ଲୋକଙ୍କ ଦୁଃଖ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଦୂର ହେବା ତାହାର ନଜିର ରହିନାହିଁ । ଜଣ କେତେକ ହାତରେ ଟଙ୍କା କଉଡ଼ି ଠୁଳ ହୋଇ ରହୁଅଛି । ଏ ମୁଷ୍ଟିମେୟ ଧନିକମାନେ ଯେଉଁ ଶୋଷିତ ଦରିଦ୍ରମାନଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଦାନା ଛଡ଼ାଇ ନେଇ ଯାଉଛନ୍ତି ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ମାର୍କସବାଦ ଓ ବ୍ରିଟିଶ ଶ୍ରମିକଦଳ

ଲେଖକ—ମର୍ଗାନ୍ ଫିଲିପ୍ସ୍

(ବ୍ରିଟିଶ ଶ୍ରମିକଦଳର ସମ୍ପାଦକ)

ବ୍ରିଟିଶ୍ ଶ୍ରମିକ ଦଳ ସବୁବେଳେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର । ଏଦଳ ବିଷୟରେ ବହୁତ ଆଲୋଚନା ହୁଏ । ତଥାପି ଏ ଦଳ ପ୍ରଧାନତଃ କେଉଁଠାରୁ ପ୍ରେରଣା ଲାଭ କରେ, ଓ ସମ୍ଭବତ କାରଣରୁ ଲୋକେ ଏ ଦଳ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶର ଆମର ବନ୍ଧୁମାନେ ତାହା ବୁଝନ୍ତି ନାହିଁ ।

ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ୟବାଦ କାର୍ଲମାର୍କସଙ୍କ ମତ (theory) ବା ବ୍ୟବହାର (Practice) ର ଧାର ଧାରେ ନାହିଁ; କିମ୍ବା ଶ୍ରମିକ ସଂଗଠନ କରିବାରେ ମାର୍କସୀୟ ପ୍ରଣାଳୀ ଅବଲମ୍ବନ କରେ ନାହିଁ । ଟ୍ରଟ୍‌ସ୍କି କହୁଥିଲେ ଯେ, ପ୍ୟୁରିଟାନମାନେ ବିପ୍ଳବ ଅବଲମ୍ବନ କରିଥିଲେ । ତାହା ବାଇବେଲ୍ ଓ ଉତ୍ତରପ୍ରୁକ୍ତ ଧର୍ମପୁସ୍ତକ ମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ପରିପୁଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲା । ଶତାବ୍ଦୀର ସାର ମତକୁ ଯେଉଁ ଫରାସୀ ବିପ୍ଳବ ସଙ୍ଘଟିତ ହୋଇଥିଲା । ରୁଷିଆର ମାର୍କସବାଦ ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ଟ୍ରଟ୍‌ସ୍କିଙ୍କର ଏ କଥାଗୁଡ଼ିକ ଲୋକେ ଭୁଲ ବୁଝନ୍ତି । ଟ୍ରଟ୍‌ସ୍କି ଲେଖିଥିଲେ "ବ୍ରିଟିଶ୍ ଶ୍ରମ ଦଳ ଗୋଟିଏ ଯୁଗରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଭାବକୁ ବିସ୍ତାର କରିବାକୁ ଯାଉଥିଲା । ଏ ଦଳ ବୈପ୍ଳବିକ କାର୍ଯ୍ୟପାଇଁ ବାଇବେଲର କମ୍ୟୁନିଜମ୍ ଧର୍ମନିରପେକ୍ଷ "ବୁଦ୍ଧ ଶତକ"ର ଆଶ୍ରୟ ନ ନେଇ ସାମାଜିକ ଶ୍ରେଣୀର ବୈଜ୍ଞାନିକ ସମ୍ବନ୍ଧର ଆଶ୍ରୟ ନେଇଥିବ ।"

ମାର୍କସ୍ର ଜର୍ମାନ ଦର୍ଶନ, ଇଂରେଜୀ ଅର୍ଥନୀତିରେ ଅଥବା ଓ ଫରାସୀ ଦେଶର ସାମାଜିକ ଚରିତ୍ର ଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କ ଚିନ୍ତାର ବିକାଶରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିଲେ—ଆମ୍ଭେମାନେ ସମସ୍ତେ ଏହା ଜାଣୁ । ଲେନିନଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣି ଆମ୍ଭେମାନେ ଯେ ଏହା ଜାଣୁ ତାହା ନୁହେଁ । ବ୍ରିଟିଶ ଶ୍ରମିକ ଦଳର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଓ ପ୍ରାରମ୍ଭିକଗଣ ମାର୍କସଙ୍କ ଅର୍ଥନୀତି ଓ ରାଜନୀତିକୁ ନ ମାନି ତାକୁ ପରିଶେଷରେ ତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ ।

ମୂଲ୍ୟର ତତ୍ତ୍ୱ

"ମୂଲ୍ୟ" କାହାକୁ କୁହାଯାଏ ? ଏ ବିଷୟ ନେଇ ଯେଉଁଠାରେ ବାଦାନୁବାଦ ଉଠିଲା, ସେହିଠାରେ ଫେବିୟାନ୍ ସାମ୍ୟବାଦ ମାର୍କସ୍‌ବାଦଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇଗଲା । ମୂଲ୍ୟର "ଶ୍ରମସଂକ୍ରାନ୍ତ ତତ୍ତ୍ୱ" ପରିବର୍ତ୍ତେ ଫେବିୟାନ୍ ମାନେ ଇଂରେଜ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞ ଜେଭନଙ୍କଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିପାଳିତ ମୂଲ୍ୟର "ପ୍ରାନ୍ତିକ ତତ୍ତ୍ୱ" (Marginal theory of value) ବ୍ୟବହାର କଲେ । ଏହି ତତ୍ତ୍ୱ ଅନୁସାରେ କୌଣସି ପଦାର୍ଥର ମୂଲ୍ୟ ଉକ୍ତ ପଦାର୍ଥରେ ନିହିତ ଥିବା ସାମାଜିକ ଭାବରେ ଆବଶ୍ୟକ ଶ୍ରମର ପରିମାଣ ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥିର ନ ହୋଇ ଭୋଗଣର ପ୍ରାନ୍ତରେ [ଯେଉଁଠାରେ କି "ଉଦାସୀନତା

"ଯେଉଁମାନେ ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନରେ ଜନ୍ମ ଓ ପ୍ରତିପାଳିତ ଏବଂ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଅନ୍ୟ ଦେଶ ଉପରେ ଆଶା ନାହିଁ ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନ ସେମାନଙ୍କରେ ଦେଶ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ବାପୁଜୀଙ୍କ ହରିଜନ ଗସ୍ତ

ଓଡ଼ିଶାରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ଃ ଜନସଭାରେ ବାପୁଜୀ ହରିଜନ ପାଣ୍ଠି ପାଇଁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ସଂଗ୍ରହ କରୁଛନ୍ତି

ବଧି"—(Law of indifference) ପଦାର୍ଥର ବିନିମୟ-ମୂଲ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରେ] ପଦାର୍ଥର ଉପାଦେୟତା ଦାମ୍ଭ ମପାଯାଏ । ଏହା ହେଉଛି ପଦାର୍ଥର ଚରମ ଉପାଦେୟତା । 'ଅର୍ଥ' (ବା ଟଙ୍କା ପଇସା) ଦ୍ୱାରା ଏକ ପଦାର୍ଥର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ସହିତ ବିନିମୟ ଦାମ୍ଭ ମୂଲ୍ୟ କେତେ, ତାହା ସ୍ଥିର ହୁଏ।

ଏସବୁ ଅବଶ୍ୟ ମୂଳବସ୍ତୁ । କିନ୍ତୁ ବ୍ରିଟିଶ୍ ସାମ୍ୟବାଦୀମାନେ ମାର୍କସଙ୍କର ମୂଲ୍ୟ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ତତ୍ତ୍ୱକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କଲେ । ଏହାର ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଲା ରାଜନୈତିକ ସ୍ତରରେ ସଂଗଠିତ ହୋଇଥିବା ଶ୍ରମିକ ଆନ୍ଦୋଳନ ଉପରେ। କାରଣ ମାର୍କସଙ୍କ ଅର୍ଥନୈତିକ ଧାରଣା, ଐତିହାସିକ ଜଡ଼ବାଦ ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ତାଙ୍କର ରାଜନୈତିକ ତତ୍ତ୍ୱ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଶ୍ରେଣୀ ସଂଘର୍ଷମୂଳକ ତତ୍ତ୍ୱ ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଶ୍ରେଣୀ-ଯୁଦ୍ଧ ସଂଗଠନ କରିବାଲାଗି ମାର୍କସ୍ ରାଜନୈତିକ ସଂଗଠନର କଳ୍ପନା କରୁଥିଲେ । ବ୍ରିଟିଶ ଶ୍ରମିକ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଏ ମତ ସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇ ନ ଥିଲା।

ଇତିହାସରେ ବିରଳତମ କୃତିତ୍ୱ ହାସଲ କରିବାର ବାଟ ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ୟବାଦ ବତାଇ ଦେଇ ଅଛି । ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଦର୍ଶ ବିନା ରାଜନୈତିକ ଦର୍ଶନ ଓ ଶ୍ରେଣୀ ସମ୍ପର୍କରେ ଏହା ଗୋଟିଏ ବୈପ୍ଳବିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଅଟେ । ବ୍ରିଟିଶ୍ ସାମ୍ୟବାଦ ଅବଲମ୍ବନରେ ଯୋଜନା କଲାବେଳେ କୌଣସି ଅର୍ଥନୈତିକ ଅବସ୍ଥା ସଂଗଠିତ ହୋଇ ପାରିବ । ଏହି ଅବସ୍ଥାରେ ସର୍ବହରାର ଶୋଷଣ ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ ଏବଂ ନାଗରିକ, ଶ୍ରମିକ ଓ ମୂଳଧନର ମୌଳିକ ସ୍ୱାର୍ଥନିଚୟ ମାନ ସଂରକ୍ଷିତ ହୋଇପାରିବ।

ମାର୍କସଙ୍କ ମତବାଦରେ ଏକଛତ୍ର ଧନପତିତ୍ୱ ମୂଳକ ତତ୍ତ୍ୱ କମ୍ୟୁନିଜମର ପ୍ରତୀକ ଅଟେ । ଏହାରି ଫଳରେ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ସାମରିକ ଶିକ୍ଷାରେ ଶିକ୍ଷିତ କରାଯାଏ ଏବଂ ରାଷ୍ଟ୍ର ନାଗରିକମାନଙ୍କ ଉପରେ ଜୋର ଜବରଦସ୍ତି କରେ।

ସେ କହୁଥିଲେ ଯେ, ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ସାମରିକ ଶିକ୍ଷା ନ ଦେଲେ ଏବଂ ରାଷ୍ଟ୍ର ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ଜୋର ଜବରଦସ୍ତି କରି ନ ପାରିଲେ ସାମ୍ୟବାଦ ଗୋଟାଏ ସପ୍ନ କଥା ହୋଇ ରହିବ। "ଅର୍ଥନୈତିକ ଶକ୍ତି ଓ ସମ୍ବଳମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଆଇନ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ସ୍ତରରେ ସମାଜର ସମ୍ପତ୍ତିରେ ପରିଣତ କରାଯାଇ ପାରେନାହିଁ ଏବଂ ସାଧାରଣ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଯୋଜନା ଅନୁସାରେ ଶ୍ରମର ବଣ୍ଟନ କରାଯାଏ।"

ପ୍ରତିଯୋଗିତାର ବିଷୟ

ମାର୍କସୀୟ ସାମ୍ୟବାଦ ଓ ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ୟବାଦ ଭିତରେ ଏହିଠାରେହିଁ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ । ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ୟବାଦ କଦାପି ନୈତିକ ପ୍ରେରଣା ଦେଇନାହିଁ।

"ଧନୀ ଶ୍ରେଣୀ ଲୁଣ୍ଠନ ମଧ୍ୟରେ ଯାହା କିଛି ଧନ ସମ୍ପଦ ଜମା କରିଛନ୍ତି ତାହା ସେମାନେ ନିଜ ସ୍ୱାର୍ଥ ଛାଡ଼ି ଦେବେ କି? ... ସେହି ଶିକ୍ଷିତ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀମାନେ ଯେତେବେଳେ ରାଷ୍ଟ୍ର ପରିଚାଳନା କରିବେ ... ପଥରେ ଓ ସେମାନଙ୍କ ନିଜ ପଥରେ ତାହା ଦେଖାଇବେ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ମାର୍କ୍ସୀୟ ସମାଜବାଦର ନୈତିକ ବା ଆଦର୍ଶବାଦ-ମୂଳକ ଭିତ୍ତିରେ ଅନୁକୂଳିତ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ମାର୍କ୍ସଙ୍କ ଲେଖାମାନଙ୍କରେ ମାନବିକ ସ୍ୱରେ ଶୋଷଣ ବିରୋଧୀ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ୟବାଦ-ମାନେ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେଉଁସବୁ ଲେଖାରୁ ପ୍ରେରଣା ଲାଭ କରନ୍ତି, ସେସବୁ ଲେଖା ଦେଇଛନ୍ତି ସାର୍ ଟମାସ୍ ମୁର୍ କର୍ । ତଳେ ତାଙ୍କ ଲେଖାରୁ କେତେକାଂଶ ଉଦ୍ଧାର କରାଗଲା ।

......"ସରଳ ସ୍ୱରରେ ମୋର ସ୍ପଷ୍ଟ ମନୋଭାବକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଦେଲେ ମୁଁ ମୁକ୍ତକଣ୍ଠରେ ଘୋଷଣା କରିବି ଯେ, ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ସମ୍ପତ୍ତି ଥିବ, (ଏବଂ ଅର୍ଥ ଅନ୍ୟ ସବୁ ଜିନିଷର ମାପକାଠି ହୋଇଥିବାରୁ) ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ଜାତିକୁ ନ୍ୟାୟ ଭାବରେ ଶାନ୍ତିରେ ଶାସନ କରି ହେବ ବୋଲି ମୁଁ ଭାବିପାରୁ ନାହିଁ; ଦେଶ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱତଃ ଶାନ୍ତିରେ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । କାରଣ ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ ଜିନିଷସବୁ ସବୁଠାରୁ ନିକୃଷ୍ଟ ଲୋକଙ୍କ ହାତରେ ପଡ଼ିବ । ଦେଶ ଶାନ୍ତିରେ ଶାସିତ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ; କାରଣ ସବୁ ଯାକ ଜିନିଷ ଅଳ୍ପ କେତେ ଜଣଙ୍କ ହାତରେ ଏକାଠି ହୋଇଯିବ (ସେ ସବୁ ଲୋକେ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦରେ ସୁଖୀ ହୁଅନ୍ତି) । ବାକି ସମସ୍ତେ ଏକାବେଳକେ ଦରିଦ୍ର ହୋଇଯିବେ । ମୁଁ ଭାବୁଛି ଯେ ଧନ ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ଦୂର କରି ନ ଦେଲେ, ତେବେ ଜିନିଷ ଦ୍ରବ୍ୟ ନ୍ୟାୟ ବା ଯଥାର୍ଥରୂପେ ବଣ୍ଟାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ କିମ୍ବା ମନୁଷ୍ୟଙ୍କୁ ସୁଶୃଙ୍ଖଳରେ ଶାସନ କରି ହେବ ନାହିଁ । କାରଣ ଯେତେଦିନ ଯାଏଁ ତାକୁ (ଧନସମ୍ପତ୍ତି) ରହି ରଖାଯିବ, ଯେତେଦିନ ଯାଏ ମନୁଷ୍ୟ ସମାଜର ଅଧିକାଂଶ ଲୋକ ଉଦ୍‌ବେଗରେ କାଳ କାଟିବେ ।"

ମାର୍କ୍ସଙ୍କ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ଲେଖକମାନଙ୍କ ଲେଖାରେ ଉପରୋକ୍ତ ମତାମତ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଅଛି । ଘରୋଇ ସମ୍ପତ୍ତି ଧନ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଓ ଅନୁଷ୍ଠାନର ଶ୍ରେଣୀ ରହିବା ଦ୍ୱାରା ଧନ-ସମ୍ପତ୍ତି ଅନ୍ୟାୟ ଭାବରେ ବଣ୍ଟନ ଓ ବ୍ୟବହାର ହେବା ଦ୍ୱାରା, ଧନାଢ୍ୟମାନେ ଅଧିପତ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରିବା ଓ ଗରିବଙ୍କୁ ଶୋଷଣ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଏବଂ ଗୁପ୍ତ ଧନଲୋକମାନଙ୍କ ଚରିତ୍ରହୀନରୂପେ ରହିବା ଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ସବୁ ଦୁର୍ନୀତି ଦେଖାଦେଉଛି, ତାକୁ ଏହି ସବୁ ଲେଖାରେ ନିନ୍ଦା କରାଯାଇଛି ।

ଧର୍ମ ପ୍ରଭାବ

ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ୟବାଦୀ ଦଳର ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରଧାନତଃ ଧର୍ମନିଷ୍ଠା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ । ଏହା ସେମାନଙ୍କ ମାନସିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ସ୍ତରରେ କୌଣସି ଦୁର୍ବଳତାର ଲକ୍ଷଣ ବୋଲି ସେମାନେ ଆଦୌ ମନେ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ବ୍ରିଟିଶ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ଆନ୍ଦୋଳନର ସଂଗଠନ ପାଇଁ ଯେଉଁ ପ୍ରଣାଳୀ ଆବଶ୍ୟକ ତାକୁ ଅନେକମାନେ ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରୁ ଗ୍ରହଣ କରିଅଛନ୍ତି । ପ୍ରଥମାବସ୍ଥାରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ସାମ୍ୟବାଦୀମାନେ ଯେ କେବଳ ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ୟବାଦୀମାନଙ୍କ ଚିନ୍ତାଧାରା ଓ ଦିଶା ଉପରେ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରଭାବ ପକାଇ ଯାଇଅଛନ୍ତି—ତାହା ନୁହେଁ । ୧୮ଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଧର୍ମ-

"ଶାସନ ମୁକ୍ତ ହେବାପାଇଁ ଶାସନଶକ୍ତି ଯୋଗ୍ୟତମ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ ହେବା ଉଚିତ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ପୁନରୁଦ୍ଧାରମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଧର୍ମପ୍ରଚାର ସହର୍ଷେ ସେହି ସବୁ ପ୍ରଣାଳୀ ଅବଲମ୍ବନ ହୋଇଥିଲା, ସେ ସବୁରୁ ବୈପ୍ଳବିକ ସମାଜ; ରାଜନୈତିକ ସଂଘ, ଟ୍ରେଡ଼ ୟୁନିୟନ ଏବଂ ୧୯ଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ବିକଶିତ ହୋଇଥିବା ବନ୍ଧୁତ୍ୱ ସମ୍ପର୍କସମ୍ପନ୍ନ ସମାଜର ସଂଗଠନମାନଙ୍କର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଅଛି । "ଚାର୍ଟିଜମ୍" (Chartism)ର ପରିଚୟ ଦେଇଥିଲା । ୧୮୩୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଏ ଆନ୍ଦୋଳନ ସୃଷ୍ଟି ମୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ମେଥଡିଷ୍ଟ ଚର୍ଚ୍ଚର ବିପ୍ଳବବାଦ (Radical) ଓ ଗଣତନ୍ତ୍ରବାଦ (Democrat) ଙ୍କ ପ୍ରଚେଷ୍ଟାରେ ଏହା ଜାତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ରୂପେ ପୁଣି ସଂଗଠିତ ହୋଇଥିଲା ।

ସେହି ସମୟରେ 'ନାସନାଲ୍ ଚାର୍ଟର ଆସୋସିଏସନ୍' ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା । 'ମେଥଡ଼ିଷ୍ଟ' ସଂଗଠନରୁ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିବା 'ଶ୍ରେଣୀ' ସମ୍ପର୍କୀୟ ଧାରାକୁ ଭିତ୍ତି କରି ଏହା ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଚାର୍ଟିଷ୍ଟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଗୋଟିଏ 'ସାଧାରଣ କାଉନ୍ସିଲ' ଓ ଗୋଟିଏ କେନ୍ଦ୍ର କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ବାହକ ସମିତିର ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିବା ଲୋକ ଓ ସମର୍ଥକମାନେ 'ଶ୍ରେଣୀ' ମାନ ଗଠନ କଲେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶ୍ରେଣୀ (class)ରେ ଦଶ ଜଣ ସଭ୍ୟ ଥିଲେ । ଏହି ଶ୍ରେଣୀକୁ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହକ ସମିତି ଦ୍ୱାରା ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ନେତାମାନେ ତଦାରଖ କରୁଥିଲେ । ଏହି ପ୍ରକାର ଶ୍ରେଣୀ ସଂଗଠନ ଓ ନେତୃତ୍ୱର ମନୋଭାବ ଓ ଆଦର୍ଶ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟଙ୍କ ମନୋଭାବ ଓ ଆଦର୍ଶଠାରୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ।

ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଆଦର୍ଶ

ଏ କଥା ମଧ୍ୟ ସତ ଯେ, ବ୍ରିଟିଶ ଶ୍ରମିକ ଆନ୍ଦୋଳନ ଦ୍ୱାରା ଟ୍ରେଡ୍ ୟୁନିୟନ ଓ ରାଜନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ଧର୍ମ ପ୍ରଚାରକମାନଙ୍କଠାରୁ ନେତୃତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଯେତେବେଳେ ଶିକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ମେଥଡ଼ିଷ୍ଟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଚର୍ଚ୍ଚମାନେ ବେତନଭୋଗୀ ଧର୍ମପ୍ରଚାରକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କର ଅଧିକାଂଶ କାର୍ଯ୍ୟ କରାଉଥିବେ ତାହା ନୁହେଁ; କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ କରାଇ ନେଉଥିଲେ । ଏହି ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବକମାନେ ସାଧାରଣ ପ୍ରଚାରକ Lay preachers, ରୂପେ ଘରେ ଘରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ, ଚର୍ଚ୍ଚରେ ଅଫିସର ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ଏବଂ 'ସଣ୍ଡେ ସ୍କୁଲ୍' ମାନଙ୍କରେ ଶିକ୍ଷକ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ।

'ମେଥଡ଼ିଜମ୍' ଓ [illegible] ଚର୍ଚ୍ଚମାନଙ୍କର ମତ ହେଉଛି ଲୋକମାନଙ୍କ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରତି ଆନୁଗତ୍ୟ କରିବା ଓ ଗଣତନ୍ତ୍ର ପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କ ସଂସ୍କୃତି ଜାଗ୍ରତ କରିବା । ଏସବୁ ଚର୍ଚ୍ଚ (ଗୀର୍ଜା)ର ସାଧାରଣ ପ୍ରଚାରକମାନେ ବନ୍ଧୁତ୍ୱ ସମ୍ପର୍କ ସମ୍ପନ୍ନ ସମିତି; ଟ୍ରେଡ୍ ୟୁନିୟନ ଓ ରାଜନୈତିକ ସଙ୍ଘମାନଙ୍କରେ ନେତୃତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ୧୯ଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରଥମ ୬୦ ବର୍ଷ ଭିତରେ ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ୟବାଦ ସମିତିମାନ ସ୍ଥାପିତ ହେବା ଆଗରୁ ଏହି ସାଧାରଣ ପ୍ରଚାରକ (Laymen) ମାନେ ସାମ୍ୟବାଦର ନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଚାର କରୁଥିଲେ ।

ବ୍ରିଟିଶ ଶ୍ରମିକ ଆନ୍ଦୋଳନ ଗଠିତ ହେବାରେ ଉପରୋକ୍ତ ପ୍ରକାରର ଚିନ୍ତାଧାରା ରହିଛି, କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ । ରାଜନୈତିକ ଆନ୍ଦୋଳନରୁ "[illegible]" "ଲେବର ଚର୍ଚ୍ଚ" ଆନ୍ଦୋଳନ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ଏବଂ ସ୍ୱାଧୀନ ଶ୍ରମିକ ଦଳ ମଧ୍ୟ ଗଠିତ ହେଲା ।

"ବାପ ମା ଉଚ୍ଚସ୍ଥାନର ସୁଖରେ ସନ୍ତାନମାନଙ୍କୁ ଅଧିକାର ମୂଲ୍ୟ ବନ୍ଦ ଦେଇ ସମ୍ପଦ ଦେଇ ନ ପାରନ୍ତି ବା ଦେଉଛନ୍ତି ଜଗତ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଅସଲକଥା ଏହି ଯେ ଜଡ଼ବାଦ ଦର୍ଶନ ମୂଳକ ଅର୍ଥନୈତିକ ତତ୍ତ୍ୱ, ବୈପ୍ଳବିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଓ ଲକ୍ଷ୍ୟ ସମ୍ବଳିତ ଗୋଟିଏ ରାଜନୈତିକ ସଂଗଠନ ରୂପେ ମାର୍କସ୍‌ବାଦର ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ୟବାଦ ସହିତ କୌଣସି ସମ୍ବନ୍ଧ ନାହିଁ ।

ସଂସ୍କାରମୂଳକ ସାମ୍ୟବାଦକୁ ଚର୍ଚ୍ଚିଲ କହୁଥିଲେ ଯେ ଏହା ଲିବରାଲିଜମର ବାମପକ୍ଷର ଛାୟା ଅଟେ । ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ୟବାଦକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ଯଦି ସଂସ୍କାରମୂଳକ ସାମ୍ୟବାଦ କଥା କୁହାଯାଇଥାଏ, ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ୟବାଦ କେତେକ ନୈତିକ ପ୍ରେରଣା ଓ ଆଦର୍ଶକୁ ନେଇ ଗୋଟିଏ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ସଂଗଠନରୂପେ ମୂର୍ତ୍ତିମନ୍ତ ହୋଇଅଛି । ଉକ୍ତ ସାମ୍ୟବାଦ ମାର୍କସ୍‌ବାଦର ପରମ ବିରୋଧୀ ।

"ଆଶ୍ରମବାସୀ (ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ) ଅଳଙ୍କାରଦ୍ୱାରା ଭୂଷିତ ହେବାର ଦରକାର ନାହିଁ । ଓଠରେ ବା [illegible] ଲଗାନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଗୁଣ ଓ ସେବା ଦ୍ୱାରା ସୁନ୍ଦର ହୁଅନ୍ତୁ । କାହିଁକି [illegible] ଆପଣମାନେ ମୋହିତ କରିପାରିବେ ।"

× × × × × ×

"ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ନ ଦେଲେ [illegible] ଦେବା ହେବ । ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ପୁରୁଷଙ୍କ ସହଧର୍ମିଣୀ । ଉଭୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ତାରତମ୍ୟ ନାହିଁ । ପୁରୁଷର [illegible] ସେ ଭୂମିକା ହୋଇ ପାରିବ ।"

—ଗାନ୍ଧିଜୀ

କୃଷିର ଉନ୍ନତିବିଧାନ

ଆର୍. ଏଚ୍. ଶିଘଲକର

ସବୁ ଦେଶରେ କୃଷି ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ଶିଳ୍ପରୂପେ ସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇଥାଏ, କାରଣ ଏହି ବ୍ୟବସାୟ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅଧିକାଂଶ ଖାଦ୍ୟ ଏବଂ ଅନେକ କଳକାରଖାନା ପାଇଁ କଞ୍ଚା ମାଲ ଯୋଗାଇଥାଏ। କୃଷି ପୃଥିବୀର ପ୍ରାଚୀନତମ ବ୍ୟବସାୟ। ଏବେ ମଧ୍ୟ ଏହା ସର୍ବପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ। ପୃଥିବୀର ଜନସଂଖ୍ୟାରୁ ଦୁଇ ଭାଗ ଲୋକ କୃଷି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରନ୍ତି। ଏଥିରୁ ସହଜରେ ଜଣାଯିବ କୃଷିର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ କେତେ। ଏହିରୂପେ ଦେଶର ଜାତୀୟ ଅର୍ଥନୀତିରେ କୃଷିର ସ୍ଥାନ ଖୁବ୍ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ। ଭାରତରେ ଏହା ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ। କାରଣ ଭାରତର ଶତକଡ଼ା ଅଶୀ ଜଣ ଲୋକଙ୍କର ଏହା ପ୍ରଧାନ ବୃତ୍ତି। ଏହି କାରଣରୁ କୃଷି ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ ଅର୍ଥନୀତିରେ ମେରୁଦଣ୍ଡରୂପେ ବିବେଚିତ। ତେଣୁ (କ) କୃଷି କାହାକୁ କୁହାଯାଏ, କୃଷିର ଉନ୍ନତିବିଧାନ କହିଲେ କଣ ବୁଝାଯାଏ, (ଖ) ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତରେ ଦେଶର ଖାଦ୍ୟ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏବଂ ଜମିର ଉତ୍ପାଦିକା ଶକ୍ତି ବଢ଼ାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କୃଷିର ଉନ୍ନତିର କି କି ସମ୍ଭାବନା ଅଛି—ତାହା ମୁଖ୍ୟତଃ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଏ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖା ହୋଇଅଛି।

କୃଷି ଏବଂ ତହିଁର ଉନ୍ନତି

କୃଷି ଗୋଟିଏ ବିଜ୍ଞାନ ଓ କଳା ବୋଲି ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଅଛନ୍ତି। କୃଷି କହିଲେ ଜମି ଚାଷ କରିବା, ତହିଁରେ ଫସଲ ଉତ୍ପନ୍ନ କରିବା ଓ ପଶୁ ରଖି ଥୋଇ କାରବାର କରିବା ବୋଲି କୁହାଯାଏ। ଅଧ୍ୟୟନର ଅଭିଜ୍ଞତା ଓ ଜ୍ଞାନ ଫଳରେ ଯେଉଁସବୁ ନିୟମ ଓ ସୂତ୍ର ଉଦ୍ଭୂତ ହୋଇଅଛି ସେହି ନିୟମ ଓ ସୂତ୍ରକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରି ଜମିକୁ ଚାଷ କରିବାରେ ଯେଉଁ କଳା ନିହିତ ଥାଏ ସେହି କଳାକୁ ଶିଳ୍ପ ଓ ଶିଳ୍ପକଳା ବୋଲି କୁହାଯାଏ। ଅଧ୍ୟୟନର ଅଭିଜ୍ଞତା ଫଳରେ ମନୁଷ୍ୟ ସବୁଠାରୁ କମ୍ ଉଦ୍ୟମ କରି ସବୁଠାରୁ ବେଶି ଫଳ ଲାଭ କରେ। ଅଧିକନ୍ତୁ ମଧ୍ୟ ଜମିର ଉତ୍ପାଦିକା ଶକ୍ତି କ୍ଷୟ ହୁଏ ନାହିଁ। କୃଷି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ମୂଳକ ବ୍ୟବସାୟ ସଙ୍ଗେ ସମାନ ନୁହେଁ। ମନୁଷ୍ୟ ଓ ପ୍ରକୃତିର ସହଯୋଗିତାରେ ଏ ଶିଳ୍ପର ବିକାଶ ହୁଏ। ମନୁଷ୍ୟର ଉଦ୍ୟମ ଓ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପକୁ ପ୍ରକୃତି ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରେ। ଏଣୁ କୃଷିର ଉନ୍ନତି କାର୍ଯ୍ୟକାରଣ ଓ ଉପାଦାନ ଉପରେ ସୁସମ୍ବନ୍ଧ ସମନ୍ୱୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ସବୁକୁ ଠିକ୍ ଭାବରେ ପ୍ରୟୋଗ କଲେ କୃଷି ସାଫଲ୍ୟମଣ୍ଡିତ ହୁଏ। ତେଣୁ ସେସବୁର ସୁପରୀକ୍ଷିତ ବିନ୍ୟାସ ଉପରେ ସାଫଲ୍ୟର ପରିମାଣ ନିର୍ଭର କରେ।

"ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ଯଦି ଅର୍ଦ୍ଧାଙ୍ଗିନୀ ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନ ଲୋକେ, ତାହାହେଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ଅଳି ଆସ୍ଥା ଥାଏ ସେଇ ନୁ ପଡ଼ନ୍ତା ନାହିଁ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

କୃଷି ଉତ୍ପାଦନର କମ୍ପାଦନ କାରଣକୁ ଦୁଇ ଶ୍ରେଣୀରେ ଭାଗ କରାଯାଇ ପାରେ । ଯଥା –(କ) ମାନବିକ କାରଣ ଏବଂ (ଖ) ପ୍ରାକୃତିକ କାରଣ । ହେତୁ କୌଣସି ସ୍ଥାନ ବା ଦେଶର କୃଷିର ଉନ୍ନତି କରିବାକୁ ହେଲେ ମନୁଷ୍ୟକୁ ପ୍ରାକୃତିକ ଅବସ୍ଥାପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟିଦେଇ କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଉଦ୍ୟମ କରିବାକୁ ହେବ । ଦରକାର ହେଲେ ପ୍ରାକୃତିକ ଅବସ୍ଥାରେ ଉନ୍ନତି ଘଟାଇବାକୁ ହେବ ଏବଂ ଏଥି କାର୍ଯ୍ୟ ପଥରେ ଯାହା କିଛି ଅସୁବିଧା ଥିବ ତାହା ଦୂର କରିବାକୁ ହେବ । କୌଣସି ସ୍ଥାନର ମୃତ୍ତିକା ଓ ଜଳବାୟୁ ସେଠାରେ ଅଳ୍ପ ଧାନର ନଶ୍ୱର ବା ଅପରିବର୍ତ୍ତନୀୟ ରହିଥିବାରୁ ସେଠାରେ କେତେ ଉନ୍ନତ ଧରଣର କୃଷିପ୍ରଣାଳୀର ଉଦ୍ଭବ ହୋଇଅଛି । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଦେଶ ଓ ପ୍ରଣାଳୀର ବଜାରରେ ସ୍ଥାନ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିଅଛି । ଦେଶରେ ପ୍ରାକୃତିକ ଅବସ୍ଥା ଅନୁସାରେ ଫସଲ ଉତ୍ପନ୍ନ କରିବାପାଇଁ ସେ ଦେଶର କୃଷକ ନିଜ ନିଜ ବୁଦ୍ଧି, ଶିଳ୍ପ ଓ କଳକାରଖାନା ସାହାଯ୍ୟରେ ମନୁଷ୍ୟ ଭୂମି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ପଦର ବ୍ୟବହାର କରେ । ଏଣୁ ସଂକ୍ଷେପରେ ଦେଶର କୃଷିସଂସ୍କାର କିନ୍ତୁ କୁହାଯାଏ ସମସ୍ତ ଜନିଷ୍ଟ ପ୍ରାକୃତିକ ଶକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ସୁସମ୍ବନ୍ଧ କରିବାରେ, ଅପୂରଣ ପୂରଣ କରିବାରେ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ପ୍ରତିକୂଳ ଅବସ୍ଥାକୁ ବଦଳାଇବାରେ ଏବଂ ଫଳପ୍ରଦ ଭାବରେ ପ୍ରକୃତିର ପ୍ରତିକୂଳ ଶକ୍ତିମାନଙ୍କ ଉନ୍ନତିର ଲାଭଲାଭ କରିବାରେ ଯେଉଁ ଉଦ୍ୟମ କରାଯାଏ ଏବଂ ଯେଉଁ ମୂଳଧନ ବା ପୁଞ୍ଜି ଖର୍ଚ୍ଚ ହୁଏ ତଦ୍ୱାରା ଅନେକାଂଶରେ ଉତ୍ପାଦନ ନିପୁଣତା ମପା ଯାଇଥାଏ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ କୃଷିର ବ୍ୟବସ୍ଥା

ଭାରତୀୟ ନାନାପ୍ରକାରର ଜଳବାୟୁ ଓ ମୃତ୍ତିକାର ସମାବେଶ ଘଟିଅଛି । ଭାରତର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଞ୍ଚଳରେ ଯେ କେବଳ ବିଭିନ୍ନତା ରହିଅଛି, ତାହା ନୁହେଁ; ବରଂ ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରେ କୃଷକମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଶକ୍ତି ଭିତରେ ବିଭିନ୍ନତା ରହିଅଛି । କୃଷକର ଜୀବନ ଯାତ୍ରା ପ୍ରଣାଳୀ ଓ ଶ୍ରେଣୀ, କୃଷିର ଉପାୟ ଓ ପ୍ରଣାଳୀ, ଫସଲ ଓ ଧାନ, ସର୍ବୋପରି ସୁବିଧା ଓ ଅସୁବିଧା ଥିବାସତ୍ତ୍ୱେ ଦେଶର ସର୍ବାଙ୍ଗୀଣ ଏକପ୍ରକାର ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ରହିଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରତରେ କୃଷି ଲାଭଜନକ ହେଉ ନାହିଁ । ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶର ଗୋଟିଏ ଗ୍ରାମରେ ୧୬୬ ଟି ପରିବାରର ଅର୍ଥନୈତିକ ସମୀକ୍ଷା । ସମ୍ପର୍କରେ ୧୯୫୪-୫୫ ମସିହାରେ ପ୍ରକାର ଅନୁସନ୍ଧାନ ହୋଇଥିଲା । ଏଥିରୁ ଦେଖାଗଲା ଯେ, ଗାଁ କୃଷିର ମୁଣ୍ଡପିଛା ଆୟ ୫୪୪।୮୬ । ପ୍ରକାରାନ୍ତରେ ୧୯୫୭-୫୮ ମସିହାରେ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶର ଆଉ ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ୧୩୫ଟି ପରିବାରର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରାଯାଇଥିଲେ । ସେତେବେଳେ କୃଷକମାନଙ୍କର ମୁଣ୍ଡପିଛା ଆୟ ୫୮୫୯ ହୋଇଥିବାର ଦେଖାଗଲା । ଏସବୁ ହିସାବରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଜଣାପଡ଼ୁଅଛି ଭାରତୀୟ କୃଷକ ଏତେ ଅଳ୍ପ ଆୟ କରେ ଯେ ସେଥିରେ ସେ ତାହାର ଖାଦ୍ୟ ଓ ଲୁଗାପଟା ବାବଦ ଖର୍ଚ୍ଚ ଚଳାଇବାକୁ ଏକାନ୍ତ ଅସମର୍ଥ । ଏ ଉତ୍ପାଦନ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ବଳାଯାଇ ହୁଏ ଯେ କୃଷିକୁ ଜୀବନଯାତ୍ରା ପ୍ରଣାଳୀର ଗୋଟିଏ ଅବଲମ୍ବନ ରୂପେ ଭାରତୀୟମାନେ ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ଲାଭଜନକ ବ୍ୟବସାୟରୂପେ ଗ୍ରହଣ

"ଯେଉଁ ପରିମାଣରେ ଭାରତ ପୋଷଣ କରିବେ, ସେହି ପରିମାଣରେ ଆମ ... ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ... ଏହା ପ୍ରକୃତ ଉନ୍ନତ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବେ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

କରି କହନ୍ତି । "ଭାରତୀୟ ଅର୍ଥନୈତିକ ଜୀବନରେ ଏ [illegible] ରହିଅଛି" ଏହି ବିଷୟମାନଙ୍କରେ ଭାରତର ଡ. କେ. ଆର. ଭି. ରାଓ ତାଙ୍କର ଗ୍ରନ୍ଥରେ କହିଅଛନ୍ତି—"କେବଳ ଗୋଟିଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗୋଟିଏ ମୂଲିଆଙ୍କୁ ଖୋଜି କରିବା କଥା କେହି ଭାବନ୍ତି ନାହିଁ । କମ୍ପା ନଗଦ ଟଙ୍କା ବା ଧାନ ଟଙ୍କା ନ ଥାଇ କେହି ସତ ଖୋଜି କରିବା କଥା ଭାବନ୍ତି ନାହିଁ; କାରଣ ଟଙ୍କା କେବଳ ମିଳା [illegible] (ଜଗା) କରାଯିବ । ପୂରା ଗୋଟିଏ ବଳଦ ଜମ ନ ଥାଇ କେହି ପୁରାସମୟ ପାଇଁ ମୂଲଲଟିଏ ରଖିବା କଥା ଭାବନ୍ତି ନାହିଁ । ଅଥବା ଯଦି ଜଣେ [illegible] ବର୍ଷ ଷଷ୍ଠଗ୍ରସ୍ତ ହୁଏ, ତେବେ ସେ ବ୍ୟବସାୟ କରିବା କଥା ଭାବନ୍ତି ନାହିଁ । ଏ ସବୁ କଥା ଭାବନ୍ତି [illegible] କୌଣସିଟି କରେ । ଠିକ କୁହେ; କନ୍ତୁ [illegible] ସମସ୍ତ ଏକ କଥା କରନ୍ତି । ଜମି ଖଣ୍ଡିକ [illegible]; ସୁମି ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ବ; ପ୍ରତି ଖଣ୍ଡ ଜମିରେ କାମ କରିବାକୁ ହଳେ ବଳଦଙ୍କ ପାଇଁ କାମ ନାହିଁ । [illegible] କରିବାକୁ ବା ଜମିର ଉନ୍ନତ କରିବାକୁ [illegible] ପଇସା ନାହିଁ; କାମ ଜୋଇବାକୁ ସେ କରଜ କରେ । ଅତ ବଡ଼ ଦରରେ ତାକୁ ସୁଧ ଦେବାକୁ ପଡ଼େ । ସେ ଷଦ୍ରସ୍ତ [illegible], ତଥାପି ସେ ସୁଧ ଛାଡ଼ି ପାରେ ନାହିଁ; କାରଣ ସେ ଛଡ଼ା [illegible] ପାଇଁ ଆଉ କିଛି କାମ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ ସେ କାମ କରି ଖେଳିବା ରହେ ଏବଂ ଦେଶର ଅବାଦାର [illegible] ମୂଳ୍ୟ କରଣ କରେ ।"

ବର୍ତ୍ତମାନ ଖାଦ୍ୟ, ଲୁଗା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦଣ୍ଡ [illegible] ଚଢ଼ିଅଛି । ଏଥିର ଫେଷ୍ଟାର କଣାଯିବ କୃଷକମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକୁଶଳତା କମିଯାଇଅଛି; ଫଳରେ ଦେଶରେ କମ ଫସଲ ଉତ୍ପାଦନ ହେଉଅଛି କେବଳ [illegible] କୁହେ; ସରକାରେ ହାତର ସମସ୍ତ ଓ ଜଳଶକ୍ତି ଏବଂ ସାର ଖାଦ୍ୟ ଓ ଭଲ ମାନ ଉପଯୁକ୍ତ ପରିମାଣରେ ମିଳୁନାହିଁ । ଏଥିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଜଣା ପଡୁଅଛି ଯେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଦେଶରେ କୃଷି ଫସଲର ଉତ୍ପାଦନର ଆବଶ୍ୟକ ହେଉ ଓ [illegible] ନରେ [illegible] ଅଛନ୍ତି । ପ୍ରତିବେଦନ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶରେ କୃଷିଶୋଳୀ, କୃଷି ଫଟେଜ ଓ କୃଷି [illegible] ସମ୍ପର୍କରେ [illegible] ସମସ୍ୟାର ଅନୁଆଲୋଚନା କରିଥିଲେ । ସେଥିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଜଣା ପଡୁଅଛି ଯେ ଦେଶରେ କୃଷିର [illegible] ଅବସ୍ଥା [illegible] ହେଉଅଛି ଏବଂ [illegible] ଦେଶ କୃଷକ [illegible] ରେ ନୈପୁଣ୍ୟର [illegible] ଓ କୃଷି [illegible] ଉତ୍ପାଦନର ମାନ [illegible] ଥିଲା ବୋଲି ବୋଧ ହେଉଅଛି । [illegible] ଅଞ୍ଚଳରେ [illegible] ଅବସ୍ଥାମାନ [illegible] କୃଷକଙ୍କର ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନଯାପନ [illegible] ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲେ । ସେଥିରୁ [illegible] ହୋଇଅଛି ଯେ, [illegible] କୃଷିସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଅର୍ଥନୈତିକ ସଂଗଠନ [illegible] ହୋଇଥିବାରୁ ଏବଂ ସରକାରୀ (ବା ରାଷ୍ଟ୍ର) [illegible] କୌଣସି [illegible] ଗ୍ରହଣ କରୁ ନ ଥିବାରୁ ।

ଭୂମି, ଶ୍ରମ ଓ ମୂଳଧନ ଏ ତିନୋଟି ହେଉଛି ଉତ୍ପାଦନର ଉପାୟ । ଉତ୍ପାଦକମାନେ ନିଜେ କେତେ କ ଜଟିଳ ସମସ୍ୟା ସୃଷ୍ଟି କରଅଛନ୍ତି । ଉକ୍ତ ସମସ୍ୟା

"ଗାଁ ବରବାଦ ନୈତିକ ଓ ଦୈହିକ ଅବନତିର ପ୍ରସଙ୍ଗ ।"

—ଗାନ୍ଧିଜୀ

ସର୍ବସ୍ୱ ଶାସନ ବା ସର୍ବସ୍ୱ ଦସ୍ତାବଜ ଦ୍ୱାରା ଜଳାପ୍ରାପ୍ତରେ ସମାଧାନ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ଜମିର ଆକାର, ଜମିର ବଣ୍ଟନ ନୀତି, ମାଲିକସ୍ୱତ୍ୱ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ଅଧିକାର, ଜମିର ଗୁଣ ବର୍ଗ ପ୍ରକୃତି ଭେଦରେଖା ଜଣାଶୁଣା ଜମିସଂକ୍ରାନ୍ତ ସମସ୍ୟା ରହିଅଛି । ଏସବୁ ଛଡ଼ା ଆଉ ଗୋଟିଏ ସମସ୍ୟା ଅଛି । ତାହା ହେଉଛି ଜମିର ଉର୍ବରତା ରକ୍ଷା କରିବା ସମସ୍ୟା । ଏହାର ସମାଧାନ ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ଓ ମୂଲ୍ୟବାନ । କୃଷି ଜମି ଗୋଟିଏ ଜାତିର ସମ୍ପଦ ଓ ସର୍ବସ୍ୱ ସମ୍ପତ୍ତି ବୋଲି ବିବେଚିତ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ସେହି ଜମିର ଉର୍ବରତା ବା ଉତ୍ପାଦିକା ଶକ୍ତି ନଷ୍ଟ ହୁଏ ବା ନଷ୍ଟ କରିଦିଆଯାଏ, ତେବେ ତାହାର ମୂଲ୍ୟ ରହେ ନାହିଁ । ଜମିରୁ ବାରମ୍ବାର ଫସଲ ଉଠୁଥିଲେ ଜମିରୁ ସାରାଂଶ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ । ଫସଲ ଉଠିସାରିବା ପରେ ଜମିରେ ସାର ଉପଯୁକ୍ତ ପରିମାଣରେ ଉପଯୁକ୍ତ ଖତ ଦିଆ ନ ଯାଏ ତେବେ ଜମିର ଉତ୍ପାଦିକା ଶକ୍ତି କମିଯାଏ । ଭାରତରେ ଠିକ୍ ଏହା ଘଟିଅଛି । ଏବେ ମଧ୍ୟ ଭାରତର ସବୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏହା ଘଟୁଅଛି । ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶରେ କେତେକ ଗ୍ରାମ ଜମି ଓ ଶାରଦ ଜମିରେ ଖତ କେତେ ବର୍ଷ ଧରି ଏପରିକି ଶହେ ବର୍ଷ ଧରି ମୋଟେ ଖତ ଦିଆଯାଇ ନାହିଁ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳର ଜମିର ଅବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ଏହିପରି । ତେବେ କେତେକ ଜମିରେ ବର୍ଷକୁ କେତେ ଗାଡ଼ି ଖତ ପଡ଼ୁଥାଏ । ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶରେ ଖତ ତିଆରି କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ବଳ ରହିଅଛି । ସେ ସମ୍ବଳକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଖତରେ ପରିଣତ କରିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଣାଳୀ ଅବଲମ୍ବନ ହୋଇଅଛି । ଏହି ଅନୁସାରେ ହିସାବ କରାଯାଇଅଛି ଯେ ଭାରତବର୍ଷରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ଖୋଳର, ଜନ ସଂଖ୍ୟା ସଙ୍ଗେ ଗୋମୂତ୍ର ଏବଂ ମନୁଷ୍ୟର ମଳମୂତ୍ରକୁ ଦଶଭାଗରୁ ଭାଗ କରାଗଲେ ଆମେ ଏକର ପିଛା ଧାନଜମିପାଇଁ ୨୦.. ପାଉଣ୍ଡ ନାଇଟ୍ରୋଜେନ ପାଇ ପାରିବୁଁ । ଜାଳେଣି କାଠ ଅଭାବରେ ଆମ ଦେଶରେ ଗୋବର ଜାଳେଣିରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଅଛି । ଜାଳେଣି କାଠ ଯୋଗର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇ ଜାଳ ଯୋଗାଡ଼ ଦିଆ ନ ଯାଉଥିବାରୁ ଗୋବର ଜଳା ବନ୍ଦ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । ଗୋମୂତ୍ର, ମନୁଷ୍ୟର ମଳମୂତ୍ର ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଉଅଛି ଏବଂ ପାଇଁ ମଇଳାକୁ ଠିକ୍ ଭାବରେ ଓ ବୈଜ୍ଞାନିକ ସ୍ତରରେ ପାଳନା ପାଉନାହିଁ । ଆଗରୁ କୁହାଯାଇଅଛି ଯେ, କୃଷି ଜମିର ଉର୍ବରତା ହେଉଛି ଦେଶର ପ୍ରକୃତ ସମ୍ପଦ; ତେଣୁ ଉର୍ବରତା ରକ୍ଷା କରିବା କାର୍ଯ୍ୟ ଦାୟିତ୍ୱ ଜନସାଧାରଣ ଓ ସରକାର ଉଭୟଙ୍କର । ଜମିରେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ସାର ଅଭାବ, ପୁଣି ଗଛକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ପରିମାଣରେ ପୁଷ୍ଟିସାର ଦିଆଯାଉ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଭାରତରେ ଅତି ଅଳ୍ପ ପରିମାଣରେ ଫସଲ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଉଅଛି ବୋଲି ନିଃସନ୍ଦେହରୂପେ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଅଛି । ତେଣୁ ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଜମିର ଉର୍ବରତା ରକ୍ଷା କରିବା ଅତି ଜରୁରୀ ହୋଇପଡ଼ିଅଛି । ଏକର ପିଛା ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧି କରିବାର ବାଟ ହେଉଛି ଏହି ସର୍ବାଧିକ ପରିମାଣରେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ସାର ତିଆରି କରିବା ନିମନ୍ତେ ସମସ୍ତ ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ବଳର ସଦ୍‌ବ୍ୟବହାର କରିବା

> "ଖାଦି ଜାତୀୟ ଓ ଆତ୍ମ-ନିର୍ଭରତାର ପ୍ରତୀକ । ଦେଶ ଯେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଚାହେଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ହେବେ ସାମାନ୍ୟ ଖଦଡ ଦ୍ୱାରା ହେଉ । ଗ୍ରାମ ଓ ସହର ସ୍ତରରେ ଅନୁସନ୍ଧିତ ଓ ସର୍ବୋଦୟ ନିଷ୍ଠିତ ହେବା ଉଚିତ ।"
>
> —ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ହେବ । ସେଥିରେ ଯଦି କାମ ନ ହେଲା ତାହାହେଲେ ତା ଆଗକୁ କୃତ୍ରିମ ଖାଦ୍ୟ ଦେବାକୁ ହେବ । ଆମ ଦେଶରେ ପ୍ରଚୁର ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ପଦ ରହିଅଛି । ସେଗୁଡ଼ିକୁ ବିକଶିତ କରିବାର ସମ୍ଭାବନା ମଧ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଲୋକଙ୍କୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇ ଓ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଇ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୁଦ୍ଧ ଯେଉଁ ଅଗ୍ରଗତି କରି ଯାଇଅଛି ତାହା ଆଦୌ ଆଶାପ୍ରଦ ନୁହେଁ ।

ଏହାଛଡ଼ା ଜନସାଧାରଣ ଅବସ୍ଥା ଉନ୍ନତ କରିବା ଗୋଟିଏ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କଥା । ଧନ ଉତ୍ପାଦନରେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଛି ସର୍ବପ୍ରଧାନ ମେସିନ୍ ବା କଳ । ଯେଉଁ ଜନସ୍ତ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ଶରୀର, ବୁଦ୍ଧି ଓ ଚରିତ୍ରକୁ ଉନ୍ନତ କରେ ସେହି ଜନସ୍ତ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ଅର୍ଥନୈତିକ ଶକ୍ତି ଓ ନୈପୁଣ୍ୟକୁ ଉନ୍ନତ କରେ । ଅର୍ଥନୈତିକ ନୈପୁଣ୍ୟ ଓ କୃଷି ସମ୍ପଦ ଉତ୍ପାଦନ ରକ୍ଷା କରିବାରେ ସାଧାରଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଶିକ୍ଷାର ଗୁରୁତ୍ୱ ଯଥେଷ୍ଟ ବେଶି—ଏ କଥା କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ମାର୍ଶାଲ କହିଅଛନ୍ତି—"ଜଗତର ପ୍ରକୃତି ଉତ୍ପାଦନର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅବଦାନକୁ ବ୍ୟର୍ଥ କରିଦିଏ । ମନୁଷ୍ୟ ଯଦି ତାର ଶକ୍ତି, ବୁଦ୍ଧି ଓ ଜ୍ଞାନକୁ ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନଭାବରେ ପ୍ରୟୋଗ କରେ ତାହାହେଲେ ଅନତିକ୍ରମଣୀୟ ଅନ୍ତରାୟମାନ ଅଳ୍ପବେଳେ ଦୂର ହୋଇଯିବ ।"

ଆଜି ଭାରତରେ କୃଷିର ଅବସ୍ଥା କଣ ? ବର୍ଷର କେବଳ କେତୋଟି ମାସରେ କୃଷିକାମ କରାଯାଏ । ବେଶୀ ହସ୍ତଶିଳ୍ପ ଓ କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ଲୁପ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଅଛି । ତେଣୁ କୃଷକ ବର୍ଷର ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ଆଂଶିକ ଭାବେ ପ୍ରକୃତରେ ଆଳସ୍ୟରେ କଟାଇବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛି । ଫଳରେ ସେମାନେ ଦରିଦ୍ର ହୋଇ ପଡ଼ୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ କୃଷିକାମ ପାଇଁ ଟଙ୍କା ପଇସା ସେମାନଙ୍କୁ ମିଳୁନାହିଁ । କୃଷକମାନଙ୍କର କର୍ମକୁଶଳତା ମଧ୍ୟ କମିଯାଉଅଛି । ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନଧାରଣ ପ୍ରଣାଳୀ ମଧ୍ୟ ନିମ୍ନସ୍ତରକୁ ଆସିଯାଉଅଛି । ଗ୍ରାମମାନଙ୍କରେ କୃଷକମାନେ ଜୁଲାଇ ମାସର ମଧ୍ୟଭାଗରୁ ନଭେମ୍ବର ମାସ ମଧ୍ୟଭାଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୂରା କାମ ପାଆନ୍ତି; କେତେକ ଲୋକ ବହୁତ ବେଶି କାମ ପାଆନ୍ତି । ଏହି ସମୟରେ ବାଳକ ମଲିଆମାନେ କାମରେ ଲାଗିଯାନ୍ତି । ବାକି ଆଠ ମାସରେ ମୂଲିଆମାନେ ପୂରା କାମ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ଏହି ସମୟରେ ଶହକେ ୧୮ ଜଣରୁ ୭୨ ଜଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲୋକ ବେକାର ହୋଇ ବସନ୍ତି । ସେହିପରି ବଳଦ ଓ ମଇଁଷିମାନେ ମଧ୍ୟ ବେକାର ହୋଇ ରହନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ଭରଣପୋଷଣଖର୍ଚ୍ଚ ପୂର୍ବପରି ଲାଗିଥାଏ । ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶର ଗୋଟିଏ ତହସିଲରେ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ ପ୍ରବନ୍ଧକାର ଦେଖିଅଛନ୍ତି ଯେ, ହଳେ ବଳଦଙ୍କ ସକାଶେ ୧୨୦ ଦିନରୁ ବେଶୀ ଦିନ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ କାମ ନ ଥାଏ—ସ୍ୱଭାବତଃ ପ୍ରକୃତରେ ୧୫୭ ଦିନ ପାଇଁ ରହିଲେ । ଏଣୁ ଆଠ ମାସ ମଧ୍ୟରେ କାମ ସାରିବାପାଇଁ ଅନ୍ତତଃ ଚାଷୀ ହଳେ ବଳଦ ପୋଷିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୁଏ । ଏହା ଫଳରେ ଗୃହ କାମପାଇଁ ବଳଦ ପୋଷିବାରେ ବହୁତ ଖର୍ଚ୍ଚ ପଡ଼େ । ଏଣୁ ଆମେ ହୃଦ୍‌ଗଣ୍ଡା, ମଠିଆ ଓ ଗରହେପାଜହରେ ଥିବା ବଳଦଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ

"ଯେଉଁ ଯୁବକ ଯଥେଷ୍ଟ ଯୌତୁକ ପାଇଲେ ବିବାହ ହେବାକୁ ମଙ୍ଗେ, ସେ ତା ବିଦ୍ୟାବୁଦ୍ଧିକୁ ଉପାଧିକୁ କଳଙ୍କିତ କରେ ।"

—ଗାନ୍ଧିଜୀ

ଚାହିଁ । ଏଭଳି କଳଚଳିଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ନୈପୁଣ୍ୟର ସହିତ ସ୍ୱଭାବ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ ।

ଆମମାନଙ୍କର ଗବେଷଣା ଅନୁଷ୍ଠାନ ଓ କୃଷି ଗବେଷଣାଗାରମାନେ ଅନେକ ମୂଲ୍ୟବାନ ତଥ୍ୟ ହାସଲ କରି ଅଛନ୍ତି । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, କେତେକ ଫସଲର ଉନ୍ନତ ଧରଣର ବିହନ ବା ବୃକ୍ଷ ଉଦ୍ଭାବନ କରାଯାଇଅଛି । ଏ ବିହନ ବା ବୃକ୍ଷଦ୍ୱାରା କୃଷି ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଅଛି । ଫଳତଃରେ ଆଖୁ ଜମିର ଶତକଡ଼ା ୭୫ ଭାଗରେ କୋୟମ୍ବାତୁର ଆଖୁ ଲଗାଯାଇଅଛି । ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶରେ ଉନ୍ନତ ଧରଣର ଧାନ ବିହନ ବା ... ଲଗାଯାଇଅଛି । କୃଷି ପଦ୍ଧତି, ପ୍ରଣାଳୀ, ଉପକରଣ, ସେଚ ଓ ଜଳ ନିଷ୍କାସନର ନାନାବିଧ ଉନ୍ନତି ହାସଲ କରାଯାଇଅଛି । କିନ୍ତୁ ଏ ସବୁଥିରୁ ଅଧିକାଂଶ ତଥ୍ୟ କୃଷୀମାନଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଦିଆଯାଇ ନାହିଁ । ପୁରୁଣା ବୁଣିବା ପ୍ରଣାଳୀ ବଦଳରେ ନୂତନ ପ୍ରଣାଳୀ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇ ଥିଲେହେଁ, ସେ ଚେଷ୍ଟା ସେତେ ଦୂର ସଫଳ ହୋଇନାହିଁ । କୃଷକମାନେ ମତ ଦେଇଅଛନ୍ତି ଯେ, ଧାନ ବୁଣିବା ଅପେକ୍ଷା ରୋଇବା ଭଲ । ୧୯୨୦ ମସିହାଠାରୁ ୧୯୪୦ ମସିହା ଭିତରେ ଛତିଶଗଡ଼ରେ ରୁଆ ପ୍ରଣାଳୀ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପ୍ରଥା ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ । ଏହା ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ ଅଞ୍ଚଳର ପ୍ରଧାନ ଫସଲ ଧାନ ପୁରୁଣା ଗାଦାବିଧି ଭାବରେ ବୁଣାଯାଉଅଛି । କାରଣ ସେ ଅଞ୍ଚଳରେ ବଳଦର ଅଭାବ ଏବଂ ଆବଶ୍ୟକ ପରିମାଣରେ ପାଣି ମିଳିବାର ନିଶ୍ଚୟତା ନାହିଁ । ତେଣୁ କୌଣସି ଅଞ୍ଚଳରେ କୃଷିର ନୈପୁଣ୍ୟ ବଢ଼ାଇବାକୁ ହେଲେ କୃଷି କୌଶଳକୁ ଉନ୍ନତ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକମାନଙ୍କର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥାକୁ ଉନ୍ନତ କରିବାକୁ ହେବ । ଆମ ଦେଶରେ ପୃଥକ୍ ଭାବରେ ଗବେଷଣା କରାଯାଉଅଛି, ତହିଁରେ କୃଷି-ଅର୍ଥନୀତିର ଉପରେ ଆଲୋଚନା ହେଉନାହିଁ । ତେଣୁ ଗବେଷଣା ଅନୁଷ୍ଠାନ ଓ ଗବେଷଣାଗାର କୃଷକ ଓ ତାହାର ଜମି—ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ସହଯୋଗ ରକ୍ଷା କରାଯାଇନାହିଁ; ବରଂ ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟାଏ ଫାଙ୍କ ରହିଯାଇଅଛି ।

କୃଷିକୁ ଉନ୍ନତ କରିବାର ସମ୍ଭାବନା

ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଯେଉଁ କେତେକ ତଥ୍ୟ ଓ ହିସାବ କିତାବ ଦିଆଗଲା ସେଥିରୁ ଜଣାପଡ଼ିବ—କୃଷି ଉତ୍ପାଦନର ଅବସ୍ଥା ବର୍ତ୍ତମାନ କେତେ ଶୋଚନୀୟ ଏବଂ ନୈରାଶ୍ୟଜନକ । ୧୯୫୧ ମସିହା ପରେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସମସ୍ତ ଆମଦାନି ଦେଶ ଖାଦ୍ୟ ବିଷୟରେ ସ୍ୱାବଲମ୍ବୀ ହେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅଧିକ ଖାଦ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ଉଦ୍ୟମ ସୂତ୍ରରେ ଶୁଭ କରାଯାଉଅଛି । ସରକାର ଯେଉଁ ସବୁ କୃଷିନୀତି ଆରମ୍ଭ କରିଅଛନ୍ତି, କୃଷୀ ସ୍ୱତଃ ତାହା କରିବାର ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରୁ ନ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ସବୁ କରିବାକୁ ମନ ବଳାଉଅଛନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ କୃଷକ ଉନ୍ନତ ପ୍ରତି କୌଣସି ଦୃଷ୍ଟି ଦେଉ ନ ଥିଲେ । ସେ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯାହା କରାଯାଉଅଛି ତାହା ଅତୀବ ପ୍ରଶଂସନୀୟ ଓ ପ୍ରୟୋଜନୀୟ । ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ବାସ୍ତବ ଅବସ୍ଥା ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ ଗବେଷଣା କରି ଯେଉଁସବୁ ତଥ୍ୟ ମତ ଆବିଷ୍କାର କରନ୍ତି, ସେ ମତ ଅନୁସାରେ ଧାରାବାହିକ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ ହେବା ଦରକାର ବୋଲି ସେମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି । ତେଣୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯାହା କିଛି

"ଅମାନୁଷିକ ପ୍ରଥା ଓ ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସକୁ ବର୍ଜନ କରିବାକୁ ଆଗେଇ ଦେଉଥିବା ଯୁବକମାନଙ୍କ ବିନା କୌଣସି ସଂସ୍କାର ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ହୋଇଛି ତାହା ତାକୁ ପଚାଇବା ଉଚିତ । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଖାଦ୍ୟ ସମସ୍ୟା ଗୋଟିଏ ଅସ୍ଥାୟୀ ସମସ୍ୟା ନୁହେ । ଏହା କେବଳ ୧୯୬୧ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସ୍ଥାୟୀ ହୋଇ ରହିବ ନାହିଁ । ଏହାପରେ ବର୍ତ୍ତମାନର ସମସ୍ତ ଚେଷ୍ଟାକୁ କୋହଳ କରିଦେଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ବର୍ତ୍ତମାନର ତୁରନ୍ତ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ କରିବା ସକାଶେ ଅବଶ୍ୟ ଯୋଜନା କରିବା ଦରକାର । କେତେକ ଜରୁରି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ହୋଇପାରିବ । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଏପରି ଗୋଟିଏ ଉପାୟ ଓ ନୀତି ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହେବ, ଉତ୍ପାଦନର ସମସ୍ତ ଶକ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ଏପରି ଭାବରେ ସଂଗଠିତ କରିବାକୁ ହେବ, ଯେପରିକି ଭବିଷ୍ୟତରେ ଅବସ୍ଥା ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଆୟତ୍ତରେ ରହିବ । ଅସ୍ଥାୟୀ ଅବସ୍ଥାକୁ ସ୍ଥାୟୀ ଅବସ୍ଥାକୁ ଏପରି ଭାବରେ ନିବାକୁ ହେବ, ଯେପରିକି ସାଧାରଣ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷମୂଳକ ତାହା ଜାଣି ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ପ୍ରାଚ୍ୟ ଓ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଭୂଖଣ୍ଡରେ କୃଷିରେ ଉନ୍ନତି ଲାଭ କରିଥିବା ଦେଶମାନେ କୃଷିନୀତିରେ ସଂସ୍କାର ଆଣି କୃଷିର ଉନ୍ନତି ସମ୍ଭାଳି ଅଛନ୍ତି । ୧୯୩୦ ମସିହା ପରେ ପୃଥିବୀରେ ଅର୍ଥସଙ୍କଟ ଘୋଟିଥିଲା । ଏହି ସମୟରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶର ସରକାରମାନେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଫଳ ଦେଖାଇବା ଭଳି କେତେକ ଆର୍ଥିକ, ବ୍ୟବସାୟିକ ଓ କୃଷିସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ନୀତି ଅବଲମ୍ବନ କରିଥିଲେ । କୃଷି ଯେପରି ଗୋଟିଏ ଲାଭକର ବ୍ୟବସାୟ ହୁଏ, ସେ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସେମାନେ ଦରଦାମକୁ ସ୍ଥାୟୀ କରି ରଖିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ । ୧୯୪୭ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୃଷିର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ସରକାର କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନୀତି ଗ୍ରହଣ କରି ନ ଥିଲେ । ତେଣୁ ଭାରତରେ କୃଷିର ଉନ୍ନତି ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ । ଅନେକ ବର୍ଷ ଧରି ଏହିପରି ଭାବରେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଦେଶର ଜନତା ଓ ଶାସନ ମଧ୍ୟରେ ଫାଙ୍କ ରହିଯିବା ଯୋଗୁଁ ଏବଂ ଆମ୍ଭେମାନେ ଯେତେବେଳେ ଖାଦ୍ୟସଙ୍କଟ ଓ କୃଷିସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଉତ୍ପାଦନର ସମ୍ମୁଖୀନ, ସେତେବେଳେ ଆମ୍ଭେମାନେ କୃଷିର ପ୍ରସାର କରି ପାରୁନାହିଁ ।

ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଦେଶରେ କୃଷିନୀତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବାପାଇଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବସ୍ଥା କରିଣ, ସେ ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନ ହାସଲ କରିବାକୁ ହେବ । ଗୋଟିଏ ସୁସମ୍ବଦ୍ଧ କୃଷିନୀତି ସ୍ଥିର କରିବାକୁ ହେଲେ କୃଷକର ନୈପୁଣ୍ୟ ବଢ଼ାଇବା ପାଇଁ ଯୋଜନାଟିଏ କରିବାକୁ ହେବ । କୃଷକମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତ ନିମିତ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ହେବ । ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜୀବନର ସମସ୍ତ ଦିଗକୁ, ଜମିର ସମସ୍ତ ବିଷୟକୁ ଗବେଷଣା କରିବାକୁ ହେବ । ଏ ସବୁ ତୁରନ୍ତ ହେବା ଦରକାର । ଗବେଷଣା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉପସ୍ଥିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସନ୍ଧାନ ସ୍ପଷ୍ଟ କରିବାକୁ ପାରିବ ନାହିଁ, ତାହା ଠିକ୍ କରିବାକୁ ହେବ । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ଦେଶର ପ୍ରତି ଅଞ୍ଚଳରେ କେତେ ଖତ ଓ ସାର ଦରକାର ତାହା ଠିକ୍ ହୋଇ ପାରିବ । ସେହି ଅଞ୍ଚଳ ପାଇଁ ସବୁଠାରୁ କମ୍‌ରେ କେତେ ଖତ ଓ କେତେ ସାର ଦରକାର ତାହା ଠିକ୍ କରିବା ଅସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ । ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷଙ୍କର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଆକାରରେ ଯେଉଁସବୁ ଜମି ଅଛି ସେହି ଜାତୀୟ ସମ୍ପତ୍ତି (ଜମି)କୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଭାବରେ ସଦ୍‌ବ୍ୟବହାର କରି ଅଧିକ ଜମିରେ ଫସଲ ଉତ୍ପାଦନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆଇନଗତ ବ୍ୟବସ୍ଥା

"ଗ୍ରାମ ଭିତରେ ପଶି ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜୀବନର ପୁନର୍ଗଠନ ବା ସଂସ୍କାର କଲେ ଯାଇଁ ଏମାନଙ୍କର ମୂକ ଓ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଅନ୍ଧ ଓ ଅବସ୍ଥାରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇପାରିବ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

କରଗଲେ ଭଲ ହେବ । ସ୍ଥାୟୀଭାବରେ କୃଷିର ଉନ୍ନତ କରିବା ନିମିତ୍ତ ଜମିରେ ସାର ଲଗାଇବାକୁ ହେବ । ଯେଉଁସବୁ ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ବଳ ଅଛି ତହିଁରେ କ୍ଷେତ ତିଆରି କରିବାକୁ ହେବ । ତାହାହେଲେ ଜମିର ଉର୍ବରତା ରକ୍ଷା ହୋଇପାରିବ ଏବଂ ଉତ୍ପାଦିକା ଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ ବଢ଼ିବ । ଏସବୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହାସଲ କରିବା ନିମନ୍ତେ କୃଷିନୀତି ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହେବ ।

ଉପସଂହାରରେ କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ, କୃଷି କ୍ଷେତ୍ର ସମସ୍ୟାର ସ୍ଥାୟୀ ସମାଧାନ କରିବାକୁ ହେଲେ ପ୍ରଥମେ ବର୍ତ୍ତମାନ କୃଷିର ଅବସ୍ଥା କଅଣ ଜାଣିବାକୁ ହେବ । କୃଷକମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଓ ଜମି ପ୍ରତି ନଜର ଦେଇ ଗୋଟିଏ ବୈପ୍ଳବିକ କୃଷି ନୀତି ଗଠନ କରିବାକୁ ହେବ । ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ଖାତରେ କୃଷିର ଉନ୍ନତି ହାସଲ କରିବା ନିମନ୍ତେ କୃଷକ-ମାନଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେଇ ଜୋର ଦେବାକୁ ହେବ । ଅବସ୍ଥାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅଧିକ ଖାଦ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ଯୋଜନା ଭଳି ଜରୁରି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗୁଡ଼ିକୁ ଦୃଷ୍ଟି ରଖିବାକୁ ହେବ । ଉକ୍ତ ଯୋଜନା ସଫଳ ହେବା ଲକ୍ଷ୍ୟରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ପଦର ସଦ୍‌ବ୍ୟବହାର, କେତେକ ପ୍ରାକୃତିକ ଅଭାବର ପୂରଣ, ଅନ୍ୟସବୁ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବା ଶକ୍ତି ମାନଙ୍କର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଫଳରେ ଆମମାନଙ୍କ ଭାରତର ମେରୁଦଣ୍ଡ ରୂପେ ରହିଥିବା କୃଷିର ଯଥେଷ୍ଟ ଉନ୍ନତି ହୋଇପାରିବ ।

"ଉତ୍କଳ ଲକ୍ଷ୍ମୀ" ପତ୍ରିକାରେ ପ୍ରକାଶିତ ପ୍ରବନ୍ଧର ମର୍ମାନୁବାଦ

"ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅବହେଳା ଓ ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବାରୁ ପୁରୁଷମାନେ ଅବଶ୍ୟ ଦୋଷୀ ଏବଂ ସେଥିନିମନ୍ତେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ସ୍ତ୍ରୀ ଜାତିପ୍ରତି ଦରଦ ରଖିଥିବା ଅନେକ ବୁଝି ପାରିଛନ୍ତି ଏବଂ ବୁଝାଇବାର ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି ସେମାନେ ସଂସ୍କାରମୂଳକ ସଙ୍ଗଠନ ପାଇଁ ଆଗଭର ହୋଇ ବାହାରିବା ଦରକାର ।"

—ଗାନ୍ଧିଜୀ

ଶସ୍ୟର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ପ୍ରଣାଳୀ

ଖାଦ୍ୟ ସମସ୍ୟା ଆଜି ଭାରତର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସମସ୍ୟା । ସରକାରଙ୍କ ମତ ଅନୁସାରେ ଅଧିକ ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ଉତ୍ପାଦନ କରିବା ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଉଚିତ ଅଟେ । ଯେପରି କି ସନ ୧୯୬୧ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମ୍ଭେମାନେ ନିଜେ ନିଜର ଆବଶ୍ୟକତା ଗୁଡ଼ିକୁ ପୂରଣ କରି ପାରିବୁଁ । ଖାଦ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନକୁ ବଢ଼ାଇବା ଦିଗରେ ଆମ୍ଭେମାନେ ଯେପରି ପୂର୍ଣ ଯତ୍ନବାନ ହେବୁଁ, ଉତ୍ପାଦିତ ଖାଦ୍ୟ-ପଦାର୍ଥକୁ ଠିକ ରଖିବା ଦିଗରେ ମଧ୍ୟ ସେତିକି ପୂର ଯତ୍ନବାନ ହେବା ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ଯେପରି ବୃଥାରେ ନଷ୍ଟ ନ ହୁଏ, ସେଥିପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟିଦେବା ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଉଚିତ । ଭାରତରେ ଉତ୍ପାଦିତ ଖାଦ୍ୟ-ଶସ୍ୟର ଅଧିକାଂଶ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଅସାବଧାନତା ହେତୁ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଉଥିବାର ଜଣାଯାଏ । ଅତଏବ ଆପଣମାନଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ଆପଣମାନେ ଖାଦ୍ୟ-ଶସ୍ୟକୁ ଠିକ ରଖନ୍ତୁ । ସୁତରାଂ ଶସ୍ୟର ମହତ୍ତ୍ୱ ହେତୁ ବେଶୀ ଭାବରେ ଭୁଲି ନ ଯାଇ ଯତ୍ନସହକାରେ ଠିକ ରଖିବା ଆପଣମାନଙ୍କର ଉଚିତ ।

ଭାରତରେ ବେପାର-ବାଣିଜ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଇଥିବା ଶସ୍ୟର ଅଧିକାଂଶ ପୋକ-ଜନ୍ତୁ ଓ ମୂଷାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ । ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଶସ୍ୟ ଓଦା ହୋଇଯିବାର ଭୟରେ ଟିକି ମାରିଯାଏ । ବେପାରୀମାନେ ଏହି ଶସ୍ୟକୁ ଚଇତମାସଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ବାରମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରଖିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଏହାକୁ ଗଦାକରି ରଖିଥାନ୍ତି କିମ୍ବା ବସ୍ତା ବା ପକ୍କା ଖଣିମାନଙ୍କରେ ଭର୍ତ୍ତି କରି ରଖିଥାନ୍ତି ।

ବହୁ ପରିମାଣର ଶସ୍ୟକୁ ଠିକ ରଖିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା

ବଡ଼ ବଡ଼ ବେପାରୀମାନେ ୫୦୦ ମହଣରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ୨,୦୦୦ ମହଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶସ୍ୟ ନିଜ ନିଜ ପାଖରେ ରଖିଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଖଣିମାନଙ୍କରେ ଉଇ, ପୋକ, କୀଡ଼-ଭୃଙ୍ଗ ଜାତହୋଇ ଶସ୍ୟକୁ ନଷ୍ଟ କରି ପକାନ୍ତି । ସମସ୍ତ ସମୟରେ ଏହାହେତୁ ବହୁତ ଶସ୍ୟ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ । ଖଣିମାନଙ୍କରେ ରଖିବା ସମୟରେ ଶସ୍ୟରେ ଯଦି ପୋକ ଲାଗି ନ ଥାନ୍ତି, ତାହାହେଲେ ଉପରୋକ୍ତ କାରଣରୁ ଯାହାସବୁ ନଷ୍ଟହୁଏ, ତାହା ଶସ୍ୟର ଉପରିଭାଗରେ କେବଳ ଇଞ୍ଚ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଏହି କ୍ଷତି ଯେପରି ନ

"ଆମ୍ଭେମାନେ ସମସ୍ତେ ଯେଉଁ ଖାଦ୍ୟ ସ୍ୱୟଂ ଉତ୍ପାଦନ ସେଥିରେ ନାରୀ ମୃତ୍ୟୁଠାରୁ ହେଉ ଏବଂ ପକ୍ଷରେ ସ୍ୱଦେଶରେ ମୃତ୍ୟୁ ପରାଧୀନତାରୁ ଶ୍ରେୟ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଉଚିତ, ସେଥିନିମନ୍ତେ ନିମ୍ନଲିଖିତ କେତେକ ବିଷୟ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେବାକୁ ହେବ ।

[୧] ଖଣିର କାନ୍ଥ, ଛାତ ଓ ମେଜିଆ ଏପରି ଭାବରେ ତିଆରି ହେବା ଉଚିତ, ଯେପରି କି ସେ ସବୁ ବାଟେ ଆର୍ଦ୍ରତା ପଶି ପାରିବ ନାହିଁ ।

[୨] ମେଜିଆ ଉପରେ ପ୍ରଥମେ ଖଡ଼୍ ବହଳରେ ପରସ୍ତେ ଚାଳ ବା ନଡ଼ା ଏବଂ ତାହା ଉପରେ ପରସ୍ତେ ଚଟେଇ ବିଛେଇ ଦେବାକୁ ହେବ ।

[୩] ଶସ୍ୟ ଭର୍ତ୍ତିକରିବା ପୂର୍ବରୁ ଖଣି ସବୁକୁ ଭଲରୂପେ ପରିଷ୍କାର କରିଦେବା ଉଚିତ । ସେଗୁଡ଼ିକ ଏପରି ଭାବରେ ପରିଷ୍କାର-ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ହେବା ଦରକାର ଯେପରି କି ସେ ସବୁ ଭିତରେ ପୂର୍ବ ଥରର କୀଟ ରହିବେ ନାହିଁ । ଏହାର କୌଣସି ସହଜ ଉପାୟ ଅଛି । ତାହା ହେଉଛି ଖଣି ବା ଗୋଦାମ ଭିତରେ ଗ୍ୟାମେକ୍ସିନ୍ ବତି ସବୁ ଜଳାଇବାକୁ ହେବ । ୧୦୦୦ ଘନଫୁଟ ଖଣିକୁ ପରିଷ୍କାର କରିବା ନିମନ୍ତେ ୧ଛଟାଙ୍କି ବତି ଯଥେଷ୍ଟ । ଯଦି ବେଶୀ କୀଟ ହୋଇଥାନ୍ତି, ତାହାହେଲେ ୧୦୦୦ ଭାଗ ପାଣିରେ ଭାଗେ ''ଫାଇଲେସ୍‌କୋଲ୍‌ଇଜ୍'' ମିଶାଇ ତାହାକୁ ଖଣିଭିତରେ ଛିଞ୍ଚାଡ଼ିବା ଉଚିତ । ୧୦୦୦ ଘନଫୁଟ ସ୍ଥାନକୁ ପରିଷ୍କାର କରିବା ପାଇଁ ୫ ସେର ଦଲେ-ପ୍ରେଟ୍ ବ୍ୟବହାର କରିବା ଉଚିତ ।

[୪] ଶସ୍ୟକୁ ଖରାରେ ଶୁଖାଇ ଦେଇ ପରେ ତାକୁ ଗୋଦାମରେ ଭର୍ତ୍ତି କରିବା ଉଚିତ । ଭର୍ତ୍ତିକଲାବେଳେ ପୋକ ଲାଗିଛନ୍ତି କି ନାହିଁ ସେଥିପ୍ରତି ଭଲରୂପେ ତର୍ଜ୍ଜରେ ଦୃଷ୍ଟି ଦେବାକୁ ହେବ । ପୋକ ନ ଥିବାର ସ୍ଥିର ଦେଖାଗଲେ, ତାହାକୁ ଗୋଦାମରେ ଭର୍ତ୍ତି କରିବାକୁ ହେବ ।

[୫] ମାସକରେ ଥରେ ଶସ୍ୟର ଉପରିଭାଗ ଦେଖାଦେଖି କରୁଥିବା ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ଯଦି ତାହା ଶସ୍ୟରେ କୀଟ ଲାଗିଥିବାର ଜଣାଗଲେ, ପ୍ରତି ୧୦୦ମହଣ ଶସ୍ୟରେ ଦୁଇ ସେର ଲେଖାଏଁ [illegible] ସ୍ପ୍ରେଟେ ଛିଞ୍ଚାଡ଼ିବାକୁ ହେବ । ଗୋଦାମରେ ଯେ[illegible] କବାଟ ଝରକା ଓ ଜଳା ପ୍ରଭୃତି ଥିବା ସେ ସବୁ ସ୍ଥାନ[illegible] ପ୍ଲାଷ୍ଟର ଲଗାଇ ଦେବା ଉଚିତ । ସେହିପରି ଗ୍ୟା[illegible] ପ୍ରୟୋଗ ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ, ସେହିଭଳି କୌଣସି ଝରକା ବା ଜଳାବାଟେ ଶସ୍ୟଉପରେ ଛିଞ୍ଚା[illegible] ଦେବାକୁ ହେବ ଏବଂ ଝରକା ଓ ଜଳା ଠିକଭାବରେ ବନ୍ଦ କରି ଦେବାକୁ ହେବ । ଏପରି କଲେ ପୋକ ଜୋକ ସବୁ ମରିଯିବେ । ୪୮ ଘଣ୍ଟା ପରେ ସେ[illegible] ଝରକା ବା ଜଳାକୁ ଖୋଲିଦେବା ଦରକାର [୮।୧୦] ଘଣ୍ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭିତରକୁ ପବନ ଚି[illegible] ଆସିବା କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । କାରଣ, ଅନେକ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ଔଷଧମିଶା ପବନ ଗୋ[illegible] ଭିତରେ ବାନ୍ଧିଲେ ମଧ୍ୟ ଶସ୍ୟର କାନ୍ତି କ୍ଷତିହୁଏ ନାହିଁ । ଏଣୁ ଯେତେବେଳେ ଶସ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଆବଶ୍ୟକ ହେ[illegible] ସେତେବେଳେ ଏହି ଝରକା ବା ଜଳାର ତାଲାଚାବି ଖୋଲିଯାଇପାରେ ।

ବସ୍ତାମାନଙ୍କରେ ଶସ୍ୟରକ୍ଷା

କୌଣସି ଗୋଦାମରେ ୧୦୦ରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ୧୦୦[illegible] ବସ୍ତା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶସ୍ୟ ରକ୍ଷା କରାଯାଇପାରେ । ପରି[illegible]ଷ୍କାର-ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ନ ଦେଇ ବସ୍ତାଗୁଡ଼ିକ ବିଶୃଙ୍ଖଳ ଭାବରେ ରଖିଲେ, ଶତକଡ଼ା ୧୦ବସ୍ତା ଶ[illegible] ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ । ବସ୍ତାମାନଙ୍କରେ ଶସ୍ୟ ରଖିବା[illegible] ହେଲେ ନିମ୍ନଲିଖିତ କେତେକ ବିଷୟ ମନେ ରଖିବା[illegible] ହେବ ।

''[illegible] ।''

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

୧-ଯେଉଁଦିନ ଭଲ ଭାବରେ ଶସ୍ୟ ଶୁଖିଥିବ ଓ ପବନ ବହୁଥିବ, ସେଦିନ ଗୋଦାମ ଭିତରେ ଭଲ ରୂପେ ଯେପରି ଖରାପଡ଼ି ଓ ଭିତରକୁ ପବନ ଯା'ଆସ କରିପାରେ, ତାହାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିବାକୁ ହେବ ।

୨-ମେଜିଆ ପକ୍କା ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

୩-ଶସ୍ୟ ରଖିବା ପୂର୍ବରୁ କୋଠରୀ ବା ଗୋଦାମରେ "ଗ୍ୟାମେକ୍ସିନ୍ ଡି. ଓ. ୨୫" ଛିଞ୍ଚାଡ଼ି ତାହାକୁ ଭଲରୂପେ ପରିଷ୍କାର କରିଦେବା ଉଚିତ । ୧୦୦ ବର୍ଗଫୁଟ ମେଜିଆ ନିମନ୍ତେ ଏକ ପାଉଣ୍ଡ "ଗ୍ୟାମେକ୍ସିନ୍ ଡି. ଓ. ୨୫" ଯଥେଷ୍ଟ । ଯଦି ମଶା ବେଶୀ ହୋଇଥିବେ ତେବେ କାନ୍ଥ ଓ ମେଜିଆ ଉପରେ ୧୦୦ ଭାଗ ପାଣିରେ ଭାଗେ "ପାଇରେ-ନୋମାଇଡ୍" ମିଶାଇ ତାହାକୁ ଛିଞ୍ଚାଡ଼ିବା ଉଚିତ୍ ।

୪-କାଠଦଣ୍ଡି, ବାଉଁଶ ବା ଇଟା ପ୍ରଭୃତି ବିଛାଇ ତାହା ଉପରେ ବସ୍ତାଗୁଡ଼ିକୁ ରଖିବା ଉଚିତ । ଏହା ସମ୍ଭବ ନ ପାରିଲେ, ତାଳ ବା ପାଳ ଉପରେ ଦୁଇ ସ୍ତର ଚଟେଇ ବିଛାଇ ତାହା ଉପରେ ବସ୍ତାଗୁଡ଼ିକୁ ରଖିବାକୁ ହେବ ।

୫-ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଶସ୍ୟକୁ ଅଲଗା ଅଲଗା ରଖିବା ଉଚିତ ।

୬-ଯେତେବେଳେ ଶସ୍ୟ ଗଦା ହୋଇଥିବ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ୧୦୦ ବର୍ଗଫୁଟ କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ପ୍ରଭୃତି ହିସାବରେ, ତାହା ଉପରେ ଗ୍ୟାମେକ୍ସିନ୍ ଡି.ଓ. ୨୫ ଛିଞ୍ଚାଡ଼ିବା ଉଚିତ । ପ୍ରତି ୧୦୦୦ ଘନଫୁଟ ସ୍ଥାନରେ ଗ୍ୟାମେକ୍ସିନ୍ ଧୂଆଁବତୀ ନ. ୧ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ଜଳାଇବାକୁ ହେବ କିମ୍ବା ପ୍ରତି ୮୦୦୦ ଘନଫୁଟ ସ୍ଥାନ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ନ.୨ ଟିଣ କିମ୍ବା ପ୍ରତି ୧୦,୦୦୦ ଘନଫୁଟ ସ୍ଥାନ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ନ.୧୫ ଜେନେରେଟରର ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ହେବ ।

୭-ଯେଉଁ ଗୋଦାମ ଉପରେ ଛାତ ଥିବ, ସେହି ଗୋଦାମରେ ଥିବା ଶସ୍ୟରେ ପୋକ ଲାଗିଲେ ସେଠାରେ ଔଷଧର ବାମ୍ପ ଦେବାକୁ ହେବ । ବାମ୍ପ ଦେବା ନିମନ୍ତେ କୋଠରୀକୁ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟ ସବୁ କବାଟ ଓ ଝରକା ବନ୍ଦ କରିଦେବାକୁ ହେବ ଏବଂ ଯେତେ କଣା ଥିବା, ସେ ସବୁକୁ କାଗଜ ବା ମାଟିରେ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ହେବ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ୧୦୦୦ ଘନଫୁଟ ଜାଗା ପାଇଁ ୧୦ ସେର ଔଷଧ ଆବଶ୍ୟକ । ଏହି ତେଲ ଔଷଧକୁ ବସ୍ତାଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଢାଳିବା ପରେ ଯଥା ସମ୍ଭବ ଘରେ ଥିବା ଲୋକେ ସେହି ଖୋଲା କବାଟ ବାଟେ ବାହାରକୁ ଚାଲି ଆସିବା ଦରକାର ଏବଂ ତାହାକୁ ବନ୍ଦ କରି ମୋହର କରାଇ ଦେବା ଉଚିତ । ୪୮ ଘଣ୍ଟା ପରେ ସବୁ କବାଟ ଓ ଝରକାକୁ ବାହାରୁ ଖୋଲିଦେବା ଉଚିତ ଏବଂ ୨୪ ଘଣ୍ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋଦାମ ଘରକୁ ଶୁଦ୍ଧ ପବନ ଯା'ଆସ କରିବା ଦରକାର । ଏହା ଦ୍ୱାରା ସବୁ ପୋକ ମରିଯିବେ ।

୮-ଯେଉଁ କୋଠା ବା ଗୋଦାମମାନଙ୍କରେ ଛାତ ନ ଥିବ, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ବାୟୁ-ରୋଧକ ଯେ ତୁଳି ସାହାଯ୍ୟରେ ଘୋଡ଼ାଇ ଭିତରେ ଔଷଧର ବାମ୍ପ ଦେବାକୁ ହେବ । ବସ୍ତାଗୁଡ଼ିକୁ ଗୋଟିଏ ଗଦାରେ ଠିକ୍ ରୂପେ ରଖି ଦେବାକୁ ହେବ ଓ ଘୋଡ଼ଣୀକୁ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ରୂପେ ଢାଙ୍କି ଦେବାକୁ ହେବ ଏବଂ ତାହାର ନିମ୍ନ ଭାଗରେ ମାଟି ଲିପି ଦେବାକୁ ହେବ । ପୁଣି ଉପରେ ଥିବା କଣାବାଟେ ଭିତରେ ଔଷଧ ଢାଳିବାକୁ ହେବ । ତାକୁ ମଧ୍ୟ ପୁଣି ମାଟି ସାହାଯ୍ୟରେ ବନ୍ଦ କରି-ଦେବାକୁ ହେବ । ୪୮ ଘଣ୍ଟା ପରେ ଘୋଡ଼ଣୀର

"ପ୍ରକୃତ ସଫଳତା ସାଧନରେ ଥାଏ । ଫଳ ଭଗବାନଙ୍କ ଦୟାରୁ ମିଳେ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଜମୁଡ଼ାଙ୍କ ସବୁ ଉଠାଇ ଦେବାକୁ ହେବ ଏବଂ ପୁଣି କେତେକ ଘଣ୍ଟା ପରେ ସମୁଦାୟ ଚୋପଡ଼ାଗୁଡ଼ିକୁ ଉଠାଇ ଦେବାକୁ ହେବ ।

ପ୍ରଥମେ ଚାଷୀମାନେ ନିଜେ ନିଜେ ଏହି ଭାବରେ କାମ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ସମୀଚୀନ ନୁହେଁ । ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଥମେ କୌଣସି ଖାଦ୍ୟ ବା କୃଷି ବିଭାଗର କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ତାହା କରିବାର ପ୍ରଣାଳୀ ଶିଖିବାକୁ ହେବ । ଯେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ବିଶ୍ୱାସ ଜନ୍ମିବ ଯେ ସେମାନେ ନିଜେ ନିଜେ ତାହା କରିପାରିବେ, ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ତାହା ନିଜେ ନିଜେ କରିବେ ।

ପୋକ-ଜୋକ— ବର୍ଷାଋତୁର ଶେଷ ଆଡ଼େ ବହୁତ ପୋକ-ଜୋକ ସେମାନଙ୍କ ଗୋଦାମମାନଙ୍କରେ ବା ଗୋଦାମ ନିକଟରେ ଶସ୍ୟ ସଂହାର କରନ୍ତି । ଏହି କାରଣ ଯୋଗୁ ପୋକ-ଜୋକ ଗୁଡ଼ିକ ପୁଣି ଗୋଦାମ ଭିତରକୁ ପଶିଆସନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ସବୁ ସେହି ଅଳିଆ-ମଇଳା ଗୁଡ଼ିକ ବାହାରେ ଯେ ସବୁଥିବ ଏକାଠି କରି ପୋଡ଼ି ଦେବା ଉଚିତ ।

ମୂଷାମାନଙ୍କଠାରୁ ରକ୍ଷା— ମୂଷାମାନେ ବହୁତ ଶସ୍ୟ ନଷ୍ଟ କରି ଦିଅନ୍ତି । ଏହିପରି ଯେପରି ମୂଷାମାନେ ଭିତରେ ପଶି ନ ପାରନ୍ତି, ତାହାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ହେବ । ଉପର କବାଟ ଓ ଝରକା ସବୁ ଟିଣ୍ ମାରିଲେ ବନ୍ଦ ହେବ । କବାଟ, ଚଉକାଠ ବନ୍ଦ କରିଦେବା ପରେ ଫାଙ୍କ ନ ରହିବ । ପ୍ରତ୍ୟେକ କବାଟ ଓ ଝରକାର ନିମ୍ନଭାଗରେ ୪ ଇଞ୍ଚ ଉଚ୍ଚର ଟିଣ ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ ଲଗାଇ, ତାହାକୁ [illegible] କରି ଚଳାଇବାକୁ ହେବ । ଗୋଦାମରେ ଯେଉଁଠି ମୂଷା ଗାତ ଥିବ, ତାହାକୁ କାଚଗୁଣ୍ଡି ମିଶା ସିମେଣ୍ଟ ସାହାଯ୍ୟରେ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ହେବ । ଏତଦ୍ବ୍ୟତୀତ ବାହାରକୁ କୌଣସି ନଳା ଥିଲେ, ସେହି ନଳାକୁ ମଧ୍ୟ ବନ୍ଦ କରିଦେବାକୁ ହେବ । କୋଠରୀର ସିମେଣ୍ଟ ଚଟାଣ ହେଲେ ମୂଷାମାନେ ଗାତ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ଶସ୍ୟ ଏକାଠି କରି ରଖିବାରେ ଯେଉଁ କ୍ଷତି ହୋଇଥାଏ ସେଥିରୁ ରକ୍ଷାପାଇବା ନିମନ୍ତେ ଦେଶବାସୀମାନେ ଗୋଦାମରେ କୀଟନାଶକ ବାଷ୍ପ ଦିଅନ୍ତୁ ଏବଂ ଔଷଧ ପକାଇବା ଓ ଛୁଆଁଇବା ପାଇଁ କୌଣସି ଯନ୍ତ୍ର ଓ ଜଣେ ସୁଦକ୍ଷ କୋଠି ଶସ୍ୟରକ୍ଷକ ଯୋଗାଣ କରନ୍ତୁ ।

କୌଣସି ପ୍ରକାର ବିଶେଷ ବିବରଣୀ ବା ପରାମର୍ଶ ପାଇଁ ଖାଦ୍ୟ ବିଭାଗର ଡାଇରେକ୍ଟରଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ନେଉନ୍ତୁ ।

(ପର ପୃଷ୍ଠାରେ ତାହାର ପ୍ରାପ୍ତିସ୍ଥାନ ସୂଚୀ ଦିଆଗଲା)

"ଧାନ ପ୍ରବୃତ୍ତିର ବଶହେଲେ ମନରୁ ଧର୍ମ ଓ ନୈତିକ ଭାବ ଦୂରେଇ ଯାଏ ।"

× × × × × ×

"ଅନ୍ୟମାନେ ଯଦି ଆମମାନଙ୍କ ସଦ୍ଭାବ ଓ ଇଚ୍ଛାକୁ ଅନୁକୂଳ ରଖି ପାରିବା ତ ତାହେଲେ ତ୍ରୁଟିଶ ସମ୍ପର୍କଦ୍ୱାରା ସୁଫଳ ଫଳିବ, ନଚେତ୍ ନାହିଁ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

କୀଟନାଶକ ଔଷଧ, ବାମ୍ପଦେବା ଔଷଧ ଓ ଛିଞ୍ଚାଡ଼ିବାର ଯନ୍ତ୍ରମାନ; ସେସବୁ କେଉଁଠାରେ ମିଳେ —

ନାମ	ଦାମ	ଦୋକାନ
ଗାମେକ୍ସିନ୍ ଡ଼ି.ଓ.୨୫	ମହଣ ପ୍ରତି ପ୍ରାୟ ଟ ୩୦୲ (ପ୍ରକୃତ ଦାମ ଚଳନ୍ତିରେ ସ୍ଥିରୀକୃତ ହେବ)	ଇମ୍ପିରିଅଲ୍ କେମିକାଲ୍ ଇଣ୍ଡଷ୍ଟ୍ରିଜ୍ (ଇଣ୍ଡିଆ) ଲିମିଟେଡ୍; ଗ୍ଲାନସ୍ ବରେଲ
ଧୂଆଁଦେବା ଉପଯୋଗୀ ଗାମେକ୍ସିନ୍ ନ. ୨	ପ୍ରତ୍ୟେକ ଡବାକୁ-ଟ ୯୷ ଡବାରେ ୧୨ଟି ବତି ଥାଏ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାଉଣ୍ଡ ଆ ଚିଣ୍ଡୁପକ ଟ ୪୷୵	,,
ଧୂଆଁଦେବା ଉପଯୋଗୀ ଗାମେକ୍ସିନ୍ ନ. ୧୨	ପ୍ରତ୍ୟେକ ଡବାକୁ-ଟ ୪୷୵ ପ୍ରତ୍ୟେକ କେସ୍‌କୁ-ଟ ୧୮୲ ପ୍ରତ୍ୟେକ କେସ୍‌ରେ ୩୬ ଜେନେରେଟର ଥାଏ	,,
ଧୂଆଁଦେବା ଉପଯୋଗୀ ଗାମେକ୍ସିସ୍ ନ. ୧୫	ପ୍ରତ୍ୟେକ ଡବାକୁ ଟ-୫୷ ପ୍ରତ୍ୟେକ କେସ୍‌କୁ-ଟ ୨୪୨୷ ପ୍ରତ୍ୟେକ କେସ୍‌ରେ ୪୮ ଜେନେରେଟର ଥାଏ	,,
କ୍ଲୋପ୍‌ଟେସ୍	ପ୍ରତ୍ୟେକ ଡ୍ରମ୍‌କୁ ପ୍ରାୟ ଟ୫୬୲ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଡ୍ରମ୍‌ରେ ୫ ଗ୍ୟାଲନ୍ ଥାଏ	,,
ଗାମ୍ବେରେ ଡଷ୍ଟ୍	ମହଣ ପ୍ରତି ପ୍ରାୟ-ଟ ୩୩୲	ବୋମ୍ବାଇ କେମିକାଲ୍‌ସ ୧୨୯, ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧିରୋଡ୍ ବୋମ୍ବାଇ—୧
ଗାମ୍ବେରୋଲାଇଡ୍	ପାଉଣ୍ଡ୍ ପ୍ରତି ଟ ୨୫୲	,,
ଫୁଙ୍କା ମେସିନ୍	ପ୍ରତ୍ୟେକକୁ ଟ ୧୧୦୲	ନଭ୍ ଇଣ୍ଡିଆ କରପୋରେସନ, ଗୁଲ୍‌ମେନ ସଙ୍ଗ, ହୋମ୍‌ଷ୍ଟ୍ରିଟ, ବୋମ୍ବାଇ-୧
ଏକ୍ସପ୍ରେସ୍ ଫୁଙ୍କା ମେସିନ୍—	ପ୍ରତ୍ୟେକକୁ-ଟ୧୦୦୲	ଏଭି-ଏକ୍ସପ୍ରେସ୍ ଇଣ୍ଡଷ୍ଟ୍ରିଜ, ଲିମିଟେଡ୍, ବୋମ୍ବାଇ-୧
ପିଠରେ ଧର ଔଷଧ ଛିଞ୍ଚାଡ଼ିବା ମେସିନ୍—	,, ଟ୧୫୲	ଇମ୍ପିରିଅଲ୍ କେମିକାଲ ଇଣ୍ଡଷ୍ଟ୍ରିଜ୍ ଗ୍ଲାନସ୍ ବରେଲ ।
,, ,, ,, ,, —	,, ଟ୧୯୲	ନଭ୍ ଇଣ୍ଡିଆ କରପୋ ରେସନ୍ ଗୁଲ୍ ମେନ ସଙ୍ଗ ହୋମ୍‌ଷ୍ଟ୍ରିଟ୍ ବୋମ୍ବାଇ ୧

"ସ୍ୱରାଜର ଅର୍ଥ ହିନ୍ଦୁ ମୁସଲମାନ ଏକତା।"

— ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଚୟନିକା

କୁଟୀର ଶିଳ୍ପ ବୋର୍ଡ (ବା ପରିଷଦ)

ସରକାରଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ଅନୁସାରେ କୁଟୀର ଶିଳ୍ପବୋର୍ଡ ପୁନର୍ଗଠିତ ହୋଇଅଛି । ଏହି ପୁନର୍ଗଠନ ଫଳରେ ବୋର୍ଡରେ ଷ୍ଟେଟ୍ (ରାଜ୍ୟ)ମାନଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ସବୁ ପୁରେ ରହି ପାରିବେ । ଅଧିକନ୍ତୁ ମଧ୍ୟ କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହାନ୍ୱିତ ଥିବା ଅନୁଷ୍ଠାନମାନେ ଏଥିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରିବେ । ବୋର୍ଡରେ ୪୭ ଜଣ ସଭ୍ୟ ରହିବେ । ଏହା ଛଡ଼ା ଶିଳ୍ପ ଓ ଯୋଗାଯୋଗ ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ ଏହାର ସଭାପତି (ବା ଚେୟାରମ୍ୟାନ) ରହିବେ । ଏହାର ପ୍ରଧାନ କାର୍ଯ୍ୟ ହେବ — କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ଓ ହସ୍ତକୌଶଳ ଶିଳ୍ପମାନଙ୍କର ସଂଗଠନ ଓ ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ସରକାରଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ ଓ ପରାମର୍ଶ ଦେବା । କୁଟୀରଶିଳ୍ପମାନଙ୍କ ହସ୍ତକୌଶଳ ଶିଳ୍ପ ମାଲ ବଢ଼ାଇବାରେ ଶକ୍ତିମାନଙ୍କର କିପରି ସଦୁପଯୋଗ ହେବ ସେ ବିଷୟ ପରୀକ୍ଷା କରି ପରାମର୍ଶ ଦେବା; କୁଟୀର ଶିଳ୍ପ ଓ ହସ୍ତକୌଶଳ ଶିଳ୍ପର ଉନ୍ନତି ନିମନ୍ତେ ଷ୍ଟେଟ୍ ସରକାରମାନେ ଯେଉଁସବୁ ଯୋଜନା କରି ଅଛନ୍ତି, ସେସବୁକୁ ପରୀକ୍ଷା କରିବା ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସହଯୋଗ ରକ୍ଷା କରିବା ବିଷୟରେ ସାହାଯ୍ୟ ଦେବା ଏବଂ ଭାରତରେ ଓ ବାହାରେ କୁଟୀର ଶିଳ୍ପ ଓ ହସ୍ତକୌଶଳ ଶିଳ୍ପରେ ତିଆରି ହେଉଥିବା ଉତ୍ପନ୍ନ ବିକ୍ରିବଟା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସରକାରଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ ଦେବା ।

—*—

ଭେଜିଟେବୁଲ ତେଲ ତିଆରି କିବସର ଦର

ଭେଜିଟେବଲ ତେଲରେ ତିଆରି ବନସ୍ପତି ଘିଅର ଦର କେତେ ହେବ, ଭାରତ ସରକାର ତାହା ସ୍ଥିର କରିଦେଇ ଅଛନ୍ତି । ଉତ୍ପାଦନକାରୀ ... ଠାରେ ଦେବ୍ଦ ବନ୍ଦର ଓ ଖେଳମାନଙ୍କର ... ଭିନ୍ନ ... ଦେବ ଘଡ଼ରେ ମହଲ ... ଟଙ୍କା, ବମ୍ବେ ଷ୍ଟେଟ୍ (ବମ୍ବେ ସହର ଓ ... ଅଞ୍ଚଳ ବ୍ୟତୀତ) ମାନ୍ଦ୍ରାଜ, ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ, ହାଇଦ୍ରାବାଦ ଓ କଚ୍ଛ ଟ ୧୧୭; ପଞ୍ଜାବ, ଯୁକ୍ତପ୍ରଦେଶ, ଦିଲ୍ଲୀ, ଆଜମୀର, ଭୂପାଳ, ବିଳାସପୁର ଓ ହିମାଚଳ ପ୍ରଦେଶ ଟ ୧୧୬; ପଶ୍ଚିମ ବଙ୍ଗ, ଆସାମ, ଓଡ଼ିଶା, ବିହାର, ମଣିପୁର ଓ ତ୍ରିପୁରା ଟ ୧୮ । ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ମୋଟାଦରରେ ବା ଖୁଚୁରା ଦରରେ ଘିଅ ହେଲେ ଅଳ୍ପ ସାମାନ୍ୟ କିଛି ଦେବାକୁ ହେବ ।

—*—

ମିନି ମଟର

ଗୋଟିଏ ବ୍ରିଟିଶ ବ୍ୟବସାୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ 'ମିନି ମଟର' ନାମରେ ଏକପ୍ରକାର ନୂଆ କଳ ବାହାର କରିଅଛନ୍ତି । ଏହି ମଟରକୁ ସାଧାରଣ ବାଇସାଇକେଲ୍‌ରେ ଲଗାଇ ହେବ । ଏଥିପାଇଁ ସାଇକେଲ୍‌ରେ କୌଣସି ଅଦଳ ବଦଳ କରିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ । ଏ ମଟର ଘଣ୍ଟାକେ ୨୫ ମାଇଲ ବେଗରେ

"ଯେଉଁଣି ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଶାସନ କରୁଅଛି ସେହି ଆମ୍ଭେମାନେ ଯଦି ଇଂରେଜଙ୍କର ଅନୁକରଣ କରିବା ତାହାହେଲେ ଆମ୍ଭେମାନେ ଅଧୋଗତି ଲାଭ କରିବା ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଟିଡ । ଏକ ଗ୍ୟାଲନ୍ ପେଟ୍ରୋଲରେ ଗାଡ଼ି ୨୦୦ ମାଇଲ ଯାଇପାରିବ । ମିନିଟରେ ବ୍ୟାଟେରୀ ଚାର୍ଜ କଲେ ଗାଡ଼ିକଳର ହାୱାର ପୋଡ଼ି ହୋଇ ଯିବାର ଭୟ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ ।

—※—

ୟୁରେନିୟମ୍ ତିଆରି

ଆଲଓ୍ୱେ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଗୋଟିଏ 'ମନାଜାଇଟ୍' କାରଖାନା ବସାଇବା ସଙ୍କାଶେ ଯୋଜନା ହୋଇ ସାରିଲାଣି ବୋଲି ଜଣାଯାଇଅଛି । ଏ କାରଖାନାରେ ଛଅମାସଠାରୁ ଆଠମାସ ଭିତରେ କାମ ଆରମ୍ଭ ହେବାର ଆଶା । କାରଖାନାରେ ଥୋରିୟମ୍ ଓ ୟୁରେନିୟମ୍ ତିଆରି ହେବ । ଏ ଦୁଇଟି ଧାତୁ ଆଣବିକଶକ୍ତି ତିଆରିରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଭାରତ ସରକାର ଓ ତ୍ରିବାଙ୍କୁଡ଼ କୋଚିନ ସରକାର ମିଳିତ ଭାବରେ କାରଖାନା ପରିଚାଳନା କରିବେ । କାରଖାନା ଚଳାଇବାରେ ପ୍ରାୟ କୋଟିଏ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ ହେବ ବୋଲି ଅଟକଳ ହୋଇଅଛି । ଏଥିଭିତରୁ ଭାରତ ସରକାର ଶତକଡ଼ା ୫୫ ଏବଂ ତ୍ରିବାଙ୍କୁଡ଼ କୋଚିନ ସରକାର ଶତକଡ଼ା ୪୫ ଭାଗ ଦେବେ ।

—※—

ସ୍ୱିଜରଲ୍ୟାଣ୍ଡ ସହିତ ବାଣିଜ୍ୟଚୁକ୍ତି

ଏଥିପୂର୍ବରୁ ଭାରତ ଓ ସ୍ୱିଜରଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ବାଣିଜ୍ୟ ଚୁକ୍ତି ହୋଇଥିଲା । ଉକ୍ତ ଚୁକ୍ତି ଫେବୃଆରୀ ମାସରେ ପୂରିଗଲା । ପୁନଥରେ ଚୁକ୍ତି ହୋଇ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଚୁକ୍ତି ଦୁଇ ଦେଶ ଭିତରେ ସମ୍ପାଦିତ ହୋଇଅଛି । ଚୁକ୍ତିଟି ୧୯୫୦ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚମାସ ତା ୧ ଖ ଠାରୁ ୧୯୫୧ ମସିହା ଫେବୃଆରୀ ମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଳବତ୍ତର ରହିବ । ଚୁକ୍ତି ଅନୁସାରେ ଭାରତ ସ୍ୱିଜରଲ୍ୟାଣ୍ଡରୁ ହାତଘଣ୍ଟା, ମେସିନ୍ କାରଖାନାର ଯନ୍ତ୍ରପାତି, ଇଞ୍ଜିନ ଓ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ସରଞ୍ଜାମ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରପାତି, ବୈଜ୍ଞାନିକ ଓ ଡାକ୍ତରୀ ଯନ୍ତ୍ରପାତି, ଲୁଗାପଟା, ରଙ୍ଗ, ଔଷଧପତ୍ର, ଆଲୁମିନିୟମ୍, ଶିଳ୍ପ କର୍ମୀଙ୍କ ଆଲୁମିନିୟମ୍ ତିଆରି ଜିନିଷ, କୃତ୍ରିମ ରଙ୍ଗ, ପ୍ଲାଷ୍ଟିକ୍ (ବାକେଲାଇଟ୍) ପ୍ରଭୃତି ମୋଟରେ ପ୍ରାୟ ୧୦ କୋଟି ୭୦ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର ଜିନିଷ ଆମଦାନି କରିବ । ଏହା ବଦଳରେ ଭାରତ ସ୍ୱିଜରଲ୍ୟାଣ୍ଡକୁ ବାଦାମ୍ ତେଲ, ପେଣ୍ଡି ତେଲ, ଛଣପାଟ, ଲାଖ, ମାଙ୍ଗାନିଜ ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରାୟ ୩ କୋଟି ୪ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର ଜିନିଷ ଯୋଗାଇବ ଏବଂ ଷ୍ଟୋର ତିଆରି ଜିନିଷ, ଘିଅ, ଚମଡ଼ା, ଗାଲିଚା, ଲୁଣ, ମସଲା, ତେଲ, ରବର ଜିନିଷ, ଗହଣାଗଣ୍ଠି, ଚମଡ଼ା, ସାବୁନ, ପରିବାରର ଜିନିଷ (ତେଲ), ହାତତିଆରି ଜିନିଷ, ଷ୍ଟୋର ଓ ମସିନା ପ୍ରଭୃତି ମଧ୍ୟ ଯୋଗାଇବ ।

—※—

ଭାରତ ଓ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ମଧ୍ୟରେ ବାଣିଜ୍ୟ

୧୯୫୦ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସ ଶେଷ ହେଉଥିବା ନଅ ମାସରେ ଭାରତ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆକୁ ୨୨,୦୪୦,୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ମୂଲ୍ୟର ମାଲ ରପ୍ତାନି କରିଥିଲା । ଗତ ବର୍ଷ ଏହି ସମୟ ଭିତରେ ଭାରତ ୨୦,୯୨୦,୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ମୂଲ୍ୟର ମାଲ ରପ୍ତାନି କରିଥିଲା । ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ୧୯୫୦ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୯ ମାସରେ ଭାରତକୁ ୨୮,୨୨୨,୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ମୂଲ୍ୟର ମାଲ ରପ୍ତାନି କରିଥିଲା । ଗତବର୍ଷ ଏହି ସମୟ ଭିତରେ

"ଯାହା ଫଳ ହେଉ ପଛେ, ଆମ୍ଭେମାନେ ନିଜ ନିଜ ଧର୍ମ ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁ ଓ ସତ୍ୟକୁ ଧରି ରହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା ନ କଲେ ତାହାହେଲେ ଆମ୍ଭେମାନେ ଦେଶ, ଧର୍ମ ଓ ଜାତିକୁ ଧ୍ୱଂସ କରିବା ।"

—ଗାନ୍ଧୀ

୧୭,୨୨୮,୦୦୦ ଟଙ୍କାର ମୂଲ୍ୟର ମାଲ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆରୁ ଭାରତକୁ ଆମଦାନି ହୋଇଥିଲା । ଭାରତ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆରୁ ଲହୁଣୀ (ବଟର୍), ଗହମ ଓ ମଇଦା ଆମଦାନି କରିଥିଲା ।

—*—

ଭାରତ ଓ ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ ମଧ୍ୟରେ ବାଣିଜ୍ୟ

ଭାରତ ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ, ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜ ପୂର୍ବ ଆଫ୍ରିକା ପଶ୍ଚିମ ଆଫ୍ରିକା, ଗୋଆ ଓ ଚୀନ ସହିତ ବାଣିଜ୍ୟ କରିଥିଲା । ଏ ବାଣିଜ୍ୟ ସଂପର୍କୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନାରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ଭାରତ ଏ ସବୁ ଦେଶମାନଙ୍କୁ ଅଳ୍ପ ରପ୍ତାନି ଠାରୁ ବେଶି ଆମଦାନି କରିଛି । ତେଣୁ ଭାରତକୁ ଏ ସବୁ ଦେଶମାନଙ୍କୁ ବେଶି ଟଙ୍କା ଦେବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । ୧୯୫୭-୫୮ ମସିହାରେ ଭାରତକୁ ଏ ସବୁ ଦେଶମାନଙ୍କୁ ୭୬ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଅଧିକ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ୧୯୫୮-୫୯ ମସିହାରେ ୫୯ ଲକ୍ଷ ୩୦ ହଜାର ଟଙ୍କା ଅଧିକ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । କିନ୍ତୁ ୧୯୫୯-୬୦ ମସିହାରେ ଭାରତକୁ ଉକ୍ତ ଦେଶମାନଙ୍କୁ ଅଧିକା ୨୦୧ ଲକ୍ଷ ୩୦ ହଜାର ଟଙ୍କା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏସବୁ ଦେଶଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟମ ଧରଣର ଚଳନ୍ତି ମୁଦ୍ରା ପ୍ରଚଳନ କରୁଥିବା ଅଞ୍ଚଳରୂପେ ଅଭିହିତ । କିନ୍ତୁ ଭାରତ ଯଦି ଉକ୍ତ ଦେଶମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଦେଣାଦାର ହୁଏ, ତାହାହେଲେ ଉକ୍ତ 'ମଧ୍ୟମ' ଅବସ୍ଥା ବଦଳିଯିବ । ଉକ୍ତ ଦେଶମାନଙ୍କରୁ ଆମଦାନି କରିବାରେ କଟକଣା କରାଯିବ ଓ ଉକ୍ତ ଆମଦାନିର ପରିମାଣ କମାଇ ଦେବାପାଇଁ ଭାରତ ସରକାର ବ୍ୟବସାୟୀମାନଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇ ଅଛନ୍ତି ।

—:*:—

ଆଣବିକ ବୋମା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଲର୍ଡ଼ ରସେଲଙ୍କ ଅଭିମତ

ପୃଥିବୀରେ ଶାନ୍ତିସ୍ଥାପନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁ ସବୁ ଶାନ୍ତି ପ୍ରସ୍ତାବ କରାଯାଉଅଛି ଏବଂ ଅସ୍ତ୍ର-ବ୍ୟବହାର ନିଷେଧ କରାଯାଉଅଛି, ତାହା ଆବଶ୍ୟକ । କାରଣ ? ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଜାଣିବା ଅନୁସାରେ ବିଗତ ୮୦୦୦ ବର୍ଷ ହେଲା ପୃଥିବୀରେ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିରହିଅଛି । ସମ୍ଭବତଃ ଏହାର ୧୮,୦୦୦ ବର୍ଷ ଆଗରୁ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗି ରହିଥିଲା । ବାଇବଲ (ଖ୍ରୀଷ୍ଟାନ୍ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର) କଅଣ ଗୋଟିଏ ଉତ୍ତମ ଶାସ୍ତ୍ର ନୁହେଁ ? ଭାଗବତ୍ ଜୈନ ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ବୃହତ କଅଣ ଉତ୍ତମ ଶାସ୍ତ୍ର ନୁହେଁ ? ଏ ସବୁ ଶାସ୍ତ୍ର ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ କଅଣ ଯୁଦ୍ଧ ବନ୍ଦ ହୋଇଅଛି ? (ଇଂଲଣ୍ଡରେ) ଏଜିନ କୋର୍ଟ ଯୁଦ୍ଧରେ ତୀର ଓ ବର୍ଚ୍ଛା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଧନୁ ଓ ଶର ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିଲା । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ସମୟରେ ହିରୋସିମା ଯୁଦ୍ଧରେ ଅନେକ ବୋମା ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିଲା । (ବ୍ରିଟିଶମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅବଶ୍ୟ ସର୍ବାଂଶ ଏ ଦୁଇଟି ଯାକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସାଧିତ ହୋଇଅଛି) । ଏହାଛଡ଼ା ନୂଆ ନୂଆ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହାର ନିଷେଧ କରିବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ଚୁକ୍ତି ହେଉଛି, ତାହା ଫଳରେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ସେ ଗୁଡ଼ିକ ବ୍ୟବହୃତ ନ ହେବ ବୋଲି କୌଣସି ନିଶ୍ଚୟତା ଅଛି କି ? ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଗୁଡ଼ିକ ଯେତେବେଳେ ଆକ୍ରମଣକାରୀ ଓ ଆତ୍ମରକ୍ଷାକାରୀ ଉଭୟଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ବିପଦସଙ୍କୁଳ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଅଛି, ସେତେବେଳେ ସେ ସବୁ [illegible] ହୋଇଯାଇଅଛି । ଏହି କାରଣରୁ କ୍ରିମିଆ ଯୁଦ୍ଧରେ 'ଅକ୍ସା-ଇଡ୍ ଅଫ୍ ନାଇଟ୍ରୋଜେନ୍' (ପରୀକ୍ଷା ଯୋଗ ବା

> "ବର୍ତ୍ତମାନଯୁଗର [illegible] ଏବଂ ଜଡ଼ବାଦ ହୋଇଛି ସେମାନଙ୍କ ଯୁକ୍ତି ।
>
> —ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ସଷ୍ଟିକ ଔଷଧ) ନାମକ ବାଷ୍ପୀୟ ଜିନସର ବ୍ୟବହାରକୁ ନିଷିଦ୍ଧ କରାଯାଇଥିଲା । ୧୯୧୪-୧୮ ମସିହା ଯୁଦ୍ଧରେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଅଫିସରମାନେ ଟ୍ରେଞ୍ଚ ଗନ ବ୍ୟବହାର କଲାପରେ ତାହା ନିଷିଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୩୯-୪୫ ମସିହା ଯୁଦ୍ଧରେ ବିଷାକ୍ତ ବାଷ୍ପର ବ୍ୟବହାର ହୋଇ ନ ଥିଲା । ସେହିପରି ଆଗାମୀ ଯୁଦ୍ଧରେ ଉଦଜନ ବୋମାର ବ୍ୟବହାର ଖୁବ୍ ଖୁବ୍ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ । ଏହା ବଦଳରେ ଜୀବାଣୁଯୁକ୍ତ ବାଷ୍ପ ବା ତାଦୃଶ କୌଣସି ମାରାତ୍ମକ ଜିନିଷ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇପାରେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଶାନ୍ତିମୂଳକ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ନିଜକୁ ଯୁଦ୍ଧ-ଅପରାଧୀ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିବାକୁ ଯେଉଁଦାବି କରାଯାଉଅଛି ବର୍ତ୍ତମାନର ସରକାର ସେ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବେ କି ? କାରଣ ହିରୋଶିମା ବିସ୍ଫୋରଣ ପାଇଁ ସେମାନେହିଁ ଦାୟୀ । ଶାନ୍ତିବାଦୀ ଭାବରେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ କାମ ହେଉଛି ଯୁଦ୍ଧ କିପରି ବନ୍ଦ ହେବ ତାହାର ଉପାୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବା । ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ସ୍ଥିର କରିବା ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ କାମ ନୁହେ । ତାହା ନ ଜାଣିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ମୁହଁ ବନ୍ଦ ରହିବା ଉଚିତ । ଶାସ୍ତ୍ରପୁରାଣରୁ ଗତ ବଚନ ଉଦ୍ଧୃତ କରି ସେ ସବୁକୁ ବୃଥା ଆଉଡ଼େଇ ସମୟ ନଷ୍ଟ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେ ।

ଭାରତର ବୈଦେଶିକ ବାଣିଜ୍ୟ

(ଏସବୁ କୋଟିଟଙ୍କାର)

(କ) ରପ୍ତାନି	୧୯୪୯-୫୦	୧୯୪୮-୪୯	+ବୃଦ୍ଧି କମ୍ବା −ହ୍ରାସର ଅନୁପାତ
ଝୋଟଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ	...୧୨୬.୯୮	୧୪୪୬.୫୬	+୧୯.୫୮
ଚା	... ୭୨.୦୬	୬୩.୬୯	+୮.୩୭
କପାଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ	... ୫୭.୫୯	୩୬.୨୫	+୨୧.୩୪
କଞ୍ଚା ଏବଂ କଷା ଚମଡ଼ା ଏବଂ [illegible]	... ୨୫.୧୭	୧୮.୨୯	+ ୬.୮୮
ମସଲା	... ୧୮.୧୮	୫.୪୭	+୧୨.୭୧
ଝୋଟ	... ୧୫.୭୬	୨୩.୯୭	— ୮.୨୧
ଚିନାବାଦାମ	... ୯.୦୧	୩.୧୩	+ ୫.୮୮

"ଆପଣମାନେ ଯଦି ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀର ସାହିତ୍ୟ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି [illegible] ଇଂରାଜୀ ସାହିତ୍ୟ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବାରେ [illegible] ଆପଣମାନେ ନିଜ ମାତୃଭାଷା ଅଧ୍ୟୟନ କଲେ ଅଧିକ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ସେହି ଉପକାର ପାଇପାରିବେ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

(ସେତେ କୋଟି ଟଙ୍କା)

	୧୯୫୯-୬୦	୧୯୬୮-୬୯	ବୃଦ୍ଧି କିମ୍ବା ହ୍ରାସର ଅନୁପାତ
ବନସ୍ପତି	... ୮.୦୫	୧୧.୩୬	— ୩.୩
ଫଳ ଏବଂ ନଡ଼ିଆ	... ୭.୬୩	୭.୧	+ ୧.୪୩
ଆମଦାନି—			
ଯନ୍ତ୍ରପାତି	...୧୦୫.୫୨	୮.୯୭	+୨୪.୩୨
ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଏବଂ ମଇଦା	...୯୯.୫୫	୭୩.୯୩	+୨୬.୩୨
କପା ଏବଂ ଉଦ୍‌କପା	...୬୩.୨୭	୬୮.୨୩	—୦.୯୭
ଖଣିଜ ତେଲ	...୬୯.୧୯	୩୮.୧	+୨୧.୦୯
ଯାନବାହନ	...୨୩.୪୭	୩୨.୮	+ ୯.୩୫
କଚା ସୂତ ଏବଂ କପାଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ	...୧୮.୪୧	୧୭.୧୭	+ ୧.୨୫
ରାସାୟନିକ ଦ୍ରବ୍ୟ	...୧୨.୧୩	୨୮.୯୧	+ ୧୨.୭୮

(ଖ) ଭାରତର ଆମଦାନୀର ଭାଗ

ବ୍ରିଟେନ୍	୧୪୯.୩୨	୧୫୨.୩୭	+୩.୦୪
ସ୍ୱଚ୍ଛ ଗୋଷ୍ଠୀ (କମନ୍‌ୱେଲ୍‌ଥ)	୧୦୦.୩	୯୭.୮୩	+୧୨.୭
ପଶ୍ଚିମ ପାକିସ୍ଥାନ	୧୨.୩୧	୨୨.୦୭	—୯.୨୫
ପୂର୍ବ ପାକିସ୍ଥାନ	... ୦.୧୪	୦.୩	—୦.୧୭
ସୂତବସ୍ତ୍ର	... ୧୭.୦୨	୧୭.୭୩	—୧୮.୮୧
ଆର୍ଜେଣ୍ଟିନା	... ୮.୭୮	୭.୩୨	+୧.୪୨
ରୁଷ୍	... ୧୨.୬୩	୩.୨୫	+୯.୩୮
ସୁଇଜରଲାଣ୍ଡ	... ୧୩.୯୫	୧୮.୭୮	+୪.୩୩
ଜର୍ମାଣୀ	... ୭.୩୯	୨.୨୫	+୪.୧୪
ଜାପାନ୍	... ୩୨.୪୮	୨୦.୪୭	+୧୧.୦୨
ବର୍ମା	... ୧୨.୮୭	୧୯.୨୫	—୭.୩୯
ଶ୍ୟାମ୍	୧୦.୪୫	୫.୨	+୫.୨୫

"ଆମମାନଙ୍କୁ ଏ ଦୁର୍ବଳତା ଓ ଭୀରୁତା ଛାଡ଼ିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଯୁଦ୍ଧମାନଙ୍କୁ ବିଶ୍ୱାସ କରିବା, ଆମ-ମାନଙ୍କର ଯଥେଷ୍ଟ ସାହସ ରହିଲେ ସବୁକଥା ସମ୍ଭବ ହେବ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

(ଯେତେ କୋଟି ଟଙ୍କା)

	୧୯୪୯.୫୦	୧୯୪୮-୪୯	ବୃଦ୍ଧି କମ୍ବା ହ୍ରାସର ଅନୁପାତ
ଜପାନ	୨୧.୪୧	୭.୩୭	+୧୫.୦୪
ଇଜିପ୍ଟ	୩୯.୪୬	୩୧.୮୨	+୨.୫୨

(ଗ) ଭାରତର ରପ୍ତାନୀରେ ଭାଗ

ବ୍ରିଟେନ୍	... ୧୧୧.୨୪	୯୭.୬	+୧୩.୫୪
କମନୱେଲ୍ଥ ବା ରାଜ୍ୟଗୋଷ୍ଠୀ	... ୧୩୫.୨୨	୧୨୬.୯	+୨.୩୨
ପଶ୍ଚିମ ପାକିସ୍ତାନ	... ୧୧.୮୪	୩୮.୯	—୨୭.୦୫
ପୂର୍ବ ପାକିସ୍ତାନ	... ୨.୯	୫.୪୨	— ୩.୩୩
ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର	... ୭୨.୬	୭୨.୨	+ ୨.୪୩
ଅଜେଣ୍ଟାଇନା	... ୬.୬୫	୧୬.୮୨	— ୯.୨୭
ରୁଷ୍	... ୩.୧୫	୫.୩୭	— ୨.୨୨
ସୁଇଜରଲାଣ୍ଡ	... ୨.୮୭	୧.୨୨	+ ୧.୨୫
ଜର୍ମାନୀ	... ୮.୦୮	୨.୭	+ ୫.୯୭
ଇଟେଲ୍	... ୪.୬୬	୩.୨୭	+ ୧.୭
ବର୍ମା	... ୩.୫୧	୯.୯୭	+ ୩.୫୪
ଶ୍ୟାମ୍	... ୪.୦୮	୨.୩୭	+ ୧.୭୧
ଜାପାନ୍	... ୭.୦୨	୫.୫୯	+ ୧.୫୩
ଇଜିପ୍ଟ	... ୭.୮୫	୭.୭	+ ୧.୧୫

“ ମୋ ମତରେ [illegible] ପ୍ରାଣ କରିବା ଓ ଦାନ କରିବା ସ୍ୱାଧୀନତା [illegible] । [illegible] [illegible] ସ୍ୱାଧୀନତା [illegible] ହେବ ।

— ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ପେଟଚିନ୍ତାର ଉଗ୍ର ରୂପ

ପୂର୍ବ ବଲିଭିଆର ଆମେଜନ ନଦୀ ତୀର ଏବଂ ମେହଗାଣି ଜଙ୍ଗଲରେ ସିରିଓନୋ ଇଣ୍ଡିଆନ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଜାତିର ଲୋକ ବାସ କରନ୍ତି । ସଭ୍ୟତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ ସେମାନେ ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ସବୁଠୁଁ ବେଶୀ ଅନୁନ୍ନତ । ସେମାନଙ୍କୁ କୌଣସି କଳା କୌଶଳ ଏବଂ ଧର୍ମ ଜଣାନାହିଁ । ସେମାନେ କୌଣସି ପୋଷାକ ପିନ୍ଧନ୍ତି ନାହିଁ ଏବଂ ଦୋଳ ଓ ସୂତୁଳି-ଲଗା ଧନୁ ଓ ଶର ଛଡ଼ା ସେମାନଙ୍କର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସମ୍ପତ୍ତି ନାହିଁ । ଏହି ଦୋଳରେ ସେମାନେ ଶୁଅନ୍ତି ଏବଂ ଧନୁ ଓ ଶର ସାହାଯ୍ୟରେ ଶିକାର କରନ୍ତି । ସିରିଓନୋମାନଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ପ୍ରବଳ ଚିନ୍ତା ହେଉଛି ପେଟ ।

ସୃଷ୍ଟିର ପ୍ରଥମ ଧରି ଏହି ଆଦିମ ଅଧିବାସୀମାନେ ପେଟପୂରା ଖାଇବାକୁ ପାଉନାହାନ୍ତି । ଖାଦ୍ୟପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଶିକାର, ମାଛ, ବାଦାମ, ଜାମୁକୋଳି ଏବଂ ଫଳ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । ଏ ସବୁ ସବୁବେଳେ ମିଳେନାହିଁ । ସ୍ଥଳପଥରେ କୌଣସି ସଡ଼କ ନାହିଁ କି ଜଳପଥରେ ଡଙ୍ଗା ବା ନୌକା ନାହିଁ ।

କ୍ରମାଗତ ଖାଦ୍ୟାଭାବ ହେବାଫଳରେ ଯେଉଁ ଚିନ୍ତା ଏବଂ ହତାଶାଭାବ ଜାତ ହୁଏ, ତାହାର ପ୍ରଭାବ ଏହି ଆଦିମ ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କ ଉପରେ କିପରି ଭାବରେ ପଡ଼ୁଅଛି ଏହି ବିଷୟ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାପାଇଁ କର୍ଣ୍ଣେଲ୍ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ବର୍ତ୍ତମାନ ନୃତତ୍ତ୍ୱବିତ୍ ପ୍ରଫେସର ଡକ୍ଟର ଆଲାନ ଆର ହମବର୍ଗ ୧୯୪୧ ମସିହାରେ ବଲିଭିଆ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଯାଇଥିଲେ ଏବଂ ପେଟଚିନ୍ତାରେ ଆତୁର ସିରିଓନୋଙ୍କ ବିଷୟରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାପାଇଁ ସେଠାରେ ୧୧ ମାସ କାଳ ରହିଥିଲେ । ଏହିସବୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲୋକ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ପେଟଚିନ୍ତା ବିଷୟରେ ତାଙ୍କର ରିପୋର୍ଟ ପ୍ରକାଶ ପାଇଅଛି । ସେ ଦେଖିଲେ ଯେ ବହୁଦିନ ଧରି ପେଟଚିନ୍ତା ଲାଗିବାଯୋଗୁଁ ସେମାନଙ୍କ ଗୀତ ଏବଂ ପ୍ରେମ, ସେହି ପେଟଚିନ୍ତା ଦ୍ୱାରା କବଳିତ ହେଉଛି । ସିରିଓନୋମାନେ ପ୍ରେମପାଇଁ ବିବାଦ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଚର୍ବିଯୁକ୍ତ ମାଂସ ବା ଜଙ୍ଗଲି-ମହୁମାଛିର ମହୁ ଦେବାକୁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରି ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପ୍ରଣୟିନୀମାନଙ୍କର ପ୍ରଣୟ ଭିକ୍ଷା କରାଯାଏ । ସ୍ୱାମୀମାନେ ଅନ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହେଲେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ କ୍ୱଚିତ୍ ବିଶ୍ୱାସଘାତକତା ସମ୍ପର୍କରେ ଅଭିଯୋଗ କରନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱାମୀମାନେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କୁ ଖାଦ୍ୟ ଦେଲେ ସେମାନେ ଭୟଙ୍କର ଭାବରେ ରାଗିଯାନ୍ତି । କଳକଳିଆ ହେଲେ ସ୍ୱାମୀ ତାର ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ବାଡ଼ାଏ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ତାହାର ଭୋଜନ ପାତ୍ରକୁ ଭାଙ୍ଗି-ଦିଏ । ବେଶି ମାଂସ ମିଳିଲେ ସେମାନଙ୍କ କାମ ପ୍ରବୃତ୍ତି ବଢ଼େ । ଡକ୍ଟର ହମବର୍ଗ ଲେଖିଛନ୍ତି ଯେ କାହାରିକୁ ଯଦି ମାଂସରୁ ବଞ୍ଚିତ କରାଯାଏ ତେବେ ତାହାର ଆସକ୍ତି କମିଯାଏ । ପ୍ରଚୁର ଭୋଜନ ମିଳିଲେ ସେମାନେ ଯୌନ

'ଭାରତମାନେ ଯଦି ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଧର୍ମଙ୍କୁ ସମାନ ବୋଲି କ ନଜରରେ ଦେଖନ୍ତି ତାହାହେଲେ ସେମାନଙ୍କ ଦେଶର ସମସ୍ୟା ଶୀଘ୍ର ସମାଧାନ ହୋଇପାରିବ ।'

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଓଡ଼ିଶାରେ ପଦଯାତ୍ରାରେ ବାପୁଜୀ
ନଟଙ୍ଗରେ ମାଡ୍ୟାଲର ଶ୍ରୀ ବୋଷ

ନିଶ୍ୱାସରେ ନରବ ହୁଅନ୍ତି । ପିଗ୍‌ମିମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ରାତିରେ ଖାଆନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ଅନ୍ୟର ଅଜ୍ଞାତରେ ବହୁତ ଖାଇ ପାରନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଯେତେ ପରିମାଣ ଖାଦ୍ୟ ଅଳ୍ପ, ସେ ସବୁତକରେ ସେମାନେ କଷ୍ଟ ଜଣାଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ଏବଂ ଖାଦ୍ୟ ଖରାପ ଥିବାବେଳେ ଓ ସେତେବେଳେ କ୍ଷୁଧା ନ ଥାଏ, ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ନିଶ୍ୱାସ ପ୍ରଶ୍ୱାସ ବନ୍ଦକରି ଗିଳିପକାନ୍ତି । ରିପୋର୍ଟରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ, ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ସବୁଠୁଁ ବେଶୀ ପରିମାଣ ଖାଦ୍ୟ ଗିଳିପକାଇବା ସେମାନଙ୍କ ଖାଇବାର ପ୍ରଧାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବୋଲି ମନେହୁଏ । ପିଗ୍‌ମିମାନେ ସାଧାରଣତଃ ଶିକାର କିମ୍ବା ଭୋଜନ ବିଷୟରେ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଗୀତଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଶିକାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ।

ଦମ୍‌ବର୍ଗ କହନ୍ତି ଯେ ସେମାନେ ଆଉ ଯାହା ହୁଅନ୍ତୁ ପଛକେ ସହଯୋଗୀ, ଦାନ, ନମ୍ର କିମ୍ବା ଦୟାଳୁ ନୁହଁନ୍ତି । ସେମାନେ ସ୍ୱାର୍ଥପର ଏବଂ ଅଶ୍ଳୀଳ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ରଖନ୍ତି ନାହିଁ । ଦୁର୍ଦ୍ଦିନରେ ସେମାନେ ସାଧାରଣତଃ ପଡ଼ୋଶୀଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ପିଗ୍‌ମିଟିଏ ଥରେ ବୁଢ଼ା ହୋଇଗଲେ କିମ୍ବା ଖୁବ୍ ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ଶିକାର ବା ଖାଦ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିବାକୁ ଅସମର୍ଥ ହେଲେ, ତାହାକୁ କେହି ପଚାରନ୍ତି ନାହିଁ ଏବଂ ଶେଷରେ ସେ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ମୃତ୍ୟୁମୁଖରେ ପଡ଼େ ।

ନୃତତ୍ତ୍ୱବିତ୍ ଉପସଂହାରରେ କହନ୍ତି ଯେ ସେମାନେ ସର୍ବଦା କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତ ହେବାର ଆଂଶିକ କାରଣ ହେଉଛି ସେମାନଙ୍କର ନୂଆ କଥା ଶିଖିବାପ୍ରତି ଅନିଚ୍ଛା । ପୁରୁଷମାନେ ନିଆଁ ଲଗେଇବା ବା ରାନ୍ଧିବା କଥା ଅଦୌ ଶିଖିନାହାନ୍ତି । ସେମାନେ ଉପବାସ ରହିବେ ପଛେ, କଞ୍ଚା ମାଂସ ଖାଇବେ ନାହିଁ । କେବଳ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ରନ୍ଧନ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ଉଦ୍‌ଭିଦରେ ଖାଦ୍ୟଉପଯୋଗୀ ଅଂଶକୁ ଚିହ୍ନି ପାରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା ସେମାନେ ଶାଗ ମାତ୍ର ଖାଇବେ ନାହିଁ । ଦମ୍‌ବର୍ଗ ଥରେ କେତେକ ଶୋଭା ଜାଗାରୁ ପାଟକୁ ଅଣ୍ଡାକୁ କାଟି ସଜାଇଥିଲେ ଏବଂ ଜଣେ ପିଗ୍‌ମିଟୋକୁ ଖାଇବାକୁ ଦେଇଥିଲେ । ସେ ଖୁବ୍ ଆନନ୍ଦରେ ତାହା ଖାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ସେ ଜାଣିଲା ଯେ ତାହା ସାପ ମାଂସ ସେତେବେଳେ ସେ ଅଧିଖିଆ ମାଂସତକ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଲା । ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା କଥା ସେମାନେ ଜାଣିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ ଏବଂ ଖାଦ୍ୟ ନମିଳି ପଡ଼ିଲେ, ସେମାନେ କେବଳ ଭୋକ ରହନ୍ତି ।

ପେଟଭରାରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ବାଳକମାନଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣନା-ରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିବା ପାଇଁ ଦମ୍‌ବର୍ଗଙ୍କୁ ସପାଣ୍ଡି ପିମ୍ପୁଡ଼ି, ମହୁମାଛି ମଶା ଓ ବନ୍ଧୁଆ ଜୀବମାନଙ୍କର ଆକ୍ରମଣ ସହିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ସେ କହନ୍ତି, ଏ ଲୋକ ପୃଥିବୀଠାରେ ସେମାନେ ଉଦରକୁ ଧାରଣ କରିଅଛି । ଏମାନଙ୍କର ସବୁକଥା ପେଟ ଦ୍ୱାରା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ । ପେଟେ ଖାଇବାକୁ ମିଳିଲେ ପ୍ରେମ ଉଚ୍ଛୁଳି ଉଠେ; କିନ୍ତୁ ପେଟ ଖାଲି ପଡ଼ିଲେ ସ୍ୱାମୀ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ପରସ୍ପରଠାରୁ ବିମୁଖ ହୁଅନ୍ତି । ବାପ ମା ସନ୍ତାନକୁ ମଧ୍ୟ ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ । ପେଟ ଶାନ୍ତିକୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାର ଉପାୟ ଶିଖିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଏ ଅଳସ ଲୋକ ଗୁଡ଼ିକ କୌଣସିବେଳେ ଉନ୍ମୁଖ ।

"ମୁଁ ଯେଉଁ ନୂଆ ସମାଜର କଳ୍ପନା କରୁଅଛି ସେଥିରେ ଅଂଶୀଦାର ହେବେ ନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ କହିବାକୁ ହେବ; କିନ୍ତୁ ତାହାର ମୁଖ୍ୟ ଭିତ୍ତି ହେବ ସହାନୁଭୂତି ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ବାଣୀବୃତ୍ତ

କବି କଳହଂସ ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣ

ଶ୍ରୀ ବଞ୍ଛାନିଧି ପଟ୍ଟନାୟକ ବି.ଏ, ବି.ଏଲ୍. (କଳିଙ୍ଗ ଭାରତୀ)

ଇଂରେଜ ରାଜତ୍ୱର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପରେ ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣ କବିତା ଲେଖିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଇଂରେଜ ପ୍ରଭାବ କବି ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଯେପରି ସ୍ପର୍ଶ କରି ନ ଥିଲା, ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ସ୍ପର୍ଶ କରି ନ ଥିଲା । ସେ ଶୁଦ୍ଧ ଭକ୍ତକବି ପରମହଂସ ଭଳି ବାଣୀସେବା କରିଅଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଇଂରେଜ ଅନୁକରଣ ପ୍ରଧାନ ଆଧୁନିକବାଦ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହେଲା ଏବଂ ଶିକ୍ଷାଦୀକ୍ଷା କବଳରେ ସେ ଦେଶର ଶୋଷକ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ସଭ୍ୟତାର ଅନୁରାଗୀ ଓ ଅନୁଗାମୀ କଲେ । ଇଂରେଜ ସ୍ୱଜାତି ଥିବାପାଇଁ ନାନା ବହିର୍ଗତ ପ୍ରଭାବ ଓଡ଼ିଶାର ବହୁ ଲୋକଙ୍କ ଜାତୀୟ ଧାରଣା ଛଡ଼ାଇଅଛି । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ଜାତୀୟ ପରମ୍ପରା ଯଦୁମଣି, ଉପେନ୍ଦ୍ର, ଅଭିମନ୍ୟୁ ଓ ବଳଦେବଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ପୁଷ୍ଟ, ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣ ସେହି ସମୃଦ୍ଧ ପରମ୍ପରାର ପ୍ରତିନିଧି । ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣଙ୍କର ଆଉ ଜଣେ ସମସାମୟିକ କବି ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ନାମ ଗୌରଚରଣ ଅଧିକାରୀ । ପ୍ରକୃତରେ ସେ କବିତ୍ୱରେ ବା ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଠାରୁ ନ୍ୟୂନ ନୁହନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଇଂରେଜ ପ୍ରଭାବ ସ୍ପର୍ଶ କରିନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଛାନ୍ଦାବଳୀ ପ୍ରକାଶ ହେବା ଉପରେ ।

ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରକୃତରେ ଦେବଭୂମି । ଆକବରଙ୍କ ସେନାପତି ମାନସିଂହ ଓ ମରହଟ୍ଟା ଛତ୍ରପତି ଶିବାଜୀ ଥରେ ଥରେ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଆସିଥିଲେ । ସେ ଦୁହେଁ ଲେଖି ଅଛନ୍ତି ଯେ ଓଡ଼ିଶା ମନୁଷ୍ୟର ଆବାସ ନୁହେ ଦେବତାମାନଙ୍କର ଦିବ୍ୟ ଧାମ । ପ୍ରକୃତରେ ଓଡ଼ିଶାର ଜାତୀୟ ଜୀବନର ମୂଳଭିତ୍ତି ଥିଲା ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଚିନ୍ତା । ସାହିତ୍ୟରେ ଜାତୀୟ ଜୀବନ ପ୍ରତିବିମ୍ବିତ ହୋଇଥାଏ । ଇଂରେଜ ପୂର୍ବ ଯୁଗର ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଦେଖ, ତାହା ପ୍ରଧାନତଃ ଭକ୍ତିରସରେ ପରିପୁଷ୍ଟ । ତା ତଳକୁ ଶୃଙ୍ଗାର ରସ । ଧର୍ମ, ଅର୍ଥ, କାମ ଓ ମୋକ୍ଷ ଏହି ଚତୁର୍ବର୍ଗହିଁ ଓଡ଼ିଆ ଲୋକଙ୍କର କାମ୍ୟ ଥିଲା । ତା ନ ହୋଇଥିଲେ ବର୍ଷ ବର୍ଷର ସଞ୍ଚିତ ବ୍ୟୟ ହୋଇ ପୁରୀ, ଭୁବନେଶ୍ୱର ଓ କୋଣାର୍କର ବିରାଟ ମନ୍ଦିରମାନ ନିର୍ମିତ ହୋଇ ନଥାନ୍ତା । ଓଡ଼ିଶାର କ୍ଷୁଦ୍ର ବୃହତ ପ୍ରତି ଗ୍ରାମରେ ମନ୍ଦିରମାଳା । ଓଡ଼ିଶାକୁ କବି ଯଥାର୍ଥରେ ମନ୍ଦିରମାଳିନୀ ବୋଲି ସ୍ତୁତି କରିଅଛନ୍ତି । ଯେଉଁ ଦେଶରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଅର୍ଚ୍ଚନା ନିମନ୍ତେ ଲୋକେ ନିଜର ଯଥା ସର୍ବସ୍ୱ ନିୟୋଗ କରିବାରେ କୁଣ୍ଠା ନାହିଁ ସେ ଦେଶର ସାହିତ୍ୟ ଯେ ଭକ୍ତିରସରେ ପରିପୁଷ୍ଟ ହେବ ଏଥିରେ ବିଚିତ୍ରତା ନାହିଁ । ଦେଢ଼ଶ ବର୍ଷର ଇଂରାଜ ରାଜତ୍ୱ ମୁଷ୍ଟିମେୟ ଲୋକଙ୍କର (ଶହକେ ଦୁଇଜଣ ହେବେକି ନାହିଁ) ଧର୍ମବିଶ୍ୱାସକୁ ଟଳଟଳ କରିଦେଇ ଅଛି ମାତ୍ର ।

ଏ ଦେଶରେ ଯୁଗାବତାର ଶ୍ରୀ ଚୈତନ୍ୟ ପ୍ରେମଭକ୍ତିର ବନ୍ୟା ବୁହାଇ ଦେଲାରୁ ଓଡ଼ିଆ ଲୋକେ ନିଜର ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ବିପନ୍ନ କଲେ ପଛେ ସେ ସୁଧାକୁ ନିଜର

> "ପ୍ରିୟର ବେଦନାଠାରୁ ଆଉ କି ବେଦନା ଅଧିକ କଷ୍ଟକର ହୋଇପାରେ ? କିନ୍ତୁ ନୂତନ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବାରୁ ଉଦ୍ଭୂତ ଆନନ୍ଦରେ ତାହା ସେ ବେଦନା ଭୁଲିଯାଏ ।"
>
> —ଗାନ୍ଧିଜୀ

ବର୍ଣ୍ଣିତ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ଏ ଅଭୂତପୂର୍ବ ସ୍ଥିତିର ଇତିହାସରେ ବିରଳ । ଦେଶରେ ସୁଦୃଢ଼ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପରମ୍ପରା ନ ଥିଲେ ଏହା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା । ଉତ୍କଳୀୟ ଜୀବନର ଏହି 'ଧାର୍ମିକସହିଷ୍ଣୁତା' ଦେଖି ବୋଧହୁଏ ଶ୍ରୀ ଚୈତନ୍ୟ ଉତ୍କଳକୁ ନିଜର ଲୀଳାସ୍ଥଳୀ ରୂପେ ବରଣ କରିଥିଲେ ।

ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟଙ୍କ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ପ୍ରେମଭକ୍ତିକୁ ଆଶ୍ରୟ କରି ଓଡ଼ିଶାରେ 'ପଞ୍ଚସଖା' ସାହିତ୍ୟ ପରଠାରୁ ପୃଥକ ବୈଷ୍ଣବ ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା । ଆଜି ମଧ୍ୟ ଉତ୍କଳୀୟ ପଲ୍ଲୀଜୀବନର ତାହା ସର୍ବସ୍ୱ । ସହରମାନଙ୍କରେ ବାସକରୁଥିବା କେତେଜଣ ମାତ୍ର ବିକୃତରୁଚି ଉଚ୍ଚାକାଂକ୍ଷିତ ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଜନତାର ଶତକଡ଼ା ଅଠାନବେ ଜଣ ଲୋକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପରମ୍ପରାକୁ ଭିତ୍ତି କରି ଲିଖିତ ହୋଇଥିବା କାବ୍ୟ କବିତାରେ ଅବଗାହି । କବି କଳହଂସ ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣ ସେହି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପରମ୍ପରାର ଜଣେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରତିନିଧି ।

ଶ୍ରୀଚୈତନ୍ୟଙ୍କ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ଶୁଦ୍ଧଭକ୍ତିର ସେ ଉପାସକ । ପ୍ରଥମରେ ମହାକବି ଅଭିମନ୍ୟୁ ସାମନ୍ତ ସିଂହାର ଯାହା ପ୍ରଚାର କରିପାଇଅଛନ୍ତି ଖଣ୍ଡ କବିତାରେ ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣ ତାହାହିଁ ପ୍ରଚାର କରିପାରି ଅଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଉଭୟେ ପରମଭାବମୟ ପୁରୁଷ । ଅଭିମନ୍ୟୁ ଓ ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣଙ୍କ କବିତା ଶୁଣିଲେ ମୁମୂର୍ଷୁଙ୍କର ମଧ୍ୟ ପ୍ରାଣ ହୋଇଯିବ । "ଏଥିଲାଗି ମନ ହେ ମାରୁଛୁ କେବେ ଧିର ?" ଓ "କରିବ ଅଳେ ଦାସୀ ଡାକିବେ କଂଶୋଶ୍ୱରୀ" ବିଦଗ୍ଧ ଚିନ୍ତାମଣିର ଏ ପଦ ପଢ଼ିକୁ ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣ ଲେଖିଲେ "କେଉଁ ଭାଗ୍ୟ ମୋର ହେବନି, ହେବି ବୃନ୍ଦାବନେଶ୍ୱରୀ ସେବକୀ" । କେବଳ ଗୌରଚରଣ ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ବ୍ରଜରସର ଏତେ ମଧୁମୟ ପ୍ରକାଶ ଖୁବ୍ କମ୍ ଲୋକଙ୍କ ଲେଖାରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇଅଛି । ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣଙ୍କ ପ୍ରାଣ ସଙ୍ଗୀତ-ମୟ । ଓଡ଼ିଶୀ ରାଗରାଗିଣୀ ତାଙ୍କ କବିତାବଳୀରେ ଜୀବନ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଛି । ଓଡ଼ିଶୀ ସଙ୍ଗୀତର ସେ ଜଣେ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରତିନିଧି । କବି ସମ୍ରାଟ, କବିସୂର୍ଯ୍ୟ, ବନମାଳୀ, ରାମକୃଷ୍ଣ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ପରେ କବି ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣ ଯେପରି ଓଡ଼ିଶୀ ସଙ୍ଗୀତକୁ ଉତ୍କର୍ଷର ଚରମସୀମାକୁ ନେଇ ପାରିଅଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଓ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ପୃଥିବୀବକ୍ଷରେ ଜୀବିତ ଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣ ପୂଜିତ ହେଉଥିବେ । ଓଡ଼ିଆ ହୃଦୟର ଭକ୍ତିମୟ ଉଚ୍ଛ୍ୱାସକୁ ରୂପଦେଇ ସେ ଧନ୍ୟ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ତୁଳ୍ୟ ଭାବମୟ ପୁରୁଷଙ୍କ ପାବନ ଲେଖନୀର ପ୍ରସୂତ କବିତାର ମନ୍ଦାକିନୀରେ ଉତ୍କଳ ମଧ୍ୟ ଧନ୍ୟ ହୋଇଅଛି । ନିମ୍ନରେ ତାଙ୍କ କବିତାରୁ କେତେକ ଛତ୍ର ଉଦ୍ଧାର କରାଯାଇ ତାଙ୍କ ପ୍ରତିଭାର ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ପରିଚୟ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା ।

ସେ ସଂସ୍କୃତ ସାହିତ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ପାରଙ୍ଗମ ଥିଲେ । ତାହାର ନିଦର୍ଶନ—

"ଜୟତି ଜୟତି ରାଧା ଶ୍ରୀବ୍ରଜାରଣ୍ୟରାଜ୍ଞୀ
ଜୟତି ଜୟତି ରାଧା କୃଷ୍ଣ ବକ୍ଷୋବିଳାସୀ
ଜୟତି ଜୟତି ରାଧା ଗୋପିକା ମୌଳିମାଳା
ଜୟତି ଜୟତି ରାଧା ସ୍ୱାମିନୀ ସା ମଦୀୟା ।।

ଏ କବିତା ସେ ତାଙ୍କ ଦୀକ୍ଷାଗୁରୁଙ୍କ ନାମରେ ଭଣିତା କରିଅଛନ୍ତି ।

ଆହୁରି ମଧ୍ୟ

"ପାହି ଶ୍ରୀ ରାଧିକେ ଶ୍ରୀହରି ଗାନ୍ଧର୍ବିକେ
କୃଷ୍ଣପ୍ରାଣାଧିକେ ଘନନୀଳାଙ୍ଗିକେ

"ଅହିଂସାର ଅର୍ଥ ଅସୀମ ପ୍ରେମ । ଅସୀମ ପ୍ରେମର ଅର୍ଥ କଷ୍ଟ ସହ୍ୟ କରିବାର ଅସୀମ ଶକ୍ତି । ଏହା ପୃଥିବୀର ମାତା । ମାଆ ଛଡ଼ା ଏ ଗୁଣ ଅଧିକ ମାତ୍ରାରେ ଆଉ କାହାଠାରେ ଅଛି ?"

— ଗାନ୍ଧୀଜୀ

(୬)

ଶ୍ରୀକୀର୍ତ୍ତିବାପୂର୍ଣ୍ଣୀ   ମହାଭାବରାଶୀ
ରସସ୍ୟାଧିସ୍ୱାମୀ   ଗୋପୀପ୍ରେମପାଶୀ ।୪

—

(ବାତ୍ସଲ୍ୟ ରସର କ୍ଷୁଣ୍ଣ ପ୍ରକାଶ) :—

[ଯଶୋଦାଙ୍କ ଉକ୍ତି]

"କୋଇଲି ! ମୀନ ଉତ୍ପଳ ନୟନ
ନ ସହିଲି ଦେଖି ମୋ ଭବନ
ନନ୍ଦଙ୍କୁ ଲେଉଟି ଆସିବ ଆଗଲି
ନିଜ ଅଙ୍ଗନରେ ମୋ ଲୁହ ପୋଛିଲ ଲୋ !
ନାନା ପ୍ରକାରେ ବୋଧ କରାଇ ଆଗେ !
ନାଚ ନାଚ ଗଲ ବଂଶୀ ବଜାଇ ଲୋ ॥

—୦—

କୋଇଲି ! ଶୁଣ ମୋ କୋହଳ ସ୍ଥିର
ସୁନା ଚନ୍ଦ୍ରମ ଗଲା ତାହାର
ଚନ୍ଦ୍ରାନନ ! ତୋ ସଙ୍ଗେ ପିଣ୍ଡ ଆଗେ
ଦେଖନ୍ତି ଗୋପ ଭୁଞ୍ଜି ମୁଁ ଉଚ୍ଛେ ଥିବି ଲୋ
ସୁଖେ କୋଇଲି ଘରକୁ ଯାଇ ଆଗେ
ସ୍ମରି ରସାଳ ବଣ ଉଠିଆସ ଲୋ" ॥ ଇତ୍ୟାଦି ॥

(ଯୁଗଳ ମାଧୁରୀ)—

"ଦୁହେଁ ଯାକ ଦେହ ପ୍ରାଣ ପରାଏ
ଦୂର ହେବାର ନାହିଁ ସେ ସଂଶୟ
ରୂପ ଲାବଣ୍ୟର ଭୁବନମୋହନ
ଦ୍ୟୁତି ଚନ୍ଦ୍ରକଳା ନବଘନ ॥"

(ଯୁଗଳ ପ୍ରଣୟ)—

"ଅଛି ଆପଣାର ଆଳୀକି । ତାକୁ ବସାଇ ମନୋହର
କାହିଁ ଅବଶିଷ୍ଟ ଅଙ୍ଗନକୁ ଜାତ ହରଷ ଧରିବ କି ବସୁମତୀ ?
କେତେ ଦିନର ମନୋରଥ । ଆଜ ହୋଇଲା ସେ ସାର୍ଥ
କୋଳ କଲେ ରାଧା କୃଷ୍ଣେ ଆଲିଙ୍ଗ କରେ ବସିବାର ବଦନ ପୋଛି ।"

"ଜଗତ ଗୋପନ ଯୋଗ ଥାଉ ଦୁଃଖ ମଣିଙ୍କର ସ୍ୱଜନମାନମାନଙ୍କୁ ଦୋଷ ଦେବା ଅନୁଚିତ । ଅଜାତ ଜାତ ମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟମାନେ କେଣେ ନ ଥାଇ କହନ୍ତି ? କହୁ କଥାଇଁ କହନ୍ତି ?"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

(ଯୁଗଳ ସେବା ସ୍ୱକୀୟା ; ଦୈନ୍ୟବୋଧିକା)—

କୃପା ନ କଲେ କାହ୍ନୁଁକ ଧରିବ ଚରଣ ?
ବ୍ରଜେନ୍ଦ୍ର-ହୃଦୟହାରିଣୀ ରାଧେ ହୋଇଯିବ ତ ଅକାରଣ । ଘୋଷା ।
କେଉଁରୂ କୁଞ୍ଜରେ ପ୍ରବେଶ ସଙ୍ଗରେ ନ ଦେଖିବ ପଦ ଦୁହିଁଙ୍କ
ଆଜି କହିବାର ହୋଇଯିବ ମିଛା ପ୍ରେମନ୍ତ ଶଙ୍ଖ ବଜାଇବା ॥
ମାଗୁନାହିଁ କିଛି ମନେ ମାତ୍ର ଅଛି ଆଶା ଯୁଗଳ ଦେଖିବ.
କୃପା କଲେ କୃଷ୍ଣ ପ୍ରାଣବନ୍ଧୁ ରାଧା ଦୋହନ୍ତି କଳସ ହେବ ॥

(ଦୂତାନୁସର)

ରାଧା— "ବୟସ କେତେ ତାଙ୍କର ?
ଲଳିତା— ନବ ତରୁଣିମ ଅବସ୍ଥା ବୟସ
ହୋଇଥିବ ବାର ତେର ରେ ପ୍ରାଣମିତ ! ।
ରାଧା— କେମନ୍ତ ରୂପ କୃତ ହେବେ ?
ଲଳିତା— ତୁ ତାଙ୍କ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗକୁ ସରି ହେବୁ
ଅନୁମାନୁଛି ମୁଁ ଏବେ ମୋର ପ୍ରାଣମିତ ! ।
ରାଧା— ବିବାହ ହୋଇଲେଣି କି ?
ଲଳିତା— ବର୍ଷେ ସଖି ବାବ କୃଷ୍ଣ ହେଉଛନ୍ତି
ଯଶୋଦା ଘୋଷର କହ୍ନେଇ ରେ ପ୍ରାଣମିତ ! ।"

ଏକା ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ କାହିଁକି ଦୁନିଆର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସାହିତ୍ୟରେ ଏ ଗୀତର ସମକକ୍ଷ ଗୀତ ଅଛି ନାହିଁ ।

(ଦଶାପ୍ରମତ୍ତୀ ଶ୍ରୀରାଧା)

"ଦେହଳୀରେ ଚଳେ ଭୂଲି । ପଦାରବିନ୍ଦ ଚାହୁଁକି ଚନ୍ଦ୍ର ଏକି
ରସରାଜ ହେ ଅଙ୍ଗାମୋଦ ନୋହେ କଲି ।

\+ + + +

କ୍ଷୁଦ୍ର ଯୁଗଳର ଆଶ । ମଦନ କୋଦଣ୍ଡ ହ ଖଣ୍ଡ ଅବା
ରସରାଜ ହେ ଅଧିକେ ପାଉଛି ଶୋଷ ।

"ଅନୁରାଗ" ରାଧିକା ପାଇଁ ଛୁଅ କରି ପ୍ରେମିକର ପ୍ରେମ ମୂର୍ତ୍ତି ଥିଲେ । ପ୍ରେମ କେବଳ ସେବା ଭାବନା ତାର ଅଭାସ । ସେ ଭଗବାନଙ୍କ ଶ୍ରୀଚରଣ ତଳେ ପ୍ରାଣ ଆଦି ନିଜର ଯାବତୀୟ ବସ୍ତୁ ସମସ୍ତକୁ ଅର୍ପଣ କରିବା ପାଇଁ ଅଭିଳାଷ ।

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ନେତ୍ର ଉତ୍ପଳାମୃତ ଯେହ୍ନ ଧାଇଁ ବନେ ଚଳ ଖଞ୍ଜନ ମୀନ
ରସରାଜ ହେ ନାସିକା ତିଳ ସୁମନ ।
କର୍ଣ୍ଣେ ତାଟଙ୍କ ଶୋଭନ । ଗଣ୍ଡ ଚନ୍ଦ୍ରଖଣ୍ଡ କାମଦର୍ପଣ
ରସରାଜ ହେ ଅଧର ଜବା ସୁମନ ।”

ଏ ଗୀତର କରୁଣ ବର୍ଣ୍ଣନାଶୈଳୀ ମଧ୍ୟ ଅନୁପମ । ବାଦ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅପେକ୍ଷା ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଚିତ୍ରବର୍ଣ୍ଣନା ଆଦିର ନମୁନା, ଅନ୍ତର ହୃଦୟ-ବାଦ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନା ... ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣ ପଦ୍ୟାବଳୀ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ କଥା । ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ କଠୋର ନିଦର୍ଶନ ପାଇଁ ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣ ପଦ୍ୟାବଳୀ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ କଥା ।

“ରାଧା ଲୁଚିଛି ମୋହନକୁ ଦେଖିଲେ ।
ହସିବେ ନାହିଁ କରେ ନୟନ ପୁଛିଲେ ॥”

\+ \+ \+ \+

“ଦଇବା ନ କରନ୍ତୁ ମୁଁ ଦାସୀ ହିଲାରେ !!
ଦୁଃଖ ଦେଇ ଶ୍ୟାମକୁ ରାଧା ସୁଖୀ ହେବାକୁ
ଲୁଚିବ କାହୁଁ କି ଏ ଆଲୋଚନା ରେ ?
ଯେ ତାଙ୍କ ମନୋହାରୀ ତା ନଉକର କରି
ବନ ନେଇ ଘରେ ହେ ଗୁମାନ ନାରେ ।
କାଳିନ୍ଦୀରେ କି ପୂରିଲୁ କିଛି ଶମୁଖ ଥିଲେ
ଦେଖୁଥିବି ଏତିକି ମୋ କାମନା ରେ”

—୦—

“ମୁଁ ଦେଖିକି ଶ୍ୟାମଚନ୍ଦ୍ର ଲୀଳା
ସମ ନୋହିବ ସେ ପଦ୍ମଧୂଳିକି ?”

—୦—

“ଶ୍ୟାମ ଅପବାଦ ମୋତେ ଲାଗି ଥାଉ କି
ନତ ଯେଉଁ ଚିନ୍ତାରେ ମୋ ଦିନ ଯାଉ ରେ ।”

—୦—

“ଅଳି କେଶରକୁଞ୍ଚିତ୍ତ ଅଳକ କି
ଶୀଦନର ବନ୍ଧୁକୁ ମୋ ଦେଖିଲୁ କି । ଚିତ ।
ହୋଇ କେତେ ବନଫୁଲୁ ଆଦ୍ରିତୁ ମୁଖପାଶକୁ
ଶ୍ରୀକବିଶୋଭିତ୍ତ ଚରକର ଭୂଷଣ କି ?
କର୍ଣ୍ଣୋତ୍ସବ ପୁଷ୍ପ ବସ କବିଲତ୍ତ କି ଯତନେ
କର ଧୀରେ ବେଣେ ଚତିଅଇଲେ କି ?

‘ସ୍ୱଦେଶୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ସଫଳୀଭୂତ ହେବାକୁ ହେବୋ ରେ । ସେଥିପାଇଁ ତାକୁ ସ୍ୱାଧୀନତାର ଆବରଣ ପରିଧାନ କରିବାକୁ ହେବ; ସେ ଅବରଣ ଛାଡ଼ି କେବେ ଆନ୍ଦୋଳନ ଛିଡ଼ି ଛିଡ଼ି ମରିଯାଏ ।”

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ତୁ ଯାଉନା ପଡ଼ିଠାକୁ   କଣ୍ଠ ଚଲେ ମୋ ପ୍ରାଣକୁ
ଅନୁଭବ ତୁ କରୁଥିଲୁ ନାହିଁ କି ?"

—o—

"ଶ୍ୟାମଳ ନିର୍ମଳ ଜଳଧର ଛବିଳ
ନୀଳ-ଚନ୍ଦ୍ର-ପୀତ ଦୁକୂଳ —   ଜଳଧି କର ଚଞ୍ଚଳ
ପ୍ରୀତିକରି ରାଧାଙ୍କୁ ଦେଖନ୍ତି କେ ।।"

—o—

"କି ଶୁଣିଲ ଆଜ କିଆ ବଣ ରେ
ଯତ କି ନ କଣ୍ଠ ପଡ଼ିଟଣ ରେ !
ତୁ ପୁଣି କଣେ ଉର୍ମିଳା ବନ୍ଦେକ ମଥାରେ ଯାଉଣ ଅପସରି ରେ । ପଦ ।
ସୁରଣି କହୁଛୁ ଅଦୃଷ୍ଟକୁ ଯାହା ମନ୍ଦିରକ ଦେଖିବାକୁ
ଯୋଡ଼ିବ ନୟନ ଦେଲୁ ବୋଲି ଲେଖେ କଥା ନନ୍ଦୁଥାଣ ସଧାଭାକୁ ।।"

—o—

"କ୍ଷଣେ ନ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଲବପଳ
କଳନ୍ତୁ ସିବା ଯାସିବା ବାଃ
କରି ବମିଥାର ଶିଷ୍ଟଶ୍ରୀମୁକୁନ୍ଦ ରଚନ୍ତୁ କେ କଲ ଏତେ କୃଷ୍ଣ ।"

—o—

"ମୋହନଙ୍କୁ ଲୁଷିବ କି ସେ ତୁ ନା ରେ
ତୁହି ଜାଣିବାଦ୍ଧ୍ ସେ ଶୀତର ଖବନା ରେ । ପଦ ।
ଅଧିକ ମୁଁ ଯୋଡ଼ଦେବେ   ତା ଗ୍ରୁମ୍ଭୁ କେଶାଞ୍ଚଳେ
ଗୁଞ୍ଜିବାର ବଂଶୀ ମୋତେ ପଡ଼ନ୍ତୁ ଜହ୍ନା ରେ ।"

—o—

"ଘନଶ୍ୟାମ ପ୍ରେମ ସ୍ୱପନା   ବନଜାତ ! ଜାଣୁ ତୁ ସିନା
ମାନଙ୍କଲ୍ଲ ଘଣ ମନ ଶୋକବାର ଆଜ କେ ଜାଣିବ କେଷ୍ଟ ଗୋ ଶନା ।"

—o—

"ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୁଗର ଉପନ୍ୟାସ ମାନଙ୍କରେ ଜାତିର ରୂପ ଚିତ୍ରରେ ଯେଉଁ ସବୁ ବର୍ଣ୍ଣନା ଦେଉଛନ୍ତି ସେ ସବୁ କୃତ୍ରିମ, କୋଉଠି କି ବାପବେଳ ର ଦେଖିବାକୁ ପାଉ । ଏ ? ଅପସମାନେ କାଶର୍ତ୍ତି କି ବାଃବେଳ ବନା ଦେଉଛି କଥା ଅନୁସାର ପୁନଃ ? ... ରାଜପଣ ବାପବେଳ ପ୍ରବସ ଷେକ୍ସପିଅ- ରଚନାବଳୀ ।"

—ଗାନ୍ଧିଜୀ

"ଯିବ ଏ ଜୀବନ ଯିବା ରେ
ମୋହନ ପ୍ରୀତି ଟେ କଲଙ୍କ ମନା ରେ । ପଦ ।
ଦେହାନ୍ତରେ ଲଭିବାକୁ ସ୍ୱମନା   ସଦା କରୁଛି ଯା ପଦ ସେବନା
ଗୁରୁଜନ ନିନ୍ଦା ଆଦି ଯାତନା   ତା ଧ୍ୟାନ କରୁଛି ମୁଁ ନ ଶୋଚନା ରେ" ।

ଏ ପ୍ରବନ୍ଧର ସୀମାବଦ୍ଧ ପରିସରରେ ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣଙ୍କ ବ୍ରଜରସ କବିତାସବୁ ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ ବିଶ୍ଳେଷଣ ପାଇଁ ବିଶେଷ ଅବକାଶ ନାହିଁ । ପ୍ରେମର କେଉଁ ବିଷୟ ସେ ଛାଡ଼ି ନାହାନ୍ତି ? ନିଜ ଦାମ୍ପତ୍ୟପ୍ରେମର ମଧ୍ୟ ସେ ଅପୂର୍ବ ଆଲେଖ୍ୟ ଦେଇଅଛନ୍ତି ।

"ସୁନ୍ଦରୀଗଲ୍ କି ଭଙ୍ଗୀରେ
ଚହଲା ଅଳସ ଭଙ୍ଗିରେ । ପଦ ।
ବାହାକୁଞ୍ଚ କରି ଭୁଜ ଲତିକା
ଟେକନି ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ମୋ ନବ ରସିକା,
ମଦନ ମୂଠାରୁ ଫିଟିଲା ଧରଛି
ପରି କଟାକ୍ଷ ଦେଲା ଫିଙ୍ଗିରେ ।

* * *

ଲାବଣ୍ୟ ଲତାରୁ ସୁନା ନଳିନ
ଭୁଲିଗଲା ପରି ବାଜି ପବନ
ଶଣିଲା ମୁଖ ଖାଲିଟାରି ପଛକୁ
ହସି ହସି ରସରଙ୍ଗୀରେ ।"

—o—

"କି କଲି କି ମୁହୂର୍ତ୍ତ ରହିଲରେ । ପଦ ।
କି କଲି ପାପ ଦଇବ   ଶୁଣି ଏ ବାରତା ରବ
ସେ କି ଧଇର୍ଯ୍ୟ ଧରିବ ମୁଁ ଯିବା ରହିଲି ରେ ।
ଅବଳା କୋମଳା ବାଳା   କୃଶାଙ୍ଗୀ ମୋ ପ୍ରେମଶୀଳା
କଣ୍ଠଥିଲି ଚକାମାଳା ମରଣେ ଦହିଲ ରେ" ।

—o—

"ଲେଖକମାନଙ୍କୁ ମୋର ଅନୁରୋଧ ଯେ ବାଳକବେ କଲମ ଦେବା ଆଗରୁ ତାହାକୁ ମାଆ ବୋଲି ଭାବି ଲେଖା ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତୁ । ତାହାହେଲେ ପବିତ୍ର ଧରଣୀରେ ଦୁର୍ଣ୍ଣୀତି ବାରଯାଗପାଠ ହେବା ପରି ଆପଣମାନଙ୍କ ଲେଖନୀରୁ ଅଶ ପରିହି ସାହିତ୍ୟ ବାହାରିବ । ମନେ ରଖନ୍ତୁ ଅପଣଙ୍କର ଗର୍ଭୀହେବା ଆଗରୁ ତାହା ଅପଣଙ୍କର ମାତା ହୋଇଥିବ ।"

— ଗାନ୍ଧୀଜୀ

"ସ୍ୱେଦ ଜଳେ ଜର ଜର ହୋଇଥିଲା ତୋ ଲାବଣ୍ୟ କଳେବର
ଅବଧି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଧେ ମୁଣ୍ଡ ଅଧେ କଣ୍ଠେ ରହିଗଲା ଶିର
ଯାହା ବୋଇଲୁ ରେ, ଚଣ୍ଡପାଣେ କାଟ ରଖି
ପାଦଚରଣ ଯା ତଳକୁ ପଇଲା ତୋ ସେ ଦୁଃଖ ଦେଖି ଦେଖି ।"

ଉତ୍କଳରେ ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣଙ୍କ ତୁଲ୍ୟ ଆଉ କବି ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରନ୍ତୁ । ଏ ପୁଣ୍ୟ ଭୂଖଣ୍ଡର ପବିତ୍ର ସାହିତ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ଲେଖନୀ ବଳରେ ଚିର ଜାଗ୍ରତ୍ୱମାନ ରହୁ । ଉତ୍କଳର ଜଡ଼ବାଦର ସମକର୍ମମାନ କୃତ୍ରିମ ଜିନା ପଥରେ ଅପସରି ଯାଉ ।

ଯୀଶୁ, ମହମ୍ମଦ, ବୁଦ୍ଧ, ନାନକ, କବୀର, ଚୈତନ୍ୟ ଦେବ, ଦୟାନନ୍ଦ ଓ ରାମକୃଷ୍ଣ ସହସ୍ର ସହସ୍ର ଲୋକଙ୍କ ଜୀବନକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରି ସେମାନଙ୍କ ଚରିତ୍ର ଗଢ଼ିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଜନ୍ମ ଯୋଗୁଁ ଜଗତ ଧନ୍ୟ ହୋଇଅଛି । ଅଥଚ ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ବରଣ କରିଥିଲେ ।"

× × × × × ×

"ଭିନ୍ନ ମତ ଭେଦାଭେଦ ଭାବକୁ ମୁଁ ଅଜ୍ଞତାର ଫଳ ବୋଲି ମନେ କରେ । ମନୁଷ୍ୟ ହୃଦୟରେ ଏହାକୁ ଯେ ଦୂର କରିବ ସାଧନ ମୋର ଏ ଜୀବନ ନାହିଁ । ମନୁଷ୍ୟ ହୃଦୟ ଏ ଭାବରେ ଅନ୍ଧକାର ଅଣାଯାଇ ନ ପାରେ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଗୌତମ ସନ୍ନ୍ୟାସ

(ମହାଭିନିଷ୍କ୍ରମଣ)

ରାଗ—ଆଶାବରୀ

ଶ୍ରୀ ବାଞ୍ଛାନିଧି ଦାସ

—❋❋❋—

ନଭତାରକିତ ଗଭୀର ନିଶୀଥ ନନ୍ଦିତ କପିଳ ନଗରୀ
ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଝଙ୍କାରେ ଝିଲ୍ଲୀ ଝଣତାରେ ରୁଦ୍ରମନୋହର ଲହରୀ
ସୁରମ୍ୟ—ସ୍ୱଜନକେତନ ଅଙ୍କରେ
ନିଦ୍ରା ଯାଉଛନ୍ତି ତରୁଣ ଦମ୍ପତି କରୀନ୍ଦ୍ର ଦନ୍ତ ପଲ୍ୟଙ୍କରେ ॥

—୨—

ହରପାଶେ ଉମା ଗିରିରାଜ ତନୟା ଉରେ ଯଥା ଶିଶୁ କୁମାର
ଶୟିତ ତେସନ ଗୋପା ଗୌତମ କୋଳେ ରାହୁଲ ସୁକୁମାର
ନିଶୀଥେ, ରାଜପୁତ୍ର ଦେଶେ ସ୍ୱଜନ
ଚଢ଼ି ଅଶ୍ୱବର କଣ୍ଠକ ଉପରେ ଭ୍ରମି ଚଳେ ଗିରିକାନନ ॥

—୩—

ଭ୍ରମି ପୁଣି ଦୂର ଦୁର୍ଗମ ବନ୍ଧୁର ନିଦାଘ ସନ୍ତପ୍ତ ଧରଣୀ
ତୃଷାରେ ଆତୁର ହୃଦୟ କାତର କାହିଁ ଶୀତଳ ନିର୍ଝରଣୀ,
ଘେରିତ- ଜ୍ୱଳନ୍ତ ମରୁ ସଙ୍କଟ
ମୃଗତୃଷ୍ଣା ଜଳ ଦିଶେ ଢଳଢଳ ଛଦ୍ମେ କାଳାନ୍ତକ ସଜନି ॥

—୪—

ଦଗ୍ଧ ସରୁସଜ ସ୍ନିଗ୍ଧ ମଞ୍ଜୁ ସାଜ ଜଳର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ସଦନ
ଜରାଶେଷ ତୃଷ୍ଣା ନିସ୍ତାରିତ କାୟା ଉତ୍ପୀଡ଼ିତ ଦଗ୍ଧ ଯୌବନ
ହତାଶ ପଥିକ ସେ ଦେଶେ ଚଳଇ
ମୃତ୍ୟୁପଦ ତଳେ ଜୀବନ କମଳେ ଦେଖାଇ ଶରଳ ତୋଳଇ ॥

"ମୁଁ ସବୁ ଧର୍ମର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାବରେ ସମ୍ମାନ ଦେଇ ଦେଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ ନାହିଁ ଯେ ସବୁ ଅହିଂସା-ଭିତ୍ତିକ ଯେଉଁ ନୁହେଁ ।"

—ଗାନ୍ଧିଜୀ

—୫—

ତାରି ମହାସ୍ନେହୀ   ଆଜ ନେଇଁ ସ୍ନେହୀ   ଲୁଣ୍ଠିତ ଦୁଃଖ ଶଯ୍ୟାରେ
କାଳର ରେଣୁ   କାନ୍ତର ଲକ୍ଷଣ   ମରଣ ଲୁଣ୍ଠିତ ଜଗତରେ
ଶାନ୍ତି, କାହିଁ କଲେ ଭୀମ ଶ୍ମଶାନେ,
ଚଲେ ମୃତ ଶବ   ଆତ୍ମୀୟ ବାନ୍ଧବ   ଧାଇଁ ଦଶଦିଶା କ୍ରନ୍ଦନେ ॥

—୬—

ତୃଷା ବହ୍ନେ ଜ୍ୱଳ   ନେତ୍ର ଲୋରେ ଢଳେ   ବସୁଧ ଧାରଇ ମାନସ
ସ୍ତବ୍ଧ ଶାକ୍ୟସିଂହ   ହୃଦୟ ଦ୍ୱନ୍ଦ   ଚେତନ ହରଣ ହରସ
କ୍ରନ୍ଦନେ, ଟୋଟି ଗୋଟି ଦୁଃଖ ନାଚଇ,
ସେବନ ସାଦୃଶ୍ୟ   ଏ ବସନ୍ତ ଦୁଃଖ   ଚନ୍ଦ୍ରା ବସ୍ତ୍ରିଷିକା ସୃଜଇ ॥

—୭—

ଏକାଳେ ସ୍ୱପ୍ନରେ   ଲଭି ମନ୍ଦୁରରୁ   ଶୁଦ୍ଧ 'ଶାନ୍ତିମନ୍ତ୍ର ଲଭସ
ନିରବ ଅମୃତ   ଅପୂର୍ବ ସଙ୍ଗୀତ   ରାଜପୁତ୍ର ଉଠ ଶିଘ୍ର
ପଲକେ, ପାଲଟିଲ୍ ମନ ଯନ୍ତ୍ରର,
ଶୋଣିତର ସ୍ପନ୍ଦନ   ଭୂଦେବ ନନ୍ଦନ   ଝରେ ମହାକାଶ ନିର୍ଝର ।

—୮—

ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ମରତ   ଅନୁପମ ରତ   କମଣ୍ଡଳୁଧାରୀ ଶ୍ରୀକରେ
"ଉଠ ରାଜପୁତ୍ର,   ଛେଦ ମୋହପାଶ   ସ୍ୱଲ୍ପ କୋଟି ଆର୍ତ୍ତନାଦରେ
ସିଦ୍ଧାର୍ଥ, ଲେ ଅମୃତର ସନ୍ଧାନେ"
ସତେ ଦିବ୍ୟଯନ୍ତ୍ର   "ଜାଗ ମହାମତ,   ସମ୍ଭବତ ବିଶ୍ୱ କଲ୍ୟାଣେ" ॥

—୯—

ଉଠିଲେ ଚମକ   ଯଶୋଧାବିରତ   ଅଭୂତ ସୌରଭ ଡାକରେ,
ସୁପ୍ତା ପ୍ରେସୃତା   କନକ ପ୍ରତିମା   ଶ୍ରୀକର ପଲ୍ଲବ ବକ୍ଷରେ,
ଭୁଞ୍ଜିଲ, ରତନ ପ୍ରଦୀପ ଜଳଇ,
ଦାମ୍ପତ୍ୟ ଜୀବନ   ସୁରଭି ସ୍ୱପନ   ତନୟ ସ୍ୱପ୍ନର ଖେଳଇ ।

—୧୦—

ସଧୀରେ ଉହାର   ନଗ୍ନ ବକ୍ଷୋପରେ   ପ୍ରିୟା ଯଶୋଧାଙ୍କ ଶ୍ରୀକର
ଉଠନ୍ତେ ଗୌତମ   ସୁରତ ଉଦ୍ୟମ   ପୁଣି ହେଲା ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର

"ମନ ଓ ଶରୀରକୁ ଅପବିତ୍ର କଲେ ଅସଂଯମ ହୁଏ ଆଗ ପତ୍ନୀତ"
—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

"ସିଦ୍ଧାର୍ଥ ! ଶୁଭରେ ବିଳମ୍ବ ନ କର,
ଘେରିଛି ନିଶୀଥ ଯୋଗୀର ପ୍ରସବ ଅନୁକୂଳ ଲଗ୍ନ ଏଥର ।"

—୧୧—

ବୃଦ୍ଧ ଶୁଦ୍ଧୋଦନ ପ୍ରଜା ରଞ୍ଜନ ବରତରୁଣୀ ଗୋପା ଲୋଚନ
ରାହୁଲର ମୁଖ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ସୁଖ ରାଜଦଣ୍ଡ ଛତ୍ର ଆସନ
ମୋହମୟ—ମାୟା ନିବେଦନ ପସରା
ଆସିବା କାଳରେ ମୁଖରିତ ସ୍ୱରେ ବିବେକର ଜୟ ନ ଗଲା ।।

—୧୨—

ଡାକିଲେ ଛନ୍ଦକ ଆଣିଲୁ କଣ୍ଠକ ଅଶ୍ୱବର ପ୍ରଭୁ ସେବକ
ଛେଦି ମୋହପାଶ ଚଳେ ରାଜପୁତ୍ର ଅନ୍ଧକାର ରାଜକଟକ
ଚଳପେ, ରୋହିଣୀ ତଟିନୀ କଲ୍ଲୋଳେ
ରାଜପଥ ଧାରେ ଭବର ମର୍ମରେ ବଲ୍ଲିଲତା କାନ୍ଦେ ଆକୁଳେ ।।

—୧୩—

କଣ୍ଠି ପ୍ରଭାତରୁ ଭୂଷା ନ ଦଶିଲା ସନସନ୍ଧ୍ୟା ଶୋଭେ ଆକାଶ
ବଲ୍ଲଭ ବଧୂର ଦଶା ଯଶୋଧାର ପ୍ରାଣ ଉଠେ ଶୋକଉଚ୍ଛ୍ୱାସ
ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣତନ୍ତ୍ର, ଧର ପ୍ରଭୁ ଅଙ୍ଗ ଭୂଷଣ,
ବାହୁଡ଼େ ଛନ୍ଦକ, ଘୋଡ଼ା କଣ୍ଠକ ପୁତ୍ର ନାହିଁ ଆର୍ଯ୍ୟନନ୍ଦନ ।।

(କଟକ ରେଡ଼ିଓ କେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସୌଜନ୍ୟରୁ)

"ସ୍ୱକାମ ଜନ ଦୈବଦାନ ଅନୁଭବ କଲେ ଯେ ସବୁ ଦଶବେଶ ପ୍ରଜାମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣ କଲେବି ସେମାନଙ୍କ ଆଶ୍ରୟଦାତା ହେବେ ଏପରି ବାଧ୍ୟ କେଉଁଠି ନାହିଁ ।"

× × × × × ×

"ଆମ୍ଭେମାନେ ସମସ୍ତେ ସମାନ ହେବା ଉଚିତ କଥା ନୁହେଁ; କାରଣ ବହୁ ଶତାବ୍ଦୀ ହେଲା ବୈଷମ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ଆମ୍ଭେମାନେ ଉନ୍ନତି-ର ରାସ୍ତାରେ ବାଧା ଦେଇ ଆସିଥିଲୁ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଅପ୍ରକାଶିତ ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ଭାର

ଓଡ଼ିଆରେ ଯେଉଁ ସବୁ କାବ୍ୟ କବିତା ବିସ୍ମୃତ ଗର୍ଭରୁ ବାହାରି ପାଉଅଛୁ, ଅପ୍ରକାଶିତ ପୋଥିମାନଙ୍କରୁ ଓ ଲୋକମୁଖରୁ ସେ ସବୁରୁ ସଂଗ୍ରହ କରି ରକ୍ଷା କରିବା ଜାତୀୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ସାଲବେଗ ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ମୁସଲମାନ ଭକ୍ତ । ତାଙ୍କ ରଚିତ ଭଜନାବଳୀ ଦାର୍ଢ୍ୟତା ଭକ୍ତ ଗୃହରେ ରହିଅଛି । "କନକ ଗରଭ" ଅନୁଷ୍ଠାନ ଦ୍ୱାରା ସଂଗୃହୀତ ଅପ୍ରକାଶିତ ସାହିତ୍ୟ-ସମ୍ଭାର ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଶ୍ରୀ ବଲ୍ଲଭ ଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ଅନୁମତି କ୍ରମେ ସାଲବେଗଙ୍କର ଏହି କେତୋଟି ହୃଦୟସ୍ପର୍ଶୀ ଭଜନ ଏଥର ପ୍ରକାଶ କରୁଅଛୁ । ଏ ବିଷୟରେ ଓଡ଼ିଶାର ଅପ୍ରକାଶିତ ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ଭାରର ନିୟମିତ ଖବରରେ ପରିଚୟ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେବ ।

ସମ୍ପାଦକ ।

ସାଲବେଗ ଭଜନ

(ଏକ)

(ରାଗ ବରାଡ଼ି ମାଲଶ୍ରୀ)

ଆହେ ନୀଳ ଶଇଳ ପ୍ରବଳ ମତ୍ତ ବାରଣ
ମୋ ଆରତ ନଳିନୀ ବନକୁ କର ଦଳନ ।୧।
ଗଜରାଜ ଚିନ୍ତାକଲା ଥାଇ ଘୋର ଜଳେଣ
ଚକ୍ର ପେଷି ଗ୍ରାହ ନାଶି ଉଦ୍ଧାରିଲ ଆପଣ ।୨।
ଘୋରବନେ ମୃଗୁଣୀକି ଚଢ଼ିଥିଲା କଷଣ
କେଡ଼େ ବଡ଼ କଷଟିରୁ କରିଥିଲ ତାରଣ ।୩।
କୁରୁସଭାରେ ଶୁଣି ଦ୍ରୌପଦୀର ଜଣାଣ
କୋଟିବସ୍ତ୍ର ଦେଇ ହେଲେ ଲଜ୍ଜାକଲ ବାରଣ ।୪।
ରାବଣର ଭାଇ ବିଭୀଷଣ ଗଲା ଶରଣ
ଶରଣ ସମ୍ମାନ ତାକୁ ଲଙ୍କେ କଲ ରାଜନ ।୫।
ପ୍ରହଲ୍ଲାଦ ପିତା ସେ ଯେ ବଡ଼ ଦୁଷ୍ଟ ଦାରୁଣ
ସ୍ତମ୍ଭରୁ ବାହାରି ତାକୁ ବିଦାରିଲ ତକ୍ଷଣ ।୬।
ନୀଳାଚଳେ ବିଜେକଲ ବୌଦ୍ଧ ଅବତାରେଣ
ବେନଭୁଜ ଟେକି ଚକ୍ଷୁ ପାଉଅଛ ଶରଣ ।୭।
କହେ ସାଲବେଗ ହୀନ ଜାତିରେ ମୁଁ ଯବନ
ଶ୍ରୀରଙ୍ଗାଚରଣ ତଳେ କରୁଅଛି ଜଣାଣ ।୮।

"ଉପାୟ ଅପବିତ୍ର ହୋଇଗଲେ ସିଦ୍ଧି ମଧ୍ୟ ଅପବିତ୍ର ହୋଇଥାଏ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

(ଦୁଇ)

(ତାଳ ଯୋଗ୍ୟା)

ବାନ୍ଧୁ ହେ ନାମନନ୍ଦଙ୍କ ଦଇତାରି ଦୟାନିଧି
ଦଇତାରି ଦୟାନିଧି   ଦୟାଙ୍କ ସମୁଦର
ନନ୍ଦସ୍ତୁ କଣ୍ଠୀହେଲ ନରବଧୂ ।ପଦ।
ଭଜଣ ସେ ପଦାମ୍ବୁଜ   ହେଲେ ତରିଗଲା ଗଜ
କାହିଁ ଫୁଟିଲା ତାର ବଳବୁଦ୍ଧି ।୧।
ଶୁଣିଲ୍ ପ୍ରହଲାଦ   ଭକତାଙ୍କ ବିଷାଦ,
ସ୍ତମ୍ଭ ବାହାରି ତା ପିତାକୁ ବଧି ।୨।
ଗୋପେ ଦେଖି ଗୋକୁଳ   ଗିଳିଲ ସେ ଦାବାନଳ
କଲ ଗୋପୀଙ୍କର କାମନା ସିଦ୍ଧି ।୩।
କହେ ସାଲବେଗ ହୀନ   ଏହି ମୋର ନିବେଦନ
ସେ ପାଦେ ଥାଉ ରହୁ ନିରବଧି ।୪।

(ତିନି)

(ତାଳ ଝପକା)

ଆହେ ନୀଳଗିରି !
ତୁମ୍ଭ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗେ ଦର୍ଶନ ଦେଇ ଦେଣ ।ପଦ।
ତୁଳସୀ ଚଉରା ପାଶେ ଜଟି   ଏଣେ ଧାଉଁଛନ୍ତି କେତେ ଯୋଗୀ
ବ୍ୟାଘ୍ରଚର୍ମ ପାତି ସ୍ତୁତି କରୁଛନ୍ତି ଜପୁଛନ୍ତି ନାମ ସଂଖ୍ୟାକରି ।୧।
ବଡ଼ଦାଣ୍ଡ ଦେଖି ହେଲ ତୋଷ   ରେଣୁମାତ୍ର ନ ଦିଶୁ କଲ ହାସ
ଶିରୀ ଖେତଦ୍ୱାରେ ତଣ୍ଡ ନ ବୋଧଇ କେଙ୍କ ତୋଟାଣିରେ ମନ ମେଳି ।୨।
ସିଂହଦ୍ୱାରେ ଚଢ଼େ ବେତବାଡ଼ି   ବାଜନ୍ତେ ପାଦକ ଯାଏ ଗୁଡ଼ି
ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଦର୍ଶନ ନିମନ୍ତେ ଏକକୁ ଆରେକ ହୁଡ଼ାହୁଡ଼ି ।୩।
ବାଇଶ ପାବଚ୍ଛ ଗଲି ସ୍ୱର୍ଗେ   କୈବଲ୍ୟ ପସରା ଦେନିପାଶେ
ଗୁଣ୍ଡାଙ୍କୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶୂଦ୍ର ଚଣ୍ଡାଳନ୍ତ କୈବଲ୍ୟ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ମୁଖେ ମୁଖେ ।୪।

'ମନ୍ଦିର କେବଳ ମନ ତୁଟେ ବା ଭୁଲ ଶବ୍ଦର ତୁଟେ ଅଥବା ଦେବଳ ବୁଦ୍ଧି ବା ଆତ୍ମା ତୁଟେ । ମନ୍ଦିର ହେଉଥିବା ଉପରେ ଏ କୋଟି ଜନସର ଯଥାର୍ଥ ଓ ଧର୍ମପୂତ ସମ୍ବନ୍ଧ ପ୍ରତ୍ୟାଶା । ଏ ସମନ୍ୱୟ ଶିକ୍ଷାର ପଥ ନିର୍ମାଣ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ରୋହିଣୀ ପାଦୁକା କୁଣ୍ଡ ରଜ — ସିଂହ ମାଡ଼ ବସିଅଛି ଗଜ
ସତେ କି ଏ ଜନ୍ମ ସୁଫଳ ହୋଇବ କାଠ ଚଢ଼ି ହେଲୁ ଚତୁର୍ଭୁଜ ।୧।
ଗରୁଡ଼ ସ୍ତମ୍ଭରେ ରହି ଦେଖ — କି ଶୋଭା ପାଉଛି ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖ
ହୀରା ନୀଳା ମୋତି ମାଣିକ୍ୟ ଝଟକୁଛି ହୃଦେ ଲମ୍ବିଅଛି ବ୍ୟାଘ୍ରନଖ ।୨।
ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଠାକୁରାଣୀ — ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଥାଳରେ ଅର୍ଘ୍ୟ ଆଣି
କଳାଶ୍ରୀମୁଖଙ୍କୁ ବନ୍ଦାଣ କରନ୍ତି ସାଧୁସନ୍ଥ ଦିଅନ୍ତି ହରିଧ୍ୱନି ।୩।
କହେ ସାଲବେଗ ହୀନଜାତି — ଶ୍ରୀରଙ୍ଗା ଚରଣେ ରହୁ ମତି
ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଜଣାଣ କରୁଛି ବାରେ ରକ୍ଷାକର ଲକ୍ଷ୍ମୀପତି ! ।୪।

—*—

(ଘ)
(ରାଗ ମଧୁଶ୍ରୀ ତାଳ ଝୁଲା)

ମୋତେ ସେହି ରୂପ ଦେଖାଅ ହରି ! ।
ଜୟ ଶ୍ରୀ ରାଧା ସଙ୍ଗେ ତୋଳି ହାତେ ବଂଶୀ ॥ ଘୋଷା ॥
ଯେଉଁରୂପେ ବଳିଦ୍ୱାରେ ହେଲ ଭିକାରୀ
ତିନିପାଦରେ ଦାନ ନେଇ ବଳିକି ପାତାଳେ ଥୋଇ
ରେଣୁକାର ଶୁକ୍ତିମନ୍ତୀ ନନ୍ଦନରେ କୁଶ ଭର ।୧।
କୈକେୟୀ ହେଲେ ଭଗାରି ରାମ ହେଲେ ବନବାସୀ
ସଙ୍ଗତେ ସୀତାସ୍ତ୍ରୀ ଦାସ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଯା ସେବାକାରୀ ।୨।
ଗୋକୁଳ ଜନମ ହୋଇଲ ବନେ ଧେନୁ ଚରାଇଲ
ଗୋପାଳ ପୁଅଙ୍କ ମେଳେ ନାଚୁଥାଅ ଛନ ଛନ ।୩।
ଡାହାଣେ ଶ୍ରୀ ହଳପାଣି ମଧ୍ୟେ ସୁଭଦ୍ରା ଭଉଣୀ
ବାମପାଶେ ବସିଛନ୍ତି ଶଙ୍ଖଚକ୍ର ଗଦାଧାରୀ ।୪।
କହେ ସାଲବେଗ ହୀନ ଜାତିରେ ଅଟେ ଯବନ
କଂସ ଅସୁରମଲ୍ଲ ମାରି କାହାକୁ ନ ଅଛ ଡରି ।୫।

—*—

"କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଓ ଧର୍ମ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକରେ ଯେଉଁ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପନ୍ନ କରେ, ତାହା ପ୍ରକୃତରେ ଅଦ୍ଭୁତ ଓ ଅପରାଜେୟ ଶକ୍ତି ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

(ଗୀତ)

(ସୁର ଝଣ୍ଟବାଣୀ ତାଳ ଝୁଲା)

ଅଜ ତ ଦେଶ ଦେଖେ ତୋପରେ ଶ୍ୟାମଗୋରା !
ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ତୋ ନେତ୍ରଠର ॥ ଘୋଷା ॥
ତ୍ରିଭଙ୍ଗୀ ଛନ୍ଦେ ଲସ   କରେ ମୁରଲୀ ଶୋଭା
ଏ କୁଳ ବୁଡ଼ାଇବୁ ପର ରେ ଶ୍ୟାମଗୋରା ! ।୧।
ଶିଖିଲୁ ପ୍ରାପୁ କର   ତାହୁଁ ନାମ ଧର
ଏ ଗୋପେ ନ ରଖିବୁ ପର ରେ ଶ୍ୟାମଗୋରା ! ।୨।
ତୋର ଚୂଳକୁ ଚନା   ଦେହକୁ ନେତବାନା
ତୁ ନନ୍ଦରାଜ-ପୁଅ ପର ରେ ଶ୍ୟାମଗୋରା ! ।୩।
ଭୂଲକୁ ରଜଦାଣ୍ଡେ   ପଡ଼ବୁଁ କାମକାଣ୍ଡେ
ସେ କାଣ୍ଡେ ମରାମିବୁ ପର ରେ ଶ୍ୟାମଗୋରା ! ।୪।
କହେ ସାଲବେଗ ହୀନ   ଯୁଗଳ ପାଦେ ଧ୍ୟାନ
ଏ ଲଖୁଁ ଉଦ୍ଧରିବୁ ଭରା ରେ ଶ୍ୟାମଗୋରା ! ।୫।

—*—

(୬)

(ରାଗ କମୋଦ ତାଳ ଖେମଟା)

ସଖି କୁଞ୍ଜବନେ ବଂଶୀ କେ ବଜାଇଲା ଗୋ ॥ ପଦ ॥
ସୁରଚନ୍ଦ୍ରମାନେ ଥିଲେ   ଧ୍ୱନି ଶୁଣି ପକ୍ଷିଦଲେ
ପବନ ସ୍ତମ୍ଭନ ହୋଇ ରହିଲା ଗୋ ।୧।
ପାଷାଣେ ଦ୍ରବଅନ୍ତି ପାଣି   ଯମୁନା ଟେକେ ଉଜାଣି
ଜଳ ତେଜି କୂଳେ ମୀନ ରହିଲା ଗୋ ।୨।
ଦାନ୍ତ ଧରେ ଖଡ଼ସଣ୍ଡ   ଲଜ୍ଜାବନ୍ଧ ଗଣ୍ଠି ଫିଟି
ବସନ ପିନ୍ଧନ୍ତେ ତର ନୋହିଲା ଗୋ ।୩।
ଋଷିଙ୍କ ଆସନ ଟଳ   ଉପରେ ପଡ଼ଲେ ଢଳ
ବ୍ୟାଘ୍ରପଛେ କୁରଙ୍ଗୀ ଗୋଡ଼ାଇଲା ଗୋ ।୪।
କହେ ସାଲବେଗ ହୀନ   ଜାତରେ ଅଟେ ଯବନ
ରାଧାକୃଷ୍ଣ ପାଦେ ଶରଣ ରହିଲା ଗୋ ।୫।

—*—

"ମୁଁ ଏଥି ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ପହଞ୍ଚିଛି ଯେ ଜୀବନର ସାଧାରଣ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସାଧନରେ ସ୍ତ୍ରୀ ବା ପୁରୁଷ କାହାର ହେଲେ ଇଂରାଜି ଶିକ୍ଷା କରିବାର ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଗାନ୍ଧୀ ଜୟନ୍ତୀ ଉତ୍ସବରେ କଟକ ସ୍ୱରାଜ୍ୟାଶ୍ରମରେ ସୂତ୍ରଯଜ୍ଞ

ପ୍ରାର୍ଥନା

ଲେଖକ—ବଡ଼ଭାଇ

ଅନ୍ଧାର ଭିତରୁ ଆମକୁ ଆଣି ଯେ
ଦେଲ ଆଲୁଅର ବାଟ,
ଘର ଗୋଳମିଳୁ ଉଭାଇ ଏ ଦେଶେ
ଥାପିଲ ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ପାଟ ।
ମାଆ ମାତୃଭୂମି ସ୍ୱରଗୁଁ ଅଧିକ
ତା' ପୂଜା ଜୀବନ ବ୍ରତ,
କହେ ଆଚରି ଯେ ଜନେ ଶିଖାଇଲ
ମଙ୍ଗଳ ମହତ ପଥ ।

"ଆଧୁନିକ ଜଡ଼ବାଦରୁ ଆମ୍ଭେମାନେ ଯେତେ ଦୂରେ ରହିବା ଜୀବନର ଧ୍ୟେୟ ଦେଖିବାକୁ ସେତେ ପରମ ଶାନ୍ତିରେ ଅମ୍ଭେମାନେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମ ପଥରେ ଦୃଢ଼ ହୋଇପାରିବୁଁ ।

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଦୁଃଖୀ ରଙ୍କ ଲାଗି ଫକୀର ସାଜିଲ
ଦେଶଲାଗି ଦେଲ ପ୍ରାଣ,
ଅଛୁଆଁ ଘେନିଲ ଅରକ୍ଷିତ ବନ୍ଧୁ
ନୂଆଯୁଗ ଭଗବାନ ।
କମାଣ ବନ୍ଧୁକ ମଥା ନୁଆଁଇଲ
ଯାହାର ଶ୍ରୀପଦ ତଳେ,
ମଣ୍ଡ, ସିଏ ଆଜ ଅମର ଦେବତା
ଚିରକାଳ ଧରା ତଳେ ।
ଜଗତ କହଇ ଅତି ବଡ଼ ଗାନ୍ଧୀ
ତୁମକୁ ଜାଣିବା ପାଇଁ,
କ୍ଷୁଦ୍ର ଶିଶୁ ଆମେ ତୁମ ପୁଅଝିଅ
ଏତେ ବିଦ୍ୟାବୁଦ୍ଧି କାହିଁ ?
ଆଜି ତବ ଶୁଭ ଜୟନ୍ତୀ ଦିନରେ
କରୁଁ ଶ୍ରୀପଦେ ମିନତି
ତବ ଆଦରଶେ ଗଢ଼ିବାକୁ ଦେଶ
ଅନ୍ତରେ ଦିଅ ଶକତି ।

(ବା. ଦା.)

—:*:—

"ସୌଜନ୍ୟ ଓ ସଦ୍‌ବ୍ୟବହାର ବିନା ଯୁବକମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟର୍ଥ ।

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ସିଏ ପିଲା ଥିଲେ ?

(ରାଗ ଶଙ୍କରାଭରଣ)

ଶ୍ରୀ ରଜତ କୁମାର କର

ସାନଭାଇ—ଗାନ୍ଧୀ ବୋଲି ଦୁଇ ଅକ୍ଷର ମିଶି ଯେଉଁ ନାମ
ଜପି ସାରା ଏ ଭାରତ ଜଣାଏ ପ୍ରଣାମ
ସତେ ସିଏ ପିଲା ଥିଲେ ?
ବଡ଼ ହୋଇ କାମକରି ନାମ ରଖିଗଲେ ।୧।
ଆମପରି ପିଲା ହୋଇ କାନ୍ଦୁଥିଲେ ଧନ
କୁଆଁ କୁଆଁ ରବେ କରୁଥିଲେ ସେ କ୍ରନ୍ଦନ
ଆମପରି ମାଆ କୋଳ
କୋଳରେ ଶୋଇ କି ଦେଉଥିଲେ ସେ ଚଞ୍ଚଳ ?।୨।
ଖେଳୁଥିଲେ କତକଡ଼ ନଈଁ ଆମ ପରି
ଏଣେ ତେଣେ ଧାଇଁ ଉଡ଼ାଉଥିଲେ ସେ ଗୁଡ଼ି
ଦେହସାରା ଧୂଳି ବୋଳି
ଘରକୁ ଫେରିଲେ ବାପା ଦେଉଥିଲେ ଗାଳି ?।୩।
କରୁଥିଲେ ମାରପିଟ ଆମପରି ସତେ
ଧପଡ଼ ଖାଉଥିଲେ [illegible] ଗୋଟାକେତେ
ଭୁଆଲୀକୁ ଯାଉଥିଲେ
ମାଡ଼ ଖାଇ ସତେ କଣ ସିଏ କାନ୍ଦୁଥିଲେ ? ।୪।
କାଗଜର ଡଙ୍ଗାକରି ବରଷାର ଜଳେ
ଭସାଉଥିଲେ ସେ ସୁଖେ ମିତ୍ର ସାଙ୍ଗମେଳେ
ସନ୍ତୁ ପଇସା ସେ ନେଇ
ଖାଉଥିଲେ ଭୁଟ ଭଜା, ଉଖୁଡ଼ା, ମିଠେଇ ?।୫।
ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ କଥା ଭାଇ କହ ସତ କରି
ଆଉ କହ ସେହିପରି ହେବି ମୁଁ କପରି
ବଡ଼ ହୋଇଗଲେ ମୁହିଁ
ପ୍ରଣାମ କରିବେ ଲୋକେ ନେତା ବୋଲି କହି ।୬।

"ପ୍ରତ୍ୟେକ ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନଙ୍କ ଦୃଢ଼ରୂପେ ନିଜ ମା ଭଉଣୀଙ୍କ ଲଜ୍ଜା ଦୂର୍ବ୍ୟ ଷନ କରିବା ଉଚିତ ।
—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ବଡ଼ସଭ— ଛୁମଟର ପିଲାହୋଇ କାନ୍ଦୁଥିଲା ଦିନ
ଦୁଆଁ ଦୁଆଁ ରବେ କରୁଥିଲା ସେ କ୍ରନ୍ଦନ
ଧନ୍ଦ ପଇସା ସେ ଦେଇ
ଖାଉଥିଲା ଭୁଟଭଜା, ଉଖୁଡ଼ା ମିଠେଇ । ୭ ।
ଥିଲା ତାର ଏକ ଢଙ୍ଗ ଦେଲେହେଁ ସେ ପିଲା
ମୁଣ୍ଡ ଗଲେ ହେଁ ମିଛ କହୁ ସେ ନ ଥିଲା
ସେହି ମହାଗୁଣ ଧରି
ବଡ଼ହେଲେ ପୁଣି ସେ ହୋଇଲା ସବୁରି । ୮ ।
ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଖେ ସିଏ ପାଇଲା ସାବାସ
ବାପମା'ଙ୍କ ମୁଖେ ସିଏ ଫୁଟାଇଲା ହସ
ସେହି ଗୁଣବନ୍ତ ପିଲା
ଜୀବନରେ ବଡ଼ ସତ୍ୟ-ସନ୍ଧାନ ପାଇଲା
ସତ୍ୟରେ ଆଗ୍ରହ ରଖି ହେଲା ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀ
ବିଦେଶୀ ଶାସନ ସଙ୍ଗେ କଲା ଲଢ଼େଇ
କାରାଗାରେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ
କେବେହେଁ ମନର ବଳ ହରାଇଲା ନାହିଁ । ୧୦ ।
ମନ ବଳେ ଟଳାଇଲା ବ୍ରିଟିଶ ମେଳକୁ
କାରାଗାରୁ ତା ଗର୍ଜନ ଥରାଇଲା ବୁକୁ
ଶେଷେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆଣି
ନୂଆ ବେଶେ ଭାରତକୁ କଲା ସେ ମଣ୍ଡଣି । ୧୧ ।
ଥୋକେ ସେ ଦେବତା ଗୁଣ ନ ପାରିଲେ ସହି
ବନ୍ଧୁକ ଗୁଳିରେ ତାକୁ ଦେଲେ ଟି ଟଳାଇ
ତଳେ ପଡ଼ି ତା ରକତ
ଡାକିଲା ସେପରି "ଜୟ ଅହିଂସା ବରତ" । ୧୨ ।
ଗାନ୍ଧୀ ଆଜ ନାହିଁ ଅଛି ତାହାର କରମ
ଘୋଷନ୍ତି ଦେଶ ବିଦେଶ ତାହାର ସୁନାମ
ଦିନେ ସିଏ ପିଲା ଥିଲା
ସତ୍ୟ ପାଳି କାଳେ ସିନା ମହାତ୍ମା ହୋଇଲା । ୧୩ ।

"ମଦ୍ୟପାନ ମନୁଷ୍ୟର ଅନ୍ତରାତ୍ମାକୁ କଳଙ୍କିତ କରେ ଓ ତାକୁ ପଶୁରେ ପରିଣତ କରେ । ତାର ମା ଭଉଣୀ ଜ୍ଞାନ ରହେ ନାହିଁ । ମୁଁ ଏ ଭଳି ମଦ୍ୟପଙ୍କୁ ଅଶୀଦ୍ଧ ଦେଖିଅଛି ।

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଚିହ୍ନବେଲ ମୋହନ ତ ଜାତିପିତା ଆଜ
ଯୁଗଆଡ଼େ ଡକାପଡ଼େ ଗାନ୍ଧୀଜୀ ବାପୁଜୀ !
ଆଜଠାରୁ ଭଲବୁଝି
ଗାନ୍ଧୀପଣ ଆଚରିଲେ ଲଭିବୁ ତୁ ସିଦ୍ଧି ।୧୩।

ଗଳା ବଢ଼ି ବନ୍ଧ ଗଛ ହୁଏ ଧୀରେ ଧୀରେ
ନ ହେବତୁ ଟାଣୀ ବଢ଼ ହେଲ ଦନକରେ
ଜନେ ଯିଏ ଚିହ୍ନି ଥିଲ
ଖାଲ ସତ୍ୟ ଦେଇ ରକ୍ତ ଜାତିପିତା ହେଲ ।୧୪।

"ସାମାଜିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ [illegible] ପ୍ରଥା ବନ୍ଦ ହେଲେ ଲଢ଼ିବାକୁ [illegible] ଯେଉଁ [illegible] ପୁଅ ଓ ଝିଅଙ୍କୁ ସାହସ ଦେଇ ପାରୁ ନାହିଁ ସେ ପ୍ରଥାର [illegible] ହେଉଛି "

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଇନ୍ଦ୍ରଜାଲ

(ଗଳ୍ପ)

ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ମହାନ୍ତି

ଜହର ଓ ଗୌର ଦୁଇ ସାଙ୍ଗ । ଏକା ଗାଁରେ ଘର । ପ୍ରାୟ ସମାନ ବୟସ । ଦୁହିଙ୍କ ଭିତରେ ଅଭେଦ ପ୍ରୀତି । ଚାଟଶାଳୀରୁ ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ପଢ଼ି ଆସୁଛନ୍ତି । ଜଣକୁ ପାଠ ନ ଆସିଲେ, ଆଉ ଜଣକ ବତାଇଦିଏ ଏବଂ ଖେଳିବା ସମୟ ହେଲେ, ଜଣେ ଆରଜଣକୁ ନ ଡାକି ଖେଳିବାକୁ ଆସେ ନାହିଁ । ସାଙ୍ଗ ପିଲାମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କେହି ଜଣକୁ ଗାଳିଦେଲେ କିମ୍ବା ତା ପ୍ରତି କିଛି ଖରାପ ବ୍ୟବହାର କଲେ, ଅନ୍ୟ ଜଣକ ତା ପାଖରେ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ହାଜର ହୋଇ-ଯାଏ ଏବଂ ଦୁହେଁ ମିଶି ଅନ୍ୟ ପିଲାଙ୍କୁ ଗଞ୍ଜନ୍ତି । ତେଣୁ ଏ ଦୁହିଙ୍କ ମେଳ ଦେଖି ଅନ୍ୟ ପିଲାଙ୍କ ଭିତରୁ କେହି ତାଙ୍କୁ ପଦେହେଲେ କଡ଼ା କଥା ଉଚସି କରି କହିପାରେ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଜାଣି ଗଲେଣି ସେ ଜହର ଓ ଗୌର ପ୍ରାୟ ଏକା ମା'ପେଟର ସନ୍ତାନ, ଠିକ୍ ଯେମିତି ରାମ ଓ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ।

ଜହର ଓ ଗୌର ଘତର ବୃନ୍ଦ ପରି ଧୀରେ ଧୀରେ ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଚାଟଶାଳୀ ପାଠ ସରିଲା । ବଗୁଡ଼ାଇ ଇସ୍କୁଲରେ ଯାଇ ଦୁହେଁ ମାଇନର କ୍ଲାସରେ ନାମ ଲେଖାଇଲେ । ବୃହିଁ ବୃହିଁ ସେଠାରେ ସେମାନେ ପାଠ ଶେଷକରିବାକୁ ବସିଲେ ।

ସେହିଁଦିନ ମାଇନର ପାଠର ଫଳ ବାହାରିଲା, ଗୌର କଳେ ମିଠେଇ ନେଇ ଜହର ଘରେ ଦେଇ ଆସିଲା ଏବଂ ଜହର ମଧ୍ୟ ଗୌରର ଘରେ ଦେଇ ଆସିଲା । ଦୁଇ ପରିବାରର କେହି ଏଥିରେ ଆପତ୍ତି କଲେ ନାହିଁ, ବରଂ ସମସ୍ତେ ଖୁସି ହେଲେ ।

ତାପରେ ଘଟଣାର ସୋତ ବଦଳିଗଲା । ଗୌରବ ଆଉ ପଢ଼ିବା ଲାଗି ସହରକୁ ଚାଲିଗଲା । କିନ୍ତୁ ଜହରର ବାପା ଗରିବ, ତେଣୁ ସେ ଗାଁରେ ପଡ଼ି ରହିଲା ଏବଂ ତା ବାପାର ପେଶା ଚାଷରେ ତାକୁ କ୍ରମେ ବୁଡ଼ି ରହିବାକୁ ହେଲା ।

ଗୌର ଓ ଜହରର ବିଦାୟ ବେଳା ପାଖେଇ ଆସିଲା । ଜହର ବାଟେଇ ଦେବାକୁ ଯାଇଥିଲା । ତାଙ୍କ ଆଗରେ ଥିବା ଧାନଖେତ ସୂର୍ଯ୍ୟ କିରଣରେ ଝଲେଇ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଆକାଶରେ ଚେଲ୍ ସାଦା ମେଘ, ମାଟିରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ଖାଲ ଏବଂ ଦୂରରୁ ପାହାଡ଼ର ରଙ୍ଗ ଦେଖାଯାଉଛି ଧୂଆଁଳିଆ । ପ୍ରଜାପତି ଗୁଡ଼ାକ ଝଟମଟହୋଇ ଉଡ଼ିବୁଲୁଥାନ୍ତି । ଛୋଟ ସାପଟିଏ ଆମ୍ବଗଛର ଶୁଖିଲା ପତର ଭିତରେ ସଡ଼ ସଡ଼ କରି କିଆବୁଦା ଆଡ଼େ ଚାଲିଗଲା ।

ଗୌର ମନା କରୁଥାଏ । ତଥାପି ଜହର ଗାଡ଼ି ପଛେ ପଛେ ଚାଲିଥାଏ । ଶେଷକୁ ଗୌର ଗାଡ଼ିରୁ ଡେଇଁପଡ଼ି ଜହରର ହାତ ଧରିଲା ଏବଂ କହିଲା— "ଥା'ଭାଇ, ଆଉ ଯାଆନା ।"

ଜହର ପଚାରିଲା—"କେବେ ଆସିବୁ ?"

"ପୂଜା ଛୁଟିରେ"—ଗୌର ଜବାବ ଦେଲା । "ଇସ୍କୁଲ ବନ୍ଦ ହେବା ମାତ୍ରେ ଚାଲି ଆସିବି । ଆଉ ତୋ ପାଇଁ ଗୋଟେ ଭଲ ଜିନିଷ ଆଣିବି ।"

ଆଖିରେ ଲୋତକର ଚିହ୍ନ ଦେଖାଯାଉଥିଲା । ଜହରର ଛାତି ଯେମିତି ଫାଟି ଯାଉଛି । ସେ ଆଜି ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଜିନିଷ ହରାଇ ବସୁଛି । ହୃଦୟର

"ପ୍ରାଦେଶିକ ଭାଷାମାନ ଇଂରାଜୀ ପ୍ରଭାବରୁ ଅବହେଳିତ ଓ ଦଳିତ ହେବେ ମୁଁ ଏହା ବରଦାସ୍ତ କରିପାରିବି ନାହିଁ ।

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

କୋହ ସୁଦ୍ଧା ନ ରଖି ପାରି ସେ କହି ପକାଇଲା—“ସତେ, ଏ ଗରିବକୁ ମନେ ରଖିବୁ ?”

ହସର ଆଖି ଖୋଲାଇ ଗୌର ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ଉତ୍ତର ଦେଲା—“ତୁ ଭୁଲିଯାଇ ପାରୁ । ମୁଁ କରୁ ନୁହେଁ । ଏ ଜୀବନ ଥିବାଯାଏ ତୋତେ ପାଶୋରି ପାରିବି ନାହିଁ ।”

ଗାଡ଼ି ବେଳ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ଷ୍ଟେସଂ ଗାଡ଼ିଆଳ ରଡ଼ି ଛାଡ଼ିଲା “ଆଜ୍ଞା, ଡେରି ହେଉଛି ।”

ଦୁହେଁ ଦୁହିଙ୍କୁ କୁଣ୍ଢାଇ ପକାଇଲେ । ଲୁହରେ ଲୁହ ମିଶାଇଲେ । ତାପରେ ପୃଥକ ହୋଇଗଲେ । ଗୌର ପୁଣି ଯାଇ ଗାଡ଼ିରେ ବସିଗଲା ।

ତେବେ ବି ଜହର ତା ପଛରେ । ଗାଡ଼ିଆଳ ବଳଦଙ୍କ ପିଠିରେ ପାଞ୍ଚଣ ବସାଇବା ବେଳେ ଜହର ପାଟିକୁ ଶୁଣାଗଲା—“ବେଶି ଦିନ ରହିବୁ ନାହିଁ, ଜଲଦି ଚାଲି ଆସିବୁ ।”

ଜହର ଚୂପ୍ ରହିଲା । ଗାଡ଼ିର ଛଇ ଅସ୍ତେ ଅସ୍ତେ ମିଳାଇ ଯିବାକୁ ବସିଲା ।

\+ \+ \+

ଦର୍ଶ ସୁର ବର୍ଷ ପରେ ଗୌର ଗାଁକୁ ଫେରି ଆସିଛି । ଏହା ଭିତରେ ତାର କେତେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଯାଇଛି । ଆଗର ବାଳକ ଗୌର ଏବେ ତରୁଣ ଯୁବ-ନେତାରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ଦେହରେ ନିଜ ହାତକଟା ସୂତାର ଖଦଡ଼ ଧୋତି ଓ ପଞ୍ଜାବି ଏବଂ ମଥାରେ ଟୋପି । ଯାହାକୁ ଦେଖୁଛି ରାଜନୀତି ବିଷୟରେ ଚର୍ଚ୍ଚା କରୁଛି । ଗାଁ ଭିତରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅନୁପ୍ରାଣିତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । ନିଜେ ସୂତା କାଟୁଛି ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସେହି ବାଟରେ ଚଳାଇବାକୁ ବସିଲଣି ।

ଗୌରର ଆସିବା ଖବର ଶୁଣି ଜହର ଦୌଡ଼ି ଆସିଲା । ତାର ଆଜି ଆନନ୍ଦ କହିଲେ ନ ସରେ । ଗୌର ତା ମଥାରେ ଟୋପିଟିଏ ଦେଇ ବୁଝାଇ ଦେଲା, ସେ ଏହି ସ୍ଥାନର ଦାୟିତ୍ୱ ନେବ । ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ ସଂଗଠନ କେନ୍ଦ୍ର ଖୋଲାଯିବ । ପିଲାମାନଙ୍କୁ ସେଥିରେ ସୂତାକଟା, ଲୁଗାବୁଣା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ହାତ କାମ ସବୁ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯିବ । ତା ଛଡ଼ା ପାଠାଗାରଟିଏ ମଧ୍ୟ ଗାଁରେ ରହିବ । ଏଠାକୁ ଖବରକାଗଜ, ବହି ଇତ୍ୟାଦି ଆସିବ । ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ଫୁରୁସତ ସମୟରେ ଏଠାକୁ ଆସି ଦେଶ ବିଦେଶର ହାଲଚାଲ ଜାଣି ପାରିବେ ଏବଂ ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜନ କରିବେ । ଗାଁର ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଆଦାୟ ହୋଇ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନଟି ଚଳିବ ।

ଜହର ସବୁ ବୁଝି ସାରିବା ପରେ ପଚାରିଲା—“ଏମିତି କରି କଣ ହେବ ?”

ହେଁ ଗୌର କହିଲା—“କେତେ ଦିନ ଯାଏ ସତରେ ଜମି ଚଷ କରୁଥିବୁ ? ଏତେ ଖଟି ଖଟି ଖାଇବାକୁ ପେଟେ ଓ ପିନ୍ଧିବାକୁ ଖଣ୍ଡେ ପାଉଛୁ ?”

ଜହର ପୁଣି ପ୍ରଶ୍ନ କଲା—“ସୂତା କାଟିଦେଲେ କଣ ତାହା ହୋଇଯିବ ?”

“ତାହା ଦିନକରେ ନ ହୋଇପାରେ । ମାତ୍ର ଏହିପରି ସବୁରେ କାମ କଲେ ନିଶ୍ଚୟ ନିଜ ଗୋଡ଼ରେ ଠିଆହୋଇ ପାରିବ । ତାର ଯାହା ଦରକାର ସେ ନିଜେ ତିଆରି କରି ପାରିବ । ବିଦେଶରୁ ଗୋରା ସାହେବ ଯେଉଁ ମାଲ ଆଣୁଛି, ତାହା ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ବସି ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ଏମିତିହେଲେ ଶାସକର ବଳ କମିଯିବ । ଏହି ବିଦେଶୀ ଜିନିଷ୍ଟେ ଆମ ଦେଶ ଲୁଟ ବାହୁଡ଼ି ଯିବ । ତା ପରେ ଆମେ ଆମ ଦେଶର

> “ହୃଦୟକୁ ଉନ୍ନତ କରିବାହିଁ ମୋ ମତରେ ପ୍ରକୃତ ଶିକ୍ଷା ।”
>
> —ଗାନ୍ଧିଜୀ

ରଜା ହେବା । ସମସ୍ତେ ଜମି ପାଇବେ । କାହାର ଅଭାବ ଅସୁବିଧା ରହିବ ନାହିଁ । ଆମେ ପରିଶ୍ରମ କରିବା ଏବଂ ସୁଖରେ ରହିବା । ଦେଶରେ ଧନୀ, ଜମିଦାର, ବଡ଼ଲୋକ ରହିବେ ନାହିଁ । ଯେ ଖଟିବ, ସେ ଖାଇବ । ଏହିପରି ଭାବରେ ଜହିରକୁ ଗୌର ବୁଝାଇ ଦେଲା ।

ତାପରେ ପ୍ରକୃତ କାମ ଶୁରୁ ହେଲା । ଗୌର ଜହିରକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ନିଜେ ଘର ଘର ବୁଲି ଚାନ୍ଦା ଆଦାୟ କରିବାରେ ଲାଗିଲା । ଗାଁର ଅନ୍ତ ଛଡ଼ାରେ ଘରଟିଏ ତୋଳା ହେଲା । ପଢ଼ା ପଢ଼ିଲା ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ଧୀରେ ଧୀରେ କୁଟୀର-ଶିଳ୍ପ ବିଦ୍ୟାଳୟ ମଧ୍ୟ ଖୋଲାଗଲା । ଛୋଟ ଛୋଟ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ବନିଆଦି ଉପାୟରେ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଗଲା । କ୍ରମେ ଏହା ଏକ ଆଦର୍ଶ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପରିଣତ ହେବାକୁ ବସିଲା ।

ଛୁଟି ସରିଗଲା । ଜହିର ହାତରେ ସବୁ ଭାର ଦେଇ ଗୌର କଲେଜକୁ ଫେରି ଆସିଲା ।

× × ×

ଗୌରର ଓକିଲାତି କରିବା ଦୁଇ ବର୍ଷ ହୋଇ ଗଲାଣି । ଏ ସମୟ ଭିତରେ ସେ ଏଣେ ତେଣେ ବୁଲୁଛି । ଘରକୁ ଯିବାକୁ ସମୟ ପାଉନାହିଁ । ଭାବିଥିଲା, ଏଥର ପୂଜାକୁ ଯିବ; କିନ୍ତୁ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ହିନ୍ଦୁ-ମୁସଲମାନ ଗୋଳମାଳ ଯୋଗୁଁ ସେ ଯାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଯାହାହେଉ ସେଠାରେ ମାଆଙ୍କ କୃପାରୁ ଏ ବର୍ଷ ଦଶହରାକୁ କିଛି ଗୋଳମାଳ ହୋଇ ନାହିଁ । ଦୁର୍ଗା-ମେଢ଼ ସବୁ ସୁରୁଖୁରୁରେ ପାଣିରେ ପଡ଼ିଛି ।

ଏକାଦଶୀ ସକାଳେ ଗୌର ଖବରକାଗଜଟା ଉପରେ ଟିକିଏ ଆଖି ବୁଲାଉଛି, ଜରୁରୀ ତାରଟିଏ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ତା ବାପା ଜଣାଇଛନ୍ତି, ଜହିର ମୃତ୍ୟୁ ଶଯ୍ୟାରେ, ତୁରନ୍ତ ଆ ।

ସେ ଯେତିକି ଦୁଃଖିତ ହେଲା, ତାଠୁଁ ବେଶୀ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲା; ନ ଯାଇ ରହି ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ଗାଁରେ ପହଞ୍ଚି ଗୌର ଶୁଣିଲା—ଦଶହରା ଦିନ ହିନ୍ଦୁମାନେ ପାଣିରେ ପକାଇବା ଲାଗି ଦୁର୍ଗା-ମେଢ଼ ନେଇ ମସଜିଦ ସାମନାରେ ଯାଉଥିବା ବେଳେ କେତେକ ଉଦ୍ଧତ ମୁସଲମାନ ଯୁବକ ବାଧା ଦେଲେ ଏବଂ ରାସ୍ତା ଛାଡ଼ିଲେ ନାହିଁ । ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନ ଯୁବକମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଗୋଳମାଳ ହେବାର ଆଶଙ୍କା ଦେଖି ଜହିର ମୁସଲମାନ ଯୁବକଙ୍କୁ ବାଟ ଛାଡ଼ି ଦେବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଲା । ସେମାନେ କିନ୍ତୁ ଏହା କଥା ମାନିଲେ ନାହିଁ, ବରଂ ଓଲଟି ଏହାକୁ ନିର୍ମମ ଭାବରେ ମାଡ଼ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ଗୌର କାଳ ବିଳମ୍ବ ନ କରି ଡାକ୍ତରଖାନାକୁ ଦୌଡ଼ିଲା । ଜହିରର ଶେଷ ସମୟ ସେତେବେଳେ । ସେ ଗୌରକୁ ଦେଖିଲା, କିଛି କହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ମାତ୍ର କୋପିଟା ତା ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲା । ତା ପରେ ସବୁ ଶେଷ ।

ଲୋକ ଭିଡ଼ରେ ଡାକ୍ତରଖାନା ଫାଟି ପଡ଼ୁଥାଏ । ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନ ଉଭୟ ନିଜ ଭୁଲ ବୁଝି ପାରିଲେଣି, ତେଣୁ ମୁହଁ ପାଲଟି ଯାଇଛନ୍ତି ।

ଜହିରର ଶବ କବର ଦିଆ ସରିବାରୁ ଗୌର ଜନତାକୁ ସମ୍ବୋଧନ କରି କହିଲା—"ଆଜି ଜହିର ଯେଉଁ ମହତ୍ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଜୀବନ ଦେଇଗଲା, ତା କବର ପାଖରେ ଆମେ ଶପଥ କରୁଛୁଁ, ହିନ୍ଦୁ-ମୁସଲମାନ ଭେଦଭାବ ଆଜିଠାରୁ ଦୂର କରିଦେବା । ଆମେ ଭାରତମାତାର ସନ୍ତାନ; ଭାଇଭାଇ । ତା ଛଡ଼ା ଆମର ଅନ୍ୟ କିଛି ଜାତି ନାହିଁ ।" ଏହାର ସମର୍ଥନ ରୂପେ ସମସ୍ତେ କରତାଳି ଦେଲେ ।

କ୍ରମେ ଜହିର ପୀର ହୋଇଗଲା । ତା କବର ସ୍ଥାନ ଆଜି ଧର୍ମପୀଠରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ସେଠାରେ ଜାତିଭେଦ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଏକ । ହିନ୍ଦୁ-ମୁସଲମାନ ଏକାଠି ବସି ପ୍ରସାଦ ସେବନ କରନ୍ତି ।

"ଭାରତରେ ମଧ୍ୟ ଧନ ମାନବ ଜୀବନର ପ୍ରକୃତ ବିକାଶରେ ଅନ୍ତରାୟ ହୋଇଯାଉଛି ।"

—ଗାନ୍ଧିଜୀ

ବାପୁଜୀଙ୍କ ହରିଜନ ଗସ୍ତ

ଓଡ଼ିଶାରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ଃ ଜନସଭାରେ ବାପୁଜୀ ବକ୍ତୃତା ଦେଉଅଛନ୍ତି

ବାପୁଜୀ ଅର୍ଦ୍ଧନଗ୍ନ କାହିଁକି ?

ଶ୍ରୀମତୀ ସୌଦାମିନୀ ଦେବୀ

କେଉଁ ଥାଣ ଯାଏ ବୁଲନ୍ତେ ବାପୁ
ଜନ ଦୁଃଖୀ ସେବାପାଇଁ
ଆଣ୍ଠୁ ନ ଲୁଚଇ ଖଦ ପରିଧାନ
ଦେହେ ଚଦର ସୋହାଇ ।
ଯାଉଁ ଯାଉଁ କେ ଅଦୂରେ ଦେଖିଲେ
ପଥଧାରେ ଜଣେ ନାରୀ
ପାଣି ପାଇଁ ଯାଏ ଉଠିଣ କୂଳରୁ
ମାଟି କଳସୀଟି ଧରି ।
ମନ କଷ୍ଟକେ ବସନ ଖଣ୍ଡିଏ
ଦେହେ ତାର ଶୋଭ ନ
କୃପା ଛଳଛଳ ନୟନେ ବାପୁଜୀ
ଯାଇ ତାର ସନ୍ନିଧାନ,
କହିଲେ, 'ଲେ ମାଆ ! କପାଇଁ ପିନ୍ଧିଛୁ
ଏତେ ମଳିନ ବସନ ?
ସଫା କରିବାକୁ କହିଲୁ ଭଲ ମା'
ନ ବଳେ କି ତୋର ମନ ॥
କହିଲେ ଦୁଃଖିନୀ ଅଜଣା ନାରୀଟି
"ତୁମ୍ଭେ ଧନୀ ବଡ଼ ଲୋକ
କାହୁଁ ବା ବୁଝିବ ଦୁଃଖୀରଙ୍କିଙ୍କର
ଭୁଖ ଦୁଃଖ ପେଟ ଶୋକ ?
ଅଛୁଆଁ ଜାତିର ନାରୀ ମୁଁ ସହଜେ
ଅଟଇ ଅତି ଦୁଃଖିନୀ
ଖଣ୍ଡେ ଜନା କାଣି ଅଖଣ୍ଡି ବସନ
ସଫା କରିବ କି ସେନ ?
ଖଣ୍ଡିଏ ବସନେ ଚଳଇ ମୁଁ ନିତ
ଯୋ ଲୁଗା ଶୁଖେ ଦେହେ
ସଫା ଲୁଗା ପରି ମନରୁ ଆଶା ମୋ
ମନତଳେ ଚାପି ରହେ ।"
ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ବାପୁ କରୁଣା ମୂରତି
ଛଳଛଳ ହେଲା ଆଖି
ଉତାରିଲେ ନିଜ ଚଦର ଖଣ୍ଡିକ
ଯାହା ଥିଲେ ଅଙ୍ଗେ ଢାଙ୍କି
ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ ସେ . ଦୁଃଖିନୀ ନାରୀକି
ଧରିଲା କମ୍ପିତକରେ
କିଏ ଏ ଅଦ୍ଭୁତ କୃପା ଅବତାର
ଜାତିର ଦୁଃଖି-ଦୁଃଖରେ ! !
ସେହିଦିନୁ ବାପୁ କଲେ ସଂକଳ୍ପ
ନିଜେ ହେବେ ଅର୍ଦ୍ଧନଗ୍ନ
ଲଜ୍ଜା ଢାଙ୍କିବାକୁ ଏ ଦେଶେ ସଭିଙ୍କୁ
ଯୁଟିବା ଯାଏଁ ବସନ ।

—o—

"ଅହିଂସା ପରମ ଶକ୍ତି ବା [illegible] ଜଳର ଅପେକ୍ଷା ନମ୍ର ଓ ଦୃଢ଼ ନିଜ ଆତ୍ମାମାନଙ୍କ [illegible] ରେଖା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରତିହିଂସା ନ ନେଇ, [illegible] ପ୍ରକାଶ ନ କରି ମରିବ ଓ ମରିବା ଉଚିତ । ଏହାହିଁ ମନୁଷ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ସବୁଠୁଁ ବଳ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ସାହସ ।

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ଜେଜେମାଆଙ୍କ କାହାଣୀ

(୮)

ଧୈର୍ଯ୍ୟର ଫଳ ମଧୁର

ଗଙ୍ଗାନଦୀକୂଳରେ ହସ୍ତିନାପୁର ନାମକ ଗୋଟିଏ ନଗର ଥିଲା। ସେଠାରୁ କିଛି ଦୂରରେ ବସୁଶର୍ମା ନାମକ ଜଣେ ବଡ଼ ପଣ୍ଡିତ ରହୁଥିଲେ। କୌଣସି ଛାତ୍ରର ସ୍ୱଭାବ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ପରୀକ୍ଷା ନ କରି ସେ ତାହାକୁ ତାଙ୍କ ପାଠଶାଳାରେ ଭର୍ତ୍ତି କରୁ ନ ଥିଲେ। ପ୍ରାଥମିକ ପରୀକ୍ଷାରେ ସେ ପ୍ରଥମେ ଦେଖୁଥିଲେ ଯେ ଛାତ୍ରଟିରେ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରିବାର ପ୍ରବୃତ୍ତି ଅଛି କି ନାହିଁ।

ଥରେ ଆଠ ଦଶ ଜଣ ଛାତ୍ର ବ୍ୟାକରଣ ପଢ଼ିବା ନିମନ୍ତେ ବସୁଶର୍ମାଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିଲେ। ଗୁରୁ ସେମାନଙ୍କୁ କହିଲେ, "ତୁମେ ସବୁ ଆଜି ଯାଅ, ଆଗାମୀ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାଦିନ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ପୂର୍ବରୁ ଏଠାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବ। ସେତେବେଳେ ମୁଁ ତୁମମାନଙ୍କୁ ପଢ଼ାଇବି କି ନାହିଁ ନିଶ୍ଚୟ କରି କହିବି।" ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଦିନ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ପୂର୍ବରୁ କେତେକ ଅଳସୁଆ ଛାତ୍ର ଶେଯରୁ ଉଠି ପାରିଲେ ନାହିଁ। ତେଣୁ ସେମାନେ ଆଶ୍ରମରେ ଠିକ୍ ସମୟରେ ପହଞ୍ଚିପାରିଲେ ନାହିଁ। ଯେଉଁମାନେ ଠିକ୍ ସମୟରେ ଆଶ୍ରମରେ ପହଞ୍ଚିଲେ, ଗୁରୁ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପୁରୁଣା ବାଉଁଶ ଚାଲୁଣୀ ଦେଇ କହିଲେ, "ଦେଖ, ତଳେ ଗଙ୍ଗାନଦୀ ବହିଯାଉଛି। ଚାଲୁଣୀରେ ସେଠାରୁ ପାଣି ନେଇ ଆସି କ୍ରମେ ସମସ୍ତେ ଆମ ବଗିଚାରେ ଥିବା ତୁଳସୀ ଓ ଫୁଲ ଗଛ ମାନଙ୍କରେ ଢାଳି ଦିଅ। ମୁଁ ଇତିମଧ୍ୟରେ ଠାକୁର ପୂଜା ଓ ଭାଗବତପାଠ ଶେଷ କରି ଦେଉଛି।

ଛଅଜଣ ଛାତ୍ର ଠିକ୍ ସମୟରେ ବସୁଶର୍ମାଙ୍କ ଆଶ୍ରମରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲେ। ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଦୁଇଜଣ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ କହିଲେ, "କି ଅସମ୍ଭବ କଥା! ଚାଲୁଣୀରେ ପାଣି ରହିବ କିପରି? ଗୁରୁ କଣ ପାଗଳ ହୋଇଥିଲେ ଆମେ କ'ଣ କରନ୍ତେ ଅବା।" ଏତେ କହି ସେ ଦୁହେଁ ଯାକ ଚାଲିଗଲେ। ଆଉ ଦୁଇଜଣ ନଦୀରେ ପାଞ୍ଚ-ସାତଥର ଚାଲୁଣୀ ବୁଡ଼ାଇ ଉପରକୁ ଟେକିଲେ; କିନ୍ତୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପାଣି ବାହାରିଯାଉଥିବାର ଦେଖି ନିରାଶ ହୋଇ ଫେରିଲେ। ବାକି ଦୁଇଜଣ ରହିଲେ। ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣଙ୍କର ନାଁ ସୋମଦତ୍ତ। ଗୁରୁଙ୍କଠାରେ ତାଙ୍କର ଦୃଢ଼ଭକ୍ତି ଓ ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା। ସେ ଭାବିଲେ, "ଗୁରୁଙ୍କ ଆଦେଶ ତ କଦାପି ନିରର୍ଥକ ହୋଇ ନ ପାରେ। ନିଶ୍ଚୟ ତହିଁରେ କିଛି ହେଲେ କିଛି କଥା ଅଛି।" ଏହା ଭାବି

"ଯେ ସ୍ୱରାଜ୍ୟରୂପ ଅମୃତ ପାନ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛାକରେ ଜାତିର ସାମରିକ ବା ମୂଲ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇଁ ସେ କଦାପି ଲାଳାୟିତ ହେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ। ସେ ନିଜର ବାହୁବଳ ବା ତାହାଁରୁ ବଳି ଶତ ଗୁଣରେ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ବଳ ନିଜର ଚରିତ୍ର ମନ ଓ ଇଚ୍ଛାଶକ୍ତି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ। ସେ ବଳ ନିଜ ବା ପର ଅନ୍ୟର ଅପେକ୍ଷା ରଖେ ନାହିଁ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ସେ ଓ ତାଙ୍କ ମିତ୍ର ଶିବସ୍ୱନ୍ତ ଦୁହେଁ ବାରମ୍ବାର ଚେଷ୍ଟା କଲେ ।

କିଛି ସମୟପରେ ଦୁହେଁ ଦେଖିଲେ ଯେ ସୁଲୁଣୀର ବାଉଁଶ ପାଟିଆ ସବୁ ପାଣି ଖାଇ ଫୁଲି ଯାଇଅଛି ଓ ପରସ୍ପର ଲଗାଲଗି ହୋଇଯାଇଅଛି । କଣାଗୁଡ଼ିକ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବାରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଣି ଆଉ ଗଳିପାରୁ ନାହିଁ । ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ସାହସୀ ବାଳକ ଦୁହେଁ ସୁଲୁଣୀରେ ପାଣି ନେଇ ଦରକାର କିଆରିମାନଙ୍କରେ ଭଲରୂପେ ମଡ଼ାଇ ଦେଲେ । ଗୁରୁ ଦୂରରୁ ବସି ଏ ସବୁ ଘଟଣା ଦେଖୁଥିଲେ । ସେ ଶିଷ୍ୟ-ଦୁହିଙ୍କର କାମ ଦେଖି ବଡ଼ ଖୁସି ହେଲେ ଓ କହିଲେ, "ଦେଖ, ପ୍ରଥମେ ସୁଲୁଣୀ ଗୁଡ଼ିକ କେଡ଼େ କଣା ଥିଲା, ବାରମ୍ବାର ଧୋଇବାରୁ ସେଗୁଡ଼ିକ କଣର ସଙ୍ଗ ହୋଇ ଯାଇ ଅଛି ଓ କିଛି ସମୟ ପରେ ସେଗୁଡ଼ିକରେ ପାଣି ମଧ୍ୟ ରହିପାରୁଛି । ସେହିପରି ପ୍ରଥମେ ଅସ୍ଥିର ଛାତ୍ର ପରିଶ୍ରମ କଲେ ହୃଦୟ ନିର୍ମଳ ହୋଇଯାଏ ଓ ସେଠାରେ ବିଦ୍ୟାରୂପୀ ଜଳ ରହିପାରେ । ଗୁରୁଙ୍କଠାରେ ତୁମର ଏ ପ୍ରକାର ଦୃଢ଼ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଭକ୍ତି ଦେଖି ମୁଁ ବଡ଼ ଖୁସି ହେଲି । ତୁମେ ଦୁହେଁ ବଡ଼ ପରିଶ୍ରମୀ । ଏଣୁ ତୁମେ ଦୁହେଁ ମୋର ଶିଷ୍ୟ ହେବାପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ । ମୁଁ ତୁମ ଦୁହିଙ୍କୁ ଅତି ଆଦରରେ ପାଠ ପଢ଼ାଇବି ।" ତା ପରେ ସୋମସ୍ୱନ୍ତ ଓ ଶିବସ୍ୱନ୍ତ ବଡ଼ ଆଗ୍ରହରେ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ରହି ପାଠ ପଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ ଓ ଅଳ୍ପ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପଣ୍ଡିତ ହୋଇଗଲେ । ପରିଶ୍ରମର ଫଳ ଯେ ମଧୁର ଏଥିରେ ତିଳେମାତ୍ର ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

"ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦେଶର ରମଣୀମାନେ ଏତେ ପଣ୍ଡିତ ସ୍ୱାଧୀନ ସ୍ୱଚ୍ଛ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରୁ ତାହା ହେଲେ ଭାରତ ନାରୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ କିଛି ଶିଖିବାର ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ସ୍ୱାମୀ ଓ ପୁତ୍ରମାନେ ଲୋକଙ୍କୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦେଇଥିବାରୁ ସେମାନେ ଆନନ୍ଦ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଅଭିନନ୍ଦନ କରୁଅଛନ୍ତି । ଏ ଧାରଣା ସେମାନଙ୍କୁ ବଦଳ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

—ଗାନ୍ଧୀ

କେଜେମାଆଙ୍କ କାହାଣୀ

(୨)

ରଚନା, କମଳା

ଏକ ରାଜ୍ୟରେ ଜଣେ ରାଜା ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଝିଅ ଥିଲା। ଝିଅଟି ଭାରି ସୁନ୍ଦରୀ ଓ ବୁଦ୍ଧିମତୀ। ଥରେ ରାଜକୁମାରୀର ବୟସ ଯେତେବେଳେ ଅଠର ବର୍ଷ ସେତେବେଳେ ସେ ଭୟଙ୍କର ରୋଗରେ ପଡ଼ିଲେ । ରାଜା ରାଜ୍ୟର ସମସ୍ତ ବଡ଼ ବଡ଼ ବୈଦ୍ୟଙ୍କୁ ଡକାଇଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଆଗରେ ସେ ହଜାରଟି ମୋହର ଥିବା ଗୋଟିଏ ଥଳି ରଖିଦେଇ କହିଲେ "ଯଦି ତୁମ୍ଭମାନେ ରାଜକୁମାରୀଙ୍କୁ ଭଲ କରିଦେଇ ପାରିବ, ତାହାହେଲେ ଏହି ମୋହର ଥଳିଟି ପୁରସ୍କାର ପାଇବ ।"

ବୈଦ୍ୟମାନେ କହିଲେ, 'ମହାରାଜ ! ରାଜକୁମାରୀ ନିଶ୍ଚୟ ଭଲ ହୋଇଯିବେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ଭଲ କରିବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ଔଷଧ ଆବଶ୍ୟକ, ସେ ଔଷଧ ଏଠାରେ ମିଳିବ ନାହିଁ । ଏଠାରୁ ବହୁତ ଦୂରରେ କମଳା ଦେଶରେ ସେ ଔଷଧ ମିଳିବ । ସେ ଦେଶରେ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ବଗିଚା ଅଛି । ସେହି ସୁନ୍ଦର ବଗିଚାରେ ଗୋଟିଏ କମଳା ଗଛ ଅଛି । ଗଛଟିରେ ଫୁଲ ଲଦି ହୋଇଛି, ତାହା ଉପରେ ଦିନରାତି ସବୁବେଳେ ପାଞ୍ଚ ଶହ ହଳଦୀ ବସନ୍ତ ଚଢ଼େଇ ମଧୁର ରବ କରୁଛନ୍ତି । ସେହି ଗଛରେ ତିନୋଟି ଫଳ ଫଳିଅଛି । ଫଳଗୁଡ଼ିକ ଝଲ୍‌ମଲ୍ ସୁନା ରଙ୍ଗର । ମହାରାଜ ! ଆପଣ କୌଣସି ନବଯୁବକଙ୍କୁ ଏଥି ନିମନ୍ତେ ନିଯୁକ୍ତ କରନ୍ତୁ । ସେ ସେଠାକୁ ଯାଇ ସେହି ଫଳ ଗୁଡ଼ିକ ଭିତରୁ ତିନୋଟି ଫଳ ନେଇ ଆସିବେ । ରାଜକୁମାରୀ ଯେତେବେଳେ ପ୍ରଥମ ଫଳଟି ଖାଇବେ ସେତେବେଳେ ସେ ବିଛଣାରୁ ଉଠି ଠିଆ ହେବେ । ଦ୍ୱିତୀୟ ଫଳଟି ଖାଇଲେ ସେ ଆଗ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ସୁନ୍ଦରୀ ଓ ହୃଷ୍ଟ ହୋଇଯିବେ । ତୃତୀୟ ଫଳଟି ଖାଇବା ମାତ୍ରେ ସେ କହିବେ ଯେ, ସେତେବେଳ ଯାଏ ତିନୋଟି ଯାକ କମଳା ଆଣିଥିବା ନବଯୁବକ ସହିତ ତାଙ୍କର ବିବାହ ନ ହୋଇଛି, ସେତେବେଳ ଯାଏ ତାଙ୍କ ମନରେ ଶାନ୍ତି ନାହିଁ ।"

ରାଜା ସବୁ ଶୁଣି ସାରିବା ପରେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଢେଣ୍ଡରାବାଲାଙ୍କୁ ଡକାଇ ରାଜ୍ୟର ଚାରିଆଡ଼େ ଏହି ଖବର ଘୋଷଣା କରିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଚାରିଆଡ଼େ ଢେଣ୍ଡରା ପିଟାଗଲା—ଢମ୍, ଢମ୍, ଢମ୍, ଶୁଣ ! ରାଜକୁମାରୀ ରୋଗରେ ପଡ଼ିଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଭଲ କରିବା ପାଇଁ କମଳା ଦେଶକୁ ଯାଇ ତିନୋଟି କମଳା ଆଣିବା ଦରକାର । ଯେଉଁ ନବଯୁବକ ଏହା ଆଣିପାରିବ, ତା ସହିତ ରାଜକୁମାରୀଙ୍କର ବିବାହ ହେବ । ଢମ୍, ଢମ୍, ଢମ୍ ।

ସେହି ରାଜ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ କୁଡ଼ିଆ ଘରେ ଜଣେ ବିଧବା ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ରହୁଥିଲା । ତାହାର ତିନିଗୋଟି ପୁଅ ଥିଲେ । ବଡ଼ ପୁଅ ଦୁଇଟି ନିତାନ୍ତ ନିକମା, ମଦୁଆ ଓ ଜୁଆଖେଳି ଥିଲେ । ସେ ଦୁହେଁ ପଇସାଟାଏ ସୁଦ୍ଧା ଉପାର୍ଜନ ନ ଥିଲେ । ଏଣୁ ସେମାନଙ୍କୁ

> "ଦେହର ଅବୟବ ଯଥା ହାତ, ଗୋଡ଼, ଆଖି, କାନ ଓ ନାକ ପ୍ରଭୃତିର ଯଥାଯଥ ଚାଳନା ଦ୍ୱାରା ହିଁ ବୁଦ୍ଧିର ଶିକ୍ଷା ବା ବିକାଶ ହୁଏ ।"
>
> —ଗାନ୍ଧୀଜୀ

କେହି ଭଲ ପାଉ ନ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସବା ସାନ ପୁଅଟି ବଡ଼ ବୁଦ୍ଧିଆ ଓ ପରୋପକାରୀ ଥିଲା, ବିପଦ ସମୟରେ ଅନ୍ୟକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲା । ତେଣୁ ସମସ୍ତେ ତାକୁ ଆଦର କରୁଥିଲେ । ତା ଦେହ ମଧ୍ୟ ସୁସ୍ଥ ଓ ହୃଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ ଥିଲା ।

ବଡ଼ ପୁଅ ମାଆକୁ କହିଲା, "ମାଆ ! ଢେଙ୍ଗୁରା-ବାଲା ଯାହା କହିଲା, ତୁ ଶୁଣିଥିବୁ । ମୋତେ ଗୋଟିଏ ଟୋକେଇ ଦେ, ମୁଁ କମଳା ଦେଶକୁ ଯାଉଛି । ମୁଁ ଫେରିଆସିଲେ, ରାଜକୁମାରୀ ସଙ୍ଗରେ ମୋର ବିବାହ ହେବ ।"

ମାଆ ଟୋକେଇଟିଏ ଆଣିଦେଲା । ବଡ଼ ପୁଅ କମଳା ଦେଶକୁ ଚାଲିଲା । ସାତ ସମୁଦ୍ର ପାରି ତେରନଦୀ ସନ୍ତାରି ଛାତି ଚାଲି ଅଧ ମାସ ବିତିଗଲା, ଶେଷରେ ସେ କମଳା ଦେଶରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ସେ ଦେଖିଲା ସେଠାରେ ବଗିଚାରେ କମଳା ଗଛଟିଏ ଅଛି । ଗଛଟି ଫୁଲରେ ଲଦି ହୋଇ ଅଛି । ଗଛ ଉପରେ ବନରାଜି ସଙ୍ଗ ଶତ ଶତ ପକ୍ଷୀ ବସନ୍ତ ଋତୁରେ ମଧୁର ରବ କରୁଅଛନ୍ତି । ସେଥିରେ କେତେଟି କମଳା ଫଳିଛି । ଫଳଗୁଡ଼ିକର ରଙ୍ଗ ସୁନାପରି ।

ବଡ଼ ପୁଅ କେତୋଟି ସୁନାରଙ୍ଗର କମଳା ଫଳ ତୋଳି ସେ ଗୁଡ଼ିକୁ ଟୋକେଇରେ ଭର୍ତ୍ତି କଲା । ତା ପରେ ସେ ଘରକୁ ଫେରିଲା । ବାଟରେ ସେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଗଛମୂଳେ ବିଶ୍ରାମ କଲା । ନିକଟରେ ଗୋଟିଏ ଝରଣା ବହି ଯାଉଥିଲା । ଝରଣା ନିକଟରେ ଗୋଟିଏ କାଳୀ ବୁଢ଼ୀ ବସିଥିଲା । ସେ ବୁଢ଼ୀ ତାକୁ ପଚାରିଲା, "ପୁଅ ! ଟୋକେଇ ଭିତରେ କଅଣ ଅଛି ?"

ଟୋକା—"ମଉସୀ ! କେତୋଟି ବେଙ୍ଗ ।"

ବୁଢ଼ୀ କହିଲା, "ତଥାସ୍ତୁ ।"

ସନ୍ଧ୍ୟା ସମୟରେ ବୁଢ଼ୀର ବଡ଼ପୁଅ ରାଜାଙ୍କ ନଅରରେ ପହଞ୍ଚି ରାଜାଙ୍କୁ କହିଲା, "ମହାରାଜ ! ମୁଁ କେତୋଟି କମଳା ଆଣିଛି । ରାଜକୁମାରୀ ସଙ୍ଗରେ ମୋର ବିବାହ ଶୀଘ୍ର କରାଇ ଦିଅନ୍ତୁ ।"

ରାଜା ଟୋକେଇ ଖୋଲିଦେବା ମାତ୍ରେ ଭିତରୁ କେତୋଟି ବେଙ୍ଗ ଡେଇଁ ପଡ଼ିଲେ । ସେ ରାଗି ଯାଇ କହିଲେ, "ବଦମାସ, ଏଥିରେ ତ କେତୋଟି ବେଙ୍ଗ ଅଛନ୍ତି ! କମଳା କାହିଁ ? ଘାତକ ! ଏହାକୁ ଶୀଘ୍ର ନେଇ ଫାଶି ଦେଇଦିଅ । ବୁଢ଼ୀର ବଡ଼ପୁଅ ଫାଶି ପାଇଲା ।

ତହିଁ ଆରଦିନ ମଝିଆଁ ପୁଅ ମାଆକୁ କହିଲା "ମାଆ ! ମୋତେ ଗୋଟିଏ ଟୋକେଇ ଦେ । ମୁଁ କମଳା ଦେଶକୁ ଯାଇ କମଳା ଆଣିବି ଓ ରାଜକୁମାରୀକୁ ବାହା ହେବି ।"

ମଝିଆଁ ପୁଅ କମଳା ଦେଶକୁ ଗଲା । କମଳା କେତୋଟି ଟୋକେଇରେ ଭର୍ତ୍ତି କରି ଫେରିଲା ବେଳେ ବାଟରେ ସେହି ବୁଢ଼ୀକୁ ଦେଖିଲା । ବୁଢ଼ୀ ପଚାରିଲା "ପୁଅ ! ଟୋକେଇ ଭିତରେ କଅଣ ଅଛି ?"

ଟୋକା କହିଲା "କେତୋଟା ସାପ ।"

ବୁଢ଼ୀ—"ତଥାସ୍ତୁ ।"

ସନ୍ଧ୍ୟାସମୟରେ ଦେଶକୁ ଫେରି ବୁଢ଼ୀର ମଝିଆଁ ପୁଅ ରାଜାଙ୍କୁ କହିଲା, "ମହାରାଜ ! ଏଇ, ନିଅନ୍ତୁ କମଳା । ଶୀଘ୍ର ରାଜକୁମାରୀ ସଙ୍ଗରେ ମୋର ବିବାହ କରାଇ ଦିଅନ୍ତୁ ।"

ରାଜା ଟୋକେଇ ଖୋଲି ଦେଖିଲେ ସେ ଭିତରେ କେତୋଟା ସାପ ! ସେ ରାଗିଯାଇ ବୁଢ଼ୀର ମଝିଆଁ ପୁଅକୁ ମଧ୍ୟ ଫାଶି ହୁକୁମ ଦେଲେ ।

ତହିଁ ଆରଦିନ ସାନ ପୁଅ ମାଆଠାରୁ ଟୋକେଇ ନେଇ କମଳା ଦେଶକୁ ବାହାରିଲା । କମଳା ଗଛଟି

ମଦ୍ୟପାନ ଦ୍ୱାରା ଶ୍ରମିକ ପରିବାରଙ୍କର ଯେ ଶୋଚନୀୟ ଅବସ୍ଥା ହୋଇଅଛି ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ରହି ଦେଖିଛି, ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ଏ ବାବଦ ଭଲଭାବେ ଜାଣେ ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ତିନିଗୋଟି କମଳା ତୋର ଯେଉଁବା ବେଳେ ତାଙ୍କରେ ସେହି ବୁଢ଼ୀ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ହେଲା ।

ବୁଢ଼ୀ ପଚାରିଲା, "ପୁଅ ! ଝୋଲିରେ କ'ଣ ନେଇଛୁ ?"

ସେ କହିଲା "ମାଉସୀ ! ଏଥିରେ ତିନୋଟି କମଳା ଅଛି ।"

"ତିନୋଟି କମଳା ! ଭଲ ଥାଉ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଶୁଣ ପୁଅ ! ଏ ମାଠିଆଟି ନେଇ ସେ ଝରଣାରୁ ପାଣି ମାଠିଆଏ ନେଇ ଆ ।"

ସେ ପାଣି ମାଠିଏ ନେଇ ଆସିବା ପରେ ବୁଢ଼ୀ ତାକୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଇ ପଚାରିଲା, "ପୁଅ ! ତୁ ଏ କମଳା ନେଇ କଅଣ କରିବୁ ?"

ସେ କହିଲା, "ମୁଁ ଏ ଗୁଡ଼ିକ ନେଇ ରଜାଙ୍କୁ ଦେବି । ଏ ଗୁଡ଼ିକ ଔଷଧ ହେବ ଓ ରାଜକୁମାରୀ ତାହା ଖାଇଲେ ଭଲ ହେବେ । ରଜା ଘୋଷଣା କରିଅଛନ୍ତି ଯେ ଯେ କମଳା ନେଇ ଆସିବ, ରାଜକୁମାରୀ ସହିତ ତାର ବିବାହ କରିଦେବେ । ମୁଁ ରାଜକୁମାରୀକୁ ବିବାହ କରିବାକୁ ମନ କରୁନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ରାଜା ମୋର ଏ କାମରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ଅନ୍ତତଃ ମୋ ବୁଢ଼ୀ ମାଆକୁ କିଛି ଧନ ଦେବେ ତ ।"

ବୁଢ଼ୀ କହିଲା, "ବାପ ! ରାଜକୁମାରୀ ସହିତ ନିଶ୍ଚୟ ତୋର ବିବାହ ହେବ । କିନ୍ତୁ ଏତିକିରେ ତୋର ପରୀକ୍ଷା ସରିବ ନାହିଁ । ଶୁଣ୍, ରଜା ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟରେ ଯେତେ ମାଛ ଅଛନ୍ତି, ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଧରିଦେବା ପାଇଁ ତୋତେ ଆଦେଶ ଦେବେ । ଅତଏବ ତୁ ଏ ଗୁଡ଼ିକ ନେ । ଏହାକୁ ପାଣି କରି ପରେ ବାଡ଼େଇଲେ ସାରା କୋଶ ଭିତରୁ ସବୁ ମାଛ ଉଡ଼ି ପଳାଇ ଯିବେ ଏବଂ ଆଉ ଫେରିବେ ନାହିଁ । ଏ କାମ କରି ସାରିବା ପରେ ରାଜା ଆଉ ଗୋଟିଏ କାମ କରିବା ପାଇଁ ତୋତେ ଆଦେଶ ଦେବେ । ଶହେଶହ ଠେକୁଆଙ୍କୁ ପଡ଼ିଆରେ ଚରାଇ ଛ ଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳକୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଫେରାଇବା କାମଟି ସେ ତୋ ଉପରେ ଦେବେ । ଏହି ହୁଇସିଲ୍‌ଟି ନେ । ଏହାକୁ ବଜାଇଲେ ଠେକୁଆମାନେ ଯେ ଯେଉଁଠି ଥିବେ ସମସ୍ତେ ତୋ ପାଖକୁ ଚାଲି ଆସିବେ ଓ କୁକୁରମାନଙ୍କ ପରି ତୋ ପଛେ ପଛେ ଦରବାରକୁ ଫେରିବେ । ରାଜା ତୋତେ ଗୋଟିଏ ଠେକୁଆ ମାଗିବେ । ତୁ ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ କହିବୁ, 'ମହାରାଜ ! ଆପଣ ଯାହାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି ତାକୁ ବାଛି ନିଅନ୍ତୁ । କିନ୍ତୁ ମୋର ଗୋଟିଏ ଅନୁରୋଧ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ । ମୁଁ ଏହି ହୁଇସିଲ୍ ମୁଦିଟି ଆପଣଙ୍କ ଝିଅ ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ପିନ୍ଧାଇ ଦେବି ।' ତୁ ମୁଦିଟି ପିନ୍ଧାଇ ଦେବା ମାତ୍ରେ ତାହା ରାଜକୁମାରୀର ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ଏତେ ଜୋରରେ ଚିପି ହୋଇଯିବ ଯେ ସେ କଷ୍ଟ ପାଇବାରେ କାନ୍ଦି ଉଠିବ ଓ କହିବ, "ବାପା ! ଯେ ମୋ ଲାଗି ତିନି ଗୋଟି କମଳା ଆଣିଥିଲା, ତା ସଙ୍ଗେ ମୋର ବିବାହ ଶୀଘ୍ର କରାଇ ଦିଅନ୍ତୁ, ନୋହିଲେ ମୁଁ ମରିବି ।"

ଯାନପୁଅ କହିଲା, "ଆଚ୍ଛା, ମାଉସୀ ! ମୁଁ ତୋ କଥାକୁ ଅକ୍ଷରେ ଅକ୍ଷରେ ପାଳିବି ।" ଏହା କହି ସେ ବୁଢ଼ୀକୁ ନମସ୍କାର କରି ତାଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଲା ।

ସନ୍ଧ୍ୟା ସମୟରେ ବୁଢ଼ୀଯାନପୁଅ ରଜାଙ୍କ ନଅରରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ରଜାଙ୍କୁ କହିଲା, "ମହାରାଜ ! ମୁଁ ସେହି ତିନିଗୋଟି କମଳା ଆଣିଛି ।"

ରଜା ସତକୁ ସତ ତିନୋଟି କମଳା ଦେଖି ତାକୁ ଭାରି ପ୍ରଶଂସା କଲେ । ରାଜକୁମାରୀ ପ୍ରଥମ କମଳାଟି

"ଇଂରେଜମାନେ ମୋତେ [illegible] ସପର [illegible] ଲିପି । [illegible] ବୋଲି ଦାବି କରୁଛି ବା ଛିଲେ [illegible] ଲାଗି ନ ହେବ କାହିଁ ?"

—ଗାନ୍ଧିଜୀ

ଖାଇବା ମାତ୍ରେ ବରୁଣା ର୍ ଉଠିଲେ, ଦ୍ୱିତୀୟ କମଳାଟି ଖାଇବା ମାତ୍ରେ ସେ ଆଗ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ସୁସ୍ଥ ଓ ସୁଦକ୍ଷ ହୋଇଗଲେ। ତୃତୀୟ କମଳାଟି ଖାଇବା ମାତ୍ରେ ସେ କହିଲେ "ଯେତେବେଳେ ଯାଏ କମଳା ଆଣିଥିବା ନବଯୁବକ ସଙ୍ଗେ ମୋର ବିବାହ ନ ହୋଇଛି, ସେତେବେଳେ ଯାଏ ମୋ ମନରେ ଶାନ୍ତି ନାହିଁ।"

ରାଜା କୁଟୀରର ସାନ ପୁଅ ଆଡ଼କୁ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଲେ, "ତୁ ଆମ ସହରର ସବୁ ମାଛଙ୍କୁ ଡକେଇଲେ ରାଜକୁମାରୀ ସହିତ ତୋର ବିବାହ ହେବ।"

ସେ କହିଲା, "ଯେ ଆଜ୍ଞା।" ତା ପୁରୁକର ଭିତରେ ସହରର ସବୁ ମାଛ କୁଆଡ଼େ ନା କୁଆଡ଼େ ଚାଲିଗଲ।

ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ସେ ରାଜାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ କହିଲା, "ମହାରାଜ! ଆପଣଙ୍କ ହୁକୁମ ପାଳନ କରି ସାରିଛି।

ରାଜା ପୁଣି ଆଦେଶ ଦେଲେ, ଆଜିଠାରୁ ତୁ ଶହେ ଠେକୁଆଙ୍କୁ ନେଇ ଜଙ୍ଗଲରେ ଚରାଅ ଓ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳକୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଫେରାଇ ଆଣିଲେ ତାପରେ ରାଜକୁମାରୀକୁ ତୁ ପାଇବୁ।" ଯୁବକ ସପ୍ତାହେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜାଙ୍କ ହୁକୁମ ଅନୁସାରେ କାମ କରି ଶେଷରେ ରାଜାଙ୍କ ପାଖରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲା ଓ ରାଜାଙ୍କୁ କହିଲା, "ମହାରାଜ! ଆପଣଙ୍କ ହୁକୁମ ପାଳନ କରି ସାରିଛି।"

ରାଜା—'ଆଚ୍ଛା, ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋତେ ଗୋଟିଏ ଠେକୁଆ ଦେ।"

ଯୁବକ—"ମହାରାଜ! ଆପଣ ଯାହାକୁ ଯାହା ବାଛି ନେଇ ପାରନ୍ତି। କିନ୍ତୁ ମୋର ଏତିକି ଅନୁରୋଧ ଯେ ଆପଣଙ୍କ ଝିଅ ଆଗରେ ମୁଁ ଏ ଦୁଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତି ପ୍ରଚାରିଦେବି।"

ରାଜା ଖୁସିରେ ରାଜି ହେଲେ।

ରାଜକୁମାରୀ ଆଗରେ ମୁହୂର୍ତ୍ତିକୁ କ୍ରିଷ୍ଟ ଉଦେତା ମାତ୍ରେ ରାଧା ଏତେ ଜୋରରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଗଲେ ଯେ ସେ କାନ୍ଦି ଉଠିଲେ। କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି କହିଲେ, "ବାପା! ମୋ ଲାଗି ଯେଉଁ ନବଯୁବକ କମଳା ତିନୋଟି ଆଣିଥିଲା ତା ସଙ୍ଗେ ମୋର ଶୀଘ୍ର ବିବାହ କରାଇ ଦିଅନ୍ତୁ, ନ ହେଲେ ମୁଁ ମଲି।"

ରାଜା କହିଲେ, "ଆଚ୍ଛା, କାଲି ବାହାଘର କରି ଦିଆଯିବ।"

ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୁଦ୍ରି ଭିଡ଼ି ହୋଇଗଲେ। ରାଜକୁମାରୀ ମଧ୍ୟ ଶାନ୍ତ ହୋଇଗଲେ। ତହିଁ ଆରଦିନ ବାହାଘର ହୋଇଗଲା। ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୁଖରେ କାଳ କଟାଇଲେ। ମୁଁ କେବେ ସେ ମୋତେ କଥା କହିଲେ ନାହିଁ।

"ସ୍ୱଧର୍ମ ମୋ ଧର୍ମ ତୁଲ୍ୟ। ଭଗବାନଙ୍କ ସୃଷ୍ଟିର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜୀବ ପାଇଁ ମୋ ହୃଦୟ ଉନ୍ମୁକ୍ତ। କିନ୍ତୁ ହିଂସା ବା ଭାବ ଧର୍ମ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନର ଅପମାନ ଦେଖିଲେ ମୋ ହୃଦୟ ବିଦ୍ରୋହୀ ହୋଇଉଠେ।"

—ଗାନ୍ଧୀଜୀ

ବିଜ୍ଞାପନ

ଗାନ୍ଧୀଜୟନ୍ତୀ ଉପଲକ୍ଷେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଗୀତଗୁଡ଼ିକ ଲୋକସମ୍ପର୍କ ବିଭାଗ ତରଫରୁ ହିଜ୍ ମାଷ୍ଟର୍ସ ଭଏସ୍ କମ୍ପାନୀ ଗ୍ରାମୋଫୋନ ରେକର୍ଡରେ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇଅଛି । ଗାନ କରିଅଛନ୍ତି ବାଣୀକଣ୍ଠ ଶ୍ରୀ ନିମାଇଁଚରଣ ହରିଚନ୍ଦନ ଓ ଶ୍ରୀ ଗୋକୁଳ ନନ୍ଦ ମହାନ୍ତି । ଜିଲ୍ଲା ଲୋକସମ୍ପର୍କ ଅଫିସ ମାନଙ୍କରେ ଓ ଓଡ଼ିଶା ସେକ୍ରେଟେରିଏଟର ଲୋକସମ୍ପର୍କ ବିଭାଗ ଅଫିସରେ ଏ ସବୁ ରେକର୍ଡ କିଣିବାକୁ ମିଳିବ ।

(୧) ଅମୃତ କୋଟିର ଠାକୁର
ଆହା ଆହା ବାପୁଜି }

(୨) ଆସ ଗୋପର ହେ
ଏ ଦୁନିଆ ଜଟିଳ }

(୩) ସେ ଡାଳେ ବସିଥିଲେ ଶୁଆ-ଶାରୀ [ପ୍ରଥମଭାଗ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟଭାଗ]

(୪) ଚଷାଙ୍କର ଗଲା ଦିନ
ଫୁଲ ବଉଳ ବେଣୀ }

(୫) ଜୟ ବାପୁଜୀ ଜୟ [ପ୍ରଥମଭାଗ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗ]

(୬) ଖାଦୀ ଧାରୁ ଦେଶୀଶ୍ରୀ
କଥା ଏ କହିବ ଶୁଣ ତପାସିଆ, }

(୭) କାଳ ମୁଣ୍ଡି ଷଣ୍ଢ କି ମିଳିବ
ମିଛେ କରମ ନିନ୍ଦୁ ପିଲା ବାଉଳା }

ନିମ୍ନଲିଖିତ ଠିକଣାରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରନ୍ତୁ ।

ପବ୍ଲିକ ରିଲେସନ୍ସ ଅଫିସର, ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ଅଫ ଓଡ଼ିଶା
କଟକ

मुद्रक---श्री अनसूया प्रसाद पाठक
राष्ट्रभाषा समवाय प्रेस, राष्ट्रभाषा लेन, कटक १

ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ
କଲେଜ ଗ୍ରନ୍ଥ ମଣ୍ଡଳ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ,
୧୯୭୧

ଉତ୍କଳରେ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନର ପ୍ରଥମବର୍ଷ ପାଳନ ସମୟ

୧୯୨୧ ମସିହାରେ

କଟକ ଠାରେ

କାଠଯୋଡ଼ି ନଈବାଲି ସଭାରେ ମହାତ୍ମାଜୀ ଓ କସ୍ତୁର ବାଈ

(ମହାତ୍ମା ଜୀଙ୍କ ସେତେବେଳର ପୂର୍ବ ପରିଚ୍ଛଦ ଦର୍ଶନୀୟ)

ସଭାରେ ଉତ୍କଳମଣି ପଣ୍ଡିତ ଗୋପବନ୍ଧୁ ବକ୍ତୃତା ଦେଉଅଛନ୍ତି

ଶ୍ରୀସୁଧୀର ଚନ୍ଦ୍ର ଘୋଷ, ସମ୍ପାଦକ
ଶ୍ରୀବିଜୟ ଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ, ସହ ସମ୍ପାଦକ
ଶ୍ରୀ[illegible] ଦାସ, ସହକାରୀ ସମ୍ପାଦକ